[redacted]

(Nari-Xusama)

সম্পাদক

ড° মনালিছা বৰা

সহযোগী সম্পাদক

অৰ্পণা নাথ

চন্দ্ৰমা কলিতা

অশোক বুক ষ্টল

পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১

Nari-Xusama : A collection of articles edited by Dr. Manalisa Borah, Assistant Professor, Dept. of Assamese, S.B.M.S. College, Sualkuchi and published by Ashok Book Stall, Panbazar, Guwahati-1.

1st Edition : March, 2021 ~~Rs. 250/-~~

নাৰী-সুষমা
(Nari-Xusama)

প্ৰকাশক ঃ

মাধৱ চন্দ্ৰ দাস

অশোক বুক ষ্টল

পাণবজাৰ, গুৱাহাটী- ১

প্ৰথম প্ৰকাশ ঃ

মাৰ্চ, ২০২১

ISBN : ....

গ্ৰন্থস্বত্ব ঃ

মহিলা কোষ, শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়

মূল্য ঃ ~~২৫০ টকা~~

মুদ্ৰণ ঃ দাস অফছেট

এম. চি. ৰ'ড, উজান বজাৰ, গুৱাহাটী-১

শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ মহিলা কোষ

উপদেষ্টা	ঃ ড▫ দীপেশ চন্দ্ৰ ভাগৱতী (অধ্যক্ষ) মামণি দেৱী (উপাধ্যক্ষা)
সভানেত্ৰী	ঃ ড▫ বন্তি বড়া
সম্পাদিকা	ঃ ড▫ উৎপলা বৈশ্য
সহ-সম্পাদিকা	ঃ জুলি বৰপূজাৰী দেউৰী
কোষাধ্যক্ষা	ঃ বন্দনা ডেকা
হিচাপ পৰীক্ষক	ঃ গীতালি দাস
সদস্যা	ঃ দিপালী কলিতা, সীমা দত্ত, অৰ্পণা নাথ, ড▫ মনালিছা বৰা, চন্দ্ৰমা কলিতা, ড▫ অণিমা বৈশ্য, ড▫ শিখাৰাণী কলিতা, ড▫ চুনামণি দাস, ড▫ কাকলি তালুকদাৰ, হিমাক্ষী ফুকন, ক্লেৰেট টেৰণপি আৰু শীলা দাস।

।। আগকথা ।।

মানৱ সভ্যতাৰ বিকাশমুখী জয়যাত্ৰা অব্যাহত থকাৰ বিপৰীতে বিশ্ববাসীৰ মাজত লিংগভিত্তিক বৈষম্যৰ শিপা আজিও বহু গভীৰলৈ পোত খাই আছে। এনে বিভেদ বৈষম্যৰপৰা পৰিত্ৰাণৰ বাবে সামাজিক মৰ্যাদা, অধিকাৰ, নিৰাপত্তা আদিৰ নিশ্চিতিৰ তাগিদাত বিশ্বৰ প্ৰান্তে প্ৰান্তে নাৰী-সমাজে অবিৰত সংগ্ৰাম চলাই ৰাখিব লগা হৈছে। আশাব্যঞ্জক কথাটো হ'ল, সমতাৰ দাবীত অব্যাহত থকা সংগ্ৰাম বা বিপ্লৱত নাৰীকুল আজি নিঃসংগ যোদ্ধা নহয়; বৰং এই সংগ্ৰামৰ সমৰ্থনত ব্যাপক সজাগতা সৃষ্টিৰ হকেই হওক বা তাক অধিক সংগঠিত আৰু প্ৰণালীবদ্ধ ৰূপ দিয়াতেই হওক, উদাৰচিত্তে সহযোগিতা আগবঢ়োৱাত পুৰুষৰ অংশগ্ৰহণৰ উদাহৰণৰ অভাৱ নাই।

কুৰি শতিকাৰ আৰম্ভণিৰপৰা পশ্চিমীয়া সমাজৰ ভিন্ন প্ৰান্তত নিজৰ অধিকাৰ প্ৰাপ্তিৰ দাবীত গঢ় লৈ উঠা নাৰী আন্দোলনৰ স্বীকৃতি স্বৰূপে, ৰাষ্ট্ৰবিশেষে জাতীয় নাৰী দিৱস উদ্‌যাপনৰ পৰম্পৰা এটাৰ জন্ম হয়। আমেৰিকা, জাৰ্মেনি আদিৰ লগতে ৰাছিয়াৰ কথা প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখ কৰিব পাৰি। তেনে এক ধাৰাবাহিকতাৰ আঁত ধৰি, ৰাষ্ট্ৰসংঘই খ্ৰীষ্টাব্দ □□□□ চনৰ বছৰটোক আন্তৰ্জাতিক নাৰীবৰ্ষ হিচাপে ঘোষণা কৰাৰেপৰা নাৰীৰ সম-অধিকাৰ, সম-মৰ্যাদা আদিৰ লগতে শিক্ষা-সংস্থান, শাসন প্ৰণালীত অংশগ্ৰহণৰ দৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়সমূহত নাৰীৰ সপক্ষে বিশ্বব্যাপী সজাগতা সৃষ্টি হ'বলৈ ধৰে।

ধাৰাবাহিক প্ৰচেষ্টা আৰু ক্ৰমবৰ্দ্ধমান সজাগতাই আনুষ্ঠানিক শিক্ষা গ্ৰহণৰ হকে নাৰীৰ বাবে পূৰ্বৰ তুলনাত লাহে লাহে পথ মসৃণ কৰি তুলিব ধৰিছে। মহিলাৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ ক্ৰমাগতভাৱে ঊৰ্দ্ধগামী হোৱাৰ লগতে স্ত্ৰী-পুৰুষৰ মাজত থকা সাক্ষৰতাৰ হাৰৰ বৈষম্য অবিৰতভাৱে নিম্নগামী হ'বলৈ লৈছে। উল্লিখিত যোগাত্মক সূচকবোৰৰ বিপৰীতে আন বহু গুৰুত্বপূৰ্ণ ক্ষেত্ৰত পুৰুষ-মহিলাৰ মাজত আজিও স্পষ্ট বৈষম্য অব্যাহত আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে—

ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ তথ্যত প্ৰকাশ যে একে কামত প্ৰয়োগ কৰা শ্ৰমত পুৰুষক প্ৰদান কৰা পাৰিশ্ৰমিকৰ প্ৰতি ডলাৰৰ বিপৰীতে গড় হিচাপত মহিলা শ্ৰমিকক দিয়া হয় □□ চেণ্ট। প্ৰতি তিনিগৰাকী মহিলাৰ ভিতৰত গড় হিচাপত এগৰাকীয়ে শাৰীৰিক কিম্বা যৌন উৎপীড়নৰ চিকাৰ হ'ব লগাত পৰে। সমগ্ৰ বিশ্বত প্ৰায় □□□ নিযুত কিশোৰী/যুৱতীয়ে □□ বছৰ বয়স সম্পূৰ্ণ নৌহওঁতেই বৈবাহিক বন্ধনত আবদ্ধ হ'ব লগাত পৰে। উন্নয়নশীল দেশসমূহত □/□ অংশতে আজিও প্ৰাথমিক স্তৰত নামভৰ্তি কৰাতেই এক ব্যৱধান দৃষ্টিগোচৰ হয়। আনহাতে সম্পত্তিৰ মালিকীস্বত্বৰ ক্ষেত্ৰতো নাৰী সম-অধিকাৰ লাভৰপৰা বহু দূৰৈত; কিয়নো, মাথোঁ □□% মহিলাহে কৃষি ভূমিৰ স্বত্বাধিকাৰী। সমগ্ৰ বিশ্বত ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ সংসদত মুঠ মহিলাৰ অংশগ্ৰহণৰ হাৰ মাথোঁ □□%। ইয়াৰ বিপৰীতে মজুৰীবিহীন গৃহস্থী কৰ্মত পুৰুষতকৈ মহিলাসকলে দুগুণতকৈ অধিক সময় অতিবাহিত কৰিবলগা হয়। সামগ্ৰিকভাৱে, বিষমতাৰ ক'লীয়া ডাৱৰৰ অন্ধকাৰ ছাঁই বিশ্ব নাৰী সমাজক আজিও যেন ঘেৰি ৰাখিছে! পৰিস্থিতিৰ এনে চিত্ৰায়ণে নাৰী-পুৰুষৰ মাজত অব্যাহত থকা বৈষম্যৰ এক কৰুণ স্থিতিৰ সংকেত বহন কৰিছে। এনে পৰিস্থিতিৰপৰা পৰিত্ৰাণ লাভ কৰাটো কেতিয়াও ৰাতিটোৰ ভিতৰতে সম্ভৱ কৰি তুলিবপৰা কাম নহয়। ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ উদ্যোগত, নিৰ্দিষ্ট কৰ্মপন্থাৰে ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ মাজত পাৰস্পৰিক সহযোগিতাৰে, অন্ততঃ □□□□ চনৰ ভিতৰত মহিলাৰ ক্ষেত্ৰত বাহাল থকা দুৰ্যোগ-দুৰ্বলতাসমূহ মষিমূৰ কৰাৰ এক লক্ষ্য নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা হৈছে। গঠনমুখী ধাৰাবাহিক চিন্তা-চৰ্চা, ব্যাপক সজাগতা আৰু মনোভাৱৰ সংশোধনী অবিহনে বাঞ্ছিত লক্ষ্যত উপনীত হোৱাটো তেনে উজু কাম নহয়। ইয়াৰ বাবে শিক্ষিত-সভ্য সমাজে বৌদ্ধিক নেতৃত্ব গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। অজ্ঞতাৰ অন্ধকাৰাচ্ছন্ন, শোষণ-নিপীড়নৰ দ্বাৰা নিষ্পেষিত, নিজৰ ভাৱাৱেগ-অনুভূতি প্ৰকাশৰপৰা বঞ্চিত যিসকল মহিলাই জীৱনৰ সঠিক উপলব্ধিৰপৰা বহুযোজন দূৰৈত অৱস্থান কৰিবলগা হৈছে; তেওঁলোকৰ মন আকাশত মুকুতিৰ পোহৰ বিলাবলৈ সভ্য সমাজৰ সমুখত আজিও বহু কাম কৰিবলৈ বাকী আছে। বাঞ্ছিত লক্ষ্যৰ অপ্ৰাপ্তিয়ে তেনে সমাজৰ ওপৰত গধুৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰি বঞ্চিত, নিপীড়িত, অৱদলিত, নিষ্পেষিত বাই-ভনী, আই মাতৃসকলৰ বৈজয়ন্তী যাত্ৰাৰ পথ ৰচনাৰ বাবে যেন আহ্বান জনাইছে।

তেনে এক গধুৰ দায়িত্ববোধৰ তাগিদাত, আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ মহিলা কোষৰ উদ্যোগত, নাৰীৰ জীৱনৰ বিভিন্ন দিশ সাঙুৰি বিভিন্নজনৰ লেখাসমৃদ্ধ এই সংকলনটি নাৰী দিৱসৰ লগত সংগতি ৰাখি বৃহত্তৰ নাৰী সমাজৰ হকে ইয়াক অৰ্পণ কৰিব বিচৰা হৈছে। সাহিত্য-সংস্কৃতি, শিক্ষা-অৰ্থনীতি ইত্যাদি সমাজ জীৱনৰ ভিন্ ভিন্ দাপোণত প্ৰতিবিম্বিত ভিন্ন ছবি এই পুথিত ভাহি উঠিছে। প্ৰায় ত্ৰিশগৰাকী ন-পুৰণি লেখকৰ চিন্তাপুষ্ট সংকলনটিয়ে নাৰীৰ কেৱল সাম্প্ৰতিক স্থিতি-পৰিস্থিতিৰ ওপৰত আলোকপাত কৰাই নহয়, ভালেকেইগৰাকী প্ৰবন্ধকাৰে স্থিতাৱস্থাৰ উত্তৰণৰ ইংগিতেৰে নাৰীৰ জয়যাত্ৰাক সফল আৰু তৰান্বিত কৰাৰ উপায়ৰো সন্ধান কৰিছে। নাৰীৰ উপৰি তৃতীয় লিংগৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰা প্ৰবন্ধই সংকলনটিক এক ভিন্ন মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। কোৱা হয়, সাহিত্য জাতিৰ দাপোণ। দাপোণে বৰ্তমানৰ ছবিহে দাঙি ধৰে । আমাৰ সাহিত্য কাৰোবাৰ বাবে ভৱিষ্যতৰ দিক্ দৰ্শক হওক; হয়তো কাৰো বাবে বন্ধন মুক্তিৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস হওক; মুক্ত আকাশৰ তলত মুকলিকৈ উশাহ ল'ব পৰা পৰিৱেশৰ ই যদি এক আৱাহনী গান হয়— সৃষ্টি-চিন্তাৰ তাতোকৈনো আৰু কি মহৎ সফলতাৰ প্ৰয়োজন! পাঠকৰ তুলাচনীত নিশ্চয় তাৰ সঠিক আৰু নিৰপেক্ষ মূল্যায়ন হ'ব।

□□-□□-□□□□ শ্ৰদ্ধাৰে—

দীপেশ চন্দ্ৰ ভাগৱতী

।। সম্পাদকৰ একলম ।।

বিধাতাৰ অপূৰ্ব সৃষ্টিসমূহৰ ভিতৰত এক অনবদ্য সৃষ্টি হ'ল নাৰী যাক চিন্তাবিদসকলে 'অৰ্দ্ধ আকাশ' নামেৰে অভিহিত কৰিছে। নাৰী হৈছে সৃষ্টিৰ মূল চালিকা শক্তি। অৰ্থাৎ সৃষ্টিৰ মূল শিপাডাল নাৰীৰ মাজতেই অন্তৰ্নিহিত হৈ আছে। নাৰী অবিহনে এখন ঘৰ, এটা পৰিয়াল আৰু এখন সমাজৰ কথা কল্পনা কৰিব নোৱাৰি। নাৰী অবিহনে সকলো যেন অন্তঃসাৰশূন্য। দয়া, মমতা, কৰুণা, ত্যাগ, আদৰ্শ, ধৈৰ্য তথা সহনশীলতা আদি বিভিন্ন গুণৰ অধিকাৰিণী নাৰী হ'ল সমাজৰ এনে এক অন্যতম অংগ, যাৰ অবিহনে এখন সুস্থ সমাজ গঢ়াৰ কথা চিন্তা কৰিব নোৱাৰি।

প্ৰাচীন কালত নাৰীৰ স্থান অতি উচ্চ আছিল। ধৰ্মীয় দৃষ্টিকোণৰ পৰা চালেও দেখা যায় যে ভাৰতীয় সমাজত নাৰীয়ে সদায় আগস্থান দখল কৰিছিল। দুৰ্গা, কালী, লক্ষ্মী, সৰস্বতী আদিক দেৱী ৰূপে পূজা কৰা কথাই তাকেই প্ৰতিপন্ন কৰে। ভাৰতীয় ঐতিহ্য তথা সমাজ-সংস্কৃতিত নাৰীৰ স্থান অতি উচ্চ আছিল; নাৰীক যথেষ্ট সন্মানৰ দৃষ্টিৰে চোৱা হৈছিল। তদুপৰি সেই সময়ত নাৰী শিক্ষা সমাজৰ এক আৱশ্যকীয় অংগ বুলি বিবেচিত হৈছিল। সেয়ে প্ৰাচীন কালত মুক্ত পৰিবেশত ল'ৰা-ছোৱালীয়ে একেলগে শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিছিল। বাল্মীকিৰ ওচৰত ৰামৰ পুত্ৰ লৱ-কুশৰ লগত আত্ৰেয়ীয়ে শিক্ষা গ্ৰহণ কৰাৰ কথাই তাকে প্ৰমাণ কৰে। কিন্তু আচাৰ্য মনুৰ দিনত ভাৰতীয় নাৰীৰ স্বাধীনতা যেন কিছু ব্যাহত হ'ল। মনুসংহিতাকে ধৰি প্ৰায়বোৰ স্মৃতিশাস্ত্ৰতে সমাজত নাৰীৰ স্থান কিছু অৱনমিত হোৱা দেখা যায়। মনুসংহিতাত মনুৱে নাৰীক দাসী হিচাপে বৰ্ণনা কৰিছে। সেই সময়ত নাৰীক শূদ্ৰৰ সমপৰ্যায়ত গণ্য কৰি বেদ অধ্যয়ন, বেদৰ মন্ত্ৰ উচ্চাৰণ আদি কৰ্মৰপৰা নাৰীসকলক বিৰত ৰখা হৈছিল। মনুৱে কৈছিল যে শৈশৱ আৰু কৈশোৰত নাৰী পিতৃৰ অধীনত, যৌৱনত নাৰী স্বামীৰ অধীনত আৰু বৃদ্ধকালত নাৰীয়ে পুত্ৰৰ অধীনত জীৱন অতিবাহিত কৰিবলগা হয়। বোধ কৰোঁ এইবোৰ কাৰণতে নাৰী কেতিয়াও স্বাধীন নহয়

বুলি মনুৱে কৈছিল। যি হওক, ভাৰতবৰ্ষত প্ৰাচীন কালৰপৰা বৰ্তমানলৈকে ভিন্ ভিন্ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন নাৰীয়ে নিজৰ নাম সুখ্যাতিৰে ৰাখি থৈ গৈছে। ভাৰতীয় পৌৰাণিক আখ্যানসমূহতো এনেকুৱা কিছুমান নাৰীৰ কথা পোৱা যায়, যিসকল নাৰীয়ে নিজৰ ত্যাগ, সাধনা, ধৈৰ্য আৰু কৰ্মশক্তিৰ মহিমাৰে নিজৰ নাম চিৰযুগমীয়া কৰি ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেনে নাৰীৰ ভিতৰত সীতা, সাবিত্ৰী, দময়ন্তী, মন্দোদৰী, গান্ধাৰী, কুন্তী, দ্ৰৌপদী, সব্যা, বেউলা, আত্ৰেয়ী, মৈত্ৰেয়ী, গাৰ্গী, শকুন্তলা, চিত্ৰলেখা, অনুসূয়া আদি নাৰীসকলৰ নাম ল'ব পাৰি। সেইদৰে পৰৱৰ্তী সময়ত মীৰাবাই, লক্ষ্মীবাঈ, বিজয়লক্ষ্মী, কস্তুৰবা, সৰোজিনী নাইডু, মাদাৰ টেৰেছা, ইন্দিৰা গান্ধী, কল্পনা চাওলা আদি নাৰীসকলেও ভাৰতীয় ইতিহাসত নিজৰ নাম খোদিত কৰি থৈ গৈছে। অসমতো বিভিন্ন সতী আৰু বীৰাঙ্গনা নাৰীৰ কাহিনীয়ে ইতিহাসৰ পাত উজ্জ্বল কৰি থৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে— জয়মতী কুঁৱৰী, বৰৰজা ফুলেশ্বৰী, মূলা গাভৰু, কনকলতা, কুৰঙ্গনয়নী, পিজৌ গাভৰু, চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী, ইন্দিৰা মিৰি, মামণি ৰয়চম গোস্বামী আদি নাৰীৰ নাম থাউকতে উল্লেখ কৰিব পাৰি।

বৰ্তমান সময়ত আধুনিক সমাজত নাৰীয়ে শিক্ষা-দীক্ষা, সাহিত্য-সংস্কৃতি, বিজ্ঞান-ৰাজনীতি, খেলা-ধূলা আদি সকলো দিশতে পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাবলৈ সক্ষম হৈছে। তথাপিও আমাৰ সমাজত নাৰীৰ প্ৰতি মানসিকতা এতিয়াও সংকীৰ্ণ হৈ আছে। আমাৰ সমাজ ব্যৱস্থাত নাৰীয়ে পুৰুষৰ সমানে মৰ্যাদা পাবলৈ সক্ষম হোৱা নাই, যাৰ বাবে পদে পদে নাৰী শোষিতা, লাঞ্ছিতা, ধৰ্ষিতা, অপমানিতা হ'বলগা হৈছে। পুৰুষৰ সমানে সমানে আগবাঢ়ি যোৱাৰ বাটত প্ৰত্যেক নাৰীয়ে শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে আমাৰ সমাজত বিভিন্ন বাধাৰ সন্মুখীন হ'বলগা হৈছে। যিখন দেশত সংখ্যাত তাকৰ হ'লেও নাৰীয়ে ৰাজ্যৰ শাসন কাৰ্যত অংশ লৈছিল; শত্ৰুৰ লগত যুদ্ধত অৱতীৰ্ণ হৈছিল; য'ত নাৰীয়ে পুৰুষৰ সমানে সমানে ৰাষ্ট্ৰপতি, প্ৰধানমন্ত্ৰী, মুখ্যমন্ত্ৰী, প্ৰশাসনিক বিষয়া, পুলিচৰ উচ্চপদস্থ বিষয়া, মহাকাশচাৰী, পৰ্বতাৰোহী, আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় খেলুৱৈ আদি বিভিন্ন সন্মানেৰে বিভূষিত হৈছে; তাত সমানেই নাৰী বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত শোষিত, নিৰ্যাতিত হৈ থকাটো বৰ পৰিতাপৰ কথা। প্ৰায় প্ৰত্যেক দিনাই নাৰী যৌতুকজনিত হত্যা, ডাইনী হত্যা, ধৰ্ষণ, নিৰ্যাতন, উৎপীড়ন আদিৰ সন্মুখীন

হোৱা ঘটনাই বাতৰিৰ শিৰোনাম দখল কৰা দেখা যায়। নাৰী নিৰ্যাতনৰ ক্ষেত্ৰত আনকি বৃদ্ধা আৰু কন্যাশিশুসকলো হাত সাৰি যোৱা নাই।

এখন দেশ, জাতি তথা সমাজৰ অগ্ৰগতি আৰু কল্যাণৰ ক্ষেত্ৰত নাৰীয়ে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। সেইদৰে এখন ঘৰ বা এটা পৰিয়ালৰ সুখ-শান্তি, উন্নতি-অৱনতি, হাঁহি-আনন্দ সকলো নাৰীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। সন্তান জন্ম দিয়াৰপৰা ডাঙৰ-দীঘল কৰি শিক্ষা-দীক্ষা; বিশেষকৈ নৈতিক শিক্ষাৰে উপযুক্ত মানুহ হিচাপে গঢ় দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত নাৰীয়েই আগভাগ লয়। পৰিয়ালৰ প্ৰতিজন সদস্যৰ সুস্বাস্থ্য অটুট ৰখা, আত্মীয়-কুটুম, আলহি-অতিথি, ওচৰ-চুবুৰীয়া সকলোৰে লগত সদ্ভাৱ-সম্প্ৰীতি বজাই ৰখাৰ দায়িত্বও পৰিয়ালৰ নাৰীয়েই মূৰ পাতি লয়। বৰ্তমান সময়ত নাৰী ঘৰৰ ভিতৰতে সীমাবদ্ধ হৈ থকা নাই; নিজক শিক্ষা-দীক্ষাৰে উপযুক্তভাৱে গঢ় দি ব্যৱসায়-বাণিজ্য, চাকৰি আদিত নিজকে নিয়োজিত কৰি উপাৰ্জনৰ বিভিন্ন পথ বাছি লৈছে আৰু নিজৰ ঘৰখন সুচাৰুৰূপে পৰিচালনা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত পুৰুষক সহায়ৰ হাত আগবঢ়াইছে। ঘৰ, পৰিয়াল তথা কৰ্মক্ষেত্ৰৰ মাজত ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰি সকলোবোৰ দায়িত্ব যথাযথভাৱে পালন কৰিবলৈ যাওঁতে নাৰী এগৰাকীয়ে যথেষ্ট কষ্ট স্বীকাৰ কৰিবলগা হয়। নাৰীৰ মাজত অন্তৰ্নিহিত হৈ থকা ধৈৰ্য, মনোবল, সাহস আৰু সহনশীলতা আদি গুণৰ বাবেহে সি সম্ভৱ হয়।

মানৱ সমাজক আগুৱাই নিয়াৰ ক্ষেত্ৰত নাৰী আৰু পুৰুষ দুয়োৰে বিশেষ ভূমিকা আছে। নাৰী-পুৰুষ উভয়ে উভয়ৰ পৰিপূৰক। ইয়াৰ এটা শ্ৰেণীক বাদ দি আনটো শ্ৰেণীৰ অস্তিত্বৰ কথা কল্পনা কৰিব নোৱাৰি। তথাপিও আমাৰ সমাজ ব্যৱস্থাত নাৰীসকল সুৰক্ষিত নহয়। এতিয়াও আমাৰ সমাজত নাৰী-পুৰুষৰ মাজত বৈষম্য বিৰাজমান, যি বৈষম্যই নাৰীসকলৰ মনত যথেষ্ট আঘাত হানে। পুৰুষসকলেও নাৰীৰ মনৰ এই কষ্ট উপলব্ধি কৰি তেওঁলোকৰ লগত সহমৰ্মিতা আৰু সহযোগিতাৰে আগবাঢ়িলে শ্ৰেণীবৈষম্য নাইকিয়া হ'ব আৰু সমাজলৈও যুগান্তকাৰী পৰিৱৰ্তন আহিব। নাৰীসকলৰ সুৰক্ষা, সন্মানৰ বাবেই ■ মাৰ্চ তাৰিখটো আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মহিলা দিৱস হিচাপে গোটেই বিশ্বত উদ্‌যাপিত হৈ আহিছে। বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগেও প্ৰত্যেক বিশ্ববিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়ক একোটাকৈ মহিলা কোষ (Women Cell) গঠনৰ নিৰ্দেশ

দিছে। সেই হিচাপে আমাৰ শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ত □□□□ চনত গঠন হোৱা মহিলা কোষটোৱে সক্ৰিয়ভাৱে বিভিন্ন কাম-কাজত ব্ৰতী হৈ আছে। মহিলা কোষটোৱে কিতাপ প্ৰকাশকে ধৰি ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আঞ্চলিক ভিত্তিত বিভিন্ন আলোচনা চক্ৰ, কৰ্মশালা, বিভিন্ন সজাগতা সভা আৰু শিবিৰ আদি অনুষ্ঠিত কৰি আহিছে। এইবাৰো আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ মহিলা কোষৰ ফালৰপৰা এখন গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ পৰিকল্পনা কৰা হয় আৰু ‘নাৰী’ক গ্ৰন্থখনৰ মূল বিষয়বস্তু (Theme) হিচাপে নিৰ্বাচন কৰা হয়। গতিকে ‘নাৰী’য়েই গ্ৰন্থখনৰ মূল বিষয়বস্তু হোৱা বাবে ‘নাৰী-সুষমা’ নামেৰে গ্ৰন্থখন নামকৰণ কৰা হৈছে। দ্বিভাষিক এই গ্ৰন্থখনত মুঠ একত্ৰিশটা প্ৰবন্ধ সন্নিৱিষ্ট হৈছে আৰু অসমীয়া আৰু ইংৰাজী দুয়োটা বিভাগতে প্ৰবন্ধসমূহ বৰ্ণানুক্ৰমিকভাৱে সজোৱা হৈছে।

গ্ৰন্থখনত সন্নিৱিষ্ট প্ৰবন্ধসমূহত নাৰীৰ লগত সম্পৰ্কিত বিভিন্ন বিষয় উপস্থাপিত হৈছে। সাহিত্য-সমাজ- সংস্কৃতিত নাৰীৰ বিভিন্ন দিশৰ প্ৰতিফলন কিদৰে ঘটিছে সেই সম্পৰ্কে বহুকেইটা প্ৰবন্ধত বিশ্লেষণ আগবঢ়োৱা হৈছে। আকৌ ঋক্-বেদৰ যুগৰপৰা বৰ্তমানলৈকে (তৃতীয় লিংগৰ উল্লেখলৈকে) সমাজত নাৰীৰ স্থিতি সম্পৰ্কেও বিভিন্ন প্ৰবন্ধত আলোকপাত কৰা হৈছে। শিক্ষা, স্বাস্থ্য, জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আদিৰ ক্ষেত্ৰত নাৰীয়ে গ্ৰহণ কৰা ভূমিকাৰ কথাও কেইবাটাও প্ৰবন্ধত আলোচনা কৰা হৈছে। এগৰাকী মাতৃৰ অস্তিত্ব, শিশুৰ পঢ়া-শুনা, নৈতিক বিকাশ আদিৰ ক্ষেত্ৰত মাতৃয়ে পালন কৰা ভূমিকাৰ কথাও কেইবাটাও প্ৰবন্ধত সন্নিৱিষ্ট হৈছে। সেইদৰে নাৰীৰ বিভিন্ন গুণ, নাৰীৰ প্ৰত্যাহ্বান আৰু প্ৰত্যাশা, নাৰীৰ সৌন্দৰ্য চৰ্চা, নাৰী সবলীকৰণ, লিংগ অসমতা, আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মহিলা দিৱস, নাৰীৰ লগত জড়িত বিশ্বাস-অন্ধবিশ্বাস ইত্যাদি বিষয়ো গ্ৰন্থখনত সন্নিৱিষ্ট বিভিন্ন প্ৰবন্ধত আলোচনা কৰা হৈছে।

গ্ৰন্থখনে প্ৰকাশৰ মুখ দেখাৰ আঁৰত আছে আমাৰ সহৃদয় লেখকসকল। তেওঁলোকে ব্যক্তিগত আলৈ-আহুকাল একাষৰীয়া কৰি থৈ আমাৰ অনুৰোধ মৰ্মে যথা সময়ত লেখা প্ৰদান কৰি আমাক গ্ৰন্থখন প্ৰকাশৰ সুবিধা কৰি দিলে। সেয়ে এই ছেগতে সকলো লেখকলৈ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা যাচিলোঁ। গ্ৰন্থখন প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ মাননীয় অধ্যক্ষ ড□ দীপেশ চন্দ্ৰ ভাগৱতী ছাৰৰ অৱদান অনস্বীকাৰ্য। তেখেতৰ উৎসাহ-উদ্দীপনা, বহুমূলীয়া

দিহা-পৰামৰ্শই আমাক গ্ৰন্থখন প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট সহায় কৰিছে। তেখেতলৈও আমাৰ গভীৰ শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা নিবেদন কৰিলোঁ। আমাৰ মহিলা কোষৰ উপদেষ্টা শ্ৰদ্ধাৰ মামণি দেৱী বাইদেউ আৰু মহিলা কোষৰ সভানেত্ৰী শ্ৰদ্ধাৰ ড□ বন্তি বড়া বাইদেৱেও গ্ৰন্থখনৰ কাম-কাজৰ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান লৈ থকাৰ উপৰি আমাক সময়ানুযায়ী বিভিন্ন দিহা-পৰামৰ্শৰে উৎসাহিত আৰু সমৃদ্ধ কৰিছে। তেওঁলোক দুয়োলৈও আমাৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ। গ্ৰন্থখনৰ বিভিন্ন কাম-কাজত সহায়ৰ হাত আগবঢ়োৱা আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ গ্ৰন্থাগাৰিক গীতালিলৈ আমাৰ মৰম আৰু ধন্যবাদ জনালোঁ।

গ্ৰন্থখনৰ সম্পাদনাৰ কাম বিভিন্ন কাৰণত কিছু খৰখেদাকৈ কৰিবলগা হ’ল। সেয়ে গ্ৰন্থখনত বৰ্ণাশুদ্ধি ৰৈ যোৱাটোৱেই স্বাভাৱিক। তদুপৰি গ্ৰন্থখনত অজানিতে আন ভুলো ৰৈ যাব পাৰে। গতিকে গ্ৰন্থখনৰ সকলো দোষ, ভুল-ত্ৰুটি গাত পাতি লৈ তাৰ বাবে সংশ্লিষ্ট সকলোৰে ওচৰত আমি ক্ষমা ভিক্ষা মাগিলোঁ। গ্ৰন্থখন প্ৰকাশ কৰাৰ দায়িত্ব লোৱা অশোক বুক ষ্টলৰ স্বত্বাধিকাৰ মাধৱ দাসৰ লগতে আটাইলৈ কৃতজ্ঞতা জনালোঁ। শেষত গ্ৰন্থখনে অকণমান হ’লেও পাঠকৰ সঁহাৰি লাভ কৰিলে আমাৰ শ্ৰম সাৰ্থক হোৱা বুলি ভাবিম।

□ মাৰ্চ, □□□□ — সেৱাৰে--
শুৱালকুছি — মনালিছা বৰা

।। সূচীপত্ৰ ।।

অসমীয়া বিভাগ

- জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাটকত নাৰীৰ উত্তৰণ
  — অতুল চন্দ্ৰ দাস
- নাৰীৰ সৌন্দৰ্যচৰ্চা বনাম কেতবোৰ সহজলভ্য উদ্ভিদ
  — ড° কমল চৌধুৰী
- শক্তি আৰু সৌম্যৰ সমাহাৰ নাৰী
  — চন্দ্ৰমা কলিতা
  ভবানী চন্দ্ৰ কলিতা
- শংকৰদেৱৰ পাৰিজাত হৰণ আৰু ৰুক্মিণীহৰণ নাটত নাৰী চৰিত্ৰ
  — চম্পক নাথ
- লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ ফুকন আৰু লক্ষীধৰ শৰ্মাৰ গল্পত নাৰী চৰিত্ৰ ঃ সাহস আৰু সততাৰ সৌন্দৰ্য
  — ড° চিত্তৰঞ্জন দাস
- নাৰী সবলীকৰণৰ প্ৰাসংগিকতা
  — তাপসী ৰয়
- আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস আৰু নাৰী
  — দিপালী কলিতা
- জ্যোতিপ্ৰসাদৰ লভিতা ঃ এক অদম্য নাৰীসত্বাৰ প্ৰতীক
  — দিলীপ কুমাৰ শৰ্মা

- নাৰীমুক্তি আন্দোলনৰ নেত্ৰী চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী
  — ড° দীপামণি বৰুৱা দাস
- পাৰিবাৰিক সুস্বাস্থ্য, গৃহিণী আৰু থলুৱা খাদ্য
  — ড° নন্দিনী কাকতি
- অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ কাঞ্চন ঃ নাৰীৰ এক জীয়া কাহিনী
  — বিউতী কুমাৰী দাস
- বয়নশিল্প আৰু মিচিং নাৰীৰ শৈল্পিক মন
  — ড° বিজয়কৃষ্ণ দলে
- ‘মেৰেং’ — এক মহীয়সী নাৰীৰ বিচিত্ৰ জীৱনচৰ্যা
  — ড° মনালিছা বৰা
- শিশুৰ নৈতিক বিকাশত মাতৃৰ ভূমিকা
  — ৰঞ্জিত টাকু
- কাৰ্বি জনজাতিৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতিত নাৰীৰ ভূমিকা
  — ড° ৰেখা কলিতা
- বিশ্বাস - অন্ধবিশ্বাসৰ গৰাহত মহিলাৰ সেই বিশেষ দিন কেইটা
  — ড° শিখাৰাণী কলিতা

English Section

- Representation of ‘She’ in Eunice de Souza’s Poetry
  – Dr. Anima Baishya
- Role of Education in Empowerment of Indian Women
  – Arpana Nath

- Biodiversity Conservation: Role of Indian Women
  – Bandana Deka
- Women: Challenges and Expectations
  – Dr. Banti Borah
- Woman: The Perfect Equilibrium of Power and Peace
  – Dr Chunamoni Das
- Genderin Alice Walker's *The Color Purple*
  – Claret Teronpi
- Role of Mothers in Developing Reading Habits in Children
  – Geetali Das
- Status of Third Gender in Indian Society
  – Himakhi Phukan
- Status of Women in the Rig Vedic Age
  – Jnanendra Narayan Deva Goswami
- Role of Vocational Education in Women Empowerment in India
  – Jullee Borpujari Deori
- Estrogen ! What it is?
  – Dr. Kakali Talukdar
- Status of Women
  – Kusumbar Baishya
- Gender Inequality and Woman Empowerment
  – Mamani Devi

- Role of Women in our Society
  – Ritu Raj Kashyap.
- Mother
  – Dr. Utpala Baishya

৯ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাটকত নাৰীৰ উত্তৰণ

— অতুল চন্দ্ৰ দাস

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ৰচনাত, বিশেষকৈ নাটককেইখনত নাৰীৰ অনন্য সত্তাৰ মননশীল ৰূপ প্ৰতিভাত হৈছে। জ্যোতিপ্ৰসাদ আজন্ম শিল্পী আছিল আৰু নাৰী সত্তাকো তেওঁ শিল্প সুষমাৰ দৃষ্টিৰে চাইছিল। তেওঁৰ প্ৰধান নাটককেইখনৰ কেন্দ্ৰীয় ঘটনা নাৰীক কেন্দ্ৰ কৰি আৱৰ্তিত হৈছে আৰু এই আৱৰ্তনৰ মাজেৰে নাৰীৰ উত্তৰণৰ ৰূপৰেখা এটিও ব্যঞ্জিত হৈছে। ভাৰতীয় মহামণীষাৰ আলোকত আৰু পাশ্চাত্য দৰ্শন আৰু চিন্তাৰ অভিজ্ঞতাৰ কমাৰশালত জ্যোতিপ্ৰসাদে নাৰী চৰিত্ৰসমূহ গঢ়ি পিটি নৱৰূপ প্ৰদান কৰিছে বুলিলেও অত্যুক্তি কৰা নহ'ব।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই এটা সাংস্কৃতিক পৰিয়ালত জন্মগ্ৰহণ কৰি এক প্ৰগতিশীল বিচাৰধাৰাৰে নাট্য সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিছিল। অনন্য নাট্য প্ৰতিভাৰ অধিকাৰী জ্যোতিপ্ৰসাদৰ প্ৰথম নাট 'শোণিত কুঁৱৰী'ত প্ৰধানতঃ বাণ জীয়ৰী ঊষা আৰু দ্বাৰকা কোঁৱৰ অনিৰুদ্ধৰ মিলন দেখুওৱা হৈছে যদিও দুটা প্ৰধান নাৰী চৰিত্ৰ ক্ৰমে নায়িকা ঊষা আৰু তেওঁৰ সখী চিত্ৰলেখাৰ চিন্তন-মনন আৰু ক্ৰিয়া তৎপৰতা উজ্বলি উঠিছে। সৌন্দৰ্য আৰু প্ৰেমৰ প্ৰতিমূৰ্তি ঊষা ৰাজকীয় উত্তৰাধিকাৰ সূত্ৰে শান্ত-সমাহিত আৰু মৃদুভাষিণী। ঊষাৰ পৰিপূৰ্ণ বিকাশ নাটকখনত পৰিস্ফুট হোৱাৰ অৱকাশ ৰৈ গ'ল। তেওঁৰ নাৰীসুলভ কমনীয়তা, লজ্জা আৰু সখী চিত্ৰলেখাৰ ওচৰত জীৱনৰ গোপন কুঁহিপাত মুকলিকৈ

কোৱাৰ সৰলতা আদি গুণ সাধাৰণ মানৱীৰ তুলনীয়। নিজৰ সপোন কোঁৱৰক পাবৰ বাবে ঊষাৰ ব্যাকুলতা; এক প্ৰকাৰ দাম্পত্য প্ৰেমৰ মানসিক বিৱৰ্তনতে চৰিত্ৰটোৰ বিশেষত্ব প্ৰকাশ পাইছে। আনহাতে চিত্ৰলেখাক জ্যোতিপ্ৰসাদে শিল্পীসুলভ ৰঙীন কল্পনাৰে গঢ়ি তুলিছে। চিত্ৰলেখাৰ চৰিত্ৰৰ মাজত আমি কবি আৰু সুন্দৰৰ পূজাৰী জ্যোতিপ্ৰসাদক বিচাৰি পাওঁ। চিত্ৰলেখা চিৰব্যাকুল শিল্পী হৃদয়ৰ প্ৰতীক; স্নিগ্ধ, কমনীয় আৰু আকৰ্ষণীয়। চিত্ৰলেখাইহে ঊষাৰ সপোন-কামনাক বাস্তৱত ৰূপদান কৰি ঊষা-অনিৰুদ্ধৰ মিলনৰ সেতু নিৰ্মাণ কৰিছে। অথচ চিত্ৰলেখা নিঃসংগ হৈ থাকি গ'ল।

জ্যোতিপ্ৰসাদে জীৱনৰ এছোৱা কাল বিদেশত কটায়। সেই সময়ছোৱাত তেওঁ ইউৰোপৰ চিন্তা-দৰ্শনৰ প্ৰত্যক্ষ সংস্পৰ্শলৈ আহে; ইয়ে তেওঁৰ চিন্তা-দৰ্শনতো প্ৰভাৱ পেলায়। ইলোৱা দাসগুপ্তই কৈছে, "....তেওঁৰ (জ্যোতিপ্ৰসাদৰ) প্ৰবাস-উত্তৰকালৰ ৰচনাবিলাকত এফালে সনাতন ভাৰতীয় আদৰ্শ-পৰম্পৰাৰ প্ৰাবল্য, আনফালে ইউৰোপীয় ৰোমাণ্টিক চেতনা — এই দুই ধাৰাৰ সংমিশ্ৰণ লক্ষ্য কৰা যায়। এই সংমিশ্ৰিত চিন্তাধাৰাৰ প্ৰভাৱত পুষ্ট হৈছে তেওঁৰ নাৰী চৰিত্ৰবিলাকো — যিসকলৰ মনত সনাতন ধৰ্মৰ কিছু সংস্কাৰ যেনেকৈ বিৰাজমান, তেনেকৈ যুক্তিবাদী চিন্তাধাৰাৰ বিকাশো লক্ষণীয়।¤ 'শোণিত কুঁৱৰী' নাটকৰ পৰৱৰ্তী নাটককেইখনৰ বিশিষ্ট নাৰী চৰিত্ৰকেইটা বিশ্লেষণ কৰিলে এই মন্তব্যৰ স্পষ্টতা ওলাই পৰে।

জ্যোতিপ্ৰসাদে বিদেশত থাকোতে 'কাৰেঙৰ লিগিৰী' নাটক ৰচনা কৰে। গভীৰ সামাজিক সমস্যামূলক নাটকখনৰ কাহিনী আহোম সামন্ততান্ত্ৰিক যুগৰ হ'লেও ইয়াৰ মাজতে প্ৰচ্ছন্ন হৈ আছে গভীৰ সামাজিক দ্বন্দ্ব। নাটকখনত ৰূপায়িত দ্বন্দ্বই তথাকথিত ৰক্ষণশীল সমাজখনক বাৰুকৈ উদ্বেলিত কৰিছিল। জ্যোতিপ্ৰসাদে এই নাটকখনৰ জৰিয়তে সামন্ততান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে এক ৰোমাণ্টিক বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিছে; তাৰ লগে লগে নাটকখনত নাৰীৰ মনন বা উত্তৰণৰ গতিপথো চিহ্নিত হৈছে।

নাটকখনত তিনিটা নাৰী চৰিত্ৰৰ ভূমিকা প্ৰধান — ৰাজমাও, লিগিৰী শেৱালি আৰু কাঞ্চনমতী। ৰাজমাও ৰাজমহিষী আৰু তেওঁৰ ধ্যান-ধাৰণা, চিন্তা-চেতনা পৰম্পৰাশ্ৰয়ী আৰু প্ৰাচীনপন্থী। ৰাজপৰিয়ালৰ ৰীতি অনুসৰি

ৰাজমাৱে কাৰেঙত বা ৰাজকোঁৱৰৰ সুন্দৰৰ ওপৰত কৰ্ত্তৃত্ব বা কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত প্ৰভুত্ব বিস্তাৰ কৰিব বিচাৰিছে। আনহাতে শেৱালি এগৰাকী সাধাৰণ লিগিৰী। অৱশ্যে তাই শাৰীৰিক আৰু মানসিক দুয়োফালে সুন্দৰী। তাই নাৰীৰ পৱিত্ৰতাৰে সুন্দৰ কোঁৱৰক ভাল পায়। এই ভালপোৱাত প্ৰাপ্তিৰ কামনা নাই; এই ভালপোৱাৰ প্ৰকৃত মৰ্যাদা মাত্ৰ সুন্দৰ কোঁৱৰৰ বন্ধু সুদৰ্শনে বুজি পাইছিল। কোঁৱৰৰ প্ৰতি শেৱালিৰ স্নিগ্ধ প্ৰেমৰ সম্ভেদ ব্যক্ত কৰি সুদৰ্শনে কৈছে ঃ “ভালপাই মানে তোমালৈ (কোঁৱৰলৈ) আকাংক্ষা নকৰে। জোনটোক যেনেকৈ মানুহে ভাল পায়, কিন্তু তাক পাবলৈ আকাংক্ষা নকৰে, পোৱা অসম্ভৱ বুলি জানে, কিন্তু তাৰ শীতল কিৰণত ফুৰি আনন্দ পায়, সেইদৰে তাইয়ো তোমাক পাবলৈ কেতিয়াও আকাংক্ষা নকৰে; কিন্তু তোমাৰ মৰমৰ উমনি সপোন দেখি বলিয়া হৈ থাকে।”◘ আচলতে প্ৰেমৰ এই অপূৰ্ণ অথচ অনুপম মাধুৰ্যখিনিয়েই শেৱালিৰ দাসী জীৱনৰ পৰম প্ৰাপ্তি বুলি ধৰি লয়। কিন্তু তেওঁৰ এই স্বপ্নলোকৰ প্ৰেমেও ৰাজমহলত অথন্তৰৰ সৃষ্টি কৰিলে। ৰাজমাৱে শেৱালিক নিৰ্বাসত কৰিলে। ইমানৰ পিছতো তেওঁৰ শেৱালি শুভ্ৰ প্ৰেম অনন্ত ফল্গু ধাৰাৰ দৰে প্ৰবাহিত হৈ থাকিল। কেৱল কোঁৱৰৰ প্ৰতি থকা অবিচল প্ৰেমৰ বাবে তেওঁ ৰাজমাওৰ ঈৰ্ষাজনীত অন্যায় নিজৰ হৃদয়বৃত্তিক অৱদমিত কৰি বিনাপ্ৰতিবাদে গ্ৰহণ কৰিছে। আনকি নাটকৰ শেষত তেওঁৰ ৰাজকুঁৱৰী হোৱাৰ সম্ভাৱনাৰ ফেঁহুজালি দেখিও সুন্দৰ কোঁৱৰৰ প্ৰতি গভীৰ প্ৰেমবশতঃ সমাজৰ ভয়ত, ৰজাৰ ডাঙৰীয়াসকলে কোঁৱৰক ৰজা ভঙা বা মৰোৱাই পেলোৱাৰ ভয়ত — প্ৰেমিকৰ বহু প্ৰতীক্ষিত আহ্বান আৰু প্ৰেমিকৰ জীৱন ৰক্ষাৰ ব্যাকুলতাৰ আত্মিক দ্বন্দ্বত জৰ্জৰিত হৈ নিজৰ জীৱন বিসৰ্জন দিছে। এয়া প্ৰেমৰ বেদীত শেৱালিৰ ত্যাগৰ অঞ্জলি বা সামন্তীয় ধ্যান-ধাৰণাৰে পুষ্ট সমাজ ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি এক নীৰৱ প্ৰতিবাদ।

সমালোচকে কৈছে যে শেৱালি সেইকালৰ সাধাৰণ শ্ৰেণীভুক্ত নাৰীৰ নিৰীহ-নিষ্পাপ-নিৰ্বিৰোধী ইমেজৰ প্ৰতীক — গতানুগতিকতাৰ বৃত্তৰ বাহিৰলৈ গৈ সেই প্ৰথা ভঙাৰ দুঃসাহস তেওঁৰ নাই। সেয়েহে তেওঁৰ নিজৰ প্ৰেম অৱদমিত কৰি ৰাখিবলৈ বাধ্য হৈছে।◘ সুন্দৰ কোঁৱৰে যেতিয়া তেওঁক “তই মোক ভাল পাৱ নে? ...... কিয়, কিয় ভাল পাৱ? (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ ◘◘)” সোধে, তেওঁ উত্তৰ দিয়াৰ পৰিৱৰ্তে কান্দিবলৈ ধৰে আৰু কয়, “এনেয়ে ভাল পাওঁ (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ ◘◘)”। সঁচা অৰ্থত এগৰাকী গাভৰু ছোৱালীয়ে এজন সুন্দৰ যুৱকক এনেয়ে ভাল পাব; — এয়া মানি ল'ব নোৱাৰি। সুন্দৰ কোঁৱৰে শেৱালিৰ নিভৃত অন্তৰৰ মৰ্ম কথা বুজিব নোৱাৰিলে। এইখিনিতে জ্যোতিপ্ৰসাদে দেখুৱাইছে যে পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজে কেতিয়াও নাৰীৰ মৰ্ম বেদনাৰ কথা বুজিব নোৱাৰে বা বুজি পাবলৈ পুৰুষাৰ্থ নকৰে। নাৰী মনৰ অমল তৃষ্ণা বা সৌন্দৰ্য, বাসনা সুন্দৰ কোঁৱৰৰ নিচিনা পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ স্বয়ম্ভু প্ৰতিনিধিয়ে হৃদয়ঙ্গম কৰিব নোৱৰাটোৱে স্বাভাৱিক। সামন্ত সুলভ কঠোৰতাৰে সুন্দৰ কোঁৱৰে শেৱালিৰ নীৰৱ প্ৰেমক প্ৰত্যাখ্যান কৰিলেও তেওঁ সেয়া বিসৰ্জন দিব নোৱাৰিলে আৰু তেনে দুৰ্বিসহ প্ৰেমৰ বাবেই তাই শেষ মুহূৰ্তত আত্মহননৰ পথ বাচি ল'লে। এগৰাকী সাধাৰণ নাৰীৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে শেৱালিয়ে ইয়াতকৈ আৰু বেছি একো কৰিব নোৱাৰে; কাৰণ তেওঁ পৰম্পৰাৰ বিপৰীতে গৈ, গতানুগতিকতাৰ বাহিৰলৈ গৈ সাহসী পদক্ষেপ ল'বলৈ অপাৰগ।

শেৱালিৰ বিপৰীতে কাঞ্চনমতী চৰিত্ৰটোক জ্যোতিপ্ৰসাদে আধুনিক নাৰীবাদী চেতনাৰ দ্বাৰা উদ্বুদ্ধ হৈ ৰচনা কৰিছে। কাঞ্চনমতী সাহসী সত্তাৰে উজ্বলি উঠিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। তেওঁৰ সুন্দৰ কোঁৱৰৰ বন্ধু অনংগৰামৰ সৈতে প্ৰণয় আছিল যদিও পিতৃ-মাতৃৰ হেঁচাত তেওঁ সুন্দৰ কোঁৱৰৰ সৈতে বিয়াত বহিবলৈ বাধ্য হয়। অৱশ্যে তেওঁ একেবাৰে এই প্ৰস্তাৱ অন্তৰেৰে মানি লোৱা নাছিল। তেওঁ প্ৰেমিক অনংগৰ দুৰ্বলতাৰ বাবে পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ শৃংখল মানিবলৈ একপ্ৰকাৰ বাধ্য হৈছে। সাধাৰণতে পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাই নাৰীৰ স্বাধীন চিন্তা আৰু সত্তাক স্বীকৃতি নিদিয়ে; গতিকে কাঞ্চনমতীয়েও প্ৰেমৰ স্বীকৃতি নাপাব এই কথা তেওঁ অনংগৰামৰ দুৰ্বল অৱস্থানৰ পৰাই স্পষ্টকৈ গম পাইছিল। সেয়েহে তেওঁ ক্ষোভত অনংগক কৈছে, “আমাৰ দেশৰ ছোৱালীয়ে যাকে ইচ্ছা তাকে ভাল পাব পাৰে, কিন্তু যাকে ইচ্ছা তাকে বিয়া কৰাব নোৱাৰে। চৰুক সুধি চাউল নবহায় (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ ◘◘)◘◘। অনংগ আৰু কাঞ্চনমতীৰ সংলাপৰ একাংশত অনংগৰ সংস্কাৰ-ভীৰুতা বা ভাৱ প্ৰৱণ মানসিকতাৰ বিপৰীতে কাঞ্চনমতীৰ যুক্তিবাদী আৰু প্ৰগতিশীল মনটোৰ দ্বন্দ্ব পৰিস্ফুট হৈছে আৰু লগে লগে প্ৰচলিত সমাজৰ কঠোৰ ৰীতি-নীতিৰ মাজত

তেওঁৰ হৃদয়াবেগৰ অসহায়তাও প্ৰকাশ পাইছে। যথা,

অনংগ ঃ .... তিৰোতাৰ মন-সাগৰৰ তলিলৈ পুৰুষ কেতিয়াও নামিব নোৱাৰে — বোধকৰো তলিও নাই।

কাঞ্চন ঃ তলি নিশ্চয় আছে, তিমান তললৈ নামিবৰ পুৰুষৰহে বুদ্ধিৰ অভাৱ। তিৰোতাৰ মন-সাগৰৰ ঢৌত চল চলাই ফুৰা পুৰুষহে সৰহ। গভীৰ তলিলৈ বুৰিয়াই নামিব পৰা অতি বিৰল।

অনংগ ঃ বুদ্ধি নহে ভাল হৈছে। নামিব পাৰিলেও পণ্ড শ্ৰম। আন্ধাৰ ঘোপ মৰা তললৈ নামিলেও একো নেদেখে বুজিব নোৱাৰে।

কাঞ্চন ঃ সূক্ষ্ম দৃষ্টিৰে বন্তি লগাই চালে দেখিব। (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ ◘◘)

আন এঠাইত কাঞ্চনমতীয়ে কৈছে, “আপোনাৰ পাটীৰ তিৰোতা নোহোৱাকৈও জানো আপোনাক মই ভাল পাব নোৱাৰো (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ ◘◘)?”

এই সংলাপৰ মাজেৰে কাঞ্চনমতীৰ চৰিত্ৰটিৰ বাস্তৱ সামাজিক অৱস্থিতি সংযতভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। তেওঁৰ কথাৰ সূক্ষ্মতাৰ মাজেৰে তেওঁক কুৰি শতিকাৰ আধুনিক, যুক্তিবাদী, বুদ্ধিদীপ্ত নাৰী যেন বোধ হয়। এই চৰিত্ৰৰ মাজেৰে জ্যোতিপ্ৰসাদে ৰক্ষণশীল সমাজ ব্যৱস্থাৰ আৱৰ্তত্তে পুৰুষতান্ত্ৰিক পৰম্পৰাৰ সীমাবদ্ধতা, দোষ-ত্ৰুটি আদি বিচাৰি চোৱাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। নাৰীৰ প্ৰতি জ্যোতিপ্ৰসাদৰ অপৰিসীম শ্ৰদ্ধা-সহানুভূতি আছিল বাবে তেওঁ কাঞ্চনমতীৰ জৰিয়তে নাৰীৰ নিভৃত কোণৰ বেদনা, ক্ষোভ, সুকুমাৰ হৃদয়বৃত্তিক সমমৰ্মিতাৰে অংকন কৰিছে। ইলোৱা দাশগুপ্তই কৈছে ঃ “কাঞ্চনৰ মন যেন এখন কুৰুক্ষেত্ৰ, য'ত নাৰীৰ যুক্তিবাদী নিৰ্মোহ সত্তাৰ স'তে সমাজৰ অনুশাসন নীৰৱে মানি লোৱা অসহায় সত্তাৰ নিৰন্তৰ যুদ্ধ চলে আৰু কাঞ্চনক ক্ষত-বিক্ষত কৰি তোলে। নিজৰ বিবেকৰ ওচৰত তেওঁৰ প্ৰতিবাদী কণ্ঠস্বৰ যথেষ্ট সবল আৰু স্বচ্ছ।”◘

কাঞ্চনমতীৰ নিৰ্ভীক উত্তৰণৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় বিবাহৰ পিছত সুন্দৰ কোঁৱৰৰ সৈতে হোৱা কথা-বতৰাত। বিয়াৰ পিছতে তেওঁ সুন্দৰৰ ওচৰত

তেওঁৰ অতীত প্ৰেমৰ আখ্যান সততাৰে উপস্থাপন কৰি প্ৰগতিশীল মানসিকতাৰ চানেকি দাঙি ধৰিছে। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে সুন্দৰৰ মনত যি ভাৱৰ প্ৰতিক্ৰিয়া হৈছে, তাৰো যুক্তিনিষ্ঠ প্ৰতিবাদ সাব্যস্ত কৰি সুন্দৰৰ অন্যায় ধ্যান-ধাৰণা আঙুলিয়াই দেখুৱাবলৈ সাহস কৰিছে। কাঞ্চনমতীৰ বিবেকী যুক্তিত সুন্দৰ কোঁৱৰ নৈতিকভাৱে বিধস্ত হৈছে বুলিব পাৰিঃ

সুন্দৰ ঃ কুঁৱৰী, মোৰ এয়ে প্ৰথম আৰু শেষ কথা। তুমি মোৰ জীৱনৰ পৰা আঁতৰি যাব লাগিব।

কাঞ্চন ঃ মোৰ এইদৰে জীৱন-মৰণ লৈ ল'ৰা ধেমালি কৰা আপোনাৰ উচিত হোৱা নাই। এটা ভুল কৰিলে — কিন্তু তাতোকৈ এটা ডাঙৰ ভুলেৰে আপুনি সেই ভুল শুধৰাবলৈ গৈছে। আপুনি ইমান দুৰ্বল বুলি ভাবিব নোৱাৰো।

সুন্দৰ ঃ মোৰ ই দুৰ্বলতা নে সৰলতা সি এটা মীমাংক্ষা কৰিবলগীয়া প্ৰশ্ন। বাৰু মোৰ এটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া —

কাঞ্চন ঃ কি?

সুন্দৰ ঃ সত্যক আঁকোৱালি ধৰা দুৰ্বলতানে?

কাঞ্চন ঃ কেতিয়াও নহয়।

সুন্দৰ ঃ বিবাহ আৰু ভালপোৱাৰ পাৰ্থক্য কি?

কাঞ্চন ঃ বিবাহৰ দ্বাৰাই শাৰীৰিক সম্বন্ধ ঘটে আৰু মানসিক সম্বন্ধ হ'বই লাগিব বুলি সমাজে ধৰি লয়, নিৰ্দেশ কৰে। ভাল পোৱা মানসিক সম্বন্ধ; শাৰীৰিক সম্বন্ধ তাৰ উদ্দেশ্য নহ'বও পাৰে।

সুন্দৰ ঃ তেন্তে সি দুটা বস্তু নহয়নে?

কাঞ্চন ঃ দেখাতেই।

সুন্দৰ ঃ বঢ়িয়া কথা। তেন্তে তুমি মন এঠাইত থৈ শাৰীৰিক এঠাইত থাকিবলৈ একো আপত্তি নকৰা।

কাঞ্চন ঃ তাত বিচিত্ৰতা কি? আপুনি শাৰীৰিকে এই কোঠাত সোমাই থাকি মনটোৰে হিমালয়ত থাকিবও পাৰে।

সুন্দৰ ঃ সমাজৰ কথা তুমি নিশ্চয় মানি চলিব খোজা?

কাঞ্চন ঃ ও।

সুন্দৰ ঃ তেন্তে সমাজে যাৰৈ তোমাক বিয়া দিছে — তাকে ভাল পোৱা সমাজৰ নিৰ্দেশ — তাক তুমি কেনেদৰে পালন কৰিবা?

কাঞ্চন ঃ অন্তৰতম প্ৰদেশৰ বিষয়ে সমাজে যদিও নিৰ্দেশ দি থৈছে সি সঁচাকৈয়ে পালিত হৈছে নে সমাজে তাক চাবলৈ চন্তৰী নপঠায়, কিন্তু বিবাহিতা তিৰোতাই বাহিৰা নিয়মবোৰ ৰীতিমতে পালন কৰে নে নকৰে তাৰ কাৰণে সমাজে যথেষ্ট চোৰাংচোৰা থৈছে। আৰু সমাজ তাতে সন্তুষ্ট — কাৰণ এইখিনি পালন হ'লেই সমাজৰ অনিষ্ট নহয় অৱশ্যে শাৰীৰিকে।

সুন্দৰ ঃ শুনিবলগীয়া। তেন্তে সতীত্ব মানে শাৰীৰিক সতীত্ব।

কাঞ্চন ঃ সেয়ে হ'লে সমাজ সন্তুষ্ট হয় —

সুন্দৰ ঃ কিন্তু সুন্দৰতো নহয়। সমাজে বলে নোৰৰা শিলক পৰি নমস্কাৰ কৰিব পাৰে — কিন্তু সুন্দৰে নোৱাৰে। কৃত-কৰ্মৰ স'তে সমাজৰ সম্বন্ধ — কিন্তু ব্যক্তিৰ ভাৱৰ সৈতে? ভাৱেই কৰ্মগছৰ গুটি যেতিয়া, সেই গুটিৰ বিষয়ে মই সশংকিত নহ'ম কিয়? আমৰণ গুটিৰ পৰা কোন দিনা অংকুৰ ফুটি গছ গজে তাক কোনে ক'ব পাৰিব। সমাজক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ তুমি মোক বিয়া কৰাইছিলা। শাৰীৰিক সতীত্বতে সমাজ সন্তুষ্ট।

কাঞ্চন ঃ অৱশ্যে — কাৰণ আপুনিও মোক মাত্ৰ সমাজৰ সন্তুষ্টিৰ কাৰণেহে বিবাহ কৰাইছিল — আৰু ভালকৈ জানিছিল — আপোনাৰ মাতৃ আৰু সমাজে আমাৰ শাৰীৰিক মিলন বিচাৰিছিল — আপুনি তাত মত দিয়া নাছিল নে?

সুন্দৰ ঃ কিন্তু তোমাৰ মন যে আনক —

কাঞ্চন ঃ তাৰ স'তে আপোনাৰ সম্বন্ধ কি? মাতৃৰ অনুৰোধত আপুনি মাত্ৰ শৰীৰটো বিবাহ কোঠালৈ পঠাই — আন পক্ষৰ মনকো তাত বিচৰাটো যুক্তিযুক্ত কথা হৈছেনে?

সুন্দৰ ঃ সি মোৰ ভুল। শুধৰাব —

কাঞ্চন ঃ সকলো ভুল শুধৰাব নোৱাৰি।

সুন্দৰ ঃ কিয়?

কাঞ্চন ঃ কিছুমান ভুল নুশুধৰালে অপকাৰ হয়। কিন্তু কিছুমান ভুল শুধৰাবলৈ গ'লে ধ্বংস হয়। বৰঘৰৰ খুঁটাবোৰ ভুলকৈ পুতি ঘৰটো সজাৰ পাছত খুঁটাবোৰ শুদ্ধকৈ খুৱাবলৈ গ'লে গোটেই ঘৰটোকে ভাঙিব লাগিব। (জ্যোঃ ৰঃ পৃ.□□□□□)

স্বামীৰ সৈতে এনে যুক্তিবাদী তৰ্ক-বিতৰ্ক কৰা কাঞ্চনমতীও শেষত পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ অহংকাৰৰ স্বীকাৰ হ'বলৈ বাধ্য হৈছে। সুন্দৰ কোঁৱৰে তেওঁক পূৰ্বৰ প্ৰেমিকৰ সৈতে নিৰ্বাসন দিছে; এয়া সুন্দৰৰ সামন্তীয় চিন্তা-চেতনাৰে কৰা কাৰ্যত বাহিৰে আন একো নহয়। এনে কাৰ্যই কাঞ্চনক মানসিকভাৱে ক্ষত-বিক্ষত কৰিছে আৰু ক্ষয়িষ্ণু সমাজ ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে নীৰৱ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ গৈ তেওঁ আত্মহননৰ পথ বাছি লৈছে। তেওঁৰ মৃত্যুৱে পুৰুষ-সৃষ্ট সমাজৰ ৰীতি-নীতিত এক জোকাৰণিৰ সৃষ্টি কৰি গ'ল।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাৰী চেতনাৰ বহুমাত্ৰিক ৰূপ 'ৰূপালীম' নাটকৰ ৰূপালীম আৰু ইতিভেন চৰিত্ৰৰ মাজতো উজ্বলি উঠিছে। নাটকখনৰ মূল বক্তব্য ৰূপ-সৌন্দৰ্য, প্ৰেম আৰু তাৰ ট্ৰেজিক পৰিণতি। নাট্যকাৰে ৰূপালীমক একমাত্ৰিক হিচাপে অংকন কৰিছে। তাইৰ সৰলতা আৰু উদাৰতা নাৰী হৃদয়ৰ স্বাভাৱিক প্ৰকাশ; তাইৰ অন্তৰাত্মা নিষ্পাপ আৰু প্ৰেম আৰু মমতাৰ অতুলনীয় প্ৰকাশ। তাইৰ ঈশ্বৰ প্ৰদত্ত ৰূপে সৌন্দৰ্যপিয়াসী মণিমুগ্ধক বলিয়া কৰে আৰু তাইক

বলেৰে ধৰি দি তাইৰ প্ৰেম পাবলৈ প্ৰয়াস কৰে। পাৰ্বত্য সাৰল্যৰে মায়াব'ৰ বাবে সঞ্চিত প্ৰেম তাই মণিমুগ্ধৰ ওচৰত ভগাই লোৱাৰ পক্ষপাতি নাছিল। শেষত নিজৰ পিতৃ জুনাফা আৰু প্ৰেমিক মায়াব'ৰ প্ৰতি অপৰিসীম আৰু অনাবিল প্ৰেমবশতঃ নিতান্ত অনিচ্ছা সত্বেও তাই মণিমুগ্ধক নিজৰ দেহ, নিজৰ সৌন্দৰ্য এনিশাৰ বাবে দান দিবলৈ কথা দিছিল; কিন্তু দেহ দান দিয়াৰ প্ৰকৃত অৰ্থ কি তাই উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিছিল। যেতিয়া তাই ইয়াৰ নিভৃত অৰ্থ বুজি পালে তাই নিৰ্বাক হৈ, বাহ্যিক জ্ঞানশূন্য হৈ, নিষ্প্ৰাণ হৈ এটুকুৰা জগা কাঠৰ দৰে মণিমুগ্ধৰ ওচৰত ধৰা দিলে। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে তাই মণিমুগ্ধৰ পৰা অপদস্থ নোহোৱাকৈ মুকলি হৈ আহিল যদিও তাইৰ স্বভাৱৰ সৰলতাৰ বাবে ইতিভেনৰ ঈৰ্ষাৰ জুইত তাই আত্মজাহ দিবলৈ বাধ্য হ'ল। আজিৰ সমাজতো ৰূপালীমৰ নিচিনা নাৰীৰ অসহায় যন্ত্ৰণা নাই বুলি ক'ব নোৱাৰি।

ৰূপালীমৰ সৰলতাৰ বিপৰীতে জ্যোতিপ্ৰসাদে ইতিভেনক বেছ জটিল হিচাপে অংকন কৰিছে। তাইৰ ব্যক্তিত্বত প্ৰকাশিত সাহসিকতা যিদৰে প্ৰশংসনীয় সেইদৰে ঈৰ্ষাও সমানে নিন্দনীয়। তেওঁ বুদ্ধিমতী আৰু কৌশলী — কিন্তু সেয়া সমাজৰ হিতৰ বাবে বা বিশেষ কোনো সৎকাৰ্যৰ বাবে নিয়োজিত নহ'ল। অৱশ্যে তেওঁৰ প্ৰেম আছিল একাগ্ৰ আৰু নিষ্কলুষ। তেওঁ বাগ্‌দত্তা মণিমুগ্ধক প্ৰাণভৰি ভাল পায়, কেৱল সেই প্ৰেম ৰূপালীমৰ সৈতে ভগাই ল'বলৈ তাই সন্মত নহয়। তেওঁৰ অন্তৰত ৰূপালীমৰ প্ৰতি একুৰা ঈৰ্ষাৰ জুই জ্বলি উঠে আৰু সেই জুইত ৰূপালীমক আত্মজাহ দিবলৈ বাধ্য কৰাই পৰিতৃপ্ত হয়।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাৰী চেতনাৰ সৰ্বশেষ স্তৰত লভিতাক পোৱা যায়। জাতীয় চেতনাৰে পৰিপুষ্ট লভিতা জ্যোতিপ্ৰসাদৰ অনবদ্য সৃষ্টি। 'লভিতা' নাটকখন ◘◘◘ চনৰ ৰাজনৈতিক পৰিক্ৰমা আৰু দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ বাস্তৱ ঘটনাৰ ভিত্তিত অসমীয়া জাতিৰ জাগৰণৰ চিত্ৰ হিচাপে ৰচিত। নাটকখনৰ নাম ভূমিকাত থকা চৰিত্ৰ লভিতা বৰুৱা এজনী সাধাৰণ গাঁৱলীয়া ছোৱালী হোৱা সত্বেও নিজৰ ব্যক্তিত্বৰ বিকাশেৰে তেওঁ উজ্বলি উঠিছে। ভাৰতীয় স্বাধীনতা আন্দোলনৰ সময় আৰু দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ ধামখুমীয়াত পৰি লভিতা বিপৰ্যস্ত হৈছে। শত্ৰুপক্ষৰ বোমা বিস্ফোৰণত লভিতাৰ দেউতাকৰ মৃত্যু হয় আৰু নিজৰ আশ্ৰয় গৃহটোও

পুৰি ছাৰখাৰ হয়। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী সময়ত লভিতাই নানান প্ৰতিকুল পৰিস্থিতিৰ মুখামুখী হৈও জীৱনক আগুৱাই নিয়াৰ আশা এৰা নাই। তেওঁ পৰিস্থিতিৰ ওচৰত দাসত্ব স্বীকাৰ কৰাৰ বিপৰীতে গভীৰ আত্মসন্মানবোধ আৰু প্ৰত্যয়েৰে প্ৰতিকুল পৰিস্থিতিক নিজৰ অনুকুলে বোৱাবলৈ সক্ষম হৈছে। লভিতা মানসিক দৃঢ়তা আৰু অসীম সাহসিকতাৰ উজ্বল নিদৰ্শন। অসমীয়া সমাজত নাৰী সম্পৰ্কে যি ধাৰণা প্ৰচলিত আছিল তাৰ উত্তৰণৰ সোপান হিচাপে জ্যোতিপ্ৰসাদে লভিতা চৰিত্ৰ অংকন কৰিছে যেন বোধ হয়। তেওঁ আৰম্ভণিৰ পৰাই নতুন যুগৰ অসমীয়া নাৰীৰ চৰিত্ৰ তুলি ধৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল আৰু সেই যত্নই লভিতাৰ মাজত পূৰ্ণতা পাইছিল। নাটকৰ প্ৰথমতে লভিতাৰ নিৰ্ভীকতাৰ পৰিচয় প্ৰদান কৰি নতুন যুগৰ নাৰীৰ চৰিত্ৰ পৰিস্ফুট কৰিছে। কংগ্ৰেছ ভলণ্টিয়াৰ কণ কণ ছোৱালীকেইজনীক লাঠিৰে কোবোৱা দেখি লভিতাই দাৰোগাক ডিঙিত ধৰি গতা মাৰি পেলায় দিয়ে আৰু কয় ঃ "....তহঁত পুলিচ হৈছ — তিৰোতাক ৰক্ষা কৰিবলৈ, দুৰ্ব্বলীক বল দিবলৈ — মানুহক অত্যাচাৰীৰ পৰা এৰুৱাই আশ্ৰয় দিবলৈ। কিন্তু কৰিছ কি? .... অকণমান ছোৱালীজনীক তিনিটা চাৰিটা বৰমতা হৈ মাৰিবলৈ লাজ লগা নাই। তহঁতৰ পুৰুষালী এনেকুৱাই নেকি? (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ ◘◘◘)"। লভিতাৰ এনে উক্তিৰ বিপৰীতে দাৰোগাই ধমক দিয়াত তেওঁ আকৌ কৈছে ঃ "জানিছ গোলামৰ গোলাম। আজিকালিৰ ছোৱালীয়ে পিষ্টল, বন্দুক, বৰটোপ, বোমা একোলৈ ভয় নকৰে (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ ◘◘◘)"।

লভিতা আধুনিক যুগৰ যুৱক-যুৱতীৰ সমাজ চেতনা, আত্মবিশ্বাস আৰু উদাৰ দৃষ্টিভংগীৰ বাৰ্তাবাহক স্বৰূপ। তেওঁৰ চৰিত্ৰত বৈপ্লৱিক মানসিকতাৰ বিকাশ দেখা যায়। তেওঁৰ প্ৰেমিক গোলাপক কোৱা কথাকেইষাৰে তেওঁৰ নতুন দৃষ্টিভংগী প্ৰকাশ কৰিছে ঃ "তুমি নক'বা, আজিৰ দিনৰ ডেকা বুলি, তোমাক নিজকে সেই বুলি ভুৱা নিদিবা। যি ডেকাৰ অন্তৰত বিপ্লৱৰ জুই জ্বলা নাই, সি আজিৰ দিনৰ ডেকা হ'বই নোৱাৰে। ৰজাৰ অন্যায়, আইনৰ অন্যায়, দেশৰ অন্যায়, দেশৰ চলি থকা অন্যায় নিয়ম-কাৰণ, মূৰ্খ সমাজৰ, সংকীৰ্ণ মনৰ মানুহৰ নিৰপৰাধী নিমাখিতৰ ওপৰত অন্যায় অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে নিজৰ সুখ সম্পদ, আনকি জীৱনকো দি যি ডেকাৰ থিয় হ'বলৈ মনত বল নাই,

বুকুত শক্তি নাই, সি আজিৰ ডেকা হ'বই নোৱাৰে। (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ □□□)" লভিতাৰ এই তেজস্বিতাৰ প্ৰাসংগিকতা আজিও নিৰ্বাপিত হৈছে বুলিব নোৱাৰি।

লভিতাৰ চৰিত্ৰত বহুমাত্ৰিক উত্তৰণৰ ৰূপৰেখা এডাল চিহ্নিত কৰিব পাৰি। সাধাৰণ গাঁৱলীয়া ছোৱালী হোৱাৰ পিছতো তেওঁৰ ব্যক্তিত্বত দুৰ্দমনীয় সাহস ফুটি ওলাইছে আৰু সেয়ে তেওঁ পুলিচৰ হাতৰ পৰা প্ৰগলভভাৱে বন্দুক কাঢ়ি লৈ কৈছে ঃ "মই গান্ধীৰ বহীত নাম লিখোৱা নাই জানিবি বাপেৰে (জ্যোঃ ৰঃ পৃঃ □□□□)।" নিজৰ চিন্তাৰ প্ৰগতিশীলতা আৰু দৃঢ়তাৰে তেওঁ গোলাপৰ নিচিনা দুৰ্বল মনৰ, দ্বিধাৰে আবৃত্ত ব্যক্তিত্বৰ প্ৰেমক প্ৰত্যাখ্যান কৰি দেশ প্ৰেমত উদ্বুদ্ধ হৈ আজাদ হিন্দ ফৌজত অংশগ্ৰহণ কৰি দেশ মাতৃক উদ্ধাৰৰ বাবে ৰণাংগনত গুলিবিদ্ধ হৈ মৃত্যুক সাৱটি লৈছে। এই সাহসে লভিতাক চিৰ উজ্বল চৰিত্ৰ হিচাপে চিহ্নিত কৰিছে।

কম পৰিমাণে আলোচিত হ'লেও জ্যোতিপ্ৰসাদৰ 'খনিকৰ' নাটকতো নতুন যুগৰ নাৰীৰ উত্তৰণ চেতনা প্ৰতীকি ৰূপত উত্থাপিত হৈছে। অসমীয়া ৰক্ষণশীল সমাজত নাৰীমুক্তিৰ অভিব্যক্তিয়ে জোকাৰণিৰ সৃষ্টি কৰিছিল আৰু নাৰী প্ৰগতিৰ ধাৰণাক তীব্ৰ ব্যংগ কৰিছিল। নাৰীৰ স্বকীয় অস্তিত্ব প্ৰতিষ্ঠাৰ সংগ্ৰামক এচামে স্বেচ্ছাচাৰী বুলি ভাবিবলৈ কুণ্ঠাবোধ কৰা নাছিল (তেনে পৰম্পৰা আজিও পুলিয়ে-পোখাই নোহোৱা হৈছে বুলিব নোৱাৰি)। এনে পৰম্পৰাগত সামাজিক চিন্তাৰ জাল ফালি নাৰীৰ আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ হকে সংগ্ৰাম কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিছে শিক্ষিতা, আধুনিকা, মুক্ত নাৰীৰ প্ৰতিনিধি নৰনলিনী ফুকনে। ভাৰ্জিনিয়া উল্‌ফ-এ কৈছে যে নাৰীক নিজস্ব পৰিসৰ দিলে তেওঁলোকৰ সৃষ্টিশীলতাইও উৎকৰ্ষ লাভৰ পথত গতিশীল হয়; নৰনলিনী ফুকন ইয়াৰ উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাটকত ৰূপায়িত নাৰীৰ সমস্যাসমূহ আজি একবিংশ শতিকাতো একেবাৰে নিপাত যোৱা নাই। শিক্ষা-স্বাস্থ্য, সামাজিক অৱস্থানৰ ভালেখিনি উন্নতি হ'লেও মানুহৰ মানসিকতাৰ পৰিৱৰ্তন এতিয়াও সুদূৰৰ বাট। এতিয়াও এমুঠিমান সৌভাগ্যশীল নাৰীক বাদ আন নাৰীৰ অস্তিত্বৰ সংকট বা identity crisis চলিয়ে আছে। নাৰীৰ ব্যক্তিত্বৰ পৰিপূৰ্ণ বিকাশৰ বাবে সমাজ ব্যৱস্থাৰ যেতিয়ালৈ আমূল পৰিৱৰ্তন নহ'ব তেতিয়ালৈ

১৫ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাৰী চেতনা, জ্যোতিপ্ৰসাদৰ চিন্তাৰ প্ৰাসংগিকতা থাকিব।

প্ৰসঙ্গসূচী ঃ

□। ৰূপান্তৰৰ শিল্পী জ্যোতিপ্ৰসাদ, পৃ. □□□□

□। জ্যোতিপ্ৰসাদ ৰচনাৱলী, পৃ. □□□

□। ৰূপান্তৰৰ শিল্পী জ্যোতিপ্ৰসাদ, পৃ. □□□□

□। প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃ. □□□□

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

□। ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা জন্ম শতবৰ্ষ উদ্‌যাপন সমিতি ঃ ৰূপান্তৰৰ শিল্পী জ্যোতিপ্ৰসাদ, ডিব্ৰুগড়, □□□□□

□। অসম প্ৰকাশন পৰিষদ ঃ জ্যোতিপ্ৰসাদ ৰচনাৱলী, গুৱাহাটী, □□□□□

□। ডঃ হীৰেন গোহাঁই ঃ ভাবীকালৰ খনিকৰ, গুৱাহাটী, □□□□□

□। চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া (সম্পা.) ঃ প্ৰকাশ, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী, □□□□□

❖❖❖❖❖

লেখক শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ সহযোগী তথা মুৰব্বী অধ্যাপক।

নাৰীৰ সৌন্দৰ্যচৰ্চা বনাম কেতবোৰ সহজলভ্য উদ্ভিদ

— ড° কমল চৌধুৰী

সকলো নাৰীয়েই সৌন্দৰ্য পিপাষু। তেওঁলোকে সদায় নিজকে সুন্দৰ ৰূপত উপস্থাপন কৰিব বিচাৰে। অতীজৰে পৰা দেখি অহা গৈছে যে সৌন্দৰ্য চৰ্চা নাৰী এগৰাকীৰ সহজাত প্ৰবৃতি আৰু এই সৌন্দৰ্য চৰ্চাৰ বাবে নাৰী সকলে বিভিন্ন ধৰণৰ প্ৰসাধন দ্ৰব্যৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।

খ্ৰীষ্টপূৰ্ব ৫০০০ মানতেই ইজিপ্তবাসীয়ে প্ৰথম প্ৰসাধন দ্ৰব্য ব্যৱহাৰ কৰিছিল। ইজিপ্তৰ মহিলা সকলে কল (Kohl) নামৰ এবিধ ক'লা খনিজ পদাৰ্থ চেলাউৰি , চকুৰ পতাৰ নোম আৰু চুলিত সানি উজ্বলতা বঢ়াইছিল। প্ৰাচীন মিচৰ বাসীয়ে ভৰিৰ পতা , হাত আৰু চুলিত জেতুকাৰ ৰং সানিছিল। ৰোমান সকলে মুখত চকমাটি আৰু সীহেৰে তৈয়াৰী প্ৰসাধন ব্যৱহাৰ কৰিছিল। মধ্যযুগত প্ৰসাধন দ্ৰব্যই সমাজত উচ্চ আসন লাভ কৰিছিল, বিশেষকৈ ফ্ৰান্স আৰু ইটালীত সচৰাচৰ ব্যৱহাৰ কৰা দ্ৰব্যসমূহ আছিল চুলিৰ পাউদাৰ, দুগ্ধস্নান (milk bath) আৰু লিপষ্টিক। ইউৰোপৰ মহিলাসকলে মুখত সীহযুক্ত(লেড) ক্ৰিম ব্যৱহাৰ কৰিছিল। সেই সময়ত প্ৰসাধন সামগ্ৰী হিচাপে আৰ্ছেনিক, ভিনেগাৰ আৰু কণীৰ ব্যৱহাৰ কৰাও দেখা গৈছিল। অতীজৰে পৰা ভাৰততো বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ উদ্ভিদ সৌন্দৰ্য বৰ্ধনৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহৃত হৈ আহিছে। ভৰতীয় মহিলা সকলে সৌন্দৰ্য বৰ্ধনৰ বাবে কেতবোৰ উদ্ভিদ দ্ৰব্য যেনে চন্দন, হালধি, জেতুকা, বিভিন্ন ধৰণৰ ফুল আদি ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। প্ৰাচীন কালৰে পৰা আমাৰ অসমতো অসমীয়া সমাজে প্ৰাকৃতিকভাৱে পোৱা জেতুকা, বৰহমথুৰি,

গন্ধবিৰিণাৰ নিৰ্য্যাস আদি প্ৰসাধন দ্ৰব্য হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰাৰ কথা জনা যায়।

বজাৰত পোৱা সৰহভাগ প্ৰসাধন সমাগ্ৰীয়েই ৰাসায়নিক দ্ৰব্যৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত কৰা হয়। আমি আমাৰ শৰীৰটোক আকৰ্ষণীয় আৰু সৌন্দৰ্যময় কৰি তুলিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা ৰাসায়নিক প্ৰসাধন সামগ্ৰীবোৰৰ পাৰ্শ্বক্ৰিয়া নুই কৰিব নোৱাৰি। সেয়েহে বৰ্তমান সময়চোৱাত 'হাৰ্বেল' সামগ্ৰীৰ প্ৰতি মানুহ যথেষ্ট আকৃষ্ট হোৱা দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। হাৰবেল সামগ্ৰী বুলিলে প্ৰকৃতিৰ অনবদ্য দান উদ্ভিদৰ পৰা তৈয়াৰী দ্ৰব্যক বুজোৱা হয়। বৰ্তমান সময়ছোৱাত হাৰবেল সামগ্ৰীবোৰে আধুনিক মহিলাসকলৰ সৌন্দৰ্যচৰ্চাত অধিক প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। কাৰণ ৰাসায়নিক প্ৰসাধন সামগ্ৰীবোৰৰ তুলনাত এই সামগ্ৰীবোৰৰ পাৰ্শ্বক্ৰিয়া নগণ্য আৰু হাৰবেল সামগ্ৰীবোৰে বহুক্ষেত্ৰত দেহৰ পুষ্টি আৰু সৌন্দৰ্য বৰ্ধনৰ ক্ষেত্ৰত স্থায়ীত্ব আনে।

সৌন্দৰ্য চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহৃত হোৱা কেইবিধমান সহজলভ্য উদ্ভিদৰ বিষয়ে আমি জানো আহক-

১) তুলসী (বৈজ্ঞানিক নাম-, *Ocimum sanctum* গোত্ৰ-Lamiaceae)

তুলসীৰ পাত শালমইনা নিৰাময়ত, চুলিৰ যত্নত আৰু সুগন্ধি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

২) গোলাপ (বৈজ্ঞানিক নাম - *Rose alba* L,গোত্ৰ- Rosaceae) ইয়াৰ ফুলৰ পাহিৰ পৰা তৈয়াৰী "গোলাপ জল" যথেষ্ট পৰিমাণে 'ভিটামিন চি' সমৃদ্ধ হয় আৰু ইয়ে চালৰ সুস্কতা নোহোৱা কৰি আদ্ৰতা ধৰি ৰাখে। ইয়াৰ উপৰিও গোলাপ ফুল নাৰী সকলে বিভিন্ন উৎসৱ পাৰ্বনত কেশসজ্জাত ব্যৱহাৰ কৰে।

৩) ব্ৰাহ্মী (বৈজ্ঞানিক নাম- *Bacopa moneri*, গোত্ৰ- Scrophulariaceae)

মুখৰ চালৰ উজ্জলতা বৃদ্ধিৰ বাবে 'Face pack' হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ইয়াৰ উপৰিও চুলিৰ উজ্জলতা বৃদ্ধি , উফিনাশক হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

৪) আমলখি (বৈজ্ঞানিক নাম- *Embelica officinalis*,গোত্ৰ-

Euphorbiaceae) ইয়াৰ ফলত প্ৰচুৰ পৰিমাণে 'ভিটামিন চি' থাকে। ফলৰ ৰসে চুলি সৰা ৰোধ কৰে আৰু উফি নাশ কৰে।

৫) নেমু (বৈজ্ঞানিক নাম- *Citrus lemon*, গোত্ৰ- Rutaceae) ইয়াৰ ফলৰ ৰসে শুকান ছাল মসৃণ কৰে আৰু চুলি সৰা বন্ধ কৰে।

৬) অমিতা (বৈজ্ঞানিক নাম- *Carica papaya*, গোত্ৰ- Caricaceae) পকা অমিতা পিহি লগালে মুখৰ ৰ'দে পোৰা দাগ নাইকিয়া হয়। ইয়াৰ উপৰিও পকা অমিতাৰ প্ৰলেপ লগালে ভাইৰাছৰ সংক্ৰমণ নোহোৱা হয় আৰু মুখত হোৱা শালমইনা ভাল হয়।

৭) আলু (বেজ্ঞানিক নাম- *Solanum tuberosum*, গোত্ৰ-Solanaceae) আলু বটি নেমুৰ ৰসৰ লগত লগালে চালৰ ক'লা পৰা দাগ নোহোৱা কৰে। ইয়াৰ উপৰিও ই ছালৰ ওখহা ভাব আৰু শুকান ভাব নাইকিয়া কৰি ছাল নিমজ হোৱাত সহায় কৰে।

৮) আম (বৈজ্ঞানিক নাম- *Mangifera indica* , গোত্ৰ- Anacardiaceae) আমকলিত বীজানুনাশক গুণ থাকে বাবে ছাল-চুলিৰ সৌন্দৰ্য ৰক্ষাত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ইয়াত যথেষ্ট পৰিমাণে খাদ্যপ্ৰাণ আৰু অম্ল থাকে। আমৰ গুটিৰ ভিতৰ অংশ পিহি চুলিৰ গুৰিৰ পৰা লগালে একোছা ঘন, ক'লা চুলিৰ গৰাকী হ'ব পাৰি।

৯) জৱা (বৈজ্ঞানিক নাম- *Hibiscus rosa shnensis*, গোত্ৰ- Malvaceae) জৱা ফুল আৰু ইয়াৰ পাত বটি মূৰত প্ৰলেপ দিলে চুলি সৰা বন্ধ হয় আৰু চুলিৰ উজ্বলতা বাঢ়ে। হাতৰ তলুৱাৰ ছাল এৰিলে ৰঙা জৱাফুল মোহাৰি ঘহিলে ভাল হয়।

১০) অমৰা (বৈজ্ঞানিক নাম- *Spondalis pinata*, গোত্ৰ- Ancardiaceae) অমৰা ৰসেৰে মূৰ ধুই উফিৰ সমস্যা দূৰ কৰিব পাৰি। চুলি সোনকালে বাঢ়িবলৈ, অকালপক্কতা ৰোধ কৰিবলৈ অমৰাৰ ৰস ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

১১) পদিনা (বৈজ্ঞানিক নাম- *Mentha arvensis*, গোত্ৰ- Camiaceae) মুখৰ ছালত পদিনাৰ ৰস লগালে শালমইনাৰ দাগ নোহোৱা হয়।

১২) তিয়ঁহ (বৈজ্ঞানিক নাম- *Cucumis sativa*, গোত্ৰ- Cucurbitaceae) তিয়ঁহত যথেষ্ট পৰিমাণে 'ভিটামিন চি' আৰু ফলিক এচিড থাকে। তিয়ঁহৰ ৰসে ছাল সতেজ কৰাত সহায় কৰে। ইয়াৰ ৰস চকুৰ তলত লগালে ফুলি উঠা আৰু ক'লা দাগ পৰা নোহোৱা হয়।

১৩) গুটিমালতী (বৈজ্ঞানিক নাম- *Jasminum laurifolium* , গোত্ৰ- Oleaceae) গুটিমালতী ফুল পিহি পানীৰ লগত মিহলি কৰি সেই পানীৰে মূৰ ধুলে মূৰৰ উফি নোহোৱা হয় আৰু চুলি মসৃন হয়। গুটিমালতী ফুলত বীজাণুনাশক গুণ আছে যিয়ে ছালক অনুজীৱৰ সংক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পাৰে।

১৪) তগৰ (বৈজ্ঞানিক নাম- *Gardania florida*, গোত্ৰ- Rubiaceae) তগৰ ফুলৰ ৰসত যথেষ্ট পৰিমাণে 'Flavonoids' আৰু 'Ferulic acid' থাকে যিয়ে এণ্টি অক্সিডেণ্টৰ কাম কৰে। এই ফুলৰ ৰস লগালে চাল মসৃন আৰু উজ্বল হয়।

১৫) তিল (বৈজ্ঞানিক নাম- *Sesamum orientale*, গোত্ৰ- Pedaliaceae) তিলে চুলিৰ ছাল ভেঁকুৰ সংক্ৰমণ আৰু উফিৰ পৰা ৰক্ষা কৰে। তিলৰ তেলে চুলি সৰা বন্ধ কৰে আৰু চুলিৰ বৃদ্ধিত সহায় কৰে।

১৬) মৰাপাট (বৈজ্ঞানিক নাম- *Corchorus capsularis*, গোত্ৰ- Tiliaceae) ইয়াৰ কোমল পাত পানীত মিহলাই ফেনেকি মূৰ ধুবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। নিয়মিত ব্যৱহাৰ কৰিলে চুলি কোমল আৰু উজ্বল হৈ পৰে।

১৭) কৰবী (বৈজ্ঞানিক নাম- *Cascabela thevetia*, গোত্ৰ- Apocynaceae) অকাল পক্কতা ৰোধ কৰিবলৈ কৰবী ফুলৰ গুটি পিহি চুলিত প্ৰলেপ দিব পাৰি। চুলি ঘন আৰু ক'লা কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

১৮) মহানিম (বৈজ্ঞানিক নাম- *Azadirachta indica* , গোত্ৰ- Meliaceae) নিমৰ পাতত যথেষ্ট পৰিমাণে এণ্টি অক্সিডেণ্ট থাকে। নিম পাতৰ প্ৰলেপ ছালত লগালে ছালত সৃষ্টি হোৱা মেলানিনৰ পৰিমাণ কমাই ছাল বগা হোৱাত সহায় কৰে। ইয়াৰ উপৰিও নিমৰ প্ৰলেপে শালমইনা, ক'লা দাগ, ৰঙা পৰা আদিৰ পৰা ছালক ৰক্ষা কৰে।

১৯) কল (বৈজ্ঞানিক নাম- *Musa paradisiaca*, গোত্র- Musaceae) ছালত পকা কলৰ প্ৰলেপ লগালে ছালৰ তেলেতীয়া ভাৱ নোহোৱা কৰি ছাল মসৃন হোৱাত সহায় কৰে। পকা কলত যথেষ্ট পৰিমানে এণ্টি অক্সিডেণ্ট ভিটামিন এ, জিংক আৰু মেংগানিজ থাকে যিয়ে ছালত বয়সৰ আচোৰ পৰাৱ পৰা ৰক্ষা কৰে।

২০) হালধি (বৈজ্ঞানিক নাম- *Curcum domestica* , গোত্র- Zingiberaceae) হালধিত এণ্টি ছেপ্টিক গুণ আছে। ই ছালৰ বিভিন্ন ৰোগ নিৰাময় কৰে। হালধি লগালে ছালৰ ৰং উজ্বল হয় আৰু চৰ্মৰোগ আদিৰ পৰা ছাল সুৰক্ষিত হৈ থাকে।

২১) জেতুকা (বৈজ্ঞানিক নাম- *Lowsonia inermis*, গোত্র- Melastomaceae) জেতুকা লগালে হাতৰ ছাল নিমজ হোৱাৰ উপৰি ছালৰ বা নখৰ কোনো সমস্যাই দেখা নিদিয়ে। জেতুকা পিহি চুলিত লগালে চুলি উজ্বল হয়। উফি নোহোৱা হয় আৰু চুলি সৰা বন্ধ হয়।

২২) চালকুঁৱৰী (বৈজ্ঞানিক নাম- *Aloe vera*, গোত্র- Liliaceae) চালকুঁৱৰীয়ে ছাল আৰু চুলিৰ সৌন্দৰ্যৰ ক্ষেত্ৰত বহুখিনি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। এল'ভেৰাই মুখৰ ছালৰ দাগ নিৰ্মূল কৰি ছালৰ শুকানভাব নাইকিয়া কৰে। চুলিত এলোভেৰা লগালে উফি নাইকিয়া কৰি চুলি কোচা নিমজ কৰি তোলে।

২৩) ঔটেঙা (বৈজ্ঞানিক নাম- *Dillenia indica*, গোত্র- Dilleniaceae) ঔটেঙা বীজেৰে মূৰ ধুব পাৰি । ই উফিনাশক, চুলি সৰা বন্ধ কৰে, নতুন চুলি গজাত সহায় কৰে আৰু চুলি কোমল কৰে।

২৪) চন্দন (বৈজ্ঞানিক নাম- *Santalum album*, গোত্র- Santalaceae) চন্দনৰ গুড়িৰ প্ৰলেপ লগালে ছালৰ ক'লা দাগ নোহোৱা হয়, শালমইনা নোহোৱা হয় আৰু ইয়াৰ নিয়মিত ব্যৱহাৰে ছাল যথেষ্ট পৰিমাণে বগা আৰু উজ্বল কৰি তোলে।

দ্ৰুত নগৰায়ন আৰু শিল্পায়নৰ বাবে বনাঞ্চলৰ ধ্বংসীকৰণৰ কাৰণে বিভিন্ন গুণাগুণকাৰী উদ্ভিদসমূহ ক্ৰমাগত বিলুপ্তিৰ পথত আগবাঢ়িছে। সেয়েহে এই

ধৰণৰ আপুৰুগীয়া উদ্ভিদসমূহ কাৰ্যক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰৰ বাবে সংশ্লিষ্ট বিভাগসমূহে যাৱতীয় ব্যৱস্থাৰে ঔষধ প্ৰস্তুত কৰণৰ লগতে ‘হাৰবেল সামগ্ৰীৰ’ উদ্যোগ গঢ়ি তুলি সৌন্দৰ্য চৰ্চাৰ লগতে কৰ্ম সংস্থাপনতো অৰিহণা যোগাব পাৰে।

❖❖❖❖❖

লেখক শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ উদ্ভিদ বিজ্ঞান বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপক।

শক্তি আৰু সৌম্যৰ সমাহাৰ নাৰী

— চন্দ্ৰমা কলিতা

ভবানী চন্দ্ৰ কলিতা

নাৰী মা জগদ্ধাত্ৰী দুৰ্গা, অপশক্তিৰ বিনাশকাৰিণী কালীমা। ধন-সম্পদৰ অধিকাৰিণী মা-লক্ষ্মী, বিদ্যাৰ অধিষ্ঠাত্ৰী মা সৰস্বতী। এই ধৰণে যুগে যুগে নাৰী বিশ্বত পূজিতা হৈ আহিছে। তথাচ বিশ্বৰ পুৰুষ সমাজে নাৰীক দুৰ্ব্বলা, ভয়াতুৰা ভাবি তেওঁলোকৰ প্ৰতি এক হেয় মনোভাব পোষণ কৰা দেখা যায়। নাৰী মোহময়ী, প্ৰেৰণা দায়িনী। নাৰীৰ বাবে সৃষ্টি আকৌ নাৰীৰ বাবে ধ্বংস হয়। সতী সীতাৰ বাবে সোণৰ লঙ্কা জুইত জাহ গৈছিল।

নাৰীয়ে অসম্ভৱকো সম্ভৱ কৰা কাহিনী পৃথিৱীত অনেক আছে। দেৱতাসকলৰ মায়া ভেদ কৰি দময়ন্তীয়ে নল ৰজাক স্বামীবৰণ কৰিছিল। সাবিত্ৰী সতীয়ে যুক্তিৰে যমৰজাক ঘটুৱাই মৃত স্বামী সত্যবানক জীয়াই তুলিছিল। এয়া অবিশ্বাস্য যেন লাগিলেও কাহিনীয়ে মিছা কোৱা নাই। ঠিক তেনে দৰে বেউলা দেৱীয়ে মৃত স্বামী লক্ষীন্দাৰৰ লগতে আন ছয়জন মৃত শহুৰক জীয়াই তোলাৰ কাহিনীও আছে। এয়া হ'ল নাৰীৰ সতীত্বৰ কাহিনী। নাৰী দুৰ্বলা নহয়। নিজৰ জন্মভূমি ফ্ৰান্স দেশ ইংৰাজ সৈন্যৰ অধীনলৈ যোৱা দেখি সৈন্য-সামন্ত গোটাই জোৱান আৰ্ক নামৰ ছোৱালীজনীয়ে অসীম সাহসেৰে যুঁজি ইংৰাজ সৈন্যক কেইবা ঠাইতো পৰাস্ত কৰাৰ বাবে ইংৰাজ সৈন্যই নিৰ্দয়ভাৱে জোৱান আৰ্কক জীয়াই জীয়াই পুৰি মাৰিছিল।

অসমৰ মূলা গাভৰুৱে নিজৰ দেশ ৰক্ষাৰ কাৰণে শত্ৰু সৈন্যৰ লগত প্ৰবল বিক্ৰমেৰে যুঁজি যুঁজি প্ৰাণ আহুতি দিছিল। ঝাঁচিৰ ৰাণী লক্ষ্মীবাঈয়ে ইংৰাজ সৈন্যৰ লগত যুঁজি যুঁজি বহুকেইখন ৰণত জয়লাভ কৰি শেষত শত্ৰুৰ হাতত নিহত হোৱা কাহিনীৰ কথা এতিয়াও বুৰঞ্জীয়ে সকীয়ায়। ইং ১৯৪২ চনৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত ভাৰতৰ ত্ৰিৰঙ্গা পতাকা হাতত লৈ গহপুৰ থানালৈ সদল বলে আগবাঢ়ি যোৱা কনকলতাই ইংৰাজ চিপাহীৰ বন্দুকৰ গুলি বুকু পাতি লৈও ত্ৰিৰঙ্গা পতাকা হাতৰ পৰা এৰা নাছিল।

পাশ্চাত্য দেশৰ এগৰাকী নাৰী; তেওঁৰ নাম ফ্লোৰেন্স নাইটিঙ্গেল, যিগৰাকীয়ে কটা চিঙা আৰু ৰুগীয়াৰ শুশ্ৰূষা পদ্ধতি উদ্ভাৱন কৰি পৃথিৱীৰ ৰুগীয়া মানুহক জীয়াই থকাৰ প্ৰেৰণা যোগাইছিল। আন্ধাৰ নিশাও হাতত লেম্প (Lamp) লৈ ৰোগীসকলক শুশ্ৰূষা কৰি ফুৰিছিল। সেয়ে তেওঁ পৰিচিত হৈছিল Lady of the Lamp. ৰূপে। পাশ্চাত্যৰ আন এগৰাকী নাৰী মেদাম মণ্টেছৰী, বিশ্বৰ শিশুসকলৰ শিক্ষাৰ বাবে এক নতুন শিক্ষণ পদ্ধতি উলিয়াই বিশ্বৰ শিশুসকলক শিকোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰায়। তেওঁৰ এই পদ্ধটিক মণ্টেছৰী শিক্ষা নীতি বুলি কোৱা হয়।

বৃটিছৰ একালৰ সূৰ্য ডুব নোযোৱা ৰাজ্যও চলাইছিল ৰাণী ভিক্টৰীয়া নামৰ এগৰাকী নাৰীয়ে, এতিয়াও বৃটিছ ৰাজ্য পৰিচালিত হয় নাৰীৰ দ্বাৰাহে। বাংলাদেশ পৰিচালিত হৈ আছে নাৰীৰ দ্বাৰা। শ্ৰীলঙ্কাও পৰিচালিত হৈছিল নাৰীৰ দ্বাৰা। ভাৰততো ৰাষ্ট্ৰপতিৰ আসন গ্ৰহণ কৰিছিল নাৰীয়ে। ভাৰতৰ প্ৰাক্তন প্ৰধান মন্ত্ৰী ইন্দিৰা গান্ধীও আছিল এগৰাকী শক্তিশালী নেত্ৰী। বৈদেশিক মন্ত্ৰী আছিল সুষমা স্বৰাজ। বংগদেশৰ মুখ্যমন্ত্ৰী নাৰী মমতা বেনাৰ্জী। দিল্লীৰ মুখ্যমন্ত্ৰী আছিল শীলা দীক্ষিত। এওঁ অনন্য ভাৰতীয় মহিলাৰ ভিতৰত এগৰাকী যিয়ে ৰাজনীতিৰ ক্ষেত্ৰত সবল ৰূপত নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

ম্যানমাৰৰ শাসন তন্ত্ৰৰ আমূল পৰিবৰ্তন ঘটে এগৰাকী দৃঢ়মনা অক্লান্ত নাৰী অংচান চুকীৰ বাবে। বাংলাদেশৰ পুৰুষতন্ত্ৰৰ বিৰুদ্ধে কলম হাতত লৈ ড° তছলিমা নাছৰিণে যি লেখনিৰ সৃষ্টি কৰিছে সেয়ে পৃথিৱীক সজাগ কৰি তুলিছে আৰু তেনে সজাগতা সৃষ্টি কৰা বাবে তছলিমা নিজৰ দেশ এৰি আন দেশত গোপনে থাকিবলগীয়া হৈছে। লতা মংগেসকাৰ ভাৰতৰ সুকণ্ঠী গায়িকা।

তেওঁৰ সুমধুৰ সুৰৰ কাৰণে তেওঁক কোকিল কণ্ঠী গায়িকা কোৱা হয়। ভজন সঙ্গীতৰ মীৰাবাঈয়ে একচেতিয়া আসন দখল কৰি গৈছে। গোৱালপৰীয়া লোকগীতত প্ৰতিমা পাণ্ডেৰ নাম যুগমীয়া হৈ ৰ'ব।

সাহিত্য জগতত বহু নাৰীয়ে এতিয়া স্থান দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত প্ৰথমতে নাম লব লাগিব মামণি ৰয়চম গোস্বামীৰ। এইগৰাকী নাৰীয়ে ভাৰতবৰ্ষৰ বলী বিধানৰ বিৰুদ্ধেও সবল যুক্তি আগবঢ়াইছিল। ড° ৰীতা চৌধুৰীয়ে অসমীয়া সাহিত্য জগতত এখন বিশিষ্ট আসন গ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। এই ধৰণে বহুতো নাৰীয়ে সাহিত্য জগতত প্ৰৱেশ কৰা দেখা যায়। অসমীয়া শিক্ষা বিস্তাৰত শ্ৰদ্ধেয়া ইন্দিৰা মিৰি বাইদেউৰ নাম বিশেষভাৱে স্মৰণীয়। ভাৰতীয় নৌসেনাই প্ৰথম মহিলা সহকাৰী সুৰক্ষা সহদূতৰূপে শ্ৰীকৰবী গগৈক মনোনীত কৰিছে। লেফটেনেণ্ট কৰবী গগৈ এগৰাকী নৌ বাহিনীৰ অভিযন্তা আৰু বৰ্তমান তেওঁ কৰ্ণাটকৰ কাৰবাৰ বেছত কৰ্মৰত আৰু তেওঁক মস্কোস্থিত ভাৰতীয় দূতাবাসত নিয়োগ কৰা হ'ব। তেওঁ নৌসেনাত □□□□ চনত যোগদান কৰে। বিশিষ্ট লেখক, সাহিত্যিক ড□□ জয়শ্ৰী গোস্বামী মহন্ত ভাৰতীয় ৰাজ্য সভাৰ প্ৰাক্তন সাংসদ। তেওঁৰ ঐতিহাসিক উপন্যাস চাণক্যৰ বাবে সাহিত্য একাডেমী বঁটা প্ৰদান কৰা হয়। □□□□ চনত তেওঁক পদ্মশ্ৰী বঁটা প্ৰদান কৰা হৈছিল। অসমক গৌৰান্বিত কৰা ধিং এক্সপ্ৰেছ হিমা দাসৰ কৃতিত্বৰ দৌৰ অব্যাহত আছে। হিমাই যোৱা বছৰ ইউৰোপত □□□ মিটাৰ জুনিয়ৰ দৌৰ প্ৰতিযোগিতাত স্বৰ্ণপদক লাভ কৰাৰ পিছত এইবছৰো চেক গণৰাজ্য আৰু পোলেণ্ডৰ বিভিন্ন স্তৰৰ প্ৰতিযোগিতাত এমাহত পাঁচটাকৈ স্বৰ্ণপদক লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়। যোৰহাটৰ মহিলা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰথমগৰাকী উপাচাৰ্যৰূপে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ড□ মালিনী গোস্বামীক নিয়োজিত কৰা হয়। ড□ মালিনী গোস্বামী গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপক আছিল। 'ভিলেজ ৰকষ্টাৰ'ৰ দ্বাৰা অসমীয়া চলচ্চিত্ৰ জগতৰ লগতে ভাৰত আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় স্তৰত খ্যাতি অৰ্জন কৰা ৰীমা দাসৰ দ্বিতীয়খন ছবি 'বুল বুল কেন ছিঙে' যথেষ্ট সন্মান লাভ কৰিছে । □□□ সংখ্যক ৰাষ্ট্ৰীয় চলচ্চিত্ৰ বঁটা প্ৰদান অনুষ্ঠানত শ্ৰেষ্ঠ অসমীয়া ছবিৰ সন্মান লাভ কৰে। ইয়াৰ উপৰি ডাবলিন, ওছাকাৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় চলচ্চিত্ৰ অনুষ্ঠানত বঁটা লাভ কৰিবলৈ

সক্ষম হয়।)

পৰিবেশ সংৰক্ষণৰ কাৰণে অশেষ চেষ্টা কৰা বাবে জেলণ্টিনা এলাংগামাক বঁটা প্ৰদান কৰা হয় আৰু মণিপুৰৰ প্ৰথমগৰাকী গ্ৰীণ এম্বেছাদৰ ৰূপে নিযুক্ত কৰা হয়। বৈজ্ঞানিক গগণদ্বীপ কাং ৰয়েল চ'ছাইটিৰ ফে'ল হিচাপে মনোনীত হোৱা প্ৰথম গৰাকী ভাৰতীয় নাৰী। বৰ্তমান তেওঁ ফৰিদাবাদস্থিত Transnational Health Service and Technology Institute ৰ সঞ্চালক হিচাপে কাম কৰি আছে। ডেক্সিন মাদাৰ বুলি জনাজাত কাঙেৰ প্ৰায□ □□□ ৰো ওপৰত প্ৰকাশিত পত্ৰ আছে। □□□□ চনত Infosys in life Science তথা Dr. S.C. Parija Oradion Award আৰু □□□□ চনত তেওঁ Radion Academy of Tropical Paranitology ৰ বঁটা লাভ কৰে।

পেৰা অলিম্পিকত ৰূপৰ পদক বিজয়ী দীপা মালিকক এইবাৰ ৰাজীৱ গান্ধী খেল ৰত্ন বঁটা প্ৰদান কৰা হয়। এই সন্মান পোৱা এওঁ প্ৰথম গৰাকী পাৰাপ্লেডিক মহিলা। এওঁ বিভিন্ন ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় স্তৰৰ খেলত অংশগ্ৰহণ কৰি প্ৰায় □□ টা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় আৰু □□ টা ৰাষ্ট্ৰীয় স্তৰত পদক পাবলৈ সক্ষম হয়। এওঁ দুঃসাহসিক ক্ৰীড়াৰ লগতো জড়িত। এওঁ যমুনা নদী সাঁতুৰি পাৰ হৈ লিমকা বুক অব্ ৱৰ্ল্ড ৰেকৰ্ডত নিজৰ নাম সন্নিৱিষ্ট কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়।

□□ বছৰীয়া পায়েল জাংগিদ বিল আৰু মেলিণ্ডা গেটছ্ ফাউণ্ডেশ্যনৰ গ'লকীপাৰ গ্লোবেল চেগুমেকাৰ বঁটা পোৱা প্ৰথমগৰাকী ভাৰতীয়। এই বঁটা প্ৰদান অনুষ্ঠান নিউয়ৰ্কত অনুষ্ঠিত হয়। পায়েলে ৰাজস্থান আৰু নিজৰ গাঁও শ্বিসলাত কন্যা ভ্ৰূণ হত্যাৰ বিৰুদ্ধে কাম কৰি আছে। □□□□ চনৰ লোক সভাৰ নিৰ্বাচনত মাত্ৰ □□ বছৰ বয়সত জয়লাভ কৰা চন্দ্ৰাণী মুৰ্মু ভাৰতৰ কনিষ্ঠতম সাংসদ। তেওঁ এগৰাকী অভিযন্তাও। মহিলা শিশুৰ সুৰক্ষা, নিবনুৱাৰ সমস্যা আদিত তেওঁ গুৰুত্ব প্ৰদান কৰি আহিছে।

□□ বছৰীমা ৰিধীমা পাণ্ডেক ভাৰতবৰ্ষৰ গ্ৰেটা থুনবাৰ্গ বুলি কোৱা হয়। ৰিধীমা □□ জন শিশুৰ দলৰ এজন যিদলে সৰ্বাধিক প্ৰদূষণৰ উদ্ভৱ কৰা পাঁচখন দেশৰ ওপৰত কেছ কৰিছিল পৰিবেশ সংৰক্ষণৰ বাবে লাগতিয়াল

ব্যৱস্থা নোলোৱাৰ বাবে। এইবাৰ তেওঁ স্বেডীশ পৰিবেশ গ্ৰেটা থুনবাৰ্গৰ লগ লাগি পৰিবেশ সংৰক্ষণৰ আন্দোলনত যোগদান কৰিছে। ◘◘ বছৰীয়া শেফালী বাৰ্মাক কেপ্টেইন মিথালী ৰাজৰ নামত তুলনা কৰা হয়। ৰোহতাকত জন্মগ্ৰহণ কৰা শেফালী আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় খেলত অৰ্ধশতক সম্পূৰ্ণ কৰা কণিষ্ঠতম ভাৰতীয় খেলুৱৈ। ৱেষ্ট ইণ্ডিজৰ বিৰুদ্ধে তেওঁ অতি সহজে ◘◘ বলত ◘◘ ৰাণ বুটলিবলৈ সমৰ্থ হয়। তেওঁ শচীন তেণ্ডুলকাৰৰ ৰেকৰ্ড ভাঙিবলৈ সক্ষম হৈছে।

◘◘◘◘ চনতে আৰোহী পণ্ডিতে প্ৰথমগৰাকী মহিলা পাইলটৰ খ্যাতি অৰ্জন কৰে। বহু বছৰৰ পৰা কাশ্মীৰত হৈ থকা মানৱ অধিকাৰ উলংঘাৰ বিৰোধিতা কৰি অহা পাৰভিনা আহাংগাৰে বিবিচিৰ ◘◘◘ গৰাকী প্ৰভাৱশালী মহিলাৰ তালিকাত স্থান পায়। ◘◘◘◘ চনত তেওঁ Rafto Prize for Human Rights লাভ কৰে। ◘◘◘◘ চনত তেওঁ শান্তিৰ ন'বেল বঁটাৰ বাবেও মনোনীত হৈছিল।

গ্ৰেটা থুনবাৰ্গে ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সাধাৰণ সভাত পৰিবেশ সংৰক্ষণৰ বাবে ৰাজনৈতিক নেতৃবৃন্দ, শক্তিশালী ধনী দেশবোৰক কাঠগড়াত থিয় কৰাই জবাবদিহি কৰা শক্তিশালী বক্তৃতা দিয়ে। তেতিয়াৰ পৰাই তেওঁ পৰিবেশ সংৰক্ষণ আন্দোলনৰ পোষ্টাৰ গাৰ্ল হৈ পৰে। সৰৱ কণ্ঠৰ বাবে তেওঁ Glamour Award for the Revolutionary পৰিবেশ বঁটা লাভ কৰে আৰু লগতে সন্মানীয় টাইম মেগাজিনে তেওঁক Time's Person of the Year বুলিও ঘোষণা কৰে।

◘◘◘◘ চনত মাৰ্গাৰেট এটবুডৰ লগতে যুটীয়াভাৱে বুকাৰ বঁটা লাভ কৰে বাৰ্ণাডাইন এভাৰিষ্টোৱে নিজৰ কিতাপ 'গাৰ্ল ৱমেন আদাৰ'ৰ বাবে। এভাৰিষ্টো বুকাৰ বঁটা বিজয়ী প্ৰথমগৰাকী কৃষ্ণাংগী মহিলা লেখিকা।

তাংগকু মাইমুন কিন্তি তুয়ান মাত বৰ্তমান মালয়েছিয়াৰ মুখ্য ন্যায়াধীশ। তাংগকু মাইমুনে ইয়াৰ পূৰ্বে বহুকেইটা গুৰুত্বপূৰ্ণ মোকৰ্দমাত ৰায় প্ৰদান কৰিছে আৰু ◘◘◘◘ চনত তেওঁ Commander of the order of the Defender of the Realon বঁটা আৰু Order of the Defender of date বঁটা লাভ কৰে। মাতি দিয়প হ'ল যোৱা ◘◘ বছৰৰ ভিতৰত Canvus Film Festival লৈ নিৰ্বাচিত হোৱা প্ৰথম গৰাকী কৃষ্ণাংগী মহিলা নিৰ্দেশক।

আমেৰিকাৰ ৰেইন ফুটবল ক্লাবৰ কেপ্টেইন মেগান ৰেপিনোৱে এই বছৰৰ শ্ৰেষ্ঠ ফিফা মহিলা খেলুৱৈৰ লগতে Balton D'on Feminin বঁটা লাভ কৰে। দক্ষিণ আফ্ৰিকাৰ জোবিজিন তুলজিয়ে এইবছৰৰ মিছ ইউনিভাৰ্ছৰ খিতাপ জিকিবলৈ সক্ষম হয়। এই খিতাপ পোৱা তুলজি দক্ষিণ আফ্ৰিকাৰ তৃতীয় গৰাকী মহিলা। ◘◘ বছৰীয়া ছানা মাৰিন এইবাৰ ফিনলেণ্ডৰ প্ৰধান মন্ত্ৰীৰূপে নিৰ্বাচিত হয়। বৰ্তমান তেওঁ পৃথিৱীৰ কনিষ্ঠতম প্ৰধানমন্ত্ৰীৰূপে পৰিগণিত হৈছে। ইয়াৰ আগতে তেওঁ পৰিবহন মন্ত্ৰী হিচাপে কাৰ্য নিৰ্বাহ কৰিছিল। ডুবাইৰ এগৰাকী ◘◘ বছৰীয়া ছোৱালী নাম সুচেটা ছতিছ। এওঁ ◘◘◘ টা ভাষাত গান গাব পাৰে।

এতিয়াৰ নাৰী সমাজে সকলো দিশতে অগ্ৰগতি লাভ কৰা দেখা যায়। পৃথিৱীত বৰ্তমানে এনে এটা দিশ নাই য'ত নাৰীৰ স্থান নাই। নাৰীয়ে প্ৰমাণ দিছে যে তেওঁলোক দুৰ্বলা, অবলা, ভয়াতুৰা নহয়। বৰং তেওঁলোকৰ সমাজ সৰ্বগুণ সম্পনা।

❖❖❖❖❖

লেখিকা চন্দ্ৰমা কলিতা শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপিকা।

লেখক ভবানী চন্দ্ৰ কলিতা বংশৰ উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত শিক্ষক।

শংকৰদেৱৰ পাৰিজাত হৰণ আৰু ৰুক্মিণীহৰণ নাটত নাৰী চৰিত্ৰ

— চম্পক নাথ

চিৰ যুগমীয়া অসমীয়া ভাষা সাহিত্যত যিসকল মহান মনীষীয়ে বিশেষ অৱদান আগবঢ়াইছে সেই সকলৰ ভিতৰত মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত সাহিত্যকৃতি চিৰস্মৰণীয়। প্ৰতি বিষয় বিশাৰদ পণ্ডিতগৰাকীৰ অনবদ্য আন এক সাহিত্যকৃতি হ'ল - অংকীয়া নাট । উত্তৰপূৰ্ব ভাৰতত নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ অন্যতম মাধ্যম হিচাপে এই অংকীয়া নাটৰ সৃষ্টি কৰা হৈছিল। অংকীয়া নাট এক অংকযুক্ত এনে এক বিশিষ্ট নাট্য কলা যাক শংকৰদেৱে প্ৰাচীন ভাৰতীয় নাট্য শাস্ত্ৰৰ অনুশাসনৰ লগত মধ্যযুগীয় থলুৱা আৰু সৰ্বভাৰতীয় বাৰে ৰহণীয়া লোক-নাটধৰ্মী অনুষ্ঠানৰ বিভিন্ন ৰূপ অংগৰ সংমিশ্ৰণত স্বকীয় প্ৰতিভাৰ সহায়ত সৃষ্টি কৰিছিল। মহাপুৰুষ জনাই নাট বুজাবলৈ 'যাত্ৰা', 'নাট', 'নাটক', 'নৃত্য' আদি শব্দৰহে ব্যৱহাৰ কৰিছে। পৰৱৰ্তী সময়ত চৰিতকাৰ সকলেহে 'অংক' শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰে। যেনে ঃ 'পাৰিজাত হেন নাম অংক মহা অনুপাম কৰিলে শংকৰ আত পাছে।' 'ৰামায়ণ অংক কৰি দিলন্ত শংকৰ।' 'ৰামৰ বিবাহ কথা সীতা স্বয়ংবৰ। অংকক লিখিলা তৈত শ্ৰীমন্ত শংকৰ।'

মূলতঃ প্ৰচাৰধৰ্মী এই নাটকসমূহৰ মূলমন্ত্ৰ হৈছে এক দেৱ, এক সেৱ আৰু এক শৰণ নাম ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ। শৃংগাৰ, বীৰ, হাস্য আদি প্ৰায় আটাইবোৰ ৰসেই বিদ্যমান হোৱাৰ পাছতো অংকীয়া নাটৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে শ্ৰোতা-দৰ্শকৰ মাজত কেৱল ভক্তিভাৱৰ উন্মেষ ঘটোৱা অৰ্থাৎ ভক্তিৰসৰ উদ্ৰেক ঘটোৱা। সেয়ে অংকীয়া নাটত মূলতঃ ভক্তি ৰসকহে প্ৰাধান্য দিয়া হয়।

পাৰিজাত হৰণ নাটত নাৰী চৰিত্ৰ ঃ

'শংকৰ চৰিতত' ৰামচৰণ ঠাকুৰে উল্লেখ কৰা মতে দ্বিতীয়বাৰ তীৰ্থভ্ৰমণৰ পৰা উভতি আহি মহাপুৰুষ জনাই 'পাৰিজাত হৰণ' ৰচনা আৰু অভিনয় কৰে। ৰামচৰণ ঠাকুৰে লিখিছে -

পাৰিজাত হেন নাম   অংক মহা অনুপাম
কৰিলা শংকৰ তাত পাছে।
ৰচিলন্ত অংক যেবে   লোকৰ আনন্দ তেবে
মিলি গৈল দেখন্তে বিস্ময়।।
কৰিয়া একান্ত চিত   শুনিলা অংকৰ গীত
সভাসদ যতেক আছয়।।

এতেকে ক'ব পাৰি যে দ্বিতীয় তীৰ্থ ভ্ৰমণৰ পিছত ৰচিত হেতুকে পাৰিজাত হৰণ তেওঁৰ শেষৰ কালছোৱাৰ ৰচনা।

'পাৰিজাত হৰণ'ৰ মূল কাহিনী 'ভাগৱত পুৰাণ', 'হৰিবংশ পুৰাণ' আৰু 'বিষ্ণু পুৰাণ'ত পোৱা যায়। শংকৰদেৱৰ ছয়খন নাটৰ ভিতৰত কাব্যধৰ্মিতাত 'কেলি গোপাল' শ্ৰেষ্ঠ আৰু নাট ধৰ্মত 'পাৰিজাত হৰণ'ক শ্ৰেষ্ঠ বুলিব পাৰি। সংলাপ আৰু চৰিত্ৰ সৃষ্টি এই দুটাৰ প্ৰতি অংকীয়া নাট ৰচনাত সাধাৰণতে বিশেষ দৃষ্টি ৰখা নহয় যদিও পাৰিজাত হৰণ ৰচনা কৰা সময়ত মহাপুৰুষ জনাই এই দুটা নাট্য উপাদানৰ প্ৰতি বিশেষ সচেতন আছিল যেন লাগে। মহাপুৰুষে ভাগৱতৰ কাহিনীৰ আৰ্হিত নাটখন ৰচনা কৰিছে যদিও নাট্যবস্তু অধিক আকৰ্ষণীয় কৰিবলৈ ভাগৱতৰ লগত 'হৰিবংশ পুৰাণ'ৰ কথাবস্তু লগ লগাইছে। ভাগৱতত সত্যভামাৰ মান-অভিমান, নাৰদৰ চতুৰালি আৰু টুটকীয়া স্বভাৱৰ কথাৰ বিশেষ বৰ্ণনা নাই। ভাগৱতৰ দশমস্কন্ধৰ ■■ তম্ অধ্যায়ত নৰকাসুৰ বধ আৰু পাৰিজাত হৰণৰ কথা বৰ্ণিত হৈছে। একেটা অধ্যায়তে সেইখিনি কথা সামৰাৰ বিপৰীতে 'হৰিবংশ'ত নৰকাসুৰ বধ আৰু পাৰিজাত হৰণৰ ঘটনাই চৈধ্যটা অধ্যায় আৱৰিছে।

সূত্ৰধাৰৰ কথাত এই নাটখনৰ সম্পূৰ্ণ নাম 'নৰকাসুৰ বধ পাৰিজাত হৰণ

লীলা যাত্ৰা' বুলি কোৱা হৈছে। স্বৰ্গ আক্ৰমণকাৰী নৰকাসুৰ বধ আৰু পত্নী সত্যভামাক সন্তোষ দিবৰ বাবে স্বৰ্গৰ পৰা উভালি অনা পাৰিজাত ফুলৰ গছক কেন্দ্ৰ কৰি নাটখনত দুটা কাহিনী আছে। ভাগৱত পুৰাণ, বিষ্ণু পুৰাণ, হৰিবংশ পুৰাণ আৰু কালিকা পুৰাণক উংস হিচাপে লৈ ৰচনা কৰা নাটখনৰ কথাবস্তু চমুকৈ এই ধৰণৰ -

শ্ৰীকৃষ্ণই তেওঁৰ প্ৰিয় আৰু প্ৰথমা পত্নী ৰুক্মিণীৰ সৈতে বহি থাকোতে দেৱৰ্ষি নাৰদৰ আগমন ঘটিল। নাৰদে কৃষ্ণক দিয়া পাৰিজাত ফুলপাহ পত্নী ৰুক্মিণীৰ শিৰত পিন্ধাই দিয়াত টুটকীয়া আৰু কলহ প্ৰিয় নাৰদে সত্যভামাক কৈ দিয়াত তেওঁ খং আৰু ঈৰ্ষাত জ্বলি পুৰি সেই পাৰিজাত ফুল স্বামী কৃষ্ণৰ পৰা বিচাৰিলে। পত্নীৰ কথামতে কৃষ্ণয়ো তেওঁক পাৰিজাত পুষ্প আনি দিব বুলি কথা দিলে। ইতিমধ্যে নৰকাসুৰৰ অত্যাচাৰ সহিব নোৱাৰি দেৱৰাজ ইন্দ্ৰ কৃষ্ণৰ শৰণাপন্ন হৈছিলহি। নৰকাসুৰক বধিবলৈ স্বৰ্গ যাত্ৰা কৰোতে সত্যভামাৰ জেদ এৰাব নোৱাৰি তেওঁকো লগত লৈ গ'ল। নৰকাসুৰক বধ কৰি শ্ৰীকৃষ্ণই একে পথে সত্যভামাৰ বাবে পাৰিজাত ফুল আনিবলৈ ইন্দ্ৰপুৰী পালেগৈ । কিন্তু ইন্দ্ৰ আৰু তেওঁৰ পত্নী শশীয়ে বাধা দিয়াত কৃষ্ণই পুনৰ যুদ্ধত অৱতীৰ্ণ হৈ ইন্দ্ৰক পৰাস্ত কৰি সত্যভামাৰ ইচ্ছানুসৰি তেওঁৰ ঘৰৰ দুৱাৰ মুখৰ কাষতে পাৰিজাত গছ ৰুই দিলেহি।

নাট্য ক্ৰিয়াৰে পৰিপূৰ্ণ এই নাটখনৰ প্ৰত্যেকটো চৰিত্ৰই নিজস্ব বৈশিষ্ট্যৰে প্ৰোজ্জ্বল। নাট্যকাৰে সত্যভামা আৰু ৰুক্মিণীক বিপৰীত ধৰ্মী আনহাতে শশী আৰু সত্যভামাক সমধৰ্মী হোৱাকৈ অংকণ কৰিছে। এহাতে ৰুক্মিণী স্বল্পভাষিণী তথা মৃদু স্বভাৱা আনহাতে সত্যভামা অভিমানিনী তথা ঈৰ্ষা পৰায়ণা। এহাতে ৰুক্মিণী স্বামী পৰায়ণা আৰু গাম্ভীৰ্যযুক্তা আনহাতে সত্যভামা স্বামী পৰায়ণা যদিও অত্যন্ত গৰ্বিতা আৰু মুখৰা। আন সকলো সপত্নীৰ ঊৰ্দ্ধত নিজক স্থাপন কৰিব খোজা সত্যভামাই স্বামী কৃষ্ণক একচেতীয়াভাৱে পাবলৈ বিচাৰে। মুখৰা আৰু গৰ্বিতা স্বভাৱত সত্যভামা আৰু ইন্দ্ৰ পত্নী শশী একেখন নাৱৰে যাত্ৰী। নাটখনিত মহাপুৰুষজনে ৰুক্মিণীক নিষ্কৰ্মা আৰু নিৰ্গুণা ভক্তিৰ প্ৰতীক তথা সত্যভামাক সকামা আৰু স-গুণা ভক্তিৰ প্ৰতীকৰূপে অংকন কৰিছে। পাৰিজাত ফুলক কেন্দ্ৰ কৰি টুটকীয়া নাৰদৰ পাশত বন্দী হৈ সত্যভামা যেতিয়া ৰোহঘৰত পৰিল তেতিয়া সত্যভামাই মাটিত বাগৰি কান্দি কাটি কৃষ্ণৰ চেনেহ আদায় কৰে। বহু পত্নীক শ্ৰীকৃষ্ণক বিশ্বাস নকৰি পাৰিজাত আনিবলৈ শপত খুওৱাৰ পাছতো তেওঁৰ লগত যাবলৈ ওলাইছে। তেওঁৰ ভয় কিজানি আন পত্নীৰ কথাত কৃষ্ণই পাৰিজাত ফুল ননাকৈ উভতি আহে বা আন কোনো পত্নীক দিয়ে। পাৰিজাতক কেন্দ্ৰ কৰি ইন্দ্ৰ আৰু কৃষ্ণৰ যুদ্ধ লগাত তাৰ সমন্তৰালভাৱে শশী-সত্যভমাৰ যি বাকযুদ্ধ সংঘটিত হৈছিল সেই ঘটনাসমূহে নাটখনক অধিক ৰসিকতা প্ৰদান কৰিছে। প্ৰত্যেকৰে স্বামীৰ স্বভাৱ-চৰিত্ৰক ধৰি অবাচ গালিৰে পৰস্পৰে পৰস্পৰক দমাবলৈ চেষ্টা কৰা ঘটনা অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজৰ দৰ্শকৰ বাবে বেচ আমোদজনক হৈছে। সত্যভামাৰ দন্দুৰী স্বৰূপটোও ইয়াত ফুটি উঠিছে। আনকি কৃষ্ণৰ শৰণাপন্ন হৈও ইন্দ্ৰই সত্যভামাক শ্ৰীকৃষ্ণৰ যিমান পত্নী আছে সকলোৰে ভিতৰত 'প্ৰচণ্ড প্ৰগলভা' বুলি কৈছে। ৰুক্মিণীক কৃষ্ণই দিয়া পাৰিজাত ফুল পাহৰ ঈৰ্ষাত জ্বলি সত্যভামাই স্বৰ্গৰ পৰা পাৰিজাত ফুলৰ গছ সহিতে উভালি অনায়ো ঈৰ্ষাৰ শাম কটাব পৰা নাই। স্বামী গৃহলৈ উভতি আহিয়ে ৰুক্মিণীক 'হে বিদৰ্ভ ৰাজকুমাৰী' বুলি সম্বোধন কৰি কৈছে - "তুহু স্বামীক ঠামে গোটা এক পাৰিজাত পুষ্প পাৱল ; দেখু, দেখু, যাৰত সেহি পাৰিজাতসমূহে উভাৰি কৃষ্ণক হাতে নাহি আনলো, ভাৰত ছাড়লো নাহি। হামাৰ সৌভাগ্যক মহিমা পেখু, পেখু।" আনহাতে ইয়াৰ প্ৰত্যুত্তৰত ৰুক্মিণীয়ে মৃদু অথচ সত্যভামাৰ মুখ বন্ধ হোৱাকৈ উত্তৰ দিলে - 'অয়ে ভগিনী সত্যভামা, কি কহৈছ, জগতক পৰম গুৰু শ্ৰীকৃষ্ণ। উনিকৰ চৰণ সেৱা কৰিতে ব্ৰহ্মাণ্ড ভিতৰে কোন বস্তু থিক। ধৰ্ম্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ চাৰি পদাৰথ হাতে মিলাৰে। তোহাৰি পাৰিজাত কোন কথা।" সত্যভামাৰ 'বিদৰ্ভ ৰাজকুমাৰী' বুলি কৰা সম্বোধন মন কৰিবলগীয়া। জগতৰ গুৰুক স্বামী হিচাপে পায়ো সন্তুষ্ট হ'ব নোৱাৰি সাধাৰণ পাৰিজাত এপাহক আশা কৰা ঘটনাই নাৰী মনৰ স্বাভাৱিক দুৰ্বলতাকে সত্যভামাৰ চৰিত্ৰৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ কৰিছে। অৱশেষত কৃষ্ণৰেই লীলা মাত্ৰ যদিও বহু পত্নীক তিৰোতা সেৰুৱা স্বামীৰ যি অৱস্থা হয় জগতৰ স্বামী হৈও কৃষ্ণৰ তেনে অৱস্থা হোৱা ঘটনাই নাটকখনক বাস্তৱিকৰূপ প্ৰদান কৰিছে।

এই মূল চৰিত্ৰ কেইটিৰ উপৰিও নাটখনত গৌণ চৰিত্ৰৰ ভূমিকা পালন

কৰিছে বসুমতী, অদিতি আৰু ইন্দুমতীয়ে। বসুমতী শ্ৰীকৃষ্ণৰ নাৰায়ণী ৰূপৰ এগৰাকী পত্নী। নৰকাসুৰৰ মাতৃ বসুমতীয়ে অসুৰ পুত্ৰৰ মৃত্যুতো বিহ্বল নহৈ নাতি ভগদত্তক শ্ৰীকৃষ্ণত অৰ্পণ কৰাই ন্যায় সন্ধানী নাৰীৰ ৰূপ প্ৰতিফলিত কৰিছে। আকৌ নাৰায়ণৰ বামন অৱতাৰত মাতৃ আছিল অদিতি। এই নাটখনিত শ্ৰীকৃষ্ণ আৰু সত্যভামাই নৰকক বধ কৰি মাতৃ অদিতিৰ ওচৰলৈ দৰ্শন কৰিবলৈ যোৱাত সন্তুষ্ট হৈ পুত্ৰ বধুক বৰ প্ৰদান কৰা কাৰ্যই পুনৰ মাতৃ স্নেহৰ চিত্ৰই চিত্ৰিত কৰিছে। নাটখনিত নাৰীৰ আন এটি ৰূপ অৰ্থাৎ সখীয়েক ইন্দুমতীৰ চৰিত্ৰটো। সত্যভামাৰ সুখ-দুখৰ লগৰী আছিল ইন্দুমতী। যেতিয়া কৃষ্ণই ৰুক্মিণীক পাৰিজাত ফুলপাহ দিছিল তেতিয়া অভিমানত কান্দি-কাটি বাউলী হোৱা সত্যভামাক ইন্দুমতীয়ে বুজনি আৰু সান্ত্বনা দিছিল। প্ৰথমে কৃষ্ণৰ বিপক্ষে সত্যভামাক কৈ পিছত কৃষ্ণ মহিমা উপলব্ধি কৰি ‘সত্যভামাৰ স্বামীয়ে পৰম ঈশ্বৰ’ বুলিও বুজনি দিছিল।

নাটখনিৰ প্ৰতিটো নাৰী চৰিত্ৰই স্বগুণ সম্পন্না। প্ৰতিটো চৰিত্ৰই শেষত গৈ কৃষ্ণ ভক্তিতেই নিজকে সমৰ্পন কৰিছে।

ৰুক্মিণী হৰণ নাটত নাৰী চৰিত্ৰ ঃ

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ ছয়খন নাটকৰ ভিতৰত ৰুক্মিণীহৰণেই আকাৰত আটাইতকৈ ডাঙৰ। ‘ৰুক্মিণী হৰণ’ আৰু তেওঁৰ শেষ নাট ‘ৰামবিজয়’ৰ ঘটনা বিকাশত যি সাদৃশ্য তালৈ মন কৰিলে দেখা যায় যে ‘ৰুক্মিণী হৰণ’ আৰু ‘ৰাম বিজয়’ প্ৰায় ওচৰা-ওচৰিকৈ ৰচনা কৰা। এইখিনিতে মনকৰিবলগীয়া যে তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত ‘ৰুক্মিণী হৰণ কাব্য’ এই নামৰ নাটকৰ বহু আগতে ৰচনা কৰিছিল। সেয়ে সামান্য পৰিমাণে হ’লেও ৰুক্মিণীহৰণ কাব্যৰ প্ৰভাৱ নাটখনিত পৰিলক্ষিত হৈছে। ৰুক্মিণীৰ দুই সখী লীলাৱতী আৰু মদন মঞ্জৰী লগতে দুজন ভাট শংকৰদেৱৰ নিজস্ব সৃষ্টি।

ৰুক্মিণীহৰণৰ কাহিনী বিষ্ণু পুৰাণ, ব্ৰহ্মবৈৱৰ্ত পুৰাণ, হৰিবংশ আৰু ভাগৱত পুৰাণত উল্লেখ আছে যদিও মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ নাটখনিৰ ভাগৱত পুৰাণৰ সৈতেহে অধিক মিল দেখা যায়। পুৰাণখনিৰ মতে ‘ৰুক্মিণী হৰণ’ৰ

কাহিনীৰ ক্ৰম এনে ধৰণৰ -

বিদৰ্ভৰাজ ভীষ্মকৰ ৰুক্মবীৰ প্ৰমুখ্যে পাঁচজন পুত্ৰ আৰু এজনী কন্যা আছিল- নাম ৰুক্মিণী। দেশান্তৰীৰ মুখেৰে কৃষ্ণ আৰু ৰুক্মিণীয়ে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ ৰূপ, গুণ শুনি ইজনে আনজনৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হোৱাত কৃষ্ণ বিদ্বেষী ৰুক্মবীৰে ৰুক্মিণীৰ বাবে শিশুপালক বৰ হিচাপে আমন্ত্ৰণ জনালে। ইফালে শ্ৰীকৃষ্ণৰ গুণ-গৰিমাৰ কথা শুনি ৰুক্মিণীয়ে তেওঁক মনে মনে স্বামীবৰণ কৰিছিল। কৃষ্ণয়ো মনতে ৰুক্মিণীৰ পাণি গ্ৰহণ কৰিবলৈ মনস্থ কৰিছিল। ৰুক্মিণীৰ চিঠি লৈ বেদনিধি ব্ৰাহ্মণৰ দ্বাৰকালৈ গমন আৰু ব্ৰাহ্মণে ৰুক্মিণীৰ সবিশেষ জনোৱাত শ্ৰীকৃষ্ণই কুণ্ডিনলৈ যাত্ৰা কৰিলে। ব্ৰাহ্মণ আৰু কৃষ্ণ বিদৰ্ভত উপস্থিত হৈ ভবানী মন্দিৰৰ পৰা উভতি যাওঁতে কৃষ্ণই ৰুক্মিণীক হৰণ কৰিলে। হৰণৰ পৰৱৰ্তী সময়ত নৃপতি মণ্ডলীৰ লগত যুদ্ধ হয় আৰু এই যুদ্ধত ৰজাৰ পৰাজয় ঘটে। যুদ্ধৰ অন্তত ৰুক্মবীৰৰ মুণ্ডন, বলোৰামৰ প্ৰবোধ বাক্য আৰু নাটৰ শেষত কৃষ্ণ-ৰুক্মিণীৰ বিবাহ হয়।

নাটখনিত সৰু-বৰ ভালে কেইটি চৰিত্ৰৰ সমাৱেশ ঘটিছে যদিও সেইবোৰৰ ভিতৰত শ্ৰীকৃষ্ণ-ৰুক্মিণী, ভীষ্মক, বেদনিধি আদিয়েই প্ৰধান। নাটৰ মূল নায়িকা ৰুক্মিণীৰ চৰিত্ৰটি নাট্যকাৰে যথেষ্ট সহানুভূতিৰে অংকন কৰাত চৰিত্ৰসমূহৰ ভিতৰত নায়িকাৰ চৰিত্ৰই আটাইতকৈ আকৰ্ষণীয় হৈছে। ৰাজনন্দিনী ৰুক্মিণী প্ৰচুৰ ৰূপৱতী হোৱাৰ পিছতো তেওঁ আছিল ধৈৰ্যশীলা, উপস্থিত বুদ্ধিসম্পন্না আৰু গভীৰ প্ৰেমিকা। ককায়েক ৰুক্মবীৰে কৃষ্ণৰ পৰা আঁতৰাই নি শিশুপালৰ লগত বিয়া দিবলৈ লোৱাত ক্ষন্তেকৰ বাবে স্তম্ভিত হ’লেও দিক-বিদিক হেৰুৱাই সাধাৰণ প্ৰেমিকাৰ দৰে ধৈৰ্যহীন বা নিৰাশ হোৱা নাই। বিপদ কালত ধৈৰ্য ধৰি বিপদৰ পৰা হাত সৰা যি মানসিকতা তাৰেই প্ৰমান দি ৰুক্মিণীয়ে বেদনিধি বিপ্ৰৰ হতুৱাই শ্ৰীকৃষ্ণক দ্বাৰকাৰ পৰা মাতি পঠাইছে। কন্দা-কটাত সময় নষ্ট নকৰি সচতুৰ চিন্তাৰে ৰাজ নন্দিনীয়ে যি পত্ৰ প্ৰেৰণ কৰিছিল সেই পত্ৰত বিপদৰ সবিশেষ জনোৱাৰ উপৰিও অধিবাসৰ দিনা ভবানী মন্দিৰলৈ যাওঁতে কৃষ্ণই কেনেকৈ তেওঁক হৰণ কৰিব পাৰিব তাৰ বৰ্ণনাও সুন্দৰভাৱে দিছে। বেদনিধিয়ে দ্বাৰকাৰ পৰা আহি সংবাদ দিয়াত বিপ্ৰ ব্ৰাহ্মণক প্ৰণাম কৰি ‘হে পিতা, বাপে উপজাইল মাত্ৰঃ তুহু, প্ৰাণ দান দেৱল। তোহাক গুণ সুজয়ে নাহি

পাৰু।' - বোলা কথাই নাটখনিৰ মূল নায়িকা ৰুক্মিণীৰ বিনয় আৰু কৃতজ্ঞতাৰ দিশটিও স্পষ্ট কৰে। আকৌ কৃষ্ণ প্ৰেমত ডুবি পিতৃ ভীষ্মক আৰু জ্যেষ্ঠ ভাতৃ ৰুক্মবীৰৰ বিৰুদ্ধাচৰণ কৰি কৃষ্ণৰ সৈতে গুচি গৈছিল যদিও এগৰাকী স্ত্ৰী হিচাপে তেওঁৰ অন্তৰতো কোমলতা আৰু স্নেহভাৱ সম্পূৰ্ণৰূপে আছিল। কিয়নো ৰুক্মবীৰক বধ কৰিবলৈ শ্ৰীকৃষ্ণই তৰোৱাল লওঁতে তেওঁ কান্দি কাটি ককায়েকৰ প্ৰাণ ভিক্ষা মাগিছিল। কৃষ্ণক স্বামী হিচাপে বৰণ কৰিবলৈ সীমাহীন হাবিয়াস কঢ়িয়াই লৈ ফুৰাৰ অন্তত যেতিয়া প্ৰিয়জনক ৰুক্মিণীয়ে নিজৰ মুখৰ আগত পাইছিল কিবা এটা অচিনাকি লাজত কৃষ্ণলৈ মূৰ তুলি চাব নোৱাৰি কেৰাহিকৈ চাব লগাত পৰিছিল। ইয়েই চাগে নাৰী হিচাপে ৰুক্মিণীৰ লজ্জা ভূষণ আৰু নাৰী সুলভ দুৰ্বলতা। এনেদৰে নিৰ্ভেজাল প্ৰেম, প্ৰত্যুতপন্নমতি, বিনয়, কৰুণা আদি বিৰল গুণৰ অধিকাৰী কৰি নাট্যকাৰে ৰুক্মিণী চৰিত্ৰটো অংকন কৰিছে। ৰুক্মিণীৰ কাৰ্য, মানসিক অৱস্থা, কৃষ্ণক পোৱা-নোপোৱাৰ সন্দেহত দোদুল্যমান অস্থিৰতা, মানসিক উত্তাপ আৰু বেদনা আদিৰে চৰিত্ৰটো অধিক আবেদনময়ী কৰি তুলিছে। আনকি ৰুক্মিণী চৰিত্ৰটোৰ সমানকৈ নায়ক কৃষ্ণ চৰিত্ৰটো নাট্যকাৰে সিমান দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰা নাই।

ৰুক্মিণীৰ উপৰিও নাটখনত ৰুক্মিণীৰ দুই সখী লীলাৱতী আৰু মদন মঞ্জৰীৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে। এই দুটি চৰিত্ৰও নাট্যকাৰৰ নিজস্ব সৃষ্টি। প্ৰথম গৰাকী সখীয়েক লীলাৱতীয়ে কৃষ্ণৰ সৈতে বিয়া দিবলৈ নিশ্চয় কৰা কথা কোৱাত ৰুক্মিণী আনন্দত আত্মহাৰা হৈছিল ; দ্বিতীয় গৰাকী সখীয়েক মদন মঞ্জৰীয়ে জ্যেষ্ঠ ভাতৃ ৰুক্মবীৰে ৰুক্মিণীক কৃষ্ণলৈ বিয়া নিদি শিশুপালক বৰ হিচাপে অনাৰ খবৰ দিয়াত নায়িকা ৰুক্মিণী মূছকঁছ গৈছিল।

নাটখনিত ৰুক্মিণীৰ মাতৃ চৰিত্ৰত থকা শশীপ্ৰভা যদিও মুখ্য চৰিত্ৰ নহয় তথাপিও একান্ত কৃষ্ণ ভক্তা শশীপ্ৰভাই স্বামী ভীষ্মক ৰজাই ৰাজ নন্দিনী ৰুক্মিণীক কৃষ্ণলৈ বিয়া দিয়াৰ কথা কোৱাত 'পৰম ঈশ্বৰ শ্ৰীকৃষ্ণক কথা শুনিয়ে হামাৰো ওহি সন্মত সে যদুনন্দনক আনিয়ে সত্বৰে কন্যাদান কৰহ।' - বুলি স্বামীৰ কথাত আনন্দেৰে সন্মতি জনাইছে। এগৰাকী পত্নী আৰু এগৰাকী মাতৃ হিচাপে শশী প্ৰভাৰ দায়িত্ব আৰু সমৰ্থন মনকৰিবলগীয়া।

মাতৃ হিচাপে নাটখনিৰ আন এটি প্ৰধান চৰিত্ৰ হ'ল - দৈৱকী। এগৰাকী

পুত্ৰপ্ৰেমত আকুল মাতৃ হিচাপে দৈৱকীৰ চৰিত্ৰটিক নাট্যকাৰে অংকন কৰিছে। ৰুক্মিণী হৰণৰ সময়ত কৃষ্ণ অকলে যোৱা দেখি দৈৱকীয়ে বলোৰামৰ আগত কৃষ্ণক ৰক্ষা আৰু সহায়ৰ বাবে যাবলৈ কোৱা কথাত মাতৃ স্নেহৰ উমান পোৱা যায়।

এতেকে কব পাৰি যে - ৰুক্মিণী হৰণ নাটখনিৰ প্ৰতিটো নাৰী চৰিত্ৰৰ মাজেৰে নাৰীৰ সহজাত যি প্ৰবৃত্তি বা লক্ষণ তাৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। ৰাজমাতাৰ পৰা ৰজাৰ জীয়ৰীলৈ আনকি সখীয়েকদ্বয়ৰ মাজতো নাৰী হৃদয়ৰ কোমলতা, স্নেহ, মমতা আদিৰেই প্ৰকাশ ঘটিছে।

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ উক্ত দুয়োখন নাটৰ চৰিত্ৰৰ পৰ্যালোচনাৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে - শংকৰদেৱে তেওঁৰ নাটসমূহত নাৰীৰ প্ৰতিটো ৰূপক এক স্বকীয় মৰ্যাদা প্ৰদান কৰিছে। মাতৃ, ভগ্নী, পত্নী, সতিনী আৰু সখী এই আটাইবোৰ ৰূপৰ মাজেৰে মৰম চেনেহ, শ্ৰদ্ধা-ভক্তি, বিশ্বাস, বিদ্বেষ, হিংসা, অহংকাৰ, সৰলতা, গাম্ভীৰ্য আদি গুণ ফুটাই তোলাত নাট্যকাৰ সফল হৈছে। গতিকে মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ ৰুক্মিণীহৰণ আৰু পাৰিজাত হৰণ দুয়োখনেই নাৰীৰ মহিমাময়ী ৰূপৰ সুন্দৰ উপস্থাপন আৰু উদাহৰণ।

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

১। দাস, নাৰায়ণ (সম্পা), মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰী শংকৰদেৱৰ বিৰচিত ৰুক্মিণীহৰণ নাট, বীণা লাইব্ৰেৰী, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ২০০৮ চন।

২। মহন্ত, পোনা, নাটকৰ কথা, কৌস্তভ প্ৰকাশন, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, ২০১৪ চন।

৩। ৰাজবংশী, পৰমানন্দ (সম্পা), অসমীয়া নাটক পৰম্পৰা আৰু পৰিৱৰ্তন, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, ২০০৮ চন।

৪। শইকীয়া, অজিত (সম্পা), ছশ বছৰৰ অসমীয়া নাটক পৰম্পৰা আৰু পৰিৱৰ্তন, পথাৰ, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ২০১৪ চন।

৫। শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ, অসমীয়া নাট্য সাহিত্য, সৌমাৰ প্ৰকাশ, অষ্টম সংস্কৰণ

২০০০ চন, পুনৰ মুদ্ৰণ, ২০১৫ চন।

৬। শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (সম্পা), শ্ৰীশ্ৰীশংকৰদেৱৰ পাৰিজাত হৰণ নাট, নিউ বুক ষ্টল, ষষ্ঠ প্ৰকাশ, ২০১১ চন।

❖❖❖❖❖

লেখক শুৱালকুছি জাতীয় বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষক।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ ফুকন আৰু লক্ষীধৰ শৰ্মাৰ গল্পত নাৰী চৰিত্ৰ ঃ সাহস আৰু সততাৰ সৌন্দৰ্য

— ড° চিত্তৰঞ্জন দাস

বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰ নাথে চুটিগল্পৰ সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্য ব্যাখ্যা কৰিছে এনেদৰে - "ছোটো প্ৰাণ, ছোটো ব্যথা, ছোটো ছোটো দুঃখ কথা"। আকৌ "নাহি বৰ্ণনাৰ ছটা ঘটনাৰ ঘন ঘটা"। সমগ্ৰ জীৱন নহয় জীৱনৰ আংশিক অৰ্থবহ স্থিতি আৰু সমৃদ্ধিৰ ৰূপায়ণ - সেয়ে চুটিগল্প। "ভূৰুকাত হাতী ভৰোৱা" বুলি কথা এষাৰ আছে। মহাপুৰুষ কবিয়ে তাৰ অনন্য উদাহৰণ ৰাখি গৈছে। চুটিগল্পও তেনে এক শিল্প সন্মত ৰূপায়ণ। অসমীয়া সাহিত্যত সাৰ্থক চুটিগল্পৰ সংখ্যা কম নহয়। ৰমা দাশৰ 'অচল টকা', মালিকৰ 'কাঠফুলা', 'প্ৰাণ পোৱাৰ পিছত', ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ 'গ্ৰহণ', 'গহ্বৰ' আৰু 'বৃন্দাবন' যোগেশ দাসৰ 'গৰাখহনীয়া', 'কলপটুৱাৰ মৃত্যু', বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ 'মাকনৰ গোসাঁই', মহিম বৰাৰ 'কাঠনিবাৰী ঘাট', সৌৰভ কুমাৰ চলিহাৰ 'অশান্ত ইলেকট্ৰন', অতুলানন্দ গোস্বামীৰ 'হামদৈপুলৰ জোন', মামণি ৰয়চম গোস্বামীৰ 'সংস্কাৰ', প্ৰবীণা শইকীয়াৰ 'ববচা বন' ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি কমলা বৰগোহাঁইৰ 'মই এটা সাপ' লৈকে এখন সুদীৰ্ঘ স্বাস্থ্যবান তালিকা গোটাব পাৰি। অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰথমগৰাকী গল্পকাৰ সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ হাততে অসমীয়া গল্প সাহিত্যই কলা কৃতিৰ বৈশিষ্ট্যৰে শ্ৰীমণ্ডিত হৈ উঠিছে। প্ৰথম অসমীয়া গল্প 'সেউতী' ৰ স্ৰষ্টা বেজবৰুৱাৰ ভালেকেইটা চুটিগল্পই বিষয়বস্তুৰ বৈচিত্ৰ্য তথা গাম্ভীৰ্য ভাষাৰ সংস্কৃত সুকুমাৰ ৰূপায়ণ আৰু চুটিগল্পৰ বৈশিষ্ট্যমণ্ডিত হৈ নিটোল সাহিত্যৰ গৰিমা অৰ্জন কৰিছে। অতি সম্প্ৰতি মানুহৰ মনস্তাত্বিক দিশ,

সূক্ষ্ম বাস্তৱ বিষয় বা সমস্যাৱলীৰ ব্যাখ্যা আৰু বৰ্ণনাৰ যি পৰীক্ষা নিৰীক্ষা চলিছে বেজবৰুৱাৰ গল্পত তাহানিতে তাৰ প্ৰবেশ আৰু প্ৰকাশ ঘটিছিল। নাৰীৰ চিৰন্তন মন আৰু বিদ্ৰোহ, সংস্কাৰৰ ইচ্ছা আৰু চেষ্টা বেজবৰুৱাৰ গল্পত শক্তিশালী আৰু শিল্প সন্মত ৰূপত দেখা দিছে। বেজবৰুৱাৰ ভদৰী আৰু জয়ন্তী গল্প তাৰ উদাহৰণ হ'ব পাৰে। মুক্তি গল্পই সমাজৰ আন এক বন্ধন চিঙাৰ আগ্ৰহ জন্মাব পাৰে। বেজবৰুৱা (◘◘◘◘-◘◘◘◘) ৰ পৰবৰ্তী দুই প্ৰসিদ্ধ গল্পকাৰ, বেজবৰুৱাৰ নামৰ ঐতিহ্য বাহক লক্ষ্মীনাথ ফুকন (◘◘◘◘-◘◘◘◘) আৰু লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা (◘◘◘◘-◘◘◘◘) ৰ গল্পতো আমি নাৰীমনৰ সূক্ষ্ম ৰূপায়ণ আৰু আশা আকাংক্ষাৰ প্ৰতিফলন দেখিবলৈ পাওঁ। সমাজৰ প্ৰতিগৰাকী মানুহেই মানুহ। স্ত্ৰী পুৰুষ নিৰ্বিশেষে সকলোৰে মানুহৰ সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ বাহক আৰু ধাৰক। কিন্তু তাৰ মাজতো বৈষম্য পৰিলক্ষিত হয়। উদাৰ মনোভাবৰ অভাৱ আৰু স্বাৰ্থপৰতাই বহুতকে প্ৰাপ্যৰ পৰা বঞ্চিত কৰে। এই বঞ্চনাৰ বিৰুদ্ধে যুঁজাটোও শিল্পী সাহিত্যিকৰ সাধনাৰ অংশ আৰু পবিত্ৰ দায়িত্ব।

প্ৰসিদ্ধ সাহিত্যিক আশাপূৰ্ণা দেৱীয়ে তেখেতৰ সত্যৱতী ত্ৰিলজীৰ অন্তিম পুথি 'বকুলকথা' ত নায়িকাৰ বিধবা বায়েকৰ মুখেৰে কোৱাইছে যে মানুহৰ মন বুজিবলৈ হলে সময় বা সা-সুবিধা নালাগে। মনৰ আন্তৰিক ইচ্ছাই যথেষ্ট। এইযে ল'ৰা ছোৱালীয়ে পিতৃ-মাতৃক নুবুজে তাৰ কাৰণে সময় বা আনুসংগিক একোৰেই দায়ী নহয়। দায়ী দায়িত্বহীনতা। দায়িত্বহীনতাৰ ছবি নিৰুপমা বৰগোহাঞিৰ "এজন বুঢ়া মানুহ"তো স্পষ্ট, অতি বাস্তৱ আৰু নিদাৰুণ। এগৰাকী প্ৰখ্যাত সমালোচক সাহিত্যিকে কৈছে - নাৰী হৃদয়ৰ গোপন ৰহস্য নাৰী লেখকেহে উদ্ঘাটন কৰিব পাৰিব।

চুটিগল্প আৰু সাধুকথাৰ মাজত বিশেষ প্ৰভেদ নৰখা বেজবৰুৱাৰ গল্পপুথি চাৰিখন - সাধুকথাৰ কুকি, সুৰভি, জোনবিৰি আৰু কেহোঁকলি। তিনিখন সমাজৰ পটভূমিত বেজবৰুৱাৰ গল্প ৰচিত হৈছে অসমীয়া গাঁৱলীয়া সমাজ আৰু নগৰীয়া জীৱন, কলিকতাৰ বংগীয় সমাজ আৰু উৰিষ্যাৰ জনজীৱন। বিষয়বস্তুৰ বৈচিত্ৰ্যৰ কাৰণেই বেজবৰুৱাৰ গল্প সম্ভাৰ বৈচিত্ৰ্যময়। অৱশ্যে তাৰ মাজতে গল্পকাৰ বেজবৰুৱাৰ দুটা ৰূপ সহজে পৰিলক্ষিত হয়। সমাজ সংস্কাৰক বেজবৰুৱা আৰু মানবতাবাদী বেজবৰুৱা। মূলতে ব্যঙ্গৰ চলেৰে

সমাজখন নিকা কৰাৰ ইচ্ছা আৰু চেষ্টাই বেজবৰুৱাৰ অধিকাংশ গল্পৰ কলেবৰ সমৃদ্ধ কৰিছে। মানুহৰ হাঁহি কান্দোনৰ ছবিয়েও বেজবৰুৱাৰ গল্পক এক চিৰন্তন মানবীয় স্থিতি প্ৰদান কৰিছে। 'কন্যা', 'মুক্তি', 'নকওঁ', 'ভদৰী', 'বাপিৰাম', 'ধোঁৱাখোৱা' আদি গল্পই বেজবৰুৱাক এগৰাকী সাৰ্থক সমাজ সচেতন গল্পকাৰৰ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰে।

'ভদৰী', 'পাটমুগী' আৰু 'জয়ন্তী' বেজবৰুৱাৰ তিনিটা নাৰী চৰিত্ৰ প্ৰধান বিশিষ্ট গল্প। নাৰীৰ তিনিটা ভিন্ন ৰূপ ইয়াত সাৰ্থক ৰূপত অংকিত হৈছে।

'ভদৰী' গল্পত ভদৰী আৰু শিশুৰামৰ সাংসাৰিক জীৱন আৰু হৰ্ষ বিষাদ চিত্ৰিত হৈছে। পতিৰ কাণ্ড জ্ঞান শূন্য অগ্নি শৰ্মা ৰূপ আৰু পত্নীৰ সহনশীলতা এই গল্পৰ প্ৰধান উপজীব্য বিষয়। কেঁচা খৰিত জুই জ্বলাব নোৱাৰি অতিষ্ঠ হৈ পৰা ভদৰীৰ পৰা গিৰিয়েক শিশুৰামে সঁহাৰি নেপাই মাছ বচা মৈদাৰে আঘাত কৰে। শেষত চিকিৎসালয়লৈ নিব লগা হয়। শিশুৰামো জেললৈ যাব লগা হয়। গতানুগতিক গাঁৱলীয়া কাহিনী এটাৰে ইয়াতে গল্পকাৰে নাৰীৰ সহজাত প্ৰেম আৰু পৌৰাণিক বিশ্বাস উপস্থাপন কৰিছে। ভদৰীৰ পতিপ্ৰেমে ইয়াত চিৰন্তন সহনশীল নাৰীৰ মন আৰু ধৈৰ্যৰ ৰূপত উপস্থাপিত হৈছে। বেজবৰুৱাৰ আন এটা বিখ্যাত গল্প 'পাতমুগী'ৰ কাহিনীভাগ নাৰীৰ সাহস আৰু সৌন্দৰ্যৰ পটভূমিত ৰচিত। নাৰী মনস্তত্ত্বৰ ৰূপায়ণ এই গল্পৰ অন্য এক বৈশিষ্ট্য। ভাষাগত দিশটোতো এই গল্পৰ কাহিনী প্ৰবাহ যেন সমিল মিলকৈ আগবাঢ়িছে। জতুৱা ঠাঁচৰ ব্যৱহাৰেও এই গল্পৰ সৌন্দৰ্য বৃদ্ধি কৰিছে। কিন্তু এই গল্পৰ আচল সৌন্দৰ্য ফুটি উঠিছে মূল চৰিত্ৰ পাতমুগীৰ সংলাপ প্ৰদান আৰু সাহসী মনোভাৱত। নাৰী নিৰ্য্যাতন আৰু পুৰুষৰ কামনাৰ বলি হ'বলগীয়া হোৱা নাৰী জীৱনৰ যাতনাৰ ৰূপায়ণ 'পাতমুগী'। পুৰুষৰ প্ৰৱঞ্চক ৰূপ, অস্থিৰ কামনাৰ ৰূপ ইয়াত সংক্ষিপ্ত অথচ অৰ্থবহ ৰূপত প্ৰকাশ পাইছে। এই গল্প লেখাৰ যি সময় সেই সময়ত এনেকুৱা অনন্য সাধাৰণ প্ৰতিবাদী গল্পৰ ৰচনা কেৱল বেজবৰুৱাৰ হাততেই সম্ভৱপৰ। গল্পৰ পটভূমি, চৰিত্ৰৰ বাকভংগী আৰু তীব্ৰ তীক্ষ্ণ ভাষাৰ সুষম প্ৰয়োগে 'পাতমুগী'ক এক স্থায়ী নিটোল সাহিত্যৰ ৰূপ প্ৰদান কৰিছে। বক্তব্যৰ স্পষ্টতা আৰু প্ৰয়োজনীয়তা আৰু শিল্পগুণৰ সমৃদ্ধিৰে 'পাতমুগী' অসমীয়া সাহিত্যৰ এটি অতি উল্লেখনীয় গল্প।

লক্ষ্মীনাথ ফুকন আৰু লক্ষ্মীধৰ শৰ্মাৰ গল্পতো এনেকুৱা সাহসী, সৎ আৰু সৰল নাৰী চৰিত্ৰৰ উপস্থাপন লক্ষ্য কৰিব পাৰি।

আৱাহনৰ পাতত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা লক্ষ্মীনাথ ফুকন সমাজ সচেতন সূক্ষ্মদৰ্শী লেখক। ব্যক্তিজীৱনৰ হা-হুতাশ, আশা আৰু যন্ত্ৰণাৰ ৰূপায়ণ তেখেতৰ গল্পত চিত্তাকৰ্ষক আৰু বাস্তৱসন্মত। আমাৰ ঘৰুৱা জীৱনৰ সৰু বৰ ভালেমান চিত্ৰ তেখেতে অত্যন্ত সাৰ্থক ৰূপত অতি বিশ্বাসযোগ্যভাৱে অংকন কৰিছে। ব্যঙ্গৰ মাজেৰে সমাজ সংস্কাৰৰ মনোভাব যেন ফুকনৰ মাজতো বৰ্তমান। উপৰুৱা দৃষ্টিত হাঁহি ধেমালি যেন লগা বহুতো ঘটনা কৰুণ ৰসসিক্ত হয়। জীৱনৰ যি জটিল পৰিক্ৰমা তাতে ভাগৰুৱা হৈ পৰা বহুতে ভাগৰ নলগাৰ অভিনয় কৰে। অন্য কিয় কেতিয়াবা মানুহে নিজৰ অভিনয়ত নিজেও পতিয়ন যায়। জীৱনৰ যি নিৰবধি কাৰুণ্য আৰু যন্ত্ৰণাৰ সঞ্চয় তাক মানুহে ঢাকি নিৰ্বিকাৰ নিৰুদ্বিগ্ন দৰ্শকৰ ভাও লয়। লক্ষ্মীনাথ ফুকনৰ এটা সৰ্ব্বজনপ্ৰিয় গল্প ‘মেধি’ ৰ ভিতৰভাগ তেনেকুৱা। মেধিৰ কম বয়সীয়া পত্নীয়ে নতুনকৈ অহা হেডমাষ্টৰৰ সৈতে গোপন সম্বন্ধ পাতিছে। শেষত মেধিক অকলশৰীয়াকৈ এৰি মেধিয়নী মহীধৰত চাপিছে। অতি কম পৰিসৰতে ইয়াত মেধিয়নী চৰিত্ৰৰ মাজেৰে নাৰী মানসিকতাৰ এখনি সূক্ষ্ম চিত্ৰও অংকিত হৈছে। মেধিক মাটি খান্দি পোৱা চিকাৰূপখিনি সাঁচি থ’বলৈ কোৱাটোও নাৰী মনস্তত্ত্বৰ সঞ্চয় স্পৃহাৰ পৰিচায়ক। আপাত দৃষ্টিত দোষী যেন লাগিলেও দকৈ ভাবি চালে মেধিয়নীৰ প্ৰতি পাঠকৰ মনত সহানুভূতিৰ উদ্ৰেক হ’ব।

চাৰিখনকৈ গল্প সংগ্ৰহেৰে অসমীয়া গল্প সাহিত্য সমৃদ্ধ কৰা লক্ষ্মীনাথ ফুকনৰ আন এটি নাৰীকেন্দ্ৰিক গল্প — ‘শ্ৰীমতী মহিমাময়ী’। মহিমাময়ী সৎ কিন্তু অত্যন্ত কৃপণ। দিয়াচলাই কাঠি এডাল দুডাল কৰি ল’ব খোজে।

ড■ মহেশ্বৰ নেওগে লক্ষ্মীনাথ ফুকনক বেজবৰুৱাৰ যোগ্য উত্তৰসূৰী বুলি কৈছে। সমালোচক ত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামীয়ে কৈছে — “ফুকনে গল্প ক’ব জানে। বিশেষকৈ ব্যঙ্গাত্মক গল্প।”

অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰকৃত পক্ষেই প্ৰগতিশীল দৃষ্টিভংগীৰ বাহক বুলি যাক ক’ব পাৰি তেখেত হ’ল ‘চিৰাজ’ৰ লক্ষীধৰ শৰ্মা। লক্ষীধৰ শৰ্মাৰ ব্যৰ্থতাৰ

দান প্ৰকাশ পায় ■■■■ চনত। অতি চমু জীৱন কালত লক্ষীধৰ শৰ্মাই অসমীয়া সাহিত্যলৈ কেইটিমান কালোত্তীৰ্ণ গল্প উপহাৰ দি গৈছে। সমাজ বিপ্লৱৰ চিত্ৰাংকন— লক্ষীধৰ শৰ্মাৰ সাহিত্যৰ অতি উল্লেখনীয় বিষয়। নাৰী মনস্তত্ত্ব, নাৰী মুক্তিৰ বাবে শৰ্মাদেৱৰ খুৰধাৰ কলম সন্মানৰ যোগ্য। সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতিৰ কাৰণেও লক্ষীধৰৰ কলমত ৰঙা চিয়াঁহী নিগৰিছিল। ‘চিৰাজ’ তাৰ উৎকৃষ্ট উদাহৰণ। ‘চিৰাজ’ ৰ নাট্যৰূপত গল্পৰ যি আৱেদন সি সম্পূৰ্ণ ৰক্ষিত হোৱা বুলি ক’ব নোৱাৰি। ক’ব পাৰি ‘চিৰাজ’ গল্পৰ সাবিত্ৰী সমসাময়িক সমাজৰ নীৰৱ বিদ্ৰোহৰ প্ৰতীক। সাবিত্ৰীৰ দৰে নাৰী আজিৰ সমাজতো ভিন্ন বেশত ভিন্ন ৰূপত থকাটো আচৰিত কথা নহ’ব। সেই সূত্ৰে ‘চিৰাজ’ গল্পৰ সামাজিক প্ৰয়োজনীয়তা আজিও আছে। ‘চিৰাজ’ গল্পৰ মৰ্মস্পৰ্শী আবেদন পাঠকে পাহৰিব নোৱাৰে।

লক্ষীধৰ শৰ্মাৰ অন্য এক উল্লেখযোগ্য চৰিত্ৰ ব্যৰ্থতাৰ দান গল্পৰ লিলি। লিলিৰ মাজত নাৰীৰ মনোজগতৰ বৈচিত্ৰ্য সাৰ্থক ৰূপত প্ৰকাশ পাইছে। কেৱল স্বামী আৰু সন্তান কামনাৰে এগৰাকী নাৰী সম্পূৰ্ণ নহ’বও পাৰে, লিলি চৰিত্ৰৰ মুখামুখি হৈ পাঠকে এই নতুন চেতনাৰ মুখামুখি হ’ব। সুস্থ সংস্কৃত জীৱনৰ প্ৰতি মানৱতাৰ হাবিয়াসো যেন এই গল্পত লিলিৰ চৰিত্ৰৰ মাজত অনুৰণিত হৈছে।

নাৰী মানসিকতাৰ ৰূপ আৰু বৈচিত্ৰ্য লৈ অসংখ্য গল্প লেখা হৈছে। ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ ‘সেন্দূৰ’ নিৰোদ চৌধুৰীৰ ‘প্ৰথম প্ৰহৰ’ অথবা মামণি ৰয়চমৰ ‘ৰিণিকি দেখিছোঁ যমুনা’ ৰ দৰে অসংখ্য উদাহৰণ আছে। আমাৰ এই আলোচনা আমাৰ সংক্ষিপ্ত ভাব প্ৰকাশহে, বিনীতভাৱে কওঁ, সুধীজনৰ কিতাপ পত্ৰ পঢ়াৰ প্ৰভাৱো ইয়াত নিশ্চয় আছে।

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

■। উপাধ্যায়, অমৃত কুমাৰ, নিৰ্বাচিত অসমীয়া চুটি গল্পৰ বিচাৰ বিশ্লেষণ, পূৰ্বায়ন প্ৰকাশন, ২০১৮

□। কলিতা দাস, ৰুমি, অসমীয়া চুটিগল্পৰ আলোচনা, ২০১২।

□। দাস, হীৰেন, অসমীয়া চুটি গল্প-বিবৰ্তন বিশ্লেষণ, অশোক বুক ষ্টল, ২০১৯

□। নেওগ, মহেশ্বৰ ঃ অসমীয়া সহিত্যৰ ৰূপৰেখা, □□□□, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী।

□। ফুকন, নীলমণি ঃ কুৰি শতিকাৰ অসমীয়া কবিতা, □□□□, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ।

□। বৰা, প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ, অসমীয়া সাহিত্য আধুনিক যুগ, ১৯৯৫।

❖❖❖❖❖

লেখক শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ প্ৰাক্তন মুৰব্বী অধ্যাপক তথা বিশিষ্ট কবি।

২৯ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

নাৰী সবলীকৰণৰ প্ৰাসংগিকতা

— তাপসী ৰয়□

বৰ্তমান সময়ত আমাৰ দেশত নাৰীসকলৰ সুৰক্ষা সম্পৰ্কে বিভিন্ন আলোচনা হোৱা দেখা যায়। বাতৰিকাকত অথবা সামাজিক মাধ্যম সমূহত নাৰী সম্পৰ্কীয় বিভিন্ন অপৰাধজনিত খবৰে বৰ্তমান সময়ৰ নাৰী সমাজৰ অ-সুৰক্ষিত অৱস্থাটোক প্ৰতিফলিত কৰা পৰিলক্ষিত হয়। ভাৰতীয় সংবিধানে নাৰী সমাজৰ সুৰক্ষা সম্পৰ্কত সম অধিকাৰ, সম মৰ্যাদা প্ৰদান কৰাৰ পিচতো নাৰী সম্পৰ্কীয় অপৰাধজনিত সমস্যাসমূহ মন কৰিবলগীয়া বিষয়। নাৰীৰ নিৰাপত্তা আৰু অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ বাবে স্বাধীনতাৰ পৰৱৰ্তী সময়ত বহুকেইখন গুৰুত্বপূৰ্ণ আইন প্ৰণয়ন কৰা হয়। এনেবোৰ আইন প্ৰণয়ন কৰাৰ পাছতো, একৈশ শতিকাৰ দুটা দহক পাৰ হৈ যোৱাৰ পৰিবৰ্তিত সামাজিক পৰিস্থিতিতো ভাৰতবৰ্ষকে ধৰি গোটেই বিশ্বতেই নাৰীসকল অৱহেলিত হৈ থকাতো মানৱ সমাজৰ কাৰণে দুৰ্ভাগ্যৰ বিষয়।

বৰ্তমান সমাজত নাৰী সম্পৰ্কীয় ঘটনাবোৰক বাধা দিয়াৰ বাবে নাৰী সকলক সকলো দিশৰ পৰা সবল কৰি তুলি এনেবোৰ সমস্যাৰ পৰা কিছু পৰিমাণে পৰিত্ৰাণ পাব পাৰি। নাৰী সবলীকৰণ হ'ল নাৰী সকলৰ আত্মিক, ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক শক্তি বৃদ্ধি কৰা এক প্ৰক্ৰিয়া। ইয়াৰ বাবে নাৰী সকলৰ আত্মবিশ্বাস বঢ়াই তোলা অতিকৈ প্ৰয়োজন।

নাৰী সবলীকৰণৰ ধাৰণা ঃ

সবলীকৰণ হ'ল এনে এটা প্ৰক্ৰিয়া যি প্ৰক্ৰিয়াই ব্যক্তিৰ জীৱন, সমাজ

আৰু সম্প্ৰদায়ত ক্ষমতা সৃষ্টি কৰে। নাৰীসবলীকৰণৰ শিক্ষাৰ মাধ্যমত নাৰী সকলৰ সন্মান আৰু সচেতনতা বৃদ্ধি কৰিবলৈ সাক্ষৰতা আৰু প্ৰশিক্ষণৰ ব্যৱস্থা অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়। নাৰীসকলক সমাজৰ বিভিন্ন সমস্যাৰ মাজেৰে জীৱন নিৰ্ধাৰণ মূলক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ সুযোগ দিয়া উচিত। সবলীকৰণৰ ধাৰণাটো আত্মসন্মানৰ পৰা উদ্ভৱ হয়। নাৰী সবলীকৰণত নাৰীসকলৰ জীৱনত গুৰুত্বপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত সক্ষম কৰি তোলা হয়। নাৰী সবলীকৰণ উন্নয়ন আৰু অৰ্থনীতিৰ আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰত এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়। এখন সমাজ অথবা দেশে উন্নয়নমুখী দিশ লাভ কৰাৰ প্ৰাথমিক চৰ্ত হ'ল নাৰীৰ শিক্ষা আৰু বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ সঠিক বিকাশ। এজন পুৰুষক শিক্ষিত কৰাৰ অৰ্থ হ'ল এজন নিৰ্দিষ্ট পুৰুষক শিক্ষিত কৰা। কিন্তু এগৰাকী নাৰীক শিক্ষিত কৰিলে এটা প্ৰজন্ম অথবা এটা জাতিক শিক্ষিত কৰি তোলা হয়। যেতিয়ালৈকে সমাজত প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়ে নিজস্ব প্ৰতিভাৰ বিকাশ সাধন কৰিব নোৱাৰে, যেতিয়ালৈকে নাৰী পুৰুষৰ হাতৰ পুতলা হৈ থাকিব, তেতিয়ালৈকে নাৰীয়ে প্ৰকৃত মৰ্যাদা আহৰণ কৰিব নোৱাৰে। প্ৰতি গৰাকী নাৰীক প্ৰকৃত শিক্ষাৰে শিক্ষিত কৰি আত্ম মৰ্যাদা সম্পন্ন সম্পূৰ্ণ মানৱ সত্তা ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সবলীকৰণ আৰু সজাগতা সৃষ্টিৰ বাবে নাৰীৰ স্ব-অধিকাৰ আৰু মৰ্যাদা ৰক্ষাৰ অবিৰত সংগ্ৰাম নাৰীয়েই চলাই নিব লাগিব। প্ৰকৃতাৰ্থত নাৰীৰ সবলীকৰণৰ মাজেদিহে মানৱ জাতিৰ সম্পূৰ্ণ সবলীকৰণ সম্ভৱ হ'ব বুলি ৰাষ্ট্ৰসংঘই চিহ্নিত কৰিছে।

নাৰী সবলীকৰণৰ ধাৰণা গ্ৰহণ কৰিলে গোটেই দেশ উপকৃত হ'ব পাৰিব। এখন সমাজৰ বিকাশৰ বাবে নাৰী সবলীকৰণৰ প্ৰয়োজনীয়তা অপৰিসীম। দেশৰ বহনক্ষম উন্নয়ন নিশ্চিত কৰিবলৈ আমাৰ সমাজৰ বাবে নাৰী সবলীকৰণ আৰু লিংগ সমতা অৰ্জন কৰা অতিকৈ প্ৰয়োজনীয়। লিংগ সমতা আৰু সবলীকৰণ নাথাকিলে দেশত ন্যায় বিচাৰ হ'ব নোৱাৰে আৰু সামাজিক পৰিৱৰ্তন নঘটে। গতিকে ক'ব পাৰি যে নাৰী সবলীকৰণ বিকাশৰ অন্যতম গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান। দেশৰ উন্নয়নত নাৰী সকলক সমান অন্তৰ্ভুক্তি কৰিলে নাৰী সকলে দেশৰ উন্নয়নত অৱদান আগবঢ়াবলৈ সক্ষম হ'ব।

পণ্ডিতসকলে সবলীকৰণক দুটা ৰূপত চিহ্নিত কৰিছে — অৰ্থনৈতিক

সবলীকৰণ আৰু ৰাজনৈতিক সবলীকৰণ।

অৰ্থনৈতিক সবলীকৰণ ঃ

অৰ্থনৈতিক সবলীকৰণে নাৰী সংস্থা, অৰ্থনৈতিক স্বাধীনতা আৰু ক্ৰয় ক্ষমতা বৃদ্ধি কৰে । সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰ আৰু ভূমিৰ অধিকাৰবোৰত নাৰীৰ ক্ষমতা শক্তিশালী কৰা অৰ্থনৈতিক সবলীকৰণৰ এটা অন্যতম পদ্ধতি। নাৰী সবলীকৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত কৰ্মসংস্থানে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে।

ৰাজনৈতিক সবলীকৰণ ঃ

ৰাজনৈতিক সবলীকৰণত চৰকাৰী আৰু বে-চৰকাৰী উভয় ক্ষেত্ৰৰ নাৰীসকলৰ বাবে লিংগ সমতা আদিক সৰ্বোত্তমভাৱে কিছুমান নীতি-নিয়ম সৃষ্টিৰ পক্ষত সমৰ্থন কৰা হয়। ৰাজনৈতিক সবলীকৰণৰ ক্ষেত্ৰত আগবঢ়োৱা জনপ্ৰিয় পদ্ধতিসমূহৰ ভিতৰত অন্যতম পদ্ধতিটো হৈছে নীতি নিৰ্দ্ধাৰণ আৰু সাংসদ পদৰ ক্ষেত্ৰত নাৰী সকলৰ ভাগ হোৱা সংখ্যাৰ স্বীকৃত কৰ্ম নীতি সৃষ্টি কৰা। যেনে— ভোট দানৰ অধিকাৰ, বাক্ স্বাধীনতা, নিৰ্বাচিত হোৱাৰ উপযুক্ত সুযোগ সহ অফিচত প্ৰাৰ্থী হোৱাৰ দক্ষতা বৃদ্ধি কৰা ইত্যাদি।

নাৰী এক স্বকীয় সত্তা । মানৱ সভ্যতাৰ বিবৰ্তন আৰু অগ্ৰগতিত নাৰীয়ে অগ্ৰণী ভূমিকা পালন কৰি আহিছে যদিও শতিকা জুৰি নাৰী সকল সামাজিক মৰ্যাদা তথা ন্যায্য অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত হৈ আহিছে। আধুনিক যুগৰ আৰম্ভণিলৈকে কেইবা শতিকাজুৰি নাৰীসকলে মৰ্যাদাবিহীন আৰু অধিকাৰবিহীন জীৱন যাপন কৰিবলৈ একপ্ৰকাৰ বাধ্য হৈছিল। আধুনিক যুগ আৰম্ভ হোৱাৰ পিছৰে পৰা কেতবোৰ বিশিষ্ট সমাজ সংস্কাৰকৰ তৎপৰতাত নাৰীসকলক অধিকাৰ আৰু মৰ্যাদা দিয়াৰ প্ৰচেষ্টা আৰম্ভ হয়। নাৰীবাদী চিন্তা-চেতনাৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰখ্যাত ইংৰাজ দাৰ্শনিক জন ষ্টুৱাৰ্ট মিলে তেওঁৰ The Subjection of Women গ্ৰন্থত ব্যক্তি স্বাধীনতা অবিহনে সমাজৰ বিকাশ আৰু প্ৰগতি সম্ভৱ নহয় বুলি মত পোষণ কৰিছে। ব্যক্তি হিচাপে পুৰুষৰ দৰে নাৰীৰো একে আইনগত অধিকাৰ থাকিব লাগে বুলি তেওঁ যুক্তি আগবঢ়াইছে। অভিজ্ঞতাবাদী দাৰ্শনিক জন ল'কে তেওঁৰ The Social Treatise of Government গ্ৰন্থত নাৰী আৰু পুৰুষৰ সম মৰ্যাদাৰ কথা উত্থাপন কৰে।

ফৰাচী সাহিত্যিক কনডোৰেটৰ Admission of Women to full citizenship নামৰ গ্ৰন্থত নাৰীৰ ৰাজনৈতিক অধিকাৰ সম্পৰ্কীয় বিশদ আলোচনা আগবঢ়াইছে। ইয়াৰ পৰবৰ্তী কালত ইংৰাজ মহিলা মেৰী ওৱলচটন ক্ৰাফটৰ A Vindication of the rights of women নামৰ গ্ৰন্থত নাৰীৰ অধিকাৰৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰি নাৰীসকলক নিজৰ অধিকাৰৰ বাবে সজাগ আৰু সচেতন কৰি তোলাৰ কথা কোৱা হৈছে। ক্ৰাফটৰ এই গ্ৰন্থখনত নাৰীবাদী চিন্তাৰ পহিলা ইস্তাদাৰ হিচাপে আখ্যা দিয়া হৈছে। নাৰীক কেৱল সন্তান উৎপাদনৰ যন্ত্ৰ হিচাপে গণ্য নকৰি সামাজিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত পুৰুষৰ সম-অধিকাৰ প্ৰদান কৰিবলৈ এই গ্ৰন্থখনতে দাবী উত্থাপন কৰা হৈছে। কুৰি শতিকাৰ প্ৰখ্যাত নাৰীবাদী দাৰ্শনিক চাইমন ডি বিউভিয়ৰৰ The Second Sex নামৰ গ্ৰন্থত চৰমপন্থী নাৰীবাদ মৌলিক চিন্তাধাৰাৰ এক বৈপ্লৱিক নাৰীবাদ হিচাপে গঢ় লৈ উঠে। তেওঁৰ মতে, পুৰুষ তান্ত্ৰিক সমাজত নাৰীৰ ৰূপ এটা কৃত্ৰিম সৃষ্টি। জন্মতে কোনো নাৰী হৈ নোপোজে, নাৰী সজোৱা হয়। এই সম্পৰ্কে The Second Sex গ্ৰন্থত তেওঁৰ এটি বিখ্যাত উক্তি হ'ল One is not born, but rather becomes a Women বিউভিয়ৰে নাৰী পুৰুষৰ অধীন বুলি ক'ব নোখোজে। অস্তিত্ববাদী দাৰ্শনিক হিচাপে বিউভিয়ৰে নাৰী সত্তাক সামাজিক প্ৰেক্ষাপটত অনাৰ চেষ্টা চলাইছিল। □□□□ চনৰ □□ জুলাইত আমেৰিকাৰ নিউয়ৰ্কৰ Seneca falls ত নাৰীৰ মুক্তি আৰু অধিকাৰ সম্পৰ্কে দাবী উত্থাপন কৰি Seneca falls Convention নামৰ এখন সভা অনুষ্ঠিত কৰে। নাৰী স্বাধীনতা আৰু ভোটদানৰ অধিকাৰৰ দাবীত হোৱা এই সভাখনেই হ'ল প্ৰথম আনুষ্ঠানিক সভা।

নাৰীজগতৰ জননী আৰু মাতৃত্ব হৈছে নাৰীৰ সকলোতকৈ ডাঙৰ সাধনা। নাৰী হৈছে সমাজৰ সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰখনৰ দাপোণ। যদি কোনো সমাজৰ নাৰীৰ জীৱন স্বচ্ছল, তেন্তে স্পষ্ট হয় যে সেইখন বিকশিত সমাজ। নাৰীৰ সুৰক্ষা আৰু নিৰাপত্তা সম্পৰ্কত প্ৰণয়ন কৰা আইনসমূহৰ সুবিধা আৰু উপকাৰিতাসমূহক সৰ্বসাধৰণৰ কাষলৈ লৈ যাব পাৰিলেহে এনে আইনসমূহৰ সু-ফল নাৰীয়ে লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব আৰু এনেদৰে নাৰীসবলীকৰণৰ ধাৰণাটো উন্নীত হ'ব।

নাৰী সবলীকৰণত শিক্ষাৰ ভূমিকা ঃ

শিক্ষাই নাৰী সবলীকৰণ সম্পৰ্কত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। নাৰী সবলীকৰণত শিক্ষাক অগ্ৰাধিকাৰ দিবই লাগিব। শিক্ষাই নাৰীক আত্মবিশ্বাস বঢ়াই সংস্থাপনৰ সুযোগ প্ৰদান কৰি আৰ্থিকভাৱে স্বাৱলম্বী কৰি তুলি সমাজত নিজৰ অস্তিত্ব বজাই ৰখাত সহায় কৰে। নাৰীসকলৰ শিক্ষাৰ ওপৰত দেশখনৰ আভ্যন্তৰীণ বিকাশ নিৰ্ভৰ কৰে। মাতৃ হৈছে শিশুসকলৰ প্ৰথম শিক্ষয়িত্ৰী। জন্মৰ পৰা বিদ্যালয়লৈ যোৱা সময়খিনিলৈ শিশুৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত মাতৃৰ ভূমিকা অপৰিসীম। সেয়েহে শিশুৰ বাবে মাতৃ শিক্ষা অতি প্ৰয়োজনীয়। মহাত্মা গান্ধীৰ মতে শিশু শিক্ষাৰ সমস্যা দূৰ কৰিব লাগিব। যেতিয়ালৈকে আমাৰ দেশত প্ৰকৃত মাতৃ শিক্ষয়িত্ৰী সৃষ্টি নহয় তেতিয়ালৈকে আমি যিমানে স্কুলত শিক্ষা নিদিওঁ কিয় শিক্ষা ফলপ্ৰসূ হ'ব নোৱাৰে। সমাজৰ বিকাশত পুৰুষৰ অৱদানৰ দৰে মহিলাসকলে সমাজৰ বিকাশত অৱদান যোগায়। নাৰীসকল শিক্ষিত হ'লেহে শিশুসকল শিক্ষিত হ'ব আৰু শিশুসকল শিক্ষিত হ'লেহে দেশৰ পৰা নিৰক্ষৰতাৰ দৰে সামাজিক ব্যাধি আঁতৰ হ'ব। দুৰ্ভাগ্যৰ বিষয় যে আমাৰ সমাজত একাংশ অভিভাৱকে ছোৱালীজনীক শিক্ষা দিয়াৰ বিপৰীতে "ছোৱালী মানুহ পঢ়ি শুনি কি কৰিব, দুদিন পিছত বিয়া দিব লাগিব" মন্তব্য দিয়াৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত কিছুমান ছোৱালীয়ে শিক্ষা গ্ৰহণৰ পৰা বিৰত থাকিব লগীয়া হয়। বৰ্তমান সময়ত শিক্ষাৰ অধিকাৰ আইনৰ জৰিয়তে □ ৰ পৰা □□ বছৰ বয়সৰ সকলো শিশুৰে শিক্ষাদান বাধ্যতামূলক কৰা হৈছে যদিও বিভিন্ন কাৰণবশতঃ বহুসংখ্যক শিশু বিশেষকৈ ছোৱালীবোৰক এই আঁচনিয়ে ঢুকি পোৱা নাই। □□□□ চনৰ তথ্য অনুসৰি অসমৰ শিক্ষিতৰ হাৰ আছিল □□□□□ শতাংশ। ইয়াৰ ভিতৰত পুৰুষৰ শিক্ষিতৰ হাৰ মুঠ □□□□□ শতাংশ আৰু মহিলাৰ শিক্ষিতৰ হাৰ আছিল □□□□□ শতাংশ। পুৰুষৰ তুলনাত মহিলাৰ শিক্ষিতৰ হাৰ নিম্নগামী। নাৰী-পুৰুষৰ সম-অধিকাৰৰ কথাটো বৰ্তমান সমাজৰ চৰ্চিত বিষয় যদিও স্ত্ৰী পুৰুষৰ মাজৰ বৈষম্য আজিও আমাৰ সমাজৰ পৰা আঁতৰ হোৱা নাই। নাৰী শিক্ষাৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন সমস্যা আজিও আমাৰ সমাজত বিদ্যমান।

নাৰী শিক্ষাৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত দেখা দিয়া সমস্যাসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে

বিজ্ঞানসন্মত দৃষ্টিভঙ্গী হাতত ল'ব লাগিব। নাৰী-পুৰুষৰ মাজত থকা ভেদ ভাব আৰু সমাজৰ পৰা কু-সংস্কাৰ আৰু ৰক্ষণশীল মনোভাব আঁতৰ কৰি এখন সুস্থ সমাজ গঢ়ি তুলিব লাগিব। নাৰী শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ বাবে উদ্ভৱ হোৱা সমস্যাসমূহ দূৰ কৰি নাৰীসকলক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত আগ্ৰহী কৰি তুলিব পাৰিলে এই সমস্যাসমূহ নিশ্চয় সমাধান হ'ব। এই ক্ষেত্ৰত পিতৃ-মাতৃ, অভিভাৱকসকলৰ লগতে সমাজৰ প্ৰত্যেকজন ব্যক্তিৰ সহযোগিতা অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয়। নাৰীসকল শিক্ষিত হ'লেহে দেশৰ সৰ্বাংগীন উন্নতি হ'ব।

বৰ্তমান সমাজ ব্যৱস্থা অতি জটিল। নিত্য প্ৰচাৰ মাধ্যম, সামাজিক মাধ্যমসমূহত ধৰ্ষণ, হত্যা, অপহৰণ আদি বিষয়সমূহে শিৰোনাম দখল কৰা পৰিলক্ষিত হয়। এই ক্ষেত্ৰত নাৰীসকলৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ লগতে শাৰীৰিক শিক্ষাৰ প্ৰয়োজন সৰ্বাধিক। এই ক্ষেত্ৰত চৰকাৰ তথা সমাজৰ গণ্য-মান্য ব্যক্তিসকলে উচিত পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিলে নাৰীসকলৰ বিকাশ সাধন সম্ভৱ হ'ব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

সামৰণি ঃ

নাৰীসকল এখন দেশৰ ভৱিষ্যৎ। নাৰী অবিহনে মানৱ জীৱন অসাৰ আৰু সমাজো অসম্পূৰ্ণ। নাৰীসকলক শিক্ষা-দীক্ষাৰে সম্পূৰ্ণ কৰি সামাজিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আদি দিশত আগবঢ়াই নি আৰ্থিকভাৱে স্বাৱলম্বী কৰি তুলিলে সমাজ তথা দেশৰো বিকাশ সম্ভৱ হ'ব। এগৰাকী শিক্ষিত মহিলাৰ চিন্তাধাৰাৰ মাধ্যমেৰেই এখন সমাজৰ পৰা আন এখন সমাজলৈ শিক্ষা বিস্তাৰিত হয়। সমাজত নাৰীৰ স্থিতি যিমান গুৰুত্বপূৰ্ণ, সন্মানজনক তথা সক্ৰিয় হ'ব, সিমানেই আমাৰ সমাজ ব্যৱস্থা উন্নত হ'ব। বৰ্তমান সমাজ ব্যৱস্থাত আধুনিকতাৰ পৰশ লাগি সমাজে নতুন ৰূপত গতি কৰিছে। সমাজৰ প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়ে নিজে আগবাঢ়ি যোৱাৰ লগতে আনকো আগবঢ়াই নিয়াটো তেওঁলোকৰ প্ৰধান কৰ্তব্য আৰু দায়িত্ব।

❖❖❖❖❖

লেখক শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ দৰ্শন বিভাগৰ অংশকালীন প্ৰবক্তা।

আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস আৰু নাৰী

— দিপালী কলিতা

পৃথিৱীৰ জীৱ শ্ৰেষ্ঠ মানৱৰ দুই ধাৰা নাৰী আৰু পুৰুষ। নাৰী অৰ্থাৎ মহিলাসকল প্ৰায়ভাগ ক্ষেত্ৰতেই বহু সময় অৱহেলিত হৈ আহিছে। বৰ্ত্তমান নাৰীসকলে পুৰুষৰ সমানে সকলো ক্ষেত্ৰতে আগভাগ লোৱা দেখা যায় যদিও নিৰাপত্তাজনিত কাৰণত আজিও বহু মহিলাই স্বাধীন চিতীয়াকৈ বহু কাম কৰিব নোৱাৰে। এগৰাকী মহিলাই গৃহিণী হিচাপে ঘৰৰ সকলো দায়িত্ব পালন কৰিব লাগে, এগৰাকী মাতৃ হিচাপে সন্তানৰ লালন-পালনৰ দায়িত্ব পালন কৰিব লাগে, কৰ্মৰত মহিলা হিচাপে চৰকাৰী দায়িত্ব পালন, এগৰাকী বোৱাৰী হিচাপে ঘৰখন পৰিচালনাৰ দায়িত্ব পালন কৰি আহিছে যদিও বৰ্ত্তমানেও সমাজত মহিলাৰ স্থান অৱদমিত।

একবিংশ শতিকাৰ সময়ছোৱাত নাৰী-পুৰুষৰ সমমৰ্যাদাৰে দেশ আগবাঢ়ি যাবলৈ সাজু হৈছে। মহিলাসকলৰ প্ৰতিভা বৰ্ত্তমান সকলো দিশতে বিদ্যমান। বৰ্ত্তমানৰ মহিলাই ৰাজনীতি, ন্যায়ধীশ, শিক্ষয়িত্ৰী, অধিবক্তা, পৰ্বত-আৰোহী, নাৱিক, সেনানী, লেখিকা, প্ৰযোজিকা, কথাছবি নিৰ্মাতা, মহাকাশচাৰী, চিকিৎসক, গায়িকা সকলো দিশতে আগবাঢ়ি যোৱা দেখা গৈছে। বিখ্যাত নেতা নেপোলিয়ন বোনাপাৰ্টে কৈছিল- "Give me a good mother, I will give you a good nation". নাৰীক কোনোবাৰ ভাষাত "নাৰী তুমি অৰ্দ্ধ আকাশ" আৰু কোনোবাই নাৰীক শক্তি ৰূপে পূজা কৰে। তথাপিও অতীজৰে পৰাই বিশ্বৰ প্ৰায় সকলো দেশতেই নাৰীৰ ওপৰত অবিচাৰ, অত্যাচাৰ, অনাচাৰ আৰু উৎপীড়ন আদি চলি আহিছে। নাৰীৰ ওপৰত চলা অত্যাচাৰ বা নিৰ্যাতনেই বৰ্ত্তমান

সময়ৰ আটাইতকৈ প্ৰত্যাহ্বানকাৰী এক গভীৰ সমস্যা। নাৰী ধৰ্ষণ (Rape) আৰু নাৰীক উপদ্ৰৱ বা বিৰক্ত কৰাৰ (Molestation) কথা নিতৌ বাতৰিকাকত আৰু টেলিভিছনত পঢ়িবলৈ আৰু দেখিবলৈ পোৱা যায়। সৌসিদিনা (১০ ফেব্ৰুৱাৰী ২০২১) অসমৰ ধেমাজী জিলাৰ জোনাইত এগৰাকী মহিলাক কেৰাচিন গাত ঢালি অগ্নিসংযোগ কৰি জীৱন্তে জ্বলাই দিয়াৰ অপচেষ্টা কৰে স্বামীৰ লগতে পৰিয়ালৰ লোকে। সঁচা অৰ্থত ক'বলৈ গ'লে নাৰী অপৰাধজনিত ঘটনাৰ অন্ত নাই।

নাৰীৰ সম-অধিকাৰ সম্পৰ্কত ১৮৭৯ চনৰ ফৰাচী বিপ্লৱৰ পিছত ফৰাচী কন্যা ওল্যামনদ্য গুডজাই নেতৃত্ব দিছিল। কিন্তু নেতৃত্ব দিয়াৰ অপৰাধত ফৰাচী চৰকাৰে তেওঁক ফাঁচী কাঠত ওলোমাইছিল। কিন্তু তেওঁৰ এই আত্মবলিদানে এটা ভীষণ প্ৰতিবাদী ৰূপ ল'লে। বিশ্বৰ বিভিন্ন দেশে বিদেশে নাৰীৰ সম অধিকাৰক লৈ আন্দোলন আৰম্ভ কৰিলে। উনৈশ শতিকাৰ আগৰছোৱাত প্ৰায় দেশতে নাৰীসকলক কোনো উচ্চ পদত অধিস্থিত কৰা নাছিল। আনকি New York City তো নাৰীসকলক কেৱল Factory/ Industry আদিত শ্ৰমিক হিচাপেহে কাম কৰিবলৈ দিয়া হৈছিল। তেওঁলোকে ন্যূনতম পাৰিশ্ৰমিকৰ বিনিময়ত অধিক কাম কৰিব লাগিছিল। ভোটদানৰ অধিকাৰৰ পৰাও মহিলাসসকলক বঞ্চিত কৰা হৈছিল। ১৯০৮ চনত এইবোৰ অন্যায়, অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে পৰিবৰ্ত্তন বিচাৰি প্ৰায় ১৫০০ মহিলাই নিউয়ৰ্ক (New York City) চহৰৰ মাজেদি এটা সমদল উলিয়াই প্ৰতিবাদ জনায়। তেওঁলোকৰ প্ৰধান দাবী আছিল - দৰমহা বৃদ্ধি, ভোটদিয়াৰ অধিকাৰ, কামৰ সময় নিৰ্দ্ধাৰণ ইত্যাদি। ১৯০৯ চনৰ ২৮ মাৰ্চত আমেৰিকাত আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস পালন কৰা হয়। তাৰ পিছত অৱশ্যে অন্য বহু দেশতো বিভিন্ন তাৰিখত আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস উদযাপন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। এইখিনি সময়ৰ ভিতৰতে আমেৰিকাৰ নিউয়ৰ্ক চহৰত এটা মৰ্মান্তিক ঘটনা ঘটে যাক Triangle Fire বুলি জনা যায়। এই জুইত ফেক্টৰীত কাম কৰা ১৪০ গৰাকী মহিলা জীৱন্তে দগ্ধ হয়। এই ঘটনাই গোটেই বিশ্বতে যে মহিলাসকলক অবিচাৰ কৰা হয়, অকল আমেৰিকাতে নহয়, এই কথাটো পোহৰলৈ আহে।

১৯০৯ চনতেই ডেনমাৰ্কৰ কোপেনহেগেনত ক্লাৰা জেট্‌কিনৰ নেতৃত্বত

দ্বিতীয় আন্তৰ্জাতিক মহিলা সন্মিলন আৰম্ভ হয় আৰু ইয়াৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ আছিল ভোটাধিকাৰ আন্দোলন। ইতিমধ্যে বিশ্বৰ বহু দেশেই চুইজাৰলেণ্ড, জাৰ্মান, ডেনমাৰ্ক, আফ্ৰিকা, ভিয়েটনামে বিভিন্ন সময়ত আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস উদ্‌যাপন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। সেয়ে ক্লাৰা জেট্‌কিনৰ নেতৃত্বত এই আন্দোলনৰ ধাৰাবাহিকতা ৰক্ষা কৰিবলৈ সকলো দেশৰ প্ৰতিনিধিৰ আলোচনা মৰ্মে প্ৰত্যেক বছৰৰ ৮ মাৰ্চত আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস পতাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। ১৭ খন দেশৰ প্ৰায় ১০০ গৰাকী মহিলা প্ৰতিনিধিয়ে সিদ্ধান্তটোত সমৰ্থন আগবঢ়ায়। তাৰেই ফলশ্ৰুতিত ১৯১৪ চনৰ ৮ মাৰ্চ তাৰিখে সকলো দেশতে আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস পালন কৰা হয়। সেই সময়ৰ পৰা বৰ্ত্তমানলৈকে প্ৰত্যক বছৰৰ ৮ মাৰ্চ তাৰিখটোত আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস পালন হৈ আহিছে। তদুপৰি United Nations General Assembly য়ে ১৯৭৭ চনৰ ৮ মাৰ্চ তাৰিখটো UN Day for Women's Right and World Peace হিচাপে ঘোষণা কৰে। UN য়ে মহিলাসকলৰ সন্মানৰ বাবে প্ৰত্যেক বছৰতে আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱসত এটা নতুন Theme লৈ এই দিৱসটি উদ্‌যাপন কৰে। ২০১৪ চনৰ পৰা ২০২১ চনলৈ UN য়ে আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱসত গ্ৰহণ কৰা বিষয়বস্তুকেইটা হ'ল ঃ

২০১৪ - "Equality for women is progress for all".

২০১৫ - "Empowering women – Empowering Humanity".

২০১৬ - "Planet 50-50 by 2030: step it up for Gender Equality".

২০১৭ - "Women in the changing world of work: Planet 50-50 by 2030".

২০১৮ - " Time is now: Rural and urban activities transforming women's lives".

২০১৯ - "Think equal, build smart, imnovate for change".

২০২০ - "I am generation Equality : Realizing Womens Rights".

২০২১ - "Women in leadership : Achieving an equal future in a Covid 19 world".

বৰ্ত্তমান গোটেই বিশ্বতে এই দিৱসটো এটা জনপ্ৰিয় অনুষ্ঠান হিচাপে গণ্য কৰা হয়। আকৌ কিছুমান দেশ যেনে চীন, নেপাল, আফগানিস্তান আদি দেশত ৮ মাৰ্চৰ দিনটো Official Holiday for Women হিচাপে ঘোষণা কৰা হয়। যদিও মহিলাসকলৰ সংগ্ৰামৰ ১০০ বছৰো অধিক সময় হ'ল তথাপিও বৰ্ত্তমানেও মহিলাসকলক সম-অধিকাৰ দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত পুৰুষসকলে কুণ্ঠাবোধ কৰে। ভাৰতবৰ্ষই স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ প্ৰায় ৭৫ বছৰ হোৱাৰ সময়তো দেশৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত বহু মহিলাই যৌতুকৰ বলি হৈ মৃত্যুমুখত পৰিছে। বহুতো মহিলাক স্বামী আৰু পৰিয়ালৰ লোকসকলে লগ-লাগি যৌতুকৰ বাবে শাৰীৰিক, মানসিক অত্যাচাৰ কৰি প্ৰাণনাশৰো ভাবুকি দিয়ে। বহুতো পুৰুষে নাৰীক ভোগ্য বস্তু বুলিহে ব্যৱহাৰ কৰিব বিচাৰে। ভদ্ৰতাৰ সাজ পাৰ পিন্ধা ৰাতিৰ অভদ্ৰ পিশাচ কিছুমানে নাৰীক শান্তিৰে বিচৰণ কৰাত ব্যাঘাত জন্মাইছে। বাছ-ৰেল য'তেই হওঁক নাৰীক লুণ্ঠন যৌন উৎপীড়ন, ডাইনী হত্যাৰ দৰে কু সংস্কাৰৰো বলি হ'ব লগা হৈছে। এই উৎপীড়নৰ পৰা কন্যা শিশুৰ পৰা আশীবছৰীয়া বৃদ্ধালৈকে কোনো সাৰি যাব পৰা নাই।

২০১৮ চনৰ ২১ এপ্ৰিল তাৰিখে কেন্দ্ৰীয় কেবিনেটে প্ৰধানমন্ত্ৰীৰ অধ্যক্ষতাত নাবালিকা (১২ বছৰৰ কম) ধৰ্ষণকাৰীক প্ৰাণদণ্ড বিহাৰ অনুমতি দিয়ে। ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ৩৭৫, ৩৭৬ নং ধাৰাত ধৰ্ষণ আৰু শাস্তিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। ধৰ্ষণকাৰীৰ শাস্তি অতি কমেও ৭ বছৰৰ কঠোৰ কাৰাদণ্ড হিচাপে আৰম্ভ হৈ আজীৱন কঠোৰ কাৰাদণ্ডও হ'ব পাৰে। ভাৰতবৰ্ষৰ কাশ্মীৰৰ কাথুৱা জিলাত এগৰাকী ভেড়াপালক সম্প্ৰদায়ৰ নাবালিকাক দলবদ্ধভাৱে ধৰ্ষণ কৰি হত্যা কৰিছিল। সেই সময়ত ভাৰতবৰ্ষত প্ৰৱল প্ৰতিবাদ কৰা হৈছিল। নাৰীজনিত আন এক অপৰাধ হ'ল এচিড আক্ৰমণ। ইয়াৰোপৰি নাৰীক ঘৰুৱা হিংসাৰ বাবে হত্যা কৰা, নাৰীবিক্ৰী কৰা, নাৰীক শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে অত্যাচাৰ কৰি আত্মহত্যা কৰিবলৈ বাধ্য কৰোবা, নাৰীক বেয়া

কাম কৰিবলৈ বাধ্য কৰোৱা, হত্যা কৰা ইত্যাদি বহু সমস্যা আৰু অপৰাধ আছে। এক সমীক্ষা মতে, ২০১৬ চনৰ পৰা ২০১৮ চনলৈ ধৰ্ষণৰ বাবে মুঠ মহিলাৰ মৃত্যু হৈছে ৩৬ গৰাকী, যৌতুকৰ বাবে মহিলাৰ মৃত্যু হৈছে ১৬০১ গৰাকী আৰু ডাইনীজনিত কাৰণত মৃত্যু হৈছে ৪০ গৰাকী মহিলাৰ। NCRB (National Crime Record Burreau) মতে ২০১৯ চনত সৰ্ব্বমুঠ ৪,০৫,৮৬১ টা মহিলা অপৰাধৰ বিপক্ষে কেছ পঞ্জীয়ন কৰা হয়। তাৰ বিপৰীতে ২০১৮ মহিলা অপৰাধৰ কেছ পঞ্জীয়ন হয় ৩,৭৮২৩৬। আকৌ NCRB তথ্য অনুসৰি ২০১৯ চনত ভাৰতবৰ্ষত মহিলাৰ বিপক্ষে গাঁও আৰু চহৰত হোৱা অপৰাধৰ সংখ্যা এনেধৰণৰ —

অপৰাধ	**চহৰ**	**গাঁও**
ধৰ্ষণ	৯৫	২০২
নাৰীক উপদ্ৰৱ কৰা	২০৪	৩৫৫
অন্যান্য দোষ	৩১৩	২৮১
স্বামী বা আত্মীয়ৰ নিষ্ঠুৰতাৰ বলি	জনা নাযায়	২০৪

ভাৰতীয় সভ্যতা অতি প্ৰাচীন। ভাৰতীয় সংবিধান গৃহীত হোৱাৰ বছৰতেই ভাৰতীয় মহিলাসকলে ভোটৰ অধিকাৰ লাভ কৰিছিল। আকৌ ভাৰতবৰ্ষত নাৰীক সুৰক্ষা দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত বহু কেইখন গুৰুত্বপূৰ্ণ আইনো প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল। উদাহৰণস্বৰূপে Hindow Widow Right to Property Act 1937, Family Court Act 1984, Dowry Prohibition Act 1961, Protection of women from Domestic Violence Rule 2006 ইত্যাদি। ইমানখিনিৰ পিছতো কিন্তু ভাৰতবৰ্ষত নাৰী নিৰ্যাতন অন্য দেশসমূহৰ দৰে শেষ হোৱা নাই; বৰং বৃদ্ধিহে পাইছে।

দেশৰ প্ৰগতি আৰু উন্নতিৰ ক্ষেত্ৰত নাৰীয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। ত্যাগ আৰু বলিদানৰ প্ৰতীক নাৰীয়ে অসাধ্যকো সাধন কৰিব পাৰে। সেয়েহে নাৰীসকল সচেতন হোৱা উচিত। এচাম যুৱতীৰ ভাব ভংগী, চাল-চলন আৰু অশালীন সাজপাৰৰ বাবে আমি সকলো মহিলা সমাজক ধ্বংসৰ পথলৈ ঠেলি দিব নোৱাৰো। গতিকে মহিলাসকলে এইচাম যুৱতীৰ বিৰুদ্ধে

মাত মাতিবলৈ দ্বিধাবোধ কৰিব নালাগিব। বৰঞ্চ প্ৰত্যেকগৰাকী নাৰীয়ে সৎসাহস আৰু আত্মবিশ্বাসেৰে এনেধৰণৰ কৰ্মৰ বিৰোধিতা কৰিব লাগে। দুৰ্ভাগ্যবশতঃ বেছিভাগ ভাৰতীয় নাৰীয়ে ভাৰতীয় আইনে সম্পাদন কৰা প্ৰতিৰক্ষাৰ বিষয়ে নাজানে। সেইবাবেই নাৰীসকল শিক্ষিত হোৱাটো আৱশ্যক। ভাৰতবৰ্ষত স্বাধীনতাৰ পিছত স্ত্ৰী শিক্ষাই যথেষ্ট প্ৰসাৰ লাভ কৰিছে যদিও আজিও শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত স্ত্ৰী-পুৰুষৰ মাজত যথেষ্ট ব্যৱধান আছে। দৰিদ্ৰতা, অন্ধবিশ্বাস, অভিভাৱকৰ নিৰক্ষৰতা, জনমতৰ অভাৱ, শিক্ষা প্ৰশাসনৰ দুৰ্বলতা আদি সমস্যাৰ বাবে এতিয়াও মহিলাসকলে শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সম্পূৰ্ণ সফলতা লাভ কৰিব পৰা নাই। বৰ্দ্ধিত হাৰত বৃদ্ধি হোৱা বলাৎকাৰ, যৌতুক প্ৰথা, ভ্ৰূণ হত্যা আৰু ডাইনী হত্যাৰ দৰে অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে মাত মাতিবৰ বাবে নাৰীসকলেও তেওঁলোকৰ অধিকাৰ বা আইনৰ বিষয়ে জনাটো দৰকাৰ। সমাজৰ সকলো স্তৰৰ যুৱতী তথা মহিলাই যাতে শাৰীৰিক আৰু মানসিক অত্যাচাৰ সহ্য কৰি নাথাকে বৰঞ্চ ইয়াৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ কৰিব লাগে। একবিংশ শতিকাত আনৰ অত্যাচাৰ সহ্য কৰি থাকি তেওঁলোকক বেছি অত্যাচাৰ কৰিবলৈ উচটাই নিদি প্ৰথম অৱস্থাৰ পৰাই ইয়াৰ প্ৰতিবাদ কৰি সমাজৰ সেই ব্যাধিবোৰ দূৰ কৰাৰ চেষ্টা কৰিব লাগে। বিশ্বায়নৰ যুগত বিজ্ঞান প্ৰযুক্তি বিদ্যাৰ সহায়ত নাৰীৰ গৰ্ভস্থ ভ্ৰূণত লিংগ নিৰ্ণয় কৰি কলিতেই ভ্ৰূণ হত্যাৰ দৰে এক অশুভ পৰম্পৰা গঢ় লৈ উঠিছে। স্ত্ৰী লিংগ বুলি জানিব পাৰিলে একাংশ অভিভাৱকে কলিতে সেই ভ্ৰূণ ধ্বংস বা হত্যা কৰিবলৈ কুণ্ঠাবোধ নকৰে। যেতিয়া প্ৰত্যেকজন পুৰুষে নাৰীক মাতৃ-ভগ্নী, কন্যা-ভাৰ্যাৰূপে সন্মান কৰিব আৰু আইনী ব্যৱস্থা কঠোৰভাৱে পালন কৰিব তেতিয়াহে স্বাধীন ভাৰতৰ দৰে নাৰী জাতি সম্পূৰ্ণৰূপে স্বাধীন হ'ব। নিজৰ মাতৃ তথা মাতৃভূমিৰ সন্মান অক্ষুণ্ণ ৰখাটো দেশৰ প্ৰত্যেকজন নাগৰিকৰে ধৰ্ম। মাতৃ মানেই নাৰী শক্তি। নাৰী শক্তিক সৃজনীশক্তি বুলিও গণ্য কৰা হয়। সেয়েহে মহিলাসকলক ভয়-ভীত নোহোৱাকৈ আনন্দমনেৰে উৰিব দিব লাগে যাতে তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ চিন্তা-ভাৱনাসমূহ সৃষ্টিমূলক কাৰ্যত ব্যৱহাৰ কৰি অগ্ৰগতি লাভ কৰিব পাৰে। ১৮ শতিকাতে আৰম্ভ হোৱা নাৰী আন্দোলনৰ ধাৰা এতিয়াও অব্যাহত আছে হয়তো আগলৈকো চলি থাকিব যেতিয়ালৈকে প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়ে নিজৰ আত্মসন্মান, অধিকাৰ, পুৰুষৰ সমানে লাভ কৰিবলৈ সক্ষম নহ'ব।

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

১) কাকতী, প্ৰদ্যুত, আইন আদালতৰ হাতপুথি, বনলতা, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, ২০১৭

২) বৈদ্য এচ, অঙ্গীতা, আইনৰ দুটা কথা শিকো আহক, ক্ৰান্তিকাল প্ৰকাশন, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ২০১৭

৩) আমাৰ অসম ঃ ১২ ফেব্ৰুৱাৰী ২০২১

৪) সজাগ- বছৰেকীয়া মুখপাত্ৰ, গুৱাহাটী উকীল সন্থা

৫) www.workflowmax.com

৬) www.unwoman.org.

❖❖❖❖❖

লেখিকা শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষা বিভাগৰ সহযোগী অধ্যাপিকা।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ লভিতা ঃ এক অদম্য নাৰীসত্তাৰ প্ৰতীক

— দিলীপ কুমাৰ শৰ্মা

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ ৰচিত প্ৰথম তিনিখন নাটকত প্ৰায় দুটাকৈ বৈপৰীত্যমূলক নাৰী চৰিত্ৰ দেখা পোৱা যায়। প্ৰথম নাটক 'শোণিত কুঁৱৰী'ৰ উষা আৰু চিত্ৰলেখা, দ্বিতীয় 'কাৰেঙৰ লিগিৰী'ৰ শেৱালী আৰু কাঞ্চনকুঁৱৰী আৰু তৃতীয় 'ৰূপালীম' নাটকৰ ৰূপালীম আৰু ইতিভেন। উষা, শেৱালী, ৰূপালীমৰ স্বাভাৱিক সৰলতাৰ বিপৰীতে চিত্ৰলেখা, কাঞ্চনকুঁৱৰী আৰু ইতিভেন নাৰীৰ স্বাভাৱিক সৰলতাৰ উৰ্দ্ধত সাহসী আৰু দৃঢ়মনা। অৱশ্যে এইবোৰ চৰিত্ৰৰ ভিতৰত ইতিভেন কিছু পৰিমাণে জটিল চৰিত্ৰ। 'শোণিত কুঁৱৰী'ৰ উষা যিদৰে কল্পনাবিলাসী আৰু অলস চিন্তাৰ অধিকাৰী তেনেদৰে ইতিভেন বাস্তৱবাদী আৰু ঈৰ্ষাপৰায়ণ। 'নিমাতী কইনা' নাটকৰ 'নিমাতী' যদিও মূক চৰিত্ৰ তথাপি নিমাতীৰ দ্বাৰা দাৰ্শনিক পণ্ডিতক প্ৰত্যাখ্যান আৰু সুন্দৰ কোঁৱৰক মনে-প্ৰাণে আঁকোৱালি লোৱাৰ পিছত 'নিমাতী কইনা'ৰ মাজতো এক মৌন প্ৰতিবাদৰ ধ্বনি শুনা যায়। কিন্তু জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ এই আটাইবোৰ নাৰীচৰিত্ৰৰ ভিতৰত ভাস্কৰ হৈ জিলিকি থাকিল 'লভিতা' নাটকৰ মূল নাৰী চৰিত্ৰ লভিতা। লভিতা যেন জ্যোতিপ্ৰসাদৰ শিল্পী তথা বৈপ্লৱিক চেতনাৰ অপূৰ্ব সমাহাৰ। স্বৰ্গৰ দেৱতাসকলে যিদৰে অসুৰ নিধনৰ বাবে তিলতিলকৈ সৌন্দৰ্য গোটাই তিলোত্তমাৰ সৃষ্টি কৰিছিল সেইদৰে জ্যোতিপ্ৰসাদেও যেন সমাজৰ অন্যায়, অত্যাচাৰ দমন কৰিবলৈ তিলতিলকৈ লভিতাক গঢ় দিছিল।

দৰাচলতে লভিতা অসমীয়া সমাজৰ একেবাৰে অবাস্তৱ বা অচিনাকী চৰিত্ৰ নহয়। বাস্তৱতাৰ সাক্ষ্য হিচাপে নাট্যকাৰ জ্যোতিপ্ৰসাদে নিজ চকুৰে প্ৰত্যক্ষ কৰা এটা ঘটনাৰ কথা নাটকখনৰ পাতনিত এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে- "এই নাটকত যিবোৰ ঘটনা আৰু চৰিত্ৰ দিয়া হৈছে, সেইবোৰ সকলো বিয়াল্লিছ আৰু দ্বিতীয় মহাসমৰৰ অসমত হোৱা সঁচা ঘটনাৱলীৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। ....তাত 'শালনি এয়াৰড্ৰম'ৰ লগালগি অসমীয়া গাওঁ এখন তুলি দিয়াৰ সময়ত, মিলিটেৰীৰ সহায়েৰে মানুহবোৰক তুলি দিয়া হৈছিল। তাৰে গাঁৱৰ এঘৰত ভেটিৰ পৰা আঁতৰি নাযাও বুলি কেবাগৰাকীও তিৰোতাই গুৰ্খা চিপাহীৰ চঙীনৰ আগতো বুকু পাতি থিয় হৈছিল।" জ্যোতিপ্ৰসাদৰ মনত গাঁৱৰ এইবোৰ চৰিত্ৰই প্ৰৱল জোকাৰণি তুলিছিল আৰু 'লভিতা'ৰ নিচিনা এটা চৰিত্ৰক জন্ম দিবলৈ প্ৰেৰণা দিছিল।

ফুলগুৰি গাঁৱৰ খেতিয়ক বাণেশ্বৰ বৰুৱাৰ একমাত্ৰ ছোৱালী লভিতা। বাপেক জীয়েকৰ বাহিৰে তেওঁলোকৰ কোনো নাই। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পৰিবেশ, চাৰিওফালে মিলিটেৰীৰ দপ্‌দপ্‌নি। মিলিটেৰীৰ উৎপাতত গাঁৱৰ জীয়ৰী-বোৱাৰী থাকিবৰ উপায় নাই। তাকে দেখি লভিতাৰ খং- "বুজিছনে, এইবোৰ উৎপাত দেখি কেঁচাইখাইতি গোঁসানী হৈ সিহঁতৰ হাড়-মূৰ চোবাই পেলাবৰ মন যায়।' অন্যায়-অত্যাচাৰৰ প্ৰতি সাহসেৰে যুঁজাৰ মানসিকতা এইবোৰ কথাৰ পৰাই গম পোৱা যায়। লভিতা বেশ-ভূষাত সাধাৰণ গাঁৱলীয়া ছোৱালী হ'লেও তাইৰ মনটো অসাধাৰণ।

গান্ধী ভলণ্টিয়াৰৰ কথা লভিতা আৰু গাঁৱৰ কেইজনীমান ছোৱালীয়ে তন্ময় হৈ শুনি থাকোতে স্বৰাজৰ নিচান লোৱা এজনী ছোৱালীৰ ওপৰত এদল অস্ত্ৰধাৰী পুলিছে অত্যাচাৰ কৰা লভিতাই প্ৰত্যক্ষ কৰে। এই অন্যায় প্ৰত্যক্ষ কৰি লভিতাই আগবাঢ়ি গৈ সৰু ছোৱালীজনীৰ নিচানখন মাটিত পৰিবলৈ নিদি থাপ্ মাৰি হাতত তুলি লয় আৰু বাঘিনীৰ দৰে ক্ৰোধান্বিতা হৈ অস্ত্ৰধাৰী দাৰোগাক গতা মাৰি মাটিত বগৰাই দিয়ে। এই কামটো কৰাৰ বাবে এজন পুৰুষৰো হয়তো দহবাৰ ভাবিব লগা হ'ব পাৰে। লভিতাই কিন্তু জীৱনৰ নিৰাপত্তাৰ প্ৰতি অকনো নাভাবি সৰু ছোৱালীজনীক ৰক্ষা কৰিবলৈ আগুৱাই আহিছে। সাহসেৰে অন্যায়ৰ প্ৰতিবাদ কৰিছে অকল মুখেৰে নহয়, হাতেৰেও। আনকি দাৰোগাই পিস্তল দেখুৱাই লভিতাক ভয় খুৱাবলৈ অহাত তাই দাৰোগাৰ হাতৰ পৰা পিস্তল কাঢ়ি আনি দাৰোগাক ওলোটাই ভয় খুৱাইছে আৰু স্পষ্টভাৱে

দাৰোগাক জনাই দিছে- "মই গান্ধীৰ বহীত নাম লিখোৱা নাই জানিবি বাপেৰে।" লভিতাৰ অগ্নিবৰষা কথা আৰু হাতৰ কাম দুয়োটাই অনন্য সাহসিকতাৰ পৰিচায়ক। পুলিছে গান্ধীৰ মানুহ হৈ পিস্তল কাঢ়ি লোৱা বাবে লভিতাক তিৰস্কাৰ কৰিবলৈ বিচৰাত লভিতাই পুলিছৰ আগত নিজক প্ৰকাশ কৰিছে এনেদৰে- "মই কংগ্ৰেছৰ মানুহো নহওঁ, গান্ধীৰ মানুহো নহওঁ- একো নহওঁ। মই গাঁৱলীয়া ছোৱালী।" ইয়াৰ দ্বাৰা লভিতাই ক'ব বিচাৰিছে যে মানুহ হিচাপে অন্যায়ৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ, মানৱতাৰ কাম কৰিবলৈ পিঠিত কোনো চাব মাৰি ল'ব নালাগে। সাহস আৰু সততা থকা যিকোনো মানুহে এইবোৰ কাম কৰিব পাৰে।

দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সময়। জাপানী সৈন্যৰ বোমা পৰাৰ ভয়। গতিকে 'লহৰজান এয়াৰড্ৰম'ৰ ওচৰৰ গাঁও আনকি লভিতাহঁতে বসবাস কৰা ফুলগুৰি গাঁৱৰ মানুহবোৰকো গাঁও এৰি গুচি যাবলৈ হুকুম। কাৰণ 'লহৰজান এয়াৰড্ৰম'ৰ কাষতে সামৰিক ঘাটি। ইফালে মানুহবোৰ নিৰুপায়। বাপতি সাহোন ভেটিটো এৰি, বস্তু-বাহানি এৰি ক'লৈ যায়। এফালে এ. আৰ. পি., পুলিছ, মিলিটেৰীৰ হুমকি আনফালে পৈত্ৰিক ভেটিৰ প্ৰতি মানুহৰ মায়া। এই দোদুল্যমান অৱস্থাত পৰি মানুহবোৰ দিশহাৰা হৈছে। বোমা পৰি একমাত্ৰ পিতৃক হেৰুৱাই লভিতা বিমূঢ় হৈছে। তাতে আকৌ মিলিটেৰীৰ তাণ্ডৱ। ৩০ ঘণ্টাৰ ভিতৰত গাঁও এৰি যাব লাগিব। লভিতাই সাহসেৰে এজন পুলিচ চাহাবৰ লগত তৰ্কত লিপ্ত হৈছে। তাই পুলিচ চাহাবক কৈছে যে মানুহবিলাকক যে আপুনি গাঁও এৰি যাবলৈ কৈছে অইন ঠাইত থকাৰ কিবা সু-ব্যৱস্থা কৰিছে নেকি? পুলিচে সেইবোৰ একো নাজানো বুলি কৈছে আৰু জনাৰ দৰকাৰো নাই বুলি কৈছে। পুলিচৰ মূল কথা জাপানীৰ বোমা পৰিব গতিকে গাঁও এৰি অইন ঠাইলৈ যাব লাগে। লভিতাক সিহঁতে ধমকি দিছে আৰু তৰ্ক নকৰিবলৈ সাঁকিয়াই দিছে। লভিতাই পুলিচৰ ধমকত অকণো বিচলিত হোৱা নাই। বিনিময়ত তাই সাহসেৰে প্ৰতিবাদ কৰি কৈছে- "........ ভয় দেখুৱাইছা চাহাব- .... গুলি কৰিবা। চঙ্গীনেৰে খুচি মাৰিবা? মৰণৰ ভয় দেখুৱাবলৈ আহিছা? আজিৰ ছোৱালীয়ে ভয় নাখায় চাহাব। গোটেই বৃটিছ গৱৰ্ণমেণ্টৰ বন্দুক, বৰটোপ আনিলেও চাহাব এই ভেটিৰ পৰা এক খোজো আঁতৰ কৰিব নোৱাৰা জীয়াই থাকোমানে। মোৰ ভেটি, মোৰ ঘৰ, মোৰ দেশ- ইয়াত মোৰ মাতিবৰ অধিকাৰ আছে। নাযাওঁ। নাযাওঁ এই ভেটিৰ পৰা নাযাওঁ।" লভিতাৰ এনে ৰুদ্ৰ মূৰ্ত্তি দেখি সশস্ত্ৰ সমবেত পুলিচ বাহিনী থমকি ৰয়। সাধাৰণ নিৰস্ত্ৰ মহিলা এগৰাকীয়েও যে এনেদৰে প্ৰতিবাদ কৰিব পাৰে সেয়া হয়তো পুলিচ চাহাবৰ সপোনৰো অগোচৰ আছিল।

৩৭ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

জাপানীৰ বোমা পৰি, পিতৃক হেৰুৱাই লভিতা নিথৰুৱা হয়। এনে অৱস্থাত নিজৰ পৈত্ৰিক ভেটি এৰি যাব লগা হোৱাত স্বাভাৱিকতে অকলশৰীয়া ছোৱালীজনীৰ আলাই-আথানি হয়। ক'লৈ যাব কি কৰিব ভাবি উৱাদিহ নোপোৱা হয়। এনে অৱস্থাত তাইৰ কাষত থিয় হয় গোলাপ। লভিতা গোলাপৰ বাক্‌দত্তা আৰু সেইবাবে গোলাপে লভিতাৰ নিৰাপত্তাৰ দোহাই দি তাইক জোৰকৈ মৌজাদাৰৰ ঘৰত থকাৰ বাবে লৈ যায়। মৌজাদাৰৰ ঘৰতো লভিতাই শান্তিত থাকিব নোৱাৰিলে। মৌজাদাৰ, মৌজাদাৰণী, গাঁওবুঢ়া আদি গাঁৱৰ মুধাফুটা মানুহৰ কৰ্মকাণ্ড দেখি লভিতাই সহি থাকিব নোৱাৰিলে। নিজৰ নিৰাপত্তাৰ কথা অকণো নাভাবি সাহসিকতাৰে এই ব্যক্তিসকলৰ অন্যায় কামৰ প্ৰতিবাদ কৰি মৌজাদাৰৰ ঘৰৰ পৰা লভিতা ওলাই গুচি গ'ল। অকলশৰীয়া লভিতা বাটে বাটে গৈ থাকোতে কেইজনমান মিলিটেৰীয়ে পাই তাইক ধৰ্ষণ কৰিব বিচাৰিছিল। কিন্তু এজন সাহসী পুলিচ বিষয়াৰ তৎপৰতাত লভিতাই মিলিটেৰীৰ কবলৰ পৰা মুক্ত হয় আৰু জীৱনৰ শেষ আশ্ৰয় হিচাপে ইলাহী বক্স নামৰ এজন মুছলমানৰ ঘৰত আশ্ৰয় লয়।

জীৱনৰ বহু ঘাত- প্ৰতিঘাত পাৰ হৈ লভিতাই ইলাহী বক্সৰ ঘৰত সুখেৰেই আছিল। ভাবিছিল তাইৰ প্ৰেমাস্পদ গোলাপে তাৰ পৰা লৈ যাব আৰু বিয়া কৰাব কিন্তু গোলাপৰ মানসিকতা দেখি লভিতা উচপ্ খাই উঠিল। মিলিটেৰীয়ে হাতত ধৰা বাবে তাই বদনামী হ'ল। গোলাপৰ মুখৰ পৰা এনে কথা শুনাৰ পিছত লভিতাৰ মূৰত আকাশী সৰগ ভাগি পৰিল। গোলাপৰ এনে মানসিকতাৰ বাবে লভিতাই গোলাপক পাৰে মানে তিৰস্কাৰ কৰিলে। খং, ক্ষোভ, বেদনাৰে ভাৱক্ৰান্ত লভিতাৰ জীৱনৰ প্ৰতি মোহ নাইকিয়া হ'ল। লভিতাৰ এনে অৱস্থা দেখি গোলাপে লভিতাক সান্ত্বনা দিয়াৰ বাবে কয়— "মই আজিকালিৰ ডেকা ল'ৰা, লভিতা।" অৰ্থাৎ গোলাপে বুজাব বিচাৰে সমাজে লভিতাক ধৰ্ষিতা

হিচাপে গণ্য কৰিলেও আজিকালিৰ ডেকাল'ৰা হিচাপে তাক মানি ল'ব নোৱাৰে। লভিতাৰ প্ৰচণ্ড খং উঠে আৰু কয়- "আজিকালিৰ ডেকা ল'ৰা। আজিকালি উপজিছা, সেইবুলিয়েইনে? ....তুমি নক'বা, আজিৰ দিনৰ ডেকা বুলি, তোমাক নিজকে সেই বুলি ভুৰা নিদিবা। যি ডেকাৰ অন্তৰত বিপ্লবৰ জুই জ্বলা নাই, সি আজিৰ দিনৰ ডেকা হ'বই নোৱাৰে। ৰজাৰ অন্যায়, আইনৰ অন্যায়, দেশৰ অন্যায়, দেশত চলি থকা অন্যায় নিয়ম- কাৰণ, মূৰ্খ সমাজৰ, সংকীৰ্ণ মনৰ মানুহৰ নিৰপৰাধী নিমাখিতৰ ওপৰত অন্যায় অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে নিজৰ সুখ সম্পদ, আনকি জীৱনকো দি যি ডেকাৰ থিয় হ'বলৈ মনত বল নাই, বুকুত শক্তি নাই, সি আজিৰ দিনৰ ডেকা হ'বই নোৱাৰে।"

অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে মাত মাতিবলৈ লভিতাই নিজৰ প্ৰেমাস্পদকো তিৰস্কাৰ কৰিবলৈ এৰা নাই। দুৰ্বল, ভীৰু, কাপুৰুষ গোলাপক লভিতাই মনে- প্ৰাণে প্ৰত্যাখ্যান কৰিছে। দেশৰ দুৰ্দিনত, দেশৰ হকে মাত নামাতি ভীৰুৰ দৰে কাম কৰাটো লভিতাই কেতিয়াও সহ্য কৰিব নোৱাৰে। সাধাৰণ ছোৱালী হোৱা হ'লে হয়তো লভিতাই এই আটাইবোৰ দুৰ্যোগ কপালৰ লিখন বুলি মানি ল'লেহেঁতেন। কিন্তু লভিতা সাধাৰণ হৈও অসাধাৰণ নাৰী। অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে তাইৰ এটা জেদী মন আছে, মনত দৃঢ় আত্মপ্ৰত্যয় আছে। সমাজৰ নিয়ম-কানুন, মানুহৰ ঠেক মনোবৃত্তি দেখি লভিতাই ঘৰ, সংসাৰ সমাজ সকলোকে এৰি দেশমাতৃৰ বাবে সৰ্বোচ্চ সেৱা 'আজাদ হিন্দ ফৌজ'ৰ সামৰিক বাহিনীত নাৰ্চ হিচাপে যোগদান কৰে। সাহসেৰে যুঁজি, অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ কৰাটোৰেই লভিতাৰ একমাত্ৰ লক্ষ্য। যাৰ বাবে লভিতাই গোলাপক এৰিবলৈ অকণো কুণ্ঠাবোধ কৰা নাই।

নাৰ্চ হিচাপে যোগদান কৰি লভিতাই আজাদ হিন্দ ফৌজৰ সৈন্যসকলক অকল শুশ্ৰূষা কৰিয়েই ক্ষান্ত থকা নাই, মনত থকা অদম্য সাহসিকতাৰ বাবে লভিতাই হাতত বন্দুক তুলি লৈ শত্ৰুসৈন্যৰ ওপৰত জঁপিয়াই পৰিছে। 'আজাদ হিন্দ ফৌজ'ৰ অসমীয়া সৈন্যবোৰক যুঁজাৰ বাবে প্ৰেৰণা দিছে, মনত সাহস দিছে। মৃত্যুৰ প্ৰতি অকণো ভয় নকৰি সৈন্যবোৰৰ লগত আগুৱাই গৈছে আৰু সৰ্বশেষত শত্ৰুপক্ষৰ মেচিন-গানৰ গুলি বুকু পাতি লৈ মাটিৰ বুকুত শুই পৰিছে। দেশৰ মাটিৰ ফোঁট কপালত আঁকি লৈ মৃত্যুবৰণ কৰিছে। লভিতাৰ

এই মৃত্যু সহজ মৃত্যু নহয়, ই দেশমাতৃৰ বাবে অকুণ্ঠচিত্তে দিয়া আত্মবলিদান।

লভিতাৰ এই জীৱন পৰিক্ৰমা অসমীয়া যুৱক- যুৱতীৰ বাবে এক প্ৰেৰণা। লভিতা আহোম জীয়ৰী তথা ফ্ৰাচেংমুং বৰগোহাঁইৰ পত্নী মূলা-গাভৰুৰ সঠিক উত্তৰাধিকাৰী। মূলা- গাভৰুৱে যিদৰে স্বামীৰ মৃত্যুৰ প্ৰতিশোধ লোৱাৰ বাবে এদল মহিলা সৈন্যক লগত লৈ মোগল সেনাৰ ওপৰত জঁপিয়াই পৰিছিল আৰু অতি সাহসিকতাৰে স্বামী হত্যাকাৰী তুৰ্বক খানৰ লগত যুদ্ধ কৰি মৃত্যুবৰণ কৰিছিল, তেনেদৰে লভিতাইও পুলিচ, মিলিটেৰী, সমাজৰ বৰমূৰীয়া কালৈকো ভয় নকৰি শত্ৰুৰ সৈতে সমানে সমানে যুঁজি সাহসিকতাৰে মৃত্যুবৰণ কৰিছিল।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ নাৰীৰ প্ৰতি অসীম শ্ৰদ্ধা আছিল। তেখেতৰ আটাইবিলাক নাটকত নাৰী চৰিত্ৰৰ উজ্জ্বল আৰু মহিমামণ্ডিত দিশ প্ৰকাশ পোৱা দেখা যায় কেৱল ইতিভেন চৰিত্ৰৰ বাহিৰে। ৰূপালীম সাধাৰণ জনজাতীয় ছোৱালী হ'ব পাৰে, কিন্তু তাইৰ দৃঢ় মানসিকতাৰ বাবে মণিমুগ্ধই সুযোগ পাইয়ো সতীত্ব হৰণ কৰিব নোৱাৰিলে বৰং মণিমুগ্ধৰ এন্ধাৰ মণিকোঠা পোহৰাইহে তুলিলে। শেৱালী নাৰী হিচাপে দুৰ্বল হ'লেও শেৱালিৰ নিৰ্মল প্ৰেমে কঠোৰ হৃদয়ৰ সুন্দৰ কোঁৱৰকো সিক্ত নকৰাকৈ নাথাকিল। চিত্ৰলেখাৰ অসীম সাহসিকতা দেখি স্বয়ং নাৰদ মুনিও স্তম্ভিত হৈছিল। এই আটাইবোৰ নাৰীচৰিত্ৰৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট নিদৰ্শন লভিতা। মুঠতে লভিতা অদম্য নাৰীসত্তাৰ প্ৰতীক।

❖❖❖❖❖

লেখক শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ সহযোগী অধ্যাপক।

নাৰীমুক্তি আন্দোলনৰ নেত্ৰী চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী

ড° দীপামণি বৰুৱা দাস

আৰম্ভণি ঃ

“নাৰী পুৰুষতকৈ কোনো গুণে কম নহয়, আজিৰ নাৰী ঘৰৰ চাৰিবেৰত সোমাই থকা কাম কৰা যন্ত্ৰ নহয়, আজিৰ নাৰী মহাকাশলৈ গৈছে, চন্দ্ৰলৈ গৈছে” প্ৰভৃতি বাক্যৰে আধুনিক সাহিত্যই বৰ্তমানৰ সমাজৰ প্ৰতিচ্ছবি বহন কৰা আমি সকলোৱেই জানো। কিন্তু এই সোণসেৰীয়া সাহিত্য লিখিব পৰা হোৱালৈ স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ বাটটো একেদিনাই কটা হোৱা নাছিল। ইয়াৰ অন্তৰালত আছিল গোটাচেৰেক ব্যক্তিৰ অপৰিসীম পৰিশ্ৰম আৰু অক্লান্ত সংগ্ৰাম। সেই সংগ্ৰামৰ আগৰণুৱা অসমীয়া বুলিলেই যিগৰাকী মহীয়সীৰ নাম আমি সগৌৰৱেৰে সোঁৱৰো, তেৰেঁই হ’ল সকলোৰে চিৰ পৰিচিত চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী।

অসমৰ নাৰী মুক্তি আন্দোলনৰ বাটকটীয়া, সমাজ সংস্কাৰক, স্বাধীনতা যুঁজৰ যুঁজাৰু চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ ইতিহাসৰ এটি প্ৰাতঃস্মৰণীয় নাম। দেশ পৰাধীন হৈ থকা সময়ৰে পৰা সুদীৰ্ঘকাল বিৰামহীন আৰু নিঃস্বাৰ্থভাৱে সমাজ পৰিদৰ্শনৰ ক্ষেত্ৰত বলিষ্ঠ ভূমিকা লোৱা মহীয়সী নাৰী চন্দ্ৰপ্ৰভা আছিল এক প্ৰচণ্ড শক্তি, দুৰ্দান্ত সাহস আৰু অদম্য মনোবলৰ জীৱন্ত প্ৰতীক। বিশেষকৈ ৰক্ষণশীলতাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামত লিপ্ত হৈ অসমৰ অৱহেলিত নাৰী সমাজৰ অধিকাৰ সুৰক্ষাৰ বাবে তেওঁ যি আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল সেয়ে তেওঁক কালজয়ী খ্যাতিৰে বিভূষিত কৰি ৰাখিব।

মহান পুৰুষ তথা মহীয়সী বিদুষীসকলৰ মহৎ জীৱনৰ মহৎ কৰ্মসমূহৰ সোণালী সোঁৱৰণী কিম্বা স্মৃতিৰ টুকুৰাসমূহ আমাৰ বাবে পৰম পাথেয় অমূল্য সম্পদ। তেওঁলোকৰ মানৱ জীৱনৰ কৰ্মময় জীৱনগাঁথাখিনিয়ে বৰ্তমান মানৱ জীৱন উপভোগ কৰা লোকৰ বাবে ভৱিষ্যতৰ মুহূৰ্তবোৰ টনকিয়াল কৰি সুন্দৰ সজীৱ কৰি তোলে। আকাশত উজলি উঠা সাতোৰঙৰ ৰামধেনুৰ বোলৰ দৰে ৰঙীন, তেওঁলোকৰ জীৱনবোৰ পৃথিৱীৰ বৰ্ণ বৈচিত্ৰ্যতাৰ মাজত এই মহৎ জীৱনৰ জীৱনগাঁথাসমূহে নতুন প্ৰজন্মৰ বাবে জিলিকাই তোলে অনাগত ভৱিষ্যতৰ বাবে এক আশাৰ ৰেঙনি। সেয়েহে মহান পুৰুষ আৰু মহীয়সী নাৰীসকলৰ পাৰ্থিৱ জীৱনগাঁথা সমৃদ্ধ জীৱনী গ্ৰন্থসমূহ আমাৰ বাবে অৰ্থাৎ ভৱিষ্যৎ প্ৰজন্মৰ বাবে এক অনুশীলন তথা আদৰ্শৰ প্ৰধান উৎস হোৱা উচিত।

চন্দ্ৰপ্ৰভাই শুদ্ধভাৱে বুজি পাইছিল যে নাৰী মুক্তিৰ ধাৰণা সম্পৰ্কে নাৰীসকলে নিজে সজাগ হোৱা উচিত। নাৰী মুক্তি চেতনা জাগ্ৰত কৰিবলৈ শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা তেওঁ বাৰুকৈয়ে অনুভৱ কৰিছিল। আজিৰ পৰা প্ৰায় এশ বছৰ আগৰ অসমখনত নাৰী শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা অতিশয় শোচনীয় আছিল। কিন্তু সেই সময়ত চৈধ্য-পোন্ধৰ বছৰ বয়সীয়া চন্দ্ৰপ্ৰভাই উপলব্ধি কৰিছিল যে শিক্ষাৰ মাজতহে নাৰী মুক্তিৰ বীজ সোমাই আছে।

বজালী অঞ্চলৰ ‘অকয়া’ নামৰ গাঁও এখনত অশেষ কষ্ট আৰু একক প্ৰচেষ্টাৰে তেওঁ এখন বালিকা বিদ্যালয় স্থাপন কৰি সমগ্ৰ নাৰী জাতিৰ শিক্ষা তথা বৌদ্ধিক জীৱনৰ আদৰ্শবাদৰ বৰ আলি নিৰ্মাণ কৰি থৈ গৈছে।

□□□□ চনৰ □ মাৰ্চৰ পৰা পৃথিৱীৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ মহিলাসকলে ‘আন্তৰ্জাতিক মহিলা দিৱস’ পালন কৰি নিজৰ অস্তিত্বৰ হকে দাবী তুলি আহিছে। বৰ্তমান মহিলা অধিকাৰ মানৱ অধিকাৰ বুলি সাৰ্বজনীনভাৱে স্বীকৃত হৈছে। মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীয়ে নাৰী সজাগতা আনিবলৈ প্ৰচেষ্টা চলাই কৈছিল যে “নাৰী শক্তিক আওকাণ কৰি কোনো দেশ বা জাতিয়েই উন্নতিৰ পথত আগবাঢ়িব নোৱাৰে।”

শিক্ষাজীৱন ঃ

অসমৰ যিসকল অসাধাৰণ নাৰীয়ে নিজৰ কৰ্ম, ধৰ্ম আৰু সাধনাৰ বলেৰে নিজকে মহীয়ান কৰি নিজৰ দেশ, জাতি, স্বজাতি আৰু সমাজ কল্যাণৰ বাবে আত্মস্বাৰ্থ দান কৰি গৈছে অথবা সামাজিক দায়বদ্ধতা মূৰ পাতি লৈ মুখ্য ভূমিকা পালনৰ জৰিয়তে নাৰীসকলক উন্নতিৰ অৰ্থে নিজৰ জীৱনৰ সকলো ঘাত-প্ৰতিঘাত, দুখ-যন্ত্ৰণাকো আওকাণ কৰি কৰ্মই ধৰ্ম বুলি ভাবি সান্ত্বনা দি নাৰীসকলক উন্নতিৰ পথত আগুৱাই নিবলৈ গুৰুদায়িত্ব বহন কৰি নিজকে সমাজত মহীয়ান হৈ চিনাকী দিব পাৰিছে, সেইসকল নাৰীৰ ভিতৰত চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী অন্যতম। তেখেতে বৰপেটা জিলাৰ বজালী অঞ্চলৰ দৈ শিঙৰী গাঁৱত □□□□ চনত জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল। পিতৃ ৰতিৰাম শইকীয়া আৰু মাতৃ গংগাপ্ৰিয়া শইকীয়া। সেই সময়ত শিক্ষাৰ বিশেষ ব্যৱস্থা নাছিল যদিও চন্দ্ৰপ্ৰভাৰ শিক্ষাৰ প্ৰতি থকা প্ৰবল হেঁপাহ আৰু আগ্ৰহৰ বাবেই সচেতন তথা দায়িত্বশীল পিতৃ-মাতৃয়ে স্কুলত নাম লগাই দিছিল। চন্দ্ৰপ্ৰভাই ওচৰতে থকা ভালুকী গাঁৱৰ প্ৰাইমাৰী স্কুলৰ পৰা প্ৰাইমাৰী শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে। মাধ্যমিক শিক্ষা গ্ৰহণৰ বাবে ঘৰৰ পৰা বহু দূৰৈত থকা কঁঠালগুৰি নামৰ গাঁৱৰ এম ভি স্কুলত নাম ভৰ্তি কৰাই দিয়ে। সমাজত প্ৰচলিত অন্ধবিশ্বাস আৰু কুসংস্কাৰ নেওচি চন্দ্ৰপ্ৰভাই শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিবলৈ গৈছিল। সমাজৰ বিভিন্ন জনৰ পৰা কটু সমালোচনাৰ সন্মুখীন হৈও পিছহোঁহকা নাছিল। অতি কম বয়সৰ পৰাই অতি দুৰ্গম বাট-পথ খোজকাঢ়ি, কেতিয়াবা একঁকাল বোকা পানী গছকিও স্কুললৈ অহা-যোৱা কৰিছিল। আন্তৰিক হেঁপাহ আৰু ধাউতি থকাৰ বাবেই হয়তো তেওঁ পাছলৈ নগাঁও মিছন স্কুলত পঢ়াৰ সুবিধা পাইছিল। কিন্তু মিছন স্কুলৰ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকলৰ বৈষম্যমূলক দৃষ্টিভংগী দেখি তেওঁৰ মন বিদ্ৰোহী হৈ উঠিছিল। ভাৰতীয় ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ প্ৰতি স্কুল কৰ্তৃপক্ষৰ অনীহা মনোভাৱ দেখি চন্দ্ৰপ্ৰভাই সহ্য কৰিব পৰা নাছিল আৰু কৰ্তৃপক্ষৰ ওচৰত প্ৰকাশ্যে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিছিল। বিনিময়ত শাস্তি হিচাপে শিক্ষা জীৱনেই সামৰিব লগা হৈছিল।

মিছন স্কুলৰ পৰাই শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি চন্দ্ৰপ্ৰভাই নগাঁৱত এখন প্ৰাথমিক স্কুল খোলে আৰু শিক্ষকতা আৰম্ভ কৰে। কিন্তু সেই বিদ্যালয়ত তেওঁৰ মন নবহিল। তাৰ পাছত তেজপুৰত সেই সময়ত ছোৱালীৰ বাবে গঢ় লৈ উঠা

এম. ভি. স্কুলত প্ৰধান শিক্ষয়িত্ৰীৰূপে যোগদান কৰে।

ছাত্ৰ সন্মিলন আৰু চন্দ্ৰপ্ৰভা ঃ

তেজপুৰত থকা সময়ছোৱাত চন্দ্ৰপ্ৰভাই সৌভাগ্যক্ৰমে বিখ্যাত জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ পৰিয়ালৰ সান্নিধ্য লাভ কৰে। চন্দ্ৰপ্ৰভাই জ্যোতিপ্ৰসাদৰ মাতৃ কিৰণময়ী আগৰৱালাৰ তত্বাৱধানত থাকিবলৈও লয়। এই সময়তে অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামী নেতাসকল□ চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, লক্ষীধৰ শৰ্মা, অমিয় কুমাৰ দাস আদিৰ সংস্পৰ্শলৈ আহি আন্দোলনৰ প্ৰতি আগ্ৰহী হৈ পৰে। □□□□ চনত তেজপুৰ ছাত্ৰ সন্মিলনৰ অধিবেশনত চন্দ্ৰপ্ৰভাই স্বেচ্ছাসেৱিকা দলৰ নেতৃত্ব আৰু কানি নিবাৰণৰ সপক্ষে এক ভাষণ প্ৰদান কৰে। তেঁৱেই আছিল বিশাল জনসমুদ্ৰৰ সন্মুখত ভাষণ প্ৰদান কৰা প্ৰথমগৰাকী অসমীয়া নাৰী। তেজপুৰ ছাত্ৰ সন্মিলনৰ অধিবেশনত বিজ্ঞানী পি.চি. ৰায়ৰ স্ত্ৰী শিক্ষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা ভাষণে চন্দ্ৰপ্ৰভাক প্ৰভাৱিত কৰিছিল। ইয়াৰ পাছত □□□□ চনৰ আগষ্ট মাহত মহাত্মা গান্ধীৰ অসম তথা তেজপুৰলৈ আগমণ ঘটিছিল। তেজপুৰৰ ৰাজহুৱা সভাত দিয়া ভাষণত গান্ধীজীয়ে কৈছিল যে অসমৰ শিপিনীসকলে নিজৰ বস্ত্ৰত সপোন ৰচনা কৰিব পাৰে। কিন্তু তাতেই তেওঁলোকৰ কাম আৱদ্ধ হৈ নাথাকে, তেওঁলোক মাতৃজাতি দেশৰ ধৰণী, তেওঁলোকে সমাজত চলি অহা সকলো কু-প্ৰথাৰ অৱলুপ্তি ঘটাবলৈ আগবাঢ়ি আহিব লাগে। (অভিযাত্ৰী, পৃ. □□□) মহাত্মা গান্ধীৰ এই ভাষণেও তেওঁৰ প্ৰাণ স্পৰ্শ কৰিছিল আৰু হৃদয়ত মচিব নোৱাৰা সাঁচ বহুৱালে। মহাত্মাৰ আশিস শিৰত লৈ স্বাধীনতা কৰ্মী অমিয় কুমাৰ দাস, কিৰণময়ী আগৰৱালাৰ সহযোগত চন্দ্ৰপ্ৰভাই মহিলা সমিতি গঠন কৰিলে। সাহিত্য সভা, ছাত্ৰ সন্মিলন, অসম এছ'চিয়েচন আদিত প্ৰৱেশ কৰি স্বদেশী আন্দোলনৰ এগৰাকী সক্ৰিয় কৰ্মী ৰূপে কাম কৰি যাবলৈ মনোনিবেশ কৰিলে। মহাত্মা গান্ধীৰ আদৰ্শ যেনে— বিদেশী বস্ত্ৰ দাহ, বিদেশী বস্তু বৰ্জন আদি আন্দোলনত সক্ৰিয়ভাৱে সহযোগ আৰু ৰূপায়ণৰ কামত সম্পূৰ্ণ ব্ৰতী হৈছিল চন্দ্ৰপ্ৰভা।

□□□□ চনত বৰপেটাত অনুষ্ঠিত হোৱা অসম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশনত

মহিলা প্রতিনিধি হিচাপে যোগদান কৰিছিল। বৰপেটাৰ কীৰ্তন ঘৰত মহিলাৰ প্ৰৱেশৰ ক্ষেত্ৰত থকা বাধা নিষেধৰ বিৰুদ্ধে যুক্তিপূৰ্ণভাৱে উদাত্তকণ্ঠে ভাষণ প্ৰদান কৰিছিল। পৰ্যায়ক্ৰমে অসমৰ মহিলাসকলক সংগঠিত কৰি তুলিবলৈ ◘◘◘◘ চনত চন্দ্ৰপ্ৰভাই অসম মহিলা সমিতি প্ৰতিষ্ঠা কৰি জিলাই জিলাই তাৰ শাখা খুলিবলৈ ধৰিলে। ◘◘◘◘ চনত পাণ্ডুত অনুষ্ঠিত হোৱা জাতীয় কংগ্ৰেছৰ অধিবেশনত মহিলা স্বেচ্ছাসেৱিকা বাহিনীৰ মুখ্য অধিনায়িকা হৈ তেওঁ মহিলাসকলক সংগঠিত কৰাৰ এক সুযোগ লাভ কৰিছিল। অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত মহিলা সমিতিসমূহ গঠন কৰাৰ সময়ত বহুতো লঘু মন্তব্য, ঠাট্টা মস্কৰা শুনিবলগীয়া হৈছিল। অৱশ্যে তেনেবোৰলৈ তেওঁ কেৰেপ কৰা নাছিল। সামাজিকভাৱে পিতৃ পৰিচয় নথকা সন্তান জন্ম দি চন্দ্ৰপ্ৰভাই সেই সময়ত এক বিৰল সাহসৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছিল। ◘◘◘◘ আৰু ◘◘◘◘ চনৰ গণ আন্দোলনতো অংশগ্ৰহণ কৰি কাৰাবাস খাটিবলৈও চন্দ্ৰপ্ৰভাই কুণ্ঠাবোধ কৰা নাছিল।

গুৱাহাটীৰ কুমাৰ ভাস্কৰ নাট্য মন্দিৰত অনুষ্ঠিত হোৱা অসম মহিলা সমিতিৰ পঞ্চম বাৰ্ষিক অধিৱেশনৰ সময়ত চন্দ্ৰপ্ৰভাই চাইকেল চলাই গুৱাহাটীৰ মহিলাসকলক সংগঠিত কৰা দৃশ্য একেবাৰে বিৰল। এই অধিৱেশনত নানা প্ৰস্তাৱ লোৱা হৈছিল- ইয়াৰ সবাতোকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰস্তাৱটি ক'লা দাগ অস্পৃশ্যতা; মহিলা সমাজৰ পৰা কাৰ্যকৰীভাৱে নিৰ্মূল কৰা কামত ব্ৰতী হোৱা (অভিযাত্ৰী, পৃ. ◘◘◘)। এই প্ৰস্তাৱটো মহিলাসকলে বিপুল হৰ্ষধ্বনি আৰু হাত চাপৰিৰে সমৰ্থন কৰিছিল। এই প্ৰস্তাৱ লগে লগে কাৰ্যকৰী কৰাও হৈছিল। ইয়াৰ উপৰি ◘◘◘◘ চনত গোলাঘাটত অনুষ্ঠিত হোৱা অসম মহিলা সমিতিৰ তৃতীয় বাৰ্ষিক মহিলা অধিৱেশনত হাজাৰ হাজাৰ মহিলাৰ সমাৱেশত আন এটি অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰস্তাৱ 'বাল্য বিবাহ নিৰোধ' গৃহীত কৰা হৈছিল।

◘◘◘◘ চনত নগাঁৱত অনুষ্ঠিত হোৱা অসম সাহিত্য সভাৰ অধিৱেশনত সভাপতি ৰজনীকান্ত বৰদলৈয়ে দিয়া ভাষণত স্ত্ৰী শিক্ষাই ভৱিষ্যৎ প্ৰজন্মক কেনেদৰে শিক্ষিত কৰি তুলিব পাৰে, এই কথাই চন্দ্ৰপ্ৰভাক স্পৰ্শ কৰিছিল আৰু জাগ্ৰত কৰি তুলিছিল কিয়নো, সভাপতিৰ ভাষণৰত অৱস্থাত মহিলাসকলক মঞ্চৰ বাওঁফালে পৰ্দা আঁৰি দি ব্যৱস্থা কৰি থোৱা ঠাইত আঁৰ লৈহে ভাষণ

শুনিবলৈ দিয়া হৈছিল। কথা আৰু কামৰ মাজত বিসংগতি দেখি চন্দ্ৰপ্ৰভা অস্থিৰ হৈ উঠিছিল। যিহেতু শিক্ষাৰ আন এটি নাম মুক্তি বা স্বাধীনতা, সেই বাবে সকলো কু-সংস্কাৰ, কু-নীতি, কু-আচাৰৰ পৰা মুক্ত হোৱাটোও এক প্ৰকাৰৰ শিক্ষা। সভাপতিৰ ভাষণ শেষ হোৱাৰ পিছত চন্দ্ৰপ্ৰভাই প্ৰদান কৰা ভাষণত এই কথা উল্লেখ কৰি কৈছিল— "সাহিত্য প্ৰকৃততে জাতি, ধৰ্ম, পুৰুষ-মহিলা নিৰ্বিশেষে সকলো সাহিত্য প্ৰেমীৰ বাবে। ইয়াত কোনো পুৰুষ আৰু মহিলাৰ অপমানজনক বিভাজন সৃষ্টি কৰিব নালাগে। এনে বিভাজন হৈছে মহিলাসকলক সমাজত পদদলিত কৰি ৰখাৰ এক কৌশল। (অভিযাত্ৰী, পৃ. ◘◘◘◘◘ চন্দ্ৰপ্ৰভাৰ এই ভাষণে মহিলাসকলক উত্তেজিত কৰি তুলিছিল। ফলত আঁৰৰ পৰ্দা আঁতৰাই সকলো ওলাই আহিছিল আৰু নিজৰ প্ৰতিবাদ সাব্যস্ত কৰিলে। এইক্ষেত্ৰত পুৰুষসকলেও সমানেই সমৰ্থন আগবঢ়ালে।

সাহিত্যিক চন্দ্ৰপ্ৰভা ঃ

সাহসী চন্দ্ৰপ্ৰভাই নাৰী শিক্ষাৰ প্ৰচলন, স্বাধীনতা আন্দোলনৰ সক্ৰিয় নেত্ৰী মহিলা সমিতি গঠন কৰি, সমাজৰ বৈষম্যমূলক বহু নিয়ম উভালি দুবাৰলৈ কাৰাবাস খাটি অসমৰ নাৰী সমাজক নতুন জীৱন দি যোৱাই নহয়, এইগৰাকী স্বনামধন্য মহিলাই সু-সাহিত্যিকৰূপেও সাহিত্যজগতত খ্যাতি অৰ্জন কৰিছে। আৱাহন কাকতত ভালেমান গল্প লিখাৰ লগতে 'বাঁহী' 'চেতনা', 'ঘৰজেউতি' আদি পত্ৰিকাসমূহত তেখেতে নিয়মিত লিখা-মেলা কৰিছিল। উল্লেখ্য যে তেওঁৰ 'আকুলপথিক' নামৰ গল্পটোক (আৱাহন কাকতত প্ৰকাশিত) ড◘ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই উপন্যাসিকা বুলি মন্তব্য প্ৰকাশ কৰিছে। 'সফুঁৰা' নামৰ এখনি গল্প পুথি আৰু তিনিখন মান পাঠ্যপুস্তকো তেওঁ ৰচনা কৰিছিল। চন্দ্ৰপ্ৰভাই 'অভিমানী' নামৰ এখন মহিলা আলোচনী সম্পাদনাৰ কাম কৰিছিল। মহিলা সমিতিৰ মুখপত্ৰ 'অভিযাত্ৰী' আছিল "সমাজৰ পুৰণি কু-সংস্কাৰাচ্ছন্ন ৰীতি-নীতিৰ বিৰুদ্ধে থিয় হোৱা এক মূৰ্তিমতী বিদ্ৰোহিনী।" চন্দ্ৰপ্ৰভাৰ 'অগ্নিগৰ্ভা'ৰ সম্পাদকীয়বোৰৰ উপৰি লেখিকা মহিলাৰ সমস্যা, সামাজিক সমস্যা, সমাজৰ দোষ ত্ৰুটিৰ সমালোচনা আদিৰে ভৰা প্ৰবন্ধও 'অভিযাত্ৰী'ত প্ৰকাশ পাইছিল। ইয়াৰ উপৰি তেখেতে তিনিখন কৈ উপন্যাস ৰচনা কৰিছিল। সেই কেইখন

পিতৃভিঠা, অপৰাজিতা, শেষ আশ্ৰয়। □□□□ চনত ৰচনা কৰা 'পিতৃভিঠা' উপন্যাসখনি ৰচনা কৰিয়ে তেওঁ সাহিত্য জগতত বিখ্যাত হৈ পৰে। নাৰীকেন্দ্ৰিক উপন্যাসকেইখনৰ জৰিয়তে তেখেতৰ সাহিত্য প্ৰতিভাৰ উমান পোৱা যায়।

নাৰী সমাজৰ বৌদ্ধিক বিকাশ, শিক্ষা, স্বাধীনতাৰ মৰ্যাদা ৰক্ষাৰ বাবে আৰু নাৰীসকলৰ উন্নয়নৰ বাটকটীয়া নাৰী চন্দ্ৰপ্ৰভাক ভাৰত চৰকাৰে 'পদ্মশ্ৰী' বঁটাৰে বিভূষিত কৰি সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰিছে। উল্লেখ্য যে এই গৰাকী নমস্যা নাৰীয়ে তেওঁলৈ আগবঢ়াৱা 'পদ্মশ্ৰী' সন্মান মহিলা সমিতিৰ সকলো কৰ্মচাৰীলৈ উচৰ্গা কৰি গৈছে।

ৰাজনীতি আৰু চন্দ্ৰপ্ৰভা ঃ

এগৰাকী তেজস্বিনী, নিৰ্ভীক স্পষ্টবাদী চন্দ্ৰপ্ৰভাই কেৱল স্বাধীনতা আন্দোলনত অংশ গ্ৰহণ, মহিলা সমিতি গঠন কৰি তাক প্ৰাণৱন্ত কৰিয়েই ক্ষান্ত হৈ থকা নাছিল। অসমৰ ৰাজনীতিত মহিলাসকলক পুৰুষৰ সমানে মৰ্যাদাত প্ৰতিষ্ঠিত কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো চন্দ্ৰপ্ৰভাই এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। □□□□ চনত বিধানসভা নিৰ্বাচনত বজালী সমষ্টিৰ পৰা নিৰ্বাচন খেলি পৰাজিত হৈছিল তথাপি মানসিকভাৱে হাৰি যোৱা নাছিল। দেশসেৱাৰ তীব্ৰ বাসনাৰ বাবেহে তেওঁ সক্ৰিয় ৰাজনীতিত অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁৰ মতে মহিলাসকলেও ৰাজনীতিত অংশগ্ৰহণ কৰাটো কৰ্তব্য বুলি ভাবিছিল। সেইবাবে তেওঁ সামাজিক দিশটোৰ বাদেও ৰাজনৈতিক দিশটো আগবঢ়াই নিবলৈ ইচ্ছা কৰিছিল। চন্দ্ৰপ্ৰভাই ৰাজসভালৈ অসমৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে পুষ্পলতা দাস আৰু অমলপ্ৰভা দাসৰ নাম প্ৰেৰণ কৰি প্ৰধানমন্ত্ৰী জৱাহৰলাল নেহৰুলৈ মহিলা সমিতিৰ তৰফৰ পৰা আবেদন কৰিছিল। সৌভাগ্যৰ কথা যে পুষ্পলতা দাস ৰাজ্যসভালৈ প্ৰতিনিধি হিচাপে মনোনীত হৈছিল।

সামৰণি ঃ

অসমীয়া সমাজত জীৱনজোৰা সাধনাৰে সমাজ পৰিবৰ্তন কামনা কৰি শিক্ষা-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত নাৰীৰ স্থান আৰু মৰ্যাদা অক্ষুণ্ণ ৰক্ষাৰ বাবে যৎপৰোনাস্তি

চেষ্টা কৰিছিল চন্দ্ৰপ্ৰভাই। কেৱল নাৰীৰ বাবেই নহয় দেশৰ সমগ্ৰ জনতাৰ কল্যাণৰ বাবে তেওঁ যি যুঁজত অৱতীৰ্ণ হৈছিল সেয়া সচাঁকৈয়ে অতুলনীয়, প্ৰশংসনীয়, অনুকৰণীয় আছিল। জীৱনৰ সকলো ঘাত-প্ৰতিঘাত, দুখ যন্ত্ৰণা, লঘু-লাঞ্ছনা হেলাৰঙে আঁতৰাই থৈ নিজকে এগৰাকী সফল নাৰী হিচাপে সমাজত প্ৰতিষ্ঠিত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। এখন অতিকে পিছপৰা গাঁৱৰ এটা সাধাৰণ পৰিয়ালত তেওঁ জন্ম গ্ৰহণ কৰি অসাধাৰণ কৰ্ম আদৰ্শৰে নিজকে মহীয়ান কৰাৰ লগতে অসমীয়া জাতিটোক মহীয়ান কৰি থৈ গ'ল।

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

□□ বৰগোহাঞি, নিৰুপমা, অভিযাত্ৰী, জাৰ্নাল এম্পৰিয়াম, সপ্তম প্ৰকাশ, □□□□।

□□ বৰঠাকুৰ, শীলা (সম্পা.), লেখিকাৰ জীৱনী, প্ৰথম খণ্ড, সদৌ অসম লেখিকা সমাৰোহ সমিতি, তেজপুৰ, □□□□।

□। ভৰালী, হেমন্ত কুমাৰ, এহেজাৰ বছৰৰ এশগৰাকী অসমীয়া, বনলতা, □□□□।

❖❖❖❖❖

লেখিকা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপিকা।

পাৰিবাৰিক সুস্বাস্থ্য, গৃহিণী আৰু থলুৱা খাদ্য

— ড° নন্দিনী কাকতি

কোনো এখন দেশ বা এটা জাতিৰ শিশুবোৰৰ জীৱন ধাৰণৰ মানৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়ে সেই দেশ বা জাতিটোৰ ভৱিষ্যতৰ উন্নতি-অৱনতি নিৰ্ভৰ কৰে। কাৰণ মানৱ জীৱনৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ শিশু কালছোৱাৰ সদ্ব্যৱহাৰৰ ফলশ্ৰুতিতেই মানৱ জীৱনৰ পৰৱৰ্তী কালছোৱাই জীৱনৰ সাৰ্থক ৰূপত গঢ় দিয়ে। এইক্ষেত্ৰত শিশুসকলৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় উপাদানসমূহ হ'ল — উপযুক্ত বাসস্থান, আহাৰ, বস্ত্ৰ, চিকিৎসা, শাৰীৰিক-মানসিক শিক্ষা, সুস্থ পৰিৱেশ-পাৰিপাৰ্শ্বিকতা, যথোচিত মৰম-চেনেহ-যত্ন আদি উল্লেখযোগ্য। এনে মৌলিক অধিকাৰসমূহৰ জৰিয়তেহে শিশুসকল শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে সুস্থ-সবল হৈ ভৱিষ্যতৰ দেশ আৰু জাতিৰ উন্নয়নত অংশগ্ৰহণ কৰিব পৰা যোগ্যতা অৰ্জন কৰিবলৈ সামৰ্থ হয়। শিশুসকলৰ স্বাস্থ্যৰ মূল আধাৰ হৈছে উপযুক্ত শাৰীৰিক আৰু মানসিক বিকাশ। এয়া সাধাৰণতেই নিৰ্ভৰ কৰে শিশুটিৰ জন্মগত প্ৰভাৱ আৰু সি ডাঙৰ-দীঘল হোৱা পৰিৱেশ-পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থাৰ ওপৰত। ইয়াৰ বাবে প্ৰথমে প্ৰয়োজন হয় এখন সম্পূৰ্ণ ঘৰৰ। কাৰণ এই ঘৰখনতে পিতৃ-মাতৃ আৰু পৰিয়ালৰ আন সকলোৰে মাজত মৰম-চেনেহ, বুজাবুজিৰ সকলো সময়তে সহযোগ থাকে। এনে এক পৰিৱেশক শিশুৰ বিকাশৰ উত্তম প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ সদৃশ বুলি ক'ব পাৰি।

বেমাৰ-আজাৰ নোহোৱা, ভালকৈ চলা-ফুৰা কৰি কাম কৰি থাকিব পৰাই সুস্বাস্থ্য নহয় জানো? মানুহে এটাই জীৱন পায়। এই জীৱনটো ৰোগবিহীনভাৱে জীয়াই থাকিব পৰাটোৱেই ডাঙৰ কথা। পৰিয়ালৰ সকলোৰে স্বাস্থ্য ৰক্ষা কৰাটো বা স্বাস্থ্য ভালে থকাটো বৰ্তমান যুগত এটা ডাঙৰ সৌভাগ্যৰ কথা।

জীৱনৰ চৰম ব্যস্ততা, ভেজাল খাদ্য, ফাষ্টফুডৰ পয়োভৰ, উচ্ছৃংখল জীৱনশৈলী এই সকলোৰে প্ৰভাৱত এটা সুন্দৰ সুস্থ জীৱনৰ ছন্দ ঠিকে থকাটোৱেই বৰ্তমান যুগত কঠিন কাম হৈ পৰিছে। একোটা পৰিয়ালত স্বামীৰ যদি ডায়েবেটিছ, পত্নীৰ গেছট্ৰিক লগতে হাই ব্লাড প্ৰেছাৰ নামৰ অসুখবিধ আছেই। ইফালে ল'ৰা-ছোৱালীৰ ক্ষেত্ৰত দেখিব - জীয়েক যদি অতিপাত খঙাল, পুতেক আকৌ হতাশগ্ৰস্ত। এনেধৰণৰ পৰিয়াল একোটাই আজিকালি সততে দেখা যায়। পূৰ্বৰ হাঁহি-স্ফূৰ্তিৰ ৰঙিয়াল সংসাৰ এখন আজিকালি বহুতৰ ক্ষেত্ৰত দেখা নাযায়। পৰিয়ালৰ সকলোৱে সুস্থ হৈ থকাটো আজিকালি যেন এটা বৰ ডাঙৰ কথাহে। সেয়েহে সামাজিক ষ্টেটাছ-উপাৰ্জন-ধন-টকা-পইচা এইবোৰতকৈও পাৰিবাৰিক স্বাস্থ্য ৰক্ষাত গুৰুত্ব দিয়াহে বৰ্তমান অতি আৱশ্যকীয় কথা হৈ পৰিছে। এই বিষয়ে চিন্তা-চৰ্চা কৰিলে সকলোৱে স্বাস্থ্যৰক্ষাৰ এটা সুষম বাট নিশ্চয় বিচাৰি পাব পাৰে। এই ক্ষেত্ৰত ঘৰখনৰ গৃহিণীগৰাকীৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য অপৰিসীম। ঘৰৰ লোকসকলে ৰাতি দেৰিলৈকে টিভি চাই নাথাকি নীতি মানি সোনকালে যদি বিছনালৈ যায়, ভাল টোপনিৰ অভ্যাস গঢ়ি তোলে, পুৱা সোনকালে উঠি কিছু ব্যায়াম কৰে, শুদা পেটত পানী খায়, প্ৰফুল্ল মনে দিনটো আৰম্ভ কৰে, তেনে এটা দিন নিশ্চয় আনন্দৰ হৈ উঠিব পাৰে।

সদায় সময়মতে খোৱা উচিত আৰু স্বাস্থ্যসন্মত খাদ্যহে খোৱা উচিত। বৰ্তমান যুগৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ সমস্যা হৈছে পৰিয়ালৰ উঠি অহা ল'ৰা-ছোৱালীৰ এটা নতুন ধৰণৰ খাদ্যাভ্যাস, যাক একেবাৰে স্বাস্থ্যসন্মত বুলিব নোৱাৰি। আগেয়ে আমাৰ ঘৰবোৰত স্বাস্থ্যসন্মত খাদ্যহে ৰন্ধা হৈছিল। তেল-মছলা নাছিল বুলিলেই হয়, কিন্তু খাদ্য আছিল অতি সুস্বাদু আৰু স্বাস্থ্যসন্মত। বিশেষজ্ঞসকলে মত প্ৰকাশ কৰিছে যে বৰ্তমান যুগৰ অধিক মা-মছলা, নিমখ, তেল-মাখন প্ৰয়োগ কৰা দোকানৰ খাদ্য, ফাষ্টফুডজাতীয় খাদ্য শৰীৰৰ বাবে অপকাৰী। আজিৰ খাদ্যাভ্যাসে ল'ৰা-ছোৱালীৰ স্বভাৱেই সলনি কৰি পেলাইছে। প্ৰিজাৰভেটিভযুক্ত মা-মছলা প্ৰয়োগ কৰা খাদ্যই ল'ৰা-ছোৱালীৰ খং বঢ়াইছে, খিংখিঙীয়া কৰি তুলিছে, উদ্বেগ বঢ়াইছে। অথচ আমাৰ থলুৱা খাদ্য খায়েই আগৰ আমাৰ ককাহঁতে পথাৰত হাল বাইছিল, চিকিৎসকৰ ওচৰলৈ নোযোৱাকৈয়ে সুস্থ জীৱন যাপন কৰিছিল।

আমাৰ সকলোৰে জ্ঞাত যে যি আহাৰত খাদ্যৰ সকলোখিনি উপাদানেই সন্নিৱিষ্ট হৈ থাকে, তাকে আমি পৰিপুষ্ট আহাৰ বুলি কওঁ। খাদ্য সদায় সতেজ, বিশুদ্ধ হ'ব লাগে। আমি পৰাপক্ষত বাহি বস্তু, অতি গৰম বা অতিপাত ঠাণ্ডা আহাৰ গ্ৰহণ কৰিব নালাগে। তদুপৰি যি আহাৰেই গ্ৰহণ নকৰো লাগে সম্পূৰ্ণ পেট ভৰাই খোৱা অনুচিত, অলপ পেট খালী ৰাখিহে খাব লাগে। তেতিয়া আমাৰ পাকস্থলীয়ে কষ্ট নাপায় আৰু সহজতে হজম হয়। বেছি মছলা থকা, অতিপাত জ্বলা, অত্যধিক ঘিউ, মাখন বা তৈলযুক্ত খাদ্য পৰাপক্ষত কমকৈ গ্ৰহণ কৰা শ্ৰেয়। কিয়নো এনেবোৰ খাদ্য আমাৰ পাকস্থলীয়ে সহজতে হজম কৰিব নোৱাৰে। আঁহজাতীয় খাদ্য আমাৰ শৰীৰৰ বাবে অতি প্ৰয়োজনীয়। কাৰণ ই আমাৰ ভোক কমোৱাৰ লগতে উচ্চ ৰক্তচাপ, কৰ্কটৰোগ, হৃদৰোগ, বহুমূত্ৰ আদি ৰোগৰ প্ৰতিৰোধক হিচাপে কাম কৰে।

নানা ধৰণৰ খাদ্যবস্তুৰে আমাৰ চাৰিওফাল ভৰা। প্ৰকৃতিৰ কৃপাত নানা শাক-পাচলি উভৈনদী। কিন্তু আমাৰ বৰ্তমানৰ ল'ৰা-ছোৱালীসকলৰ সমস্যা হৈছে, তেওঁলোকে কেৱল কণী-মাংসকে জীৱনৰ খাদ্য বুলি ভাবে, বাকী সকলো শাক-পাচলি তেওঁলোকৰ বাবে অখাদ্য। কিন্তু ইয়াৰ পৰিণাম ভুগিবলগীয়া হয় ভৱিষ্যতত। প্ৰতিদিনে বেলেগ বেলেগ খাদ্যবস্তু অৰ্থাৎ শাক-পাচলি, ফল-মূল খাই থকাৰ উপকাৰ হৈছে সকলো পাচলিৰ পৰা শৰীৰে বিভিন্ন খাদ্যগুণ, পৰিপুষ্টি লাভ কৰা। গৃহিণীসকলে এই কথাবোৰ শিশু অৱস্থাৰ পৰাই ল'ৰা-ছোৱালীক শিকোৱা উচিত। বিভিন্ন সতেজ শাক-পাচলি, যেনে — জিলমিল শাক, খুতুৰা শাক, কলমৌ শাক, মূলা শাক, ধনিয়াৰ পাত, গাজৰ, ৰঙালাউ, বিট, ওলকবি, পালেং শাক, পদিনাৰ পাত, মৰিচা শাক ইত্যাদিত যথেষ্ট পৰিমাণে খাদ্যপ্ৰাণ 'ক' পোৱা যায় বাবে কুকুৰীকণা আদি ৰোগ প্ৰতিৰোধৰ ক্ষমতা বঢ়ায়। কাজি নেমু, ক'লা জামু, ডালিম, ক'লা তুলসীৰ পাত, মিথিগুটি বা মিথি শাকৰ কুমলীয়া পাত, অমৰা, মছন্দৰি, মানিমুণি, টেঙেচি শাক, শুকলতি, চিৰতা, টেঙা দৈ আদিয়ে পেটৰ বিভিন্ন ৰোগ নিৰাময় কৰাত সহায় কৰে। ইয়াৰ উপৰিও আমি সপ্তাহত এবাৰকৈ হ'লেও লৌহজাতীয় দ্ৰব্য (আইৰণ) থকা আহাৰ খোৱা উচিত। কাৰণ ই শৰীৰত হিম'গ্লবিন তৈয়াৰ কৰি ৰক্তহীনতা প্ৰতিৰোধ কৰাত সহায় কৰে। বেঙেনা, কল পচলা, কলডিল, অমিতা, ক'লা জালুক, কচু, চজিনা, কাচকল, মধুৰিআম, নাচপতি, আমলখি, শিলিখা, জলফাই, খেজুৰী, কুঁহিয়াৰৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা গুড়, গাজৰ, কমলাটেঙা আদিত লৌহজাতীয় পদাৰ্থ পোৱা যায়। নেমুটেঙাৰ ৰস, তেতেলীৰ চৰবত, আঙুৰৰ ৰস, বিলাহীৰ ৰস, কমলা টেঙাৰ ৰস, চজিনাৰ পাত, থেকেৰা আদিত যথেষ্ট পৰিমাণৰ খাদ্যপ্ৰাণ 'গ' থাকে। খাদ্যপ্ৰাণ 'গ'ই আমাৰ শৰীৰত উৎপন্ন হোৱা ক'লেষ্টৰলক বাইল এছিডলৈ ৰূপান্তৰিত কৰে। মানুহ অনুযায়ী খাদ্যৰ প্ৰয়োজন ভিন্ন হ'ব পাৰে। সেয়ে কেতিয়াও এক সাধাৰণ খাদ্য তালিকা অনুযায়ী খাদ্যগ্ৰহণ কৰিব নালাগে। মানুহক প্ৰটিনৰ প্ৰয়োজন আটাইতকৈ বেছি। এই প্ৰটিন কিন্তু একেলগে একেটা সাজতে গ্ৰহণ কৰা অনুচিত। কণীৰ বগা অংশ, কুকুৰাৰ মাংস (ব্ৰয়লাৰ নহয়), মাছ, ছাগলীৰ (সৰু) মাংস, গাখীৰ, দৈ, পনীৰ, বাদাম, বিভিন্ন দাইল, বুট-মুগ, ৰাজমাহত প্ৰটিন পোৱা যায়। এই প্ৰটিন আমি যিমান খাদ্য খাওঁ তাৰে □□ শতাংশ হোৱাটো জৰুৰী। ৰাতিপুৱাৰ সাজত প্ৰটিনৰ প্ৰয়োজন অধিক হয়। সেয়ে উপৰোক্ত খাদ্যসমূহ ৰাতিপুৱাৰ সাজত খোৱা উচিত।

অসমত পাৰাপাৰহীন বৈচিত্ৰ্যময় শাক-পাচলিৰ সমাহাৰ দেখা যায়। ৰাস্তাৰ কাষৰ কচু-ঢেঁকীয়াৰ পৰা বাৰীৰ বিবিধ শাক-পাচলিলৈকে, পথাৰৰ কলমৌলৈকে পাচলিৰ অন্ত নাই। এই প্ৰত্যেকবিধ পাচলিৰে কিবা নহয় কিবা গুণ আছে। সেয়ে নিঃসন্দেহে আমি আমাৰ বাৰী-ঘৰৰ চাৰিওফালে সহজে পোৱা কচু, ঢেঁকীয়া, নৰসিংহ, ভেদাইলতা, মানিমুণি, মছন্দৰী, দোৰোণ, খুতুৰা, জিলমিল, পদিনা, টেঙেচি, হেলেচী, কলমৌ, পূৰৈ, মৰিচা, মিথি, সৰিয়হ, ধনীয়া, ব্ৰাহ্মী আদি বিভিন্ন থলুৱা বন শাক-পাতবোৰৰ মাজতেই নিহিত হৈ আছে সুস্থতাৰ সঞ্জীৱনী শক্তি। এই বনশাক-পাতবোৰকে ধৰি বিভিন্ন সেউজীয়া শাক-পাচলিবোৰত নিহিত বহুমূলীয়া উপাদান (এণ্টিঅক্সিডেণ্ট)বোৰে ৰোগ প্ৰতিৰোধ আৰু নিৰাময় কৰাৰ উপৰিও অফুৰন্ত কৰ্মশক্তি আৰু উৎসাহ-উদ্দীপনাৰে মানুহক উদ্দীপ্ত কৰি তুলিব পাৰে।

মানৱ শৰীৰৰ সুস্থতা বজাই ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত এণ্টিঅক্সিডেণ্টৰ মূল্য দিনক দিনে বাঢ়িব লাগিছে। আমি দৈনন্দিন খোৱা প্ৰায় খাদ্যতে এণ্টিঅক্সিডেণ্ট নিহিত হৈ থাকে। আলফা কেৰোটিন, বিটা কেৰোটিন, লাইকোপিন,

পলিফিনলিক এচিড, টেনিন, ভিটামিন-এ, ভিটামিন-চি, ভিটামিন-ই, কপাৰ, জিংক, চেলেনিয়াম, আইৰণ ইত্যাদি নিহিত থকা খাদ্যবোৰেই এণ্টিঅক্সিডেণ্টৰ কাম কৰে। আমি প্ৰতিদিনে খাই থকা ওপৰত উল্লেখ কৰা বিভিন্ন থলুৱা আমাৰ চিনাকি প্ৰচুৰ শাক-পাচলিতে এই গুণসমূহৰ কিবা নহয় কিবা থাকেই। যেনে - পালেং, লাই, ধনীয়া, পদিনা, পুৰৈ শাক, চজিনা, মিথিশাক ইত্যাদি শাকবোৰত আছে আলফা আৰু বিটা কেৰোটিন। বন্ধাকবি আৰু গাজৰত প্ৰচুৰ পৰিমাণে আলফা কেৰোটিন পোৱা যায়। লাইকোপিন নামৰ এক অত্যন্ত উচ্চমানৰ এণ্টিঅক্সিডেণ্ট (যিয়ে কৰ্কট ৰোগ প্ৰতিৰোধ কৰিব পাৰে) পোৱা যায় বিলাহী, তৰমুজ, মৰিচা শাক, পকা অমিতা, কমলা টেঙা, পকা আম ইত্যাদিত। সেইদৰে বিভিন্ন ফলো বিভিন্ন ধৰণৰ এণ্টিঅক্সিডেণ্টৰ ভঁৰাল। অৱশ্যে আজিকালি উৎপাদন বঢ়াবলৈ বিশেষকৈ বতৰৰ শাক-পাচলি আৰু ফলমূলত নানা ধৰণৰ ঔষধ, অত্যধিক ৰাসায়নিক সাৰ আৰু কীটনাশক প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়। পকা কলৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ফুলকবি, তৰমুজ, পানীলাউ আদি কোনোবিধ ফল-পাচলিয়ে স্বাস্থ্যসন্মত নহয়। সদায় মনত এক ভয়ৰ ভাৱ লৈ খাদ্যগ্ৰহণ কৰিব লাগে। সেয়েহে আমাৰ নিজৰ স্বাস্থ্য নিজে ৰক্ষা কৰা, নিৰোগী হোৱাৰ কথা আমি নিজেই ভাবো আহক। যিমান পাৰি বজাৰত জৈৱিক সাৰেৰে কৰা খেতিৰ পাচলিহে কিনি খাবলৈ যত্ন কৰিব লাগে। পাৰিলে নিজৰ ঘৰতে সৰুকৈ হ'লেও পাচলিৰ বাৰী এখনহে ৰাখিবলৈ যত্ন কৰা উচিত, য'ত নিজ হাতে কিছু খেতি কৰিব পাৰে। এই ক্ষেত্ৰত বিশেষকৈ গৃহিণীসকলে উৎসাহ যোগাব লাগে। বজাৰৰ পৰা কিনা পাচলি-ফলমূলবোৰ ভালদৰে ধুই-পখালি ব্যৱহাৰ কৰিলে নানান কীটনাশকজনিত অৱগুণবোৰৰ পৰা বহু পৰিমাণে হাত সাৰি থাকিব পাৰি। তেল-মছলা কমকৈ দি যিমান পাৰে সিজোৱা পাচলি খাবলৈ অভ্যাস কৰাটো ভাল। সিজোৱা পাচলিত পাছত অলপ জালুকৰ গুড়ি ছটিয়াই দিলে খাই ভাল লাগে।

শিশুবোৰে সাধাৰণতে শাক-পাচলি খাবলৈ ভাল নাপায়। গতিকে অলপ ডাঙৰ হৈ অহা শিশুবোৰক ধুনীয়া ধুনীয়া শাক-পাচলিৰ ছবি থকা কিতাপ কিনি আনি দিব লাগে আৰু খাদ্যৰ উপকাৰিতাৰ বিষয়ে বুজাব লাগে। যাতে সৰুৰে পৰা শাক-পাচলি খোৱাৰ প্ৰতি সিহঁতৰ আগ্ৰহ বাঢ়ে আৰু উপকাৰিতাৰ

বিষয়ে বুজে। শিশুক গৃহিণী বা মাকজনীয়ে এটা কথা অন্ততঃ বুজাব পাৰে যে সকলো খালেহে সোনকালে ডাঙৰ হয়। কাৰণ ডাঙৰ হোৱাৰ প্ৰতি শিশুৰ দুৰ্বাৰ আকাংক্ষা থাকে। তদুপৰি যিকোনো স্বাস্থ্যকৰ খাদ্যবস্তু ভালদৰে চোবাই লাহে লাহে খাবলৈ সৰুৰে পৰাই শিশুক অভ্যাস কৰাব লাগে। কাৰণ ভালদৰে চোবাই লাহে লাহে খালেহে মুখৰ লেলাৰটি আৰু এনজাইমবোৰৰ সৈতে মিশ্ৰিত হ'বলৈ সময় পায়, যাৰ ফলত হজম ভালদৰে হয় আৰু সোৱাদ চিনাক্ত কৰা বোধগ্ৰন্থিবোৰেও ভালদৰে সোৱাদ ল'বলৈ সময় পায়।

অসম তথা উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ লোকসকলৰ খাদ্যাভ্যাস দেশৰ আন অঞ্চলৰ তুলনাত বহুত বেলেগ। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ জলবায়ু স্বাস্থ্যকৰ হোৱাৰ উপৰি ইয়াৰ মাটিত ঔষধি গুণসমৃদ্ধ বিভিন্ন বনশাক হোৱা দেখা যায়। সেয়েহে আমাৰ পৰম্পৰাগত থলুৱা বা আন জনজাতীয় ব্যঞ্জনত ঔষধি গুণসম্পন্ন বহু বনশাকৰ ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়। জুতি লগা এই ব্যঞ্জনসমূহ বহু ৰোগৰ উত্তম পথ্য। স্বাস্থ্য ৰক্ষা আৰু ৰোগ নিৰাময়ত পৰম্পৰাগতভাৱে চলি অহা এই থলুৱা ব্যঞ্জনসমূহ অতি উপকাৰী। আমাৰ দৈনিক খাদ্য তালিকাত এইবোৰ বনশাক ৰাখিলে আমি প্ৰত্যেকেই নিৰোগী হৈ থাকিব পাৰিম। সুস্বাস্থ্যৰ চাবিকাঠী এইবোৰ ব্যঞ্জনৰ মাজতে লুকাই থাকে। ব'হাগ বিহুত খোৱা এশ এবিধ বনশাকৰ আঞ্জাখন ঔষধি গুণেৰে ভৰপূৰ। মাঘ বিহুত তৈয়াৰ কৰা পিঠা, লাৰু, চিৰা, সান্দহ আদিৰো আমাৰ স্বাস্থ্য ৰক্ষাত যথেষ্ট ভূমিকা আছে। কিয়নো প্ৰায়বোৰ পিঠা-পনা, সান্দহ গুড়ি চাউলৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা হয়। চাউলত প্ৰটিন, কাৰ্বহাইড্ৰেট, ভিটামিন আদি খাদ্যমৌল যথেষ্ট পোৱা যায়, যিয়ে দেহৰ পুষ্টিসাধন কৰে, দেহত শক্তি বৃদ্ধি কৰে আৰু মানুহক কৰ্মঠ কৰি তোলে।

অসমীয়া সমাজত কুঁহিয়াৰৰ ৰসৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা গুড়ৰ বিশেষ সমাদৰ আছে। বিশেষকৈ বিহুৰ বতৰত পিঠা-লাডু আদি তৈয়াৰ কৰাৰ বাবে গুড়ৰ সমাদৰ বাঢ়ে। সেইদৰে বিহু বা বিয়া-সবাহ আদিত জলপানৰ সৈতে দৈ আৰু গুড় অতি আৱশ্যকীয়। অসমীয়া সমাজত গুড়ৰ এনে সমাদৰৰ বিশেষ কাৰণো আছে। কিয়নো খাদ্য সুস্বাদু কৰাৰ সমান্তৰালকৈ গুড়ত আছে হেজাৰ উপকাৰিতা। গুড়ে শৰীৰ সুস্থ কৰি ৰাখে, ৰোগ প্ৰতিৰোধ ক্ষমতা বৃদ্ধি কৰে।

অসম এখন কৃষিপ্ৰধান ৰাজ্য। ধান ইয়াৰ প্ৰধান উৎপাদিত শস্য। গতিকে অসমৰ মানুহৰ ভাতেই প্ৰধান খাদ্য। ভাতত মূলতঃ কাৰ্বহাইড্ৰেটৰ (শৰ্কৰা) পৰিমাণ অধিক যদিও ইয়াত ফছফৰাছ, মেগনেছিয়াম, কেলছিয়াম আদিৰ লগতে ভিটামিন-বি জাতীয় খাদ্যৰো ই মূল উৎস। অসমৰ উজনি অসমত ‘পঁইতাভাত’ আৰু নামনি অসমত ‘পন্তা’ ভাত, বিশেষকৈ গৰমৰ দিনত ৰাতিপুৱা অতি জুতি লগাই খোৱা হয়। পঁইতাভাতৰ লগত নিমখ, মিঠাতেল, কেঁচা জলকীয়া, পিয়াজ, দাইল বতা, তিল বতা, গৰৈ মাছ পোৱা আদি খায়। পঁইতাভাত মূলতঃ কিন্বণ প্ৰক্ৰিয়াৰে প্ৰস্তুত কৰা হয়। গৱেষণাৰ পৰা দেখা গৈছে যে পঁইতাভাতত দেহৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় খনিজ লৱণসমূহ অধিক মাত্ৰাত পোৱা যায়।

অসমীয়া সমাজত কলগছৰ গুৰুত্ব আৰু মহত্ব বুজাব নোৱাৰি। বিয়া-সবাহ, পৰম্পৰাগত মাংগলিক অনুষ্ঠানৰ পৰা ব্যঞ্জনলৈকে কলগছ আৰু ইয়াৰ অংশবিশেষ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। অসমৰ মাটি আৰু জলবায়ু কল খেতিৰ বাবে উপযোগী হোৱাৰ বাবে অসমৰ প্ৰায় সকলো জিলাতে কল যথেষ্ট পৰিমাণে উৎপন্ন হয়। বছৰৰ বাৰ মাহেই কল লাগে। মালভোগ, জাহাজী, চেনিচম্পা, মনোহৰ, বৰকল, পুৰাকল, ভীমকল ইত্যাদি বহুতো প্ৰকাৰৰ কল প্ৰতিটো ঋতুতে অসমত পোৱা যায়। কল যথেষ্ট বলকাৰক আৰু পুষ্টিকাৰক। ভীমকল বা আঠীয়া কলৰ ফলটোৰ লগতে গছৰ বিভিন্ন অংশৰ ব্যৱহাৰ অপৰিসীম। ভীমকলৰ পৰাই অসমীয়াৰ খাদ্যাভ্যাসৰ অবিচ্ছেদ্য উপকৰণ খাৰ প্ৰস্তুত কৰা হয়। ভীমকলৰ বাকলি আৰু গছজোপা কাটি শুকুৱাই জ্বলাই ছাই কৰি কলাখাৰ প্ৰস্তুত কৰা হয়। এই কলাখাৰ দি প্ৰস্তুত কৰা সুস্বাদু ব্যঞ্জনসমূহ আম্লিকতাৰ সৈতে জড়িত পাকস্থলীৰ বিভিন্ন ৰোগৰ নিয়ন্ত্ৰণত উত্তম বুলি কোৱা হয়। বহু ঔষধি গুণেৰে ভৰপূৰ কলডিল আৰু পচলা ভীমকলৰ পৰাই পোৱা যায়। কলডিলত যথেষ্ট পৰিমাণে আইৰণ থকাৰ বাবে ৰক্তহীনতাত ভোগা ব্যক্তিক খাবলৈ স্বাস্থ্য বিশেষজ্ঞসকলে পৰামৰ্শ দিয়ে। কাচকল বা পুৰাকল অত্যন্ত উপকাৰী। পুৰাকল পাচলি হিচাপে বিভিন্ন ব্যঞ্জন প্ৰস্তুত কৰি খোৱা হয়। পেটৰ অসুখত ভোগা মানুহৰ কাৰণে পুৰাকল অতি উপকাৰী।

অসমীয়া সমাজৰ লোকৰ আন এবিধ প্ৰিয় ব্যঞ্জন হ’ল মাছ দি ৰন্ধা

টেঙাৰ আঞ্জা। এই টেঙা থেকেৰা, কৰ্দৈ, বগৰী, ঔটেঙা, চুকাশাক, টেঙেচি টেঙা, মধুসোলেং আদি বিভিন্ন থলুৱা ফল আৰু শাকৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা হয়। থেকেৰা আৰু ঔটেঙাৰ সোৱাদ যেনে অপূৰ্ব জীৱদেহৰ প্ৰয়োজনীয় উপাদানসমূহৰ লগতে জীৱদেহটোক নিৰোগী কৰি ৰখাত তাৰ ভূমিকাও সিমানেই অপূৰ্ব। থেকেৰা, ঔটেঙাৰ মূল উপাদান হ’ল ভিটামিন-চি। ভিটামিন-চিৰ উপস্থিতিয়ে শৰীৰৰ কলাজেন নামৰ প্ৰটিন সংশ্লেষণত সহায় কৰে। কলাজেনৰ উপস্থিতিয়ে শৰীৰৰ ছাল অধিক সুন্দৰ কৰি তোলে। দেহৰ ৰক্ত কণিকাৰ উৎপাদন অধিক গতিশীল কৰি তোলাত ঔটেঙাৰ ভূমিকা অনন্য। তদুপৰি আমাৰ শৰীৰৰ যকৃতৰ বাবে ঔটেঙাই উদ্দীপক হিচাপে ক্ৰিয়া কৰে আৰু ক্ষমতাৰ শ্ৰীবৃদ্ধি কৰে।

কৃষিপ্ৰধান আমাৰ অসমভূমিত ভোগালী বিহুৰ সময়ত বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ খাদ্য সামগ্ৰী উৎপাদিত হয়। এই সময়তে অসমত প্ৰচুৰভাৱে উৎপাদিত হয় বিবিধ প্ৰকাৰৰ আলু আৰু কচু। সাধাৰণ আলুৰ পৰা আৰম্ভ কৰি কাঠ আলু, মোৱা আলু, গছ আলু, মিঠা আলু ইত্যাদি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ আলু পোৱা যায়। মিঠা আলুৰ সোৱাদ মিঠা আৰু অন্য আলুসমূহতো বিশেষ স্বাদ পোৱা যায়। আলুৱে আমাৰ দেহক শক্তি প্ৰদান কৰে। কাৰ্বহাইড্ৰেট, প্ৰ’টিন, খনিজ লৱণ, ভিটামিন, আঁহজাতীয় দ্ৰব্য আৰু স্নেহ পদাৰ্থ — এই সকলোবোৰ উপাদান কম-বেছি পৰিমাণে মিঠা আলুত পোৱা যায়। মিঠা আলু কেঁচাই, পুৰি, ভাজি, তৰকাৰী কৰি খোৱাৰ উপৰিও পুডিং আৰু লালমোহনৰ দৰে ৰসাল মিঠাই বনায়ো খাব পাৰি। অন্য আলুসমূহ ভাজি, তৰকাৰী কৰি নাইবা মাছৰ সৈতে আঞ্জা ৰান্ধি খাব পাৰি।

ভোগালী বিহুৰ সময়ত উৎপাদিত আন এবিধ খাদ্যসামগ্ৰী হ’ল কচু। অসমত বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ কচু পোৱা যায়। বাৰিষাকালত কচুৰ পাতৰ ঠাৰিৰ পৰা অতি সুস্বাদু ব্যঞ্জন প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি। কচুগুটিত মূলতঃ জৈৱিক পদাৰ্থ, খনিজ লৱণ, ভিটামিন, শৰ্কৰা আৰু অধিক পৰিমাণে ভিটামিন-এ, বি, চি, ই, ফলিক এছিডৰ উপৰিও মেগনেছিয়াম, আইৰণ, জিংক, পটেছিয়াম, মেংগানিজ আৰু ফছফৰাছৰ দৰে মৌল পোৱা যায়। কচুত আইৰণ আৰু কপাৰৰ দৰে খনিজ লৱণৰ উপস্থিতিয়ে এনিমিয়া হোৱাৰ পৰা ৰক্ষা কৰে আৰু শৰীৰত

তেজৰ চলাচল সুচল কৰি ৰাখে।

অসমীয়া সমাজৰ আন এবিধ অপৰিহাৰ্য উদ্ভিদ হ'ল বাঁহগছ। অসমত বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বাঁহগছ পোৱা যায়। এই বাঁহগছ ঘৰুৱা পাচি, খৰাহি বনোৱাৰ পৰা ঘৰৰ বেৰা, খুঁটা আদি বিভিন্ন কামত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। কুমলীয়া বাঁহগাজ অসমীয়া মানুহে খাদ্য হিচাপেও ব্যৱহাৰ কৰে। বাঁহগাজৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা খৰিচা মাছ, আলুপিটিকা আদিৰ সৈতে জুতি লগাই খায়। খৰিচাৰ পৰা উৎকৃষ্ট সুস্বাদু আচাৰো প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি। ইয়াৰ উপৰিও ভোগালী বিহুৰ সময়ত বাঁহৰ চুঙাত বৰাচাউল, পিঠাগুৰি আদি ভৰাই, জুইত পুৰি চুঙাপিঠা প্ৰস্তুত কৰা হয়। বাঁহৰ মূল উপাদান হ'ল ছেলুল'জ। বাঁহত যিহেতু বহু পৰিমাণে প্ৰতিজাৰক থাকে, গতিকে ই স্নায়ুতন্ত্ৰৰ লগতে হৃদপিণ্ডও সবল কৰি ৰখাত সহায় কৰে। তদুপৰি কৰ্কটৰোগৰো প্ৰতিৰোধক হিচাপে কাম কৰে বুলি বিশ্বাস কৰা হয়।

অসমত বিভিন্ন ধৰণৰ ফলমূল বিভিন্ন বতৰত পোৱা যায়। বিভিন্ন নেমুজাতীয় ফল, আম, কঠাল, অমিতা, বেল, বগৰী, মধুৰিআম, ৰবাব টেঙা, কৰ্দৈ, আমলখি, শিলিখা, নাৰিকল, কল, কলা জামু, লেতেকু, পনিয়ল আদি বিভিন্ন সুস্বাদু পুষ্টিকৰ ফল বিভিন্ন বতৰত পোৱা যায়। এই ফলসমূহো বিভিন্ন গুণাগুণযুক্ত আৰু বিভিন্ন ৰোগ প্ৰতিৰোধক। গতিকে বতৰৰ ফলসমূহ খোৱাৰ অভ্যাস কৰিব লাগে।

পৰিয়াল এটাৰ সদস্যসকলৰ সুস্বাস্থ্য গঢ়াত পৰিয়ালটোৰ গৃহিণীগৰাকীৰ যথেষ্ট ভূমিকা থাকে। পৰিয়ালৰ সদস্যসকলক পুষ্টিকৰ খাদ্য ঘৰখনৰ গৃহিণীগৰাকীয়েই যোগান ধৰিব লাগে। শিশুসকলক সৰুৰে পৰাই পুষ্টিকৰ খাদ্য খোৱাৰ অভ্যাস গঢ়ি তুলিব লাগে। যিবোৰ খাদ্য খালে শিশুৰ অপকাৰ হয়, বেমাৰ-আজাৰ হয় বা শৰীৰৰ একো পৰিপুষ্টি নহয়, তেনেবোৰ খাদ্যৰ অপকাৰিতাৰ বিষয়ে সৰুতেই ভালদৰে বুজাব লাগে। আজিকালি সহজলভ্য বজাৰৰ মুখৰোচক খাদ্যবোৰ খোৱাৰ সলনি তেনেধৰণৰ খাদ্য ঘৰতেই প্ৰস্তুত কৰি দিব লাগে। লগতে আমাৰ থলুৱা খাদ্যসমূহ খোৱাৰ অভ্যাস গঢ়ি তুলিব লাগে। বৰ্তমান ইণ্টাৰনেটৰ যুগ। ইণ্টাৰনেটত বিভিন্ন সুস্বাদু খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণৰ বিভিন্ন পদ্ধতি উপলব্ধ। গতিকে তেনেদৰেও বিভিন্ন মুখৰোচক কিন্তু সুষম

আৰু পুষ্টিকৰ খাদ্য প্ৰস্তুত কৰি গৃহিণীগৰাকীয়ে পৰিয়ালৰ সদস্যসকলক যোগান ধৰিব পাৰে। তদুপৰি বজাৰত পোৱা পাচলিসমূহৰ বেছিভাগেই কীটনাশক, ৰাসায়নিক সাৰ আদি দিয়া থাকে। গতিকে তেনে শাক-পাচলি, ফলমূল ব্যৱহাৰ কৰাৰ সলনি আমাৰ থলুৱাভাৱে উৎপাদিত বিভিন্ন শাক-পাচলি বা ফলমূল ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে।

❖❖❖❖❖

লেখিকা শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ উদ্ভিদ বিজ্ঞান বিভাগৰ প্ৰাক্তন মুৰব্বী অধ্যাপিকা।

অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ ‘কাঞ্চন’ ঃ নাৰীৰ এক জীয়া কাহিনী

— **বিউতী কুমাৰী দাস**

অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীয়ে অ-গতানুগতিক প্ৰকাশশৈলী, কাব্যগন্ধী গদ্য চয়ন আৰু বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ আঙ্গিকৰ চমৎকাৰিত্বৰ গুণত সম্প্ৰতি অসমীয়া সাহিত্য জগতত এক সুকীয়া আসন দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ‘হৃদয় এক বিজ্ঞাপন’, ‘এজন ঈশ্বৰৰ সন্ধানত’, ‘কাঞ্চন’, ‘চাহেৰপুৰাৰ বৰষুণ’, ‘মেৰেং’ আদিকে ধৰি বহুকেইখন উপন্যাসৰ সৃষ্টি কৰি তেওঁ ইতিমধ্যে পাঠকৰ মনত বলিষ্ঠ ছাপ বহুৱাব পাৰিছে। ঔপন্যাসিকা শৰ্মা পূজাৰীয়ে অসমীয়া ভাষাত ৰচিত শ্ৰেষ্ঠ মৌলিক উপন্যাসৰ বাবে ‘চাহেৰ পুৰাৰ বৰষুণ’ উপন্যাসৰ বাবে ২০০৩ বৰ্ষৰ অসম সাহিত্য সভাৰ কুমাৰ কিশোৰ সোঁৱৰণী বঁটা লাভ কৰে ।

অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ কাঞ্চন উপন্যাসখন এখন সুখপাঠ্য উপন্যাস। লেখিকাই এই উপন্যাসখনৰ জৰিয়তে সংবেদনশীল ভাষাৰে বৰ্তমান সমাজত চলি থকা মানৱীয় প্ৰমূল্যবোধৰ স্খলন আৰু সামাজিক মূল্যবোধৰ অৱক্ষয়ৰ এক শিহৰণকাৰী আৰু স্পষ্ট ছবি দাঙি ধৰিছে। অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীয়ে কাঞ্চন উপন্যাসখনৰ কথা এনেদৰে কৈছে— “কাঞ্চন উপন্যাসখন নতুন নহয়। ‘অক্ষয় বন্তি’ নামেৰে □□□□ৰ নতুন সময়ৰ শাৰদীয়ত প্ৰকাশ পাইছিল। কাঞ্চন সঁচা চৰিত্ৰ। উপন্যাস কাঞ্চনৰ আত্মজীৱনী। কাঞ্চন উপন্যাসখনৰ মাজেদি সম-সাময়িক সামাজিক দৃশ্যপট স্পষ্টকৈ ফুটি উঠিছে।” ইয়াত লেখিকাৰ হৃদয়ত যি যন্ত্ৰণাৰ সৃষ্টি হৈছে সেই যন্ত্ৰণা আৰু উপন্যাসখনত পঢ়ুৱৈৰ সমবেদনা এক হৈ পৰিছে। উপন্যাসখন পঢ়ি থাকোতে এনেকুৱা লাগে যেন এখন কিতাপ

নহয় জীয়া ছবিহে দেখি আছো। ড□ মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ ভাষাত— “কাঞ্চনক পাঠকে কিতাপ নহয়, বৰঞ্চ ৰক্ত মাংসৰ মানুহ বুলিয়েই ধৰি লৈছে - এইবাবেই এই গ্ৰন্থই বিপুল জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছে।”

আমি যিহেতু সাধাৰণ পাঠক আমোলাতন্ত্ৰ আৰু ৰঙা ফিটাৰ মেৰপাকে সৃষ্টি কৰা ‘কাঞ্চন’ চৰিত্ৰটোৰ দৰে ছোৱালীবোৰক সাধাৰণ দৃষ্টিৰে ভোগবাদৰ চিকাৰ হোৱা পতিতা বুলিয়েই ভাবো। কিন্তু সমাজেই যে একো গৰাকী কাঞ্চনৰ সৃষ্টি কৰে, পুৰুষ তান্ত্ৰিক সমাজৰ শোষণ প্ৰবৃত্তিৰ ফলতেই এই শোষিতা নাৰী কাঞ্চনহঁতৰ জন্ম হয়; এইটো কথা বিচাৰ কৰি চাবলৈ যেন লেখিকাই সংবেদনশীল ভাষাৰে আমাক সহানুভূতি প্ৰদান কৰিছে।

কাঞ্চন উপন্যাসখনৰ মুখ্য চৰিত্ৰ। কাঞ্চন হৈছে চৰকাৰী অফিচত কাম কৰা এগৰাকী কৰ্মচাৰী। দেখিবলৈ শুৱনী কাঞ্চনৰ মুখখনত শিশুসুলভ কাৰুণ্য ভাব এটা সদায় বিৰাজমান হৈ থাকে। যি কোনো মানুহে কাঞ্চনক এবাৰ দেখিলে দ্বিতীয়বাৰ নোচোৱাকৈ থাকিব নোৱাৰে। কাঞ্চনৰ অফিচলৈ বহু মানুহ আহিছে বহু মানুহ গৈছে। কিন্তু কাঞ্চনৰ অফিচৰ কাম কৰি থকা কৰ্মচাৰীসমূহৰ ভিতৰত বদৰৰ বাহিৰে আন কোনেও কাঞ্চনক দেখিব নোৱাৰিছিল। অফিচাৰ বুলি অফিচটোত কাঞ্চনে কাকোৱেই কেৰেপ কৰা নাছিল, নতুন কৈ অহা এছ ডি অ’ আকাশজ্যোতি ফুকনৰ বাহিৰে। আকাশজ্যোতি ফুকনৰ সৈতে হোৱা দ্বিতীয় সাক্ষাতৰ পিছৰে পৰা কাঞ্চনে অফিচৰ কামসমূহ দায়িত্ব সহকাৰে ভালদৰে সম্পন্ন কৰিছিল। কাঞ্চনৰ টেবুলখনৰো যে এটা সুকীয়া মৰ্যাদা আছে সেইটো কাঞ্চনে আকাশজ্যোতি ফুকনক লগ পোৱাৰ পিছতহে বুজিছিল। সেই কাৰণে দুয়োৰে মাজত হোৱা কথোপকথনত কাঞ্চনে কৈছিল, “ আমি সৰু কৰ্মচাৰী ছাৰ। কিন্তু সৰু কৰ্মচাৰীক বেয়া কৰে ডাঙৰ কৰ্মচাৰীয়ে বা অফিচাৰবোৰে। কথাষাৰ কোৱাৰ বাবে বেয়া নাপাব। মোৰ অফিচৰ টেবুলখনৰ যে কামৰ মৰ্যাদা আছে, সেই কথা প্ৰথম আপুনিয়েই ক’লে। লাহে লাহে সকলো গম পাব ছাৰ। প্ৰকৃততে কামত ফাঁকি দিয়া মানুহ মই নাছিলো। মই স্কুলত বৰ মেধাৱী ছাত্ৰী আছিলো।” এনেদৰেই লাহে লাহে কাঞ্চন আৰু আকাশজ্যোতি ফুকনৰ মাজত ঘনিষ্ঠতা বাঢ়িবলৈ ধৰিলে। আকাশজ্যোতি ফুকনৰ লগত থাকি থাকি কাঞ্চনৰ চৰিত্ৰ আগতকৈ ভাল হৈ আহিল। কাঞ্চনৰ

জীৱনলৈও যেন পবিত্ৰতা নামি আহিল। কিন্তু আকাশজ্যোতি ফুকনে নিজৰ ভালপোৱাক সন্মান নকৰিলে, অপমান কৰিলে । কাঞ্চনক যিটো সময়ত সহায়ৰ প্ৰয়োজন হৈছিল সেইখিনি সময়ত কাঞ্চনৰ জৰিয়তে নিজৰ স্বাৰ্থ পূৰণ কৰিবলৈ ফুকনে তাইক ক্ষত-বিক্ষত কৰিলে শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে। এনেকুৰা যন্ত্ৰণাময় সময়ত কাঞ্চনৰ লগত নাথাকি কাপুৰুষৰ দৰে জোনাইলৈ বদলি হৈ গ'ল। কাঞ্চনে নিজৰ অতীতক পাহৰিলে। শাৰীৰিক আৰু মানসিক যন্ত্ৰণাই যেন ভাঙি-ছিঙি চুৰমাৰ কৰিলে কাঞ্চনৰ অস্তিত্বক। উপন্যাসখনত বিশেষকৈ নাৰী চৰিত্ৰটোক নেতিবাচক ৰূপত দেখুৱা হৈছে। আমাৰ সমাজখনৰ বিকৃত গোপন ৰূপটো স্পষ্টভাৱে ফুটি উঠিছে যদিও নাৰী সমাজে নিজৰ কৰ্মক্ষেত্ৰত যিবোৰ নিৰ্যাতনৰ সন্মুখীন হয় সেইবোৰৰ বিৰুদ্ধে যে শক্তিশালী স্থিতি গ্ৰহণ কৰিব লাগে এইটো ৰূপায়িত কৰাত যেন অসফল হৈছে। অৰ্থাৎ ঔপন্যাসিকে যেন নাৰীক দুৰ্বল ৰূপত প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছে। যিজনী ছোৱালীয়ে ইমান শক্তিশালী দেখুৱাই নিজৰ আৰ্থিক অৱস্থাৰ উদ্ধাৰ কৰাৰ লগতে মাকক চোৱা-চিতা কৰি আৰু ভায়েকক ডাঙৰ মানুহ কৰাৰ সপোন দেখিছিল, সেইজনী ছোৱালীয়ে আকৌ পুৰুষৰ নিৰ্যাতনৰ ক্ষেত্ৰত শক্তিশালী স্থিতি গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰিলে। তাই সকলো সমস্যাৰ সন্মুখীন হৈ যুঁজি যুঁজি হাৰি গ'ল, যদিও সমাজৰ ফোঁপোলা স্বৰূপটো উদঙাই দিলে।

কাঞ্চন উপন্যাসখন সম্পৰ্কে আমাৰ সাহিত্য জগতৰ বিশিষ্ট লেখক-লেখিকা কেইগৰাকীমানে তেওঁলোকৰ উল্লেখযোগ্য মতামত দিছে। ঔপন্যাসিকা নিৰুপমা বৰগোহাঞিয়ে লিখিছে— " কাঞ্চন কিতাপখন সু-লিখিত আৰু কম বয়সীয়া লেখিকাৰ পৰিপক্ক সৃষ্টি বুলি ক'ব পাৰি। কিন্তু কাঞ্চন চৰিত্ৰৰ চিত্ৰণৰ ক্ষেত্ৰত সংহতিৰ অভাৱ প্ৰত্যক্ষ কৰিছো। লেখিকাই কাঞ্চনক ভাল ছোৱালী নে পথভ্ৰষ্টা পতিতা আৰু দুৰ্বল মনৰ ছোৱালী ৰূপে দেখুৱাব খুজিছে— মোৰ বাবে সেয়া পৰিষ্কাৰ হোৱা নাই।"

ৰবীন্দ্ৰ বৰাই কৈছে— "প্ৰতিভাশালী লেখিকা অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ কাঞ্চন এখনি অতি সুখপাঠ্য উপন্যাস। লেখিকাই সংবেদনশীল ভাষাৰে মানৱীয় প্ৰমূল্যৰ স্খলন আৰু সামাজিক মূল্যবোধৰ অৱক্ষয়ক দাঙি ধৰাৰ লগতে আমাৰ সমাজৰ দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত ৰূপটোক প্ৰশস্ত দৃষ্টিভংগীৰে কাটি-ছিঙি চাইছে। এগৰাকী

নাৰীৰ আত্মিক বেদনাৰ গভীৰ উপলব্ধিক লেখিকাই গভীৰ অন্তৰ্দৃষ্টিৰে চাবলৈ সক্ষম হৈছে। কাঞ্চন শীৰ্ষক উপন্যাসখনে আধুনিক জীৱন যন্ত্ৰণাৰ বাৰ্তা দাঙি ধৰিছে।"

লেখিকাই কাঞ্চন চৰিত্ৰটো ভাল ছোৱালী নে পথভ্ৰষ্টা পতিতা নে দুৰ্বল মনৰ ছোৱালী এই ক্ষেত্ৰত কোনো স্পষ্টতা প্ৰকাশ নকৰিলে। তাত যেন কিবা এটা আসোঁৱাহ থাকি গ'ল। কাৰণ কাঞ্চন এগৰাকী সৰল মনৰ স্পষ্টবাদী ছোৱালী আছিল। কিন্তু সমাজৰ দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত, স্বাৰ্থপৰায়ণ, লুভীয়া ব্যৱস্থাত পৰি খাই-বৈ ভালদৰে জীয়াই থকাৰ তাড়নাত পথভ্ৰষ্ট হ'বলৈ বাধ্য হ'ল আৰু শেষত বিশ্বাসঘাটকতা আৰু ভোগবাদৰ যন্ত্ৰণা সহ্য কৰিব নোৱাৰি নিজৰ সত্তাটোৰে পাহৰি গ'ল। যি শাৰীৰিক আৰু মানসিক আঘাত আৰু বেদনাৰ তাড়নাত গভীৰভাৱে ভুক্তভুগী হৈছিল সেই সকলো পাহৰি গ'ল । চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ মতে " চাইক'জেনিক এমনেচিয়া' বুলি কোৱা এই মানসিক ৰোগত কাঞ্চন আক্ৰান্ত হ'ল। যাৰ বাবে অতীত পাহৰি গ'ল । শিশুৰ দৰে প্ৰকৃতিৰ ৰাজ্যত বিলীন হৈ থাকিবলৈ ল'লে।

কাঞ্চনৰ এই অৱস্থা কৰা পুৰুষসকল তুলসীৰ নিচিনা পৱিত্ৰ হৈ থাকিল; সমাজত সন্মানৰ যোগ্য হিচাপে পৰিগণিত হৈ থাকিল। কাঞ্চন উপন্যাখন যিহেতু সঁচা ঘটনাৰ ওপৰত আধাৰিত বুলি লেখিকাই কৈছে— ইয়াত বাস্তৱত যিটো পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজত সচৰাচৰ চলি থাকে সেইটোৰে দেখুৱাইছে। ইয়াত কাল্পনিকতাৰ ৰস এই ক্ষেত্ৰত লেখিকাই ঢলা নাই।

কিন্তু ক'ৰবাত যেন কিবা এটা আসোঁৱাহ ৰৈ গ'ল। কাৰণ বৰ্তমান সমাজৰ প্ৰজন্ম আৰু উত্তৰ প্ৰজন্মইও সাহিত্যৰ দ্বাৰা বেছিকৈ প্ৰভাৱিত হয় বা হ'ব। উপন্যাসখনত নাৰীৰ যেন অতি দুৰ্বল স্থিতি আৰু নাৰী চৰিত্ৰৰ নেতিবাচক দিশটো বেচিকৈ প্ৰকাশিত হ'ল। নাৰী যে দুৰ্বল, অৱলা এইটো ফুটি উঠিল। যিটো ভৱিষ্যতৰ নাৰীৰ বাবে প্ৰেৰণাদায়ক নহয়।

নাৰী যুঁজাৰু, সংগ্ৰামী সত্তাৰে পৰিপুষ্ট। নাৰী অদম্য সাহসৰ প্ৰতীক। যি ইচ্ছা কৰিলে সকলো কৰিব পাৰে। নাৰী বহুত শক্তিশালী, যি দায়িত্ব পূৰণ কৰাৰ লগতে এজন পুৰুষৰ কৰিবলগীয়া কৰ্তব্যখিনি কৰে, যিটো আমি কাঞ্চন

উপন্যাসখনৰ জৰিয়তেও উপলব্ধি কৰিব পাৰো। কাঞ্চন ইমান শক্তিশালী হৈও কিয় প্ৰেমৰ ক্ষেত্ৰত হৃদয়ৰ ক্ষেত্ৰত দুৰ্বল হৈ পৰিল। ইমান শিলৰ নিচিনা কঠিন হৈয়ো আকাশৰ চলাহী কথাত ভোল গৈ জীৱনৰ সকলো সুখ প্ৰাপ্ত কৰা বুলি ভাবি অত বছৰৰ নৰক যন্ত্ৰণাও সাময়িকভাৱে পাহৰি গৈছিল। কিন্তু ভবা নাছিল যিজনে স্বৰ্গ সুখৰ কথা কৈ মানসিক শান্তি প্ৰদান কৰিছিল, তেওঁ আকৌ সমাজৰ মুখা পিন্ধা ভদ্ৰলোক আছিল। যাৰ প্ৰকৃততে সাহস নাছিল। উপন্যাসখন পঢ়ি কাঞ্চনৰ অৱস্থাটো উপলব্ধি কৰি, কাঞ্চনৰ ইমান নিৰ্যাতন সহ্য কৰিব নোৱাৰি পঢ়ুৱৈ সমাজৰ ৰক্ত প্ৰবাহ উতলি উঠে।

আমাৰ পিতৃতান্ত্ৰিক সমাজখন এনেকুৱাই চাগৈ; যিয়ে নাৰীক শোষণ কৰিব আৰু দায়বোৰ জাপি দিব জানে। যিয়ে সমাজত ভদ্ৰতাৰ মুখা পিন্ধি অন্তৰত কলুষতা কঢ়িয়াই লৈ ফুৰে। এইটো নহয় যে সকলো পুৰুষ তেনেকুৱা। কিন্তু আমাৰ সমাজৰ বৰ্তমান অৱস্থাত যিবোৰ ঘটনা সংঘটিত হৈ আছে সেইবোৰ কল্পনা কৰিলেও হয়টো নোম শিঁয়ৰি উঠে, গোটেই নাৰী সত্তাটোকে জোকাৰি যায়। কিছুমান মানুহে ক'ব খোজে কিছুমান সাজপাৰ পৰিধানৰ বাবেও তেনেকুৱা ঘটনাসমূহ সংঘটিত হয়। কিন্তু কাঞ্চনেতো সদায় সন্মানিত আৰু সংস্কাৰী সাজ-পোছাক পিন্ধিছিল। তথাপিও কিছুমান মানুহ আছে যিবোৰে কাঞ্চনক ঘৃণা কৰিছিল। কিন্তু মানুহ এজনক নজনাকৈ তেওঁৰ কাৰ্যসমূহৰ পিছত লুকাই থকা বাধ্যতাবোৰ চালি-জাৰি চাবলৈ মানুহৰ সময় নাই। কেতিয়াবা আমিও এই সমালোচনাবিলাকৰ অংশ হৈ পৰো, নজনাকৈ, নভবাকৈয়ে, কাৰণ আমি এই সমাজতে লালিত-পালিত হৈছো। শিক্ষাৰ পোহৰো যেন ক'ৰবাত থমকি ৰয়। আমাৰ এই পিতৃতান্ত্ৰিক সমাজখনেই পাহৰি যায় নাৰীয়েই যে সৃষ্টিৰ এক সবল অংশ, যাক তেওঁলোকে পূজা কৰে দুৰ্গা, কালী, লক্ষ্মী আদি ৰূপত।

উপন্যাসখন পঢ়ি আমাৰ চাৰিওফালে থকা সমাজখনৰ কিছুমান সামঞ্জস্য থকা নাৰীৰ পৰিস্থিতিৰ কথা ভাবি দোদুল্যমান স্থিতিত উপনীত হোৱা যায়। এই উপন্যাসখনৰ মাজেদি সমসাময়িক সমাজৰ চিত্ৰখনো আওপকীয়াকৈ ফুটি উঠিছে। কিতাপখন পঢ়োতে এখন বাস্তৱ ছবি চাই যোৱাৰ নিচিনা লাগিছে।

আটাইতকৈ ভাল লাগিছে যেতিয়া বিশ্বনাথ দাসে কৈছিল— " মই

তাইক ঘৃণা কৰিছিলো সঁচা, কিন্তু তাইক ঘৰত যিদিনা চালো গৈ, মোৰ অন্তৰখনে কান্দি উঠিল। মোৰো ঘৰত দুজনীকৈ ভনী। এজনী ◘◘ বছৰীয়া ছোৱালীৰ মই বাপেক। তাইৰ জীৱনক লৈ খেলা কৰা মানুহকেইটাক এনেয়ে সাৰি যাব দিম নে?" ইয়াৰ জৰিয়তে মানৱীয় চৰিত্ৰৰ গোপন দিশটো প্ৰতিফলিত হৈছে।

এই উপন্যাসখনে আধুনিক জীৱন যন্ত্ৰণাৰ বাৰ্তা দাঙি ধৰিছে। বৰ্তমান সমাজখনত কাঞ্চনৰ দৰে এনেকুৱা বহুতো নাৰী আছে যাৰ কাহিনীৰ, যন্ত্ৰণাৰ শেষ নাই। যিয়ে আনৰ স্বাৰ্থৰ বাবে বিশ্বাস ঘাটকতাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। অতিকৈ আপোন হিচাপে থাকি এনেকৈ বুকুত শেল মাৰে যে আজীৱন সেই যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্তি নাপাই আৰু যিজনক ঘৃণাৰ দৃষ্টিৰে চায় তেৱেঁই আকৌ বিপদৰ বন্ধু হিচাপে থিয় দিয়ে, সঁচা অৰ্থত মানৱ ধৰ্ম পালন কৰে।

ঔপন্যাসিকৰ ভাষাত, "কাঞ্চনৰ জীৱন কাহিনীৰ শেষ নাই। কাঞ্চন জীয়াই আছে এতিয়াও এটা অফিচত। কাঞ্চনৰ দৰে সৰু-বৰ ঘটনাৰে বহু নাৰী জীয়াই আছে চৰকাৰী, বেচৰকাৰী অফিচত, ৰেষ্টোৰাঁ হোটেলত, ফুটপাথত। আধুনিক সভ্যতা আৰু আমোলাতন্ত্ৰত নতুন এক সংযোজন কাঞ্চনহঁত। সময়ৰ বুৰঞ্জীয়ে মানুহৰ সৈতে এইদৰে খেলা কৰি যাব নতুন নতুন পোছাকেৰে, বেশভূষাৰে।" উপন্যাসখনৰ শেষত ঔপন্যাসিকে কোৱা বাক্যকেইশাৰীয়ে গভীৰভাৱে পাঠকৰ মনত সাঁচ বহুৱাই যায়— " কাঞ্চন এতিয়া পৃথিৱীৰ সবাতোকৈ সুখী মানুহ। ওৰে জীৱনৰ তিক্ত, ক্লেদাক্ত যন্ত্ৰণাৰ দিনবোৰৰ শেষত তাই ঘূৰি গৈছে শৈশৱলৈ, কাঞ্চনে বিচাৰি ফুৰা, শৈশৱত নিষ্কলুষ আনন্দৰে খেলা চোতালখনলৈ। তাইৰ অতীত নাই, ভৱিষ্যতৰ প্ৰতি উদ্বেগ নাই। তাই পৃথিৱীৰ সুখী মানুহ।"

মানুহক মানসিক, শাৰীৰিক যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্তি পাই জীৱনটোত জীয়াই থাকিবলৈ কিছুমান ৰোগেও সহায় কৰে। যেনেদৰে কাঞ্চনক এটি নিষ্পাপ শিশুৰ দৰে প্ৰাণ পাই উঠিবলৈ সহায় কৰিলে 'চাইক'জেনিক এমনেচিয়া'ই । সেই কাৰণে কাঞ্চন উপন্যাসখনক নাৰীৰ এটা জীয়া কাহিনী বুলি কোৱা হয়।

❖❖❖❖❖

লেখিকা শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ৰাজনীতি বিজ্ঞান বিভাগৰ অংশকালীন প্ৰবক্তা।

বয়নশিল্প আৰু মিচিং নাৰীৰ শৈল্পিক মন

— ড° **বিজয়কৃষ্ণ দলে**

অসমৰ বয়নশিল্প পৰম্পৰা বিশেষকৈ জনজাতীয় ঐতিহ্যৰ পৰা অহা। ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই এই প্ৰসংগত কৈছে—"কপাহৰ খেতি আৰু কপাহৰ সূতা কটা প্ৰথা অসমীয়া সংস্কৃতিলৈ অষ্ট্ৰিকৰ দান। অসমৰ জনজাতিৰ মাজত তাঁতশালৰ যি বহুল প্ৰচাৰ তাৰ মূলতেই এই অষ্ট্ৰিক প্ৰভাৱ। সম্ভৱতঃ চীন দেশৰ পৰাই তাঁত বোৱা প্ৰথা অসমলৈ আহে, লগতে পাট আৰু মুগা শিল্প তেওঁলোকে আনে।" কপাহ বিশেষকৈ মিচিমি, ডফলা পাহাৰৰপৰা ভৈয়ামলৈ আহিছিল। তাঁতশালৰ সঁজুলি বুজোৱা শব্দবোৰৰ সৰহখিনিয়েই অনাৰ্য মূলৰ পৰা অহা। আহোম ৰজাসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত মধ্যযুগতেই অসমীয়া বস্ত্ৰশিল্পই বিকাশ আৰু জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। সেয়েহে অসমৰ জনজাতীয় সাজপাৰে সমগ্ৰ অসমতে সমাদৰ লাভ কৰিছিল। নীলমণি ফুকনে 'লোককল্পদৃষ্টি' গ্ৰন্থত এনেদৰে কৈছে—"অসমৰ জনজাতীয় বস্ত্ৰৰ ৰঙৰ পয়োভৰ, বৰ্ণৰ ৰাগী, ইন্দ্ৰজালিক চৰিত্ৰ, বৰ্ণৰ বৈপৰীত্য আৰু উজ্জ্বলতাৰ তীব্ৰতা অসমীয়া বস্ত্ৰত দেখা নাযায়।" পুৰণি অসম বয়নশিল্পত ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰতে আগবঢ়া আছিল। প্ৰাচীন অসমৰ প্ৰতিজন ব্যক্তিয়েই কপাহৰ খেতি, কপাহ নেওঠা, ধুনা, পাজিকৰা, সূতাকটা, সূতা লোৱা, কাপোৰ বোৱা আদি সকলো কাৰ্যতে পাৰ্গত আছিল। এনে কাৰ্যত কোনোধৰণৰ জাতি-বৰ্ণ-ধৰ্মৰ পাৰ্থক্য নাছিল। অসমৰ বড়ো, ৰাভা, গাৰো, মেইতেই, কাৰ্বি, তিৱা, ডিমাছা আদি নৃগোষ্ঠীয় মহিলাসকলে যিদৰে নিজৰ আৰু পৰিয়ালৰ সকলো সদস্যৰ বাবে কাপোৰ বৈছিল, ঠিক সেইদৰে মিচিং মহিলায়ো তেওঁলোকৰ পৰিয়ালৰ প্ৰতিজন সদস্য আৰু নিজৰ বাবে বিভিন্ন বস্ত্ৰ প্ৰস্তুত কৰিছিল।

বয়নশিল্পৰ ক্ষেত্ৰত মিচিংসকল বিশেষ চহকী। মিচিং নাৰী বা তিৰোতা বোৱা-কটাৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট পাৰ্গত। সাজপাৰৰ বোৱা-কটা বা তাঁত ব'ব জনাটো মিচিং নাৰীৰ বাবে খুবেই প্ৰয়োজন বুলি তেওঁলোকৰ সমাজখনে বিশ্বাস কৰে। মিচিংসকলৰ পৰম্পৰাগত ধাৰণা অনুসৰি ছোৱালীয়ে বোৱা-কটাত পাৰ্গত নহ'লে বিবাহৰ উপযোগী নহয়! সেই কাৰণে প্ৰতিগৰাকী মিচিং ছোৱালীয়ে নিপুণ শিপিনী হ'ব পৰাকৈ প্ৰস্তুত হৈছিল। মিচিং নাৰীয়ে তেওঁলোকৰ তাঁতশালত পুৰুষ-নাৰী উভয়ৰ বাবে সুকীয়াকৈ সাজপাৰ উৎপাদন কৰে। মিচিং তাঁতশালত উৎপাদিত বস্ত্ৰসমূহ ক্ৰমে পুৰুষ-মহিলাই পৰিধান কৰা বস্ত্ৰ, মিবুৱে পৰিধান কৰা বস্ত্ৰ, বিয়াৰ বস্ত্ৰ, কেঁচুৱাৰ বস্ত্ৰ, দৈনন্দিন জীৱনত তথা ঘৰুৱা পৰিৱেশত পৰিধান কৰা বস্ত্ৰ, মাংগলিক অনুষ্ঠানত আৰু উৎসৱ-পাৰ্বণত পৰিধান কৰা বস্ত্ৰ আদি।

আদিম কালত মিচিংসকলে বিভিন্ন সাজপাৰ প্ৰস্তুত কৰিবলৈ প্ৰধানকৈ 'চৃঃপাক' (Sé:pak) বা কপাহৰ খেতি কৰি তাৰপৰা সূতা উলিয়াইছিল। তেওঁলোকে যে কপাহ খেতি কৰি বিভিন্ন সাজপাৰ ব'বৰ বাবে সূতা তৈয়াৰ কৰি লৈছিল তাৰ প্ৰমাণ মিচিংসকলৰ লোকগীতত পোৱা যায়। অই নিঃতমত উল্লেখ আছে—'ৰৃগু আৰৃগ ৰৃচ্নদ চৃঃপাক আৰৃগ মলাঃপী/ঔগৃন গীলা পৃন্লাঃপী গাদু অন্ন চৰলাঃপী'। ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল—'আহুধানৰ পথাৰৰ মূৰত কপাহ খেতি কৰিম, পিঠিত হোৱা লৈ কপাহৰ জোলাবোৰ ছিঙি আনি জিম কাপোৰৰ সূতা তৈয়াৰ কৰিম'। মিচিংসকলে বিশ্বাস কৰিছিল যে, কোৰ মাৰি সাৰুৱা ন-মাটি চহাই 'পাগৰৃগ' (Pagríg) বা কপাহ-খেতি কৰিলে সেই কপাহৰ পৰা ভাল আঁহ পোৱা যায়। নাঙলেৰে চহোৱা খেতিত কপাহ ভালকৈ পৈণত নহয়। কপাহ গছৰ গুটি লাগি পকি চিৰালবোৰ ফাটি যোৱাৰ পাছত মিচিং গাভৰু-তিৰোতাই জোলাবোৰ চিঙি আনি ডলা বা চালনীত ৰ'দায়। ভালকৈ ৰ'দত শুকাবলৈ দিয়াৰ পাছত 'কঃদেৰ' (নেওঠনি) ব্যৱহাৰ কৰি গুটিবোৰ আঁতৰাই আকৌ এবাৰ ৰ'দত শুকাবলৈ দিয়া হয়। শুকোৱা কপাহবোৰৰ কপাহ ধুনা বিশেষ সঁজুলিৰে ধুনি সৰু সৰুকৈ কাটি টাকুৰিৰে 'মিৰিজিম' কাপোৰৰ

সূতা আৰু অন্যান্য কাপোৰ ব'বৰ বাবে মিহি সূতা প্ৰস্তুত কৰে। 'মিৰিজিম' প্ৰস্তুত কৰিবলৈ কপাহী সূতাৰ প্ৰয়োজন। এনে সূতা অন্য সূতাতকৈ তুলনামূলকভাৱে শকত। ৰ'দত শুকোৱা কপাহবোৰ 'পাক্‌য়িং' (ধুনা) নামৰ সঁজুলিৰে ধুনি দীঘল সূতা প্ৰস্তুত কৰে। এনে ধুনা সূতাবোৰ বৃত্তাকৃতিৰে মেৰিয়াই থোৱাৰ পাছত সূতাবোৰ সৰু সৰুকৈ কাটি 'মিৰিজিম' ব'ব পৰাকৈ যোগাৰ কৰে।

মিচিং নাৰীয়ে কপাহী সূতাৰ উপৰি এৰীপলু আৰু নুনিপলু পুহি ক্ৰমে এৰীসূতা আৰু পাটসূতা ঘৰতে টাকুৰিৰে কাটি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বস্ত্ৰ উৎপাদন কৰে। বৰ্তমান মিচিং সমাজত এৰীসূতা আৰু পাটসূতাৰ উপৰি মুগাপলুৰ পৰা উৎপন্ন মুগাসূতাৰ ব্যৱহাৰো বহু পৰিমাণে দেখা যায়। নাৰীয়ে ঘৰতে এৰীপলু পুহি তাৰপৰা সূতা কাটি 'তাপুম গাছৰ' (এৰী চাদৰ) বোৱা পৰম্পৰা মিচিং সমাজত আজিও বিদ্যমান। 'তাপুম গাছৰ' এৰী চাদৰতকৈ আকাৰত ডাঙৰ। মিচিংসকলৰ এৰী সূতাবোৰ স্বাভাৱিকতে মিহি তথা লাহী। মিচিং নাৰীয়ে থলুৱাভাৱে উৎপাদিত সূতা কাটিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা উল্লেখযোগ্য সঁজুলি তথা যতন হ'ল টাকুৰি। উল্লেখযোগ্য যে, এইবিধ সূতা কটা পৰম্পৰাগত সঁজুলি মুখ্যতঃ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ প্ৰায়সংখ্যক জাতি-জনগোষ্ঠীয় লোকৰ শিপিনীসকলে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। গতিকে মিচিংসকলো এইক্ষেত্ৰত ব্যতিক্ৰম নহয়। মিচিং সমাজত বৰ্তমানেও টাকুৰিৰে সূতা কটা পৰম্পৰা বিদ্যমান। মিচিং নাৰীয়ে এৰী পলু পুহি আৰু কপাহ খেতি কৰি তাৰপৰা উৎপন্ন আঁহবোৰ ৰ'দত শুকোৱাই টাকুৰিৰে সূতা প্ৰস্তুত কৰি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বস্ত্ৰ তৈয়াৰ কৰে। মিচিং মহিলাই বিশেষকৈ আজৰি সময়ত চাংঘৰৰ সন্মুখত বহি টাকুৰিৰে সূতা কটাৰ উপৰি পথাৰলৈ যাওঁতে পথাৰতো টাকুৰিৰে সূতা কটা পৰম্পৰা বৰ্তমানো বৰ্তাই ৰাখিছে।

মিচিং শিপিনী তথা নাৰীয়ে আদিতে প্ৰকৃতিৰপৰা সংগৃহীত বিভিন্ন গছ-গছনিৰ বাকলি আৰু গুটিৰ পৰা নিজাকৈ ৰং প্ৰস্তুত কৰি লৈছিল। উল্লেখযোগ্য যে প্ৰকৃতিৰপৰা আহৰণ কৰা এনে ৰং স্বাভাৱিকতে উজ্জ্বল আৰু সতেজ। মিচিং বয়নশিল্পত প্ৰধানকৈ ক'লা, ৰঙা, বগা, হালধীয়া, নীলা, সেউজীয়া, গুলপীয়া, বেঙুনীয়া আদি ৰঙৰ সূতা প্ৰয়োগ কৰি বিভিন্ন বস্ত্ৰ প্ৰস্তুত কৰে।

কিন্তু সেই ৰঙৰ সূতাবোৰত তেওঁলোকে নিজাকৈ বিভিন্ন গছৰ পাত, গুটি আৰু গছৰ বাকলি সিজাই তাৰপৰা ৰং প্ৰস্তুত কৰি নিজাকৈ সেই সূতাবোৰত একোটা ৰঙৰ সৃষ্টি কৰে। তাৰ ফলত সূতাত থকা সাধাৰণ ৰঙৰ লগত নিজাকৈ প্ৰস্তুত কৰা ৰঙৰ সংমিশ্ৰণ ঘটি ঈষৎ আৰু অন্য গাঢ় ৰং সৃষ্টি হয়। ৰং প্ৰস্তুতৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষকৈ 'গুৰবান' (Gurban) নামৰ এবিধ গছৰ বাকলি পানীত সিজাই তাৰপৰা উৎপন্ন হোৱা ৰং কপাহী, পাট, মূগা আদি সূতাত সংমিশ্ৰণ ঘটাই ৰঙা, গুলপীয়া, বেঙুনীয়া, ক'লা আদি ৰঙৰ সৃষ্টি কৰে। সেইদৰে হালধিৰ গুৰি খাৰ দি সিজাই তাৰপৰা ৰং প্ৰস্তুত কৰি সেই পানীত বগা সূতা জুবুৰিয়াই সৰিয়হ ফুলীয়া বা ডাঠ হালধীয়া ৰং সৃষ্টি কৰে। সেই ক্ষাৰক দ্ৰব্যবোৰ তেওঁলোকে বিভিন্ন গছৰ বাকলি, ডাল, পাত, শিপা আদি পুৰি লৈ তাৰপৰা উৎপন্ন হোৱা ছাইৰে তৈয়াৰ কৰে। এনে গছ-গছনিবোৰৰ ভিতৰত— শিলিখা, বগৰী, জেতুকা, জেটুলিপকা, বৰহমথুৰি, সেন্দূৰ গুটি আদি। আনহাতে বিভিন্ন শামুকৰ খোলা পুৰিও ক্ষাৰ তৈয়াৰ কৰে। 'গুৰবান' গছৰ শিপা আৰু বাকলিক 'বিমনাং' (Bimonang) নামৰ এবিধ গছৰ গুটিৰ লগত একেলগে পানীত সিজাই এৰী, মুগা, নুনী, পাট আদি সূতাত ৰং কৰা হয়। 'বাঃবৃং' (Babíng) বা বৰ কচুৰ পাত ভাতৰ লগত সিজাই এৰী, মুগা সূতাত লগালে পাতল ধোঁৱা বৰণীয়া হৈ সূতাবোৰ উজ্জ্বল হয়। গতিকে মিচিং শিপিনীয়ে বিভিন্ন ক্ষাৰক দ্ৰব্যৰ প্ৰয়োগ আৰু বিভিন্ন উৎসৰ পৰা ৰং প্ৰস্তুত কৰি সূতাত নানা ধৰণৰ ৰং সৃষ্টি কৰা দেখিবলৈ পোৱা যায় আৰু এনেবোৰ কাৰুকাৰ্যত তেওঁলোকৰ শৈল্পিক মনৰ পৰিচয় পোৱা যায়।

মিচিং নাৰীৰ বয়নপদ্ধতি বা বস্ত্ৰৰ ৰূপাংকন (Degine) প্ৰক্ৰিয়াতো তেওঁলোকৰ শৈল্পিক তথা শিল্পীসত্তাৰ চানেকি বিদ্যমান। বস্ত্ৰত ফুল-বছা আৰু বিভিন্ন কাৰুকাৰ্যত মিচিং নাৰীৰ সৌন্দৰ্য পিয়াসী তথা কলা-সুলভ মন আৰু সৃষ্টিশীল মানসিকতাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। মিচিং তিৰোতাই তেওঁলোকৰ সাজপাৰত প্ৰয়োগ কৰা 'মিমাং' (চানেকি) আৰু 'গামিক' (ফুলবছা)বোৰে তেওঁলোকৰ বয়নশিল্পক এক সুকীয়া মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। মিচিং বস্ত্ৰত সৰল ৰেখাৰ চিত্ৰৰে ফুল বছা চানেকিৰ বিশেষ সৌন্দৰ্য দেখা যায়। কেতিয়াবা বাটে-পথে হঠাৎ দেখা মনঃপুত নমুনা দৃষ্টিগোচৰ হ'লে মিচিং তিৰোতাই পুৰণা

কাপোৰত, পেলনীয়া মৰাপাতৰ থৈলা-বস্তাত আৰু কলৰ পাত চিৰিলি-চিৰিলিকৈ ফালি খেৰৰ কাঠি বা বাঁহৰ মিহি কাঠিৰে যিকোনো নমুনা তুলি ৰাখে। গতিকে এনে কথাই তেওঁলোকৰ অনুসন্ধিৎসু আৰু সৌন্দৰ্য-পিয়াসী মনৰ পৰিচয় দিয়ে। উল্লেখ্য যে, মিচিং শিপিনীয়ে তেওঁলোকৰ বয়নশিল্পত প্ৰস্তুত কৰা বস্ত্ৰসম্ভাৰত ভিন্ন ডিজাইন, বিভিন্ন আকৃতিৰ চিত্ৰ, ফুল আদি বৈ উলিওৱাৰ মূল আৰ্হি হ'ল 'মিমাং'। ইয়াক চানেকি বা আৰ্হিৰ সমাৰ্থক হিচাপে ধৰা হয় যদিও 'মিমাং' শব্দটো 'চানেকি' বা আৰ্হিতকৈ অধিক ব্যাপক ৰূপত প্ৰকাশ কৰে। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল 'মিমাঙ'ত অংকিত ডিজাইন বা নক্সাৰ বিস্তৃতি আৰু জটিলতা। 'মিমাঙ'ত মূলতঃ প্ৰকাশ পায় 'গামিক'। গামিকক 'ডিজাইন সঁফুৰা' বুলিও কোৱা হয়। 'মিমাঙ'ৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হ'ল— 'গামিক'বোৰ গ্ৰাফিক ৰূপত অংকিত হয় আৰু ইয়াত আলমৰ বা নিৰ্দিষ্ট পদ্ধতিৰ উপস্থিতি থাকে। আলম হৈছে নিৰ্দিষ্ট ৰেখাত বা ফৰ্মূলাত গঢ় দিয়া পদ্ধতি। আলমবোৰৰ দিশ সৰলৰেখা, কৌণিক, আয়ত, ত্ৰিভুজ, বৰ্গ আদিৰে আগবাঢ়ি এক নিৰ্দিষ্ট আকাৰ লয়। সাজপাৰত প্ৰয়োগ কৰা আলমবোৰ গঢ় দিবলৈ ভিন্ন ৰঙৰ সূতা তোলাটো প্ৰখৰ দৃষ্টিশক্তি, সৰ্তকতা, ধৈৰ্য আৰু বুদ্ধিৰ সঠিক ব্যৱহাৰ নিতান্তই অপৰিহাৰ্য। নহ'লে এটা ৰঙৰ বিকৃতিয়ে 'গামিক'ৰ ৰূপ দেখিবলৈ অতিশয় কুৎসিত কৰিব পাৰে। গতিকে মিচিং নাৰীৰ বয়নশৈলীত প্ৰখৰ দৃষ্টিশক্তি, সৰ্তকতা, ধৈৰ্য আৰু বুদ্ধিৰ লগতে শৈল্পিক মন বিৰাজমান।

'মিমাঙ'ত অংকিত মূল 'গামিক'ক কোৱা হয় 'গাইগামিক'। শিপিনীয়ে 'গাইগামিক'ক ভিত্তি কৰি বিভিন্ন 'গামিক' বা ফুলবছা কাৰ্য সম্পন্ন কৰে। এজনী শিপিনীৰ 'গাইগামিক'ৰ সকলোবোৰ দিশ, নাম, পদ্ধতি আৰু ব্যৱহাৰৰ সম্পূৰ্ণ জ্ঞান থকাটো বাঞ্ছনীয়। 'গাইগামিক' আলমক ভিত্তি কৰিয়েই কাপোৰত যিকোনো ফুল তথা ডিজাইন প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে। উল্লেখযোগ্য যে, 'মিমাঙ'ৰ 'গাইগামিক'বোৰ আলমযুক্ত হোৱাটো অপৰিহাৰ্য। 'গাইগামিক'ৰ আলমবোৰৰ পদ্ধতি বেলেগ বেলেগ আৰু এইবোৰ যিকোনো ধৰণৰ কাপোৰত প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে। অৱশ্যে কিছুমান 'গামিক'ত আলম নাথাকে। বিশেষকৈ বিভিন্ন ধৰণৰ ফুল, জীৱ-জন্তু, চৰাই-চিৰিকটি আদি ডিজাইন বা নক্সাৰ ক্ষেত্ৰত আলমৰ প্ৰয়োগ দেখা নাযায়। এইবোৰত বৃত্তাকাৰ, বক্ৰ, অৰ্দ্ধ-বৃত্তকাৰ, বক্ৰৰেখা আদি

নক্সাৰ উপস্থিতি থাকে। এনে 'গামিক'ক কোৱা হয় 'আপ্‌পুন গামিক'। গতিকে মিচিং শিপিনীয়ে কাপোৰত তিনিধৰণৰ 'গামিক' (ফুলবছা) প্ৰয়োগ কৰে— আলম গামিক, আপ্‌পুন গামিক আৰু মইমাং গামিক।

বস্ত্ৰত ৰঙৰ প্ৰয়োগ বা ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰতো মিচিং নাৰীৰ শিল্প-সৌন্দৰ্য চেতনা বিদ্যমান। উল্লেখযোগ্য যে মিচিং বস্ত্ৰত উজ্জ্বল ৰঙৰ সূতাৰ ব্যৱহাৰ অধিক। এনে ৰংবোৰ ক্ৰমে—ৰঙা, হালধীয়া, সেউজীয়া, নীলা, ক'লা আদি। উল্লিখিত ৰংসমূহক বস্ত্ৰৰ দীঘ আৰু বাণি সূতাৰূপে ব্যৱহাৰ কৰে। মিচিংসকলৰ পুৰুষে পৰিধান কৰা পৰম্পৰাগত বস্ত্ৰত ৰঙৰ সংমিশ্ৰণ মহিলাৰ বস্ত্ৰতকৈ কম। অৰ্থাৎ বস্ত্ৰৰ দীঘ আৰু বাণি সূতাৰ ব্যৱহাৰত সংমিশ্ৰিত ৰূপ স্বাভাৱিকতে দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। উল্লেখযোগ্য যে, পুৰুষৰ বস্ত্ৰত 'গামিক' বা ফুলৰ সমাহাৰো মহিলাৰ বস্ত্ৰতকৈ কম। বিভিন্ন ৰং একেলগে ব্যৱহাৰ কৰি পুৰুষৰ বস্ত্ৰ বোৱা নহয়। আনহাতে মিচিংসকলৰ মহিলাই পৰিধান কৰা বস্ত্ৰসমূহত ৰঙৰ ব্যৱহাৰ মনকৰিবলগীয়া। মহিলাৰ বস্ত্ৰত বিশেষকৈ উজ্জ্বল ৰঙৰ ব্যৱহাৰ অধিক। মিচিং শিপিনীয়ে দীঘ আৰু বাণি সূতা হিচাপে প্ৰধানকৈ ৰঙা, হালধীয়া, সেউজীয়া, বেঙুনীয়া, ক'লা আদি ৰং অধিক প্ৰয়োগ কৰে। ঠিক সেইদৰে মহিলাৰ বস্ত্ৰত 'গামিক'ৰ ব্যৱহাৰত উজ্জ্বল ৰঙৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। উল্লেখযোগ্য যে মিচিং শিপিনী তথা মহিলাৰ প্ৰথম পছন্দৰ ৰং হ'ল ৰঙা, সেউজীয়া, হালধীয়া আৰু ক'লা। মিচিং মহিলাই উৎসৱ-পাৰ্বণ আদি অনুষ্ঠানৰ বাবে ৰঙা, হালধীয়া, সেউজীয়া, ক'লা আদি ৰঙৰ বস্ত্ৰ প্ৰস্তুত কৰে। আনহাতে সাধাৰণভাৱে বা দৈনন্দিন ঘৰুৱা পৰিৱেশ আৰু ঘৰুৱা কাম-কাজত পৰিধান কৰা বস্ত্ৰসমূহত বিভিন্ন ৰঙৰ সমাহাৰেৰে বোৱা বস্ত্ৰৰ ব্যৱহাৰ দেখা নাযায়। এনে বস্ত্ৰসমূহত যিকোনো এটা ৰং ব্যৱহাৰ কৰি আৰু কোনোধৰণৰ 'গামিক' বা ফুল নবছাকৈ প্ৰস্তুত কৰে। আনহাতে শিশুৰ বাবে বোৱা বস্ত্ৰসমূহতো ৰঙৰ সংমিশ্ৰিত ৰূপ আৰু 'গামিক'ৰ প্ৰয়োগ দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। এনে বস্ত্ৰত ৰঙা ৰঙৰ 'পাৰি' প্ৰয়োগ কৰে। মিচিংসকলৰ উমৈহতীয়া বস্ত্ৰ তথা পুৰুষ-নাৰী উভয়ে পৰিধান কৰা বস্ত্ৰ সম্ভাৰতো ৰঙৰ সংমিশ্ৰিত ৰূপ দেখা নাযায়। উল্লেখযোগ্য যে মিচিংসকলৰ যিবোৰ বস্ত্ৰত 'গামিক'ৰ ব্যৱহাৰ দেখা নাযায়, তেনে বস্ত্ৰসমূহত দীঘ আৰু বাণি সূতাত ৰঙা 'পাৰি' লগোৱা হয়। আনহাতে 'গৰগে' নামৰ

বিশেষ পদ্ধতিৰো ব্যৱহাৰ হয়। যি পদ্ধতি অন্য জনগোষ্ঠীৰ বস্ত্ৰত দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। গতিকে মিচিংসকলৰ বস্ত্ৰসম্ভাৰলৈ লক্ষ্য কৰিলে এটা কথা বিনা দ্বিধাই ক'ব পাৰি যে, মিচিং নাৰী বা শিপিনীসকল একো একোগৰাকী স্বভাৱজাত শিল্পী। তেওঁলোকৰ শিল্প-চেতনা আৰু সৌন্দৰ্য পিয়াসী মানসিকতাৰ বাবেহে এনে কাৰ্য সম্ভৱ! মিচিং বস্ত্ৰত ৰঙৰ পয়োভৰ, বৰ্ণৰ ৰাগী, ইন্দ্ৰজালিক চৰিত্ৰ, বৰ্ণৰ বৈপৰীত্য আৰু উজ্জ্বলতাৰ তীব্ৰতা আদি বিশেষত্বৰ বাবেই হয়তো সকলো জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মাজত মিচিং সাজপাৰৰ সমাদৰ বেছি! আনহাতে মিচিং শিপিনীসকল ৰঙৰ ব্যৱহাৰত সিদ্ধহস্ত। প্ৰকৃতিৰ বুকুত লালিত-পালিত মিচিং নাৰী প্ৰকৃততেই স্বভাৱগত শিল্পী। প্ৰকৃতিৰ নানা ৰূপ-ৰং, চৰাই-চিৰিকটি, জীৱ-জন্তু, গছ-লতিকা আদি ছবি তথা নক্সাবোৰ বস্ত্ৰত জীৱন্ত ৰূপত তুলি ধৰিব পৰাটো মিচিং নাৰীৰ ডাঙৰ দক্ষতা। কাপোৰত বিভিন্ন ৰঙৰ উপযুক্ত ব্যৱহাৰৰ দক্ষতা অবিহনে প্ৰকৃতিৰ ৰূপ-ৰঙবোৰ তুলি ধৰাটো সম্ভৱপৰ নহয়। গতিকে এনে স্বভাৱগত শৈল্পিক মনৰ অধিকাৰী মিচিং নাৰীয়ে তাঁতশালত উৎপাদন কৰা প্ৰতিটো সাজপাৰ বা বস্ত্ৰৰ মাজত তেওঁলোকৰ ৰুচিবোধ, সৌন্দৰ্যচেতনা আৰু শিল্প-নৈপুণ্যৰ স্বাক্ষৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়।

বৰ্তমান অসমৰ সকলো জনগোষ্ঠীৰ মাজত মিচিং তাঁতশালত উৎপাদিত বিভিন্ন সাজপাৰে বিপুল সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। অৱশ্যে সম্প্ৰতি মিচিং সমাজ ব্যৱস্থা আৰু সংস্কৃতিৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে-লগে তেওঁলোকৰ বয়নশিল্পৰ ক্ষেত্ৰটো যথেষ্ট পৰিৱৰ্তন দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। মিচিং বয়নশিল্পত উৎপাদিত বস্ত্ৰসমূহত আধুনিকতাৰ প্ৰভাৱ পৰাৰ লগতে বয়নশৈলীৰ ক্ষেত্ৰতো আধুনিক ন-ন সঁজুলিৰ প্ৰয়োগ ঘটিছে। ইয়াৰ লগতে অসমৰ অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ বয়নশৈলীৰ প্ৰভাৱ, মুক্ত অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ প্ৰভাৱ, যোগাযোগ তথা যাতায়ত ব্যৱস্থাৰ সুচল, পৰম্পৰাগত বয়নপদ্ধতিত ব্যৱহৃত কেঁচা সামগ্ৰীৰ অভাৱ, পৰম্পৰাগত বয়নপদ্ধতিৰ প্ৰতি অনীহা, অধিক উৎপাদনমুখী মনোভাৱ আৰু বজাৰমুখী চিন্তা-ধাৰা আদি কাৰকসমূহে মিচিং বয়নশিল্পৰ পৰিৱৰ্তনত বিশেষ অৰিহণা যোগাইছে। কিন্তু এনে পৰিৱৰ্তন বা আধুনিকতাৰ মাজতো মিচিং নাৰীয়ে স্বকীয় পৰম্পৰাগত বয়নশৈলী বতাঁই ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছে। বৰ্তমান বহু মিচিং নাৰীয়ে বয়নশিল্পক বৃত্তি হিচাপে লৈ নিজে স্বাৱলম্বী হোৱাৰ লগতে

আনৰো জীৱন-জীৱিকাৰ পথ মুকলি কৰি দিছে। মিচিং শিপিনীসকলে বজাৰমুখী দৃষ্টিভংগীৰে অধিক উৎপাদনৰ কথা আগত ৰাখি উন্নত সা-সঁজুলি প্ৰয়োগ কৰি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বস্ত্ৰ প্ৰস্তুত কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিছে। এইক্ষেত্ৰত নতুন প্ৰজন্মৰ যথেষ্ট কৰণীয় আছে। গতিকে অসমৰ থলুৱা সাজপাৰৰ জনপ্ৰিয়তা, প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰত মিচিং নাৰীয়ে লোৱা পদক্ষেপ আজিৰ তৰিখত খুবেই প্ৰশংসনীয়।

❖❖❖❖❖

লেখক শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক।

‘মেৰেং’ — এক মহীয়সী নাৰীৰ বিচিত্ৰ জীৱনচৰ্যা□

— ড° মনালিছা বৰা

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত বহুকেইখন উল্লেখযোগ্য উপন্যাস ৰচনা কৰি এক নিজস্ব স্থান দখল কৰা অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ ‘মেৰেং’ এখন জীৱনীভিত্তিক উপন্যাস। □□□□ চনত প্ৰকাশ পোৱা অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ‘মেৰেং’ উপন্যাসখন এখন অনবদ্য উপন্যাস; যিখন উপন্যাসত এগৰাকী অসমীয়া বিদূষী নাৰীৰ জীৱন কাহিনী বিবৃত হৈছে। অৰ্থাৎ এডিনবৰা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰে শিক্ষিত বিদূষী মহিলা ইন্দিৰা মিৰিৰ জীৱন কাহিনীক আধাৰ হিচাপে লৈ এই উপন্যাসখন ৰচিত হৈছে। অৱশ্যে ‘মেৰেং’ উপন্যাসখন ইন্দিৰা মিৰিৰ জীৱন আধাৰিত উপন্যাস হ’লেও ই ইন্দিৰা মিৰিৰ চৰিত্ৰতে সীমাবদ্ধ হৈ থকা নাই। ইন্দিৰা মিৰিৰ জীৱনটো আছিল বৈচিত্ৰ্যতাৰে ভৰা। ঔপন্যাসিকা অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীয়ে ‘মেৰেং’ উপন্যাসখনত ইন্দিৰা মিৰিৰ বৈচিত্ৰ্যময় জীৱনগাঁথা ৰূপায়িত কৰাৰ লগতে সমসাময়িক সমাজ-সংস্কৃতিৰ চিত্ৰও অতি সুন্দৰভাৱে উপন্যাসখনত চিত্ৰিত কৰিছে। উপন্যাসখনৰ জৰিয়তে ঔপন্যাসিকাই □□□□ চনৰ পৰা ষাঠিৰ দশকলৈকে অসমীয়া সমাজ, নেফাৰ বিভিন্ন অঞ্চল, জনজাতিসকলৰ জীৱন যাত্ৰা, সমাজ-সংস্কৃতিৰ চিত্ৰ এখন দাঙি ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। আমাৰ আলোচনাৰ মূল বিষয় হ’ল বিদূষী নাৰী ইন্দিৰা মিৰিৰ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ জীৱনচৰ্যা দাঙি ধৰা। সেয়ে উপন্যাসখনৰ আন দিশসমূহ বিশেষ আলোচনা নকৰি কেৱল ইন্দিৰা মিৰিৰ বৈচিত্ৰ্যতাৰে ভৰা জীৱন কাহিনী প্ৰকাশ কৰাত অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে।

অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ ‘মেৰেং’ উপন্যাসখনত অসমৰ এগৰাকী মহীয়সী

নাৰী ইন্দিৰা মিৰিৰ ঘটনাবহুল জীৱনৰ কাহিনী সুন্দৰভাৱে অংকিত হৈছে। পিতৃ সোণাধৰ সেনাপতি আৰু মাতৃ দিব্যকান্তিৰ প্ৰথমা কন্যা আছিল ইন্দিৰা মিৰি, যাৰ ঘৰত মতা নাম হ’ল ‘মেৰেং’। উপন্যাসিকাই এই ‘মেৰেং’ নামেৰেই উপন্যাসখন নামকৰণ কৰিছে। ইন্দিৰা মিৰিৰ বৈচিত্ৰ্যতাৰে ভৰা জীৱন পৰিক্ৰমাৰ আৰম্ভণি অৰ্থাৎ জন্মও আছিল অসাধাৰণ। দুৰ্গা পূজাৰ বিজয়া দশমী তিথিৰ দিনা ইন্দিৰা মিৰিৰ জন্ম হৈছিল আৰু সেইদিনা সেই সময়তেই সোণাধৰ সেনাপতিৰ দেউতাকৰ অৰ্থাৎ ইন্দিৰা মিৰিৰ ককাকৰ মৃত্যু হৈছিল। অৰ্থাৎ একে সময়তে এফালে ইন্দিৰা মিৰিৰ জন্ম হৈছিল আৰু সেই সময়তে আনফালে ইন্দিৰা মিৰিৰ ককাকৰ মৃত্যু ঘটিছিল। যাৰ বাবে পিতৃ সোণাধৰ সেনাপতিয়ে ইন্দিৰা মিৰিক ‘পিতৃ বিনিময়ী মা’ বুলি অভিহিত কৰিছিল। গতিকে সোণাধৰ সেনাপতি আৰু দিব্যকান্তিৰ প্ৰথমা কন্যা ইন্দিৰা মিৰিৰ জন্মও আছিল অলৌকিকতাৰে ভৰা। শিশু অৱস্থাতে মাকৰ মৃত্যু হোৱাত ইন্দিৰা ‘বেণুকাই’ৰ তত্ত্বাৱধানত ডাঙৰ হৈছিল। সেয়ে সৰুৰেপৰাই জেদী আৰু অনুসন্ধিৎসু মনৰ ছোৱালীজনীৰ চিন্তাধাৰাও আছিল পূৰঠ। মেৰেং ওৰফে ইন্দিৰা মিৰিৰ জীৱনত ‘বেণুকাই’ৰ প্ৰভাৱ আছিল অপৰিসীম। সেইদৰে দেউতাক সোণাধৰ সেনাপতিৰ সংস্কাৰ আৰু আদৰ্শই ইন্দিৰা মিৰিক এক বিশেষ ধৰণে গঢ় দিছিল। ইন্দিৰাৰ দেউতাকে উপলব্ধি কৰিছিল যে শুদ্ধ চিন্তাৰে সমাজখন আগবঢ়াই নিবলৈ হ’লে শিক্ষাৰ বৰ প্ৰয়োজন। নীহকুলত জন্ম গ্ৰহণ কৰা ল’ৰা-ছোৱালীকেইটাক সমাজত পদমৰ্যাদাৰে জীয়াই ৰাখিবলৈ হ’লে উচ্চশিক্ষা আৰু সুসংস্কাৰৰ যে প্ৰয়োজন সেই কথা দেউতাকে উপলব্ধি কৰিছিল আৰু সেয়ে সৰুৰেপৰাই কথাই-কামে পূৰঠ, সাহসী, চোকাবুদ্ধিৰ বৰজীয়ৰী ইন্দিৰা মিৰিক কলিকতাত পঢ়িবলৈ পঠাই দিছিল। কৰ্মসূত্ৰে দেউতাক ছিলঙত থাকিবলগা হোৱাত ইন্দিৰা মিৰিয়ে কেই শ্ৰেণীমান ছিলঙৰ স্কুলত পঢ়া-শুনা কৰে আৰু তাৰ পাছত দেউতাকে কলিকতাৰ ব্ৰাহ্মস্কুলত নাম লগাই দিয়ে। তাতে ঘৰৰপৰা আঁতৰি হোষ্টেলত থাকি ইন্দিৰা মিৰিয়ে পঢ়া-শুনা কৰিবলৈ লয়।

কলিকতাৰ ব্ৰাহ্মস্কুলৰ হোষ্টেলত থাকি গ্ৰহণ কৰা শিক্ষাই ইন্দিৰা মিৰিক বিশেষ ধৰণে গঢ় দিছিল। শ্ৰেণীকক্ষত নিয়মীয়া পাঠদানৰ উপৰি ইন্দিৰা মিৰিয়ে সঙ্গীত, ব্যায়াম, লাঠিচালনা, অস্ত্ৰ চালনাৰ শিক্ষাও লাভ কৰিবলৈ

ধৰিলে। ঔপন্যাসিকাই উল্লেখ কৰিছে —“এনেকৈয়ে আৰম্ভ হ’ল মেৰেঙৰ লাঠি ঘূৰোৱা শিক্ষা। সেয়াই নহয়, জোঙা ধাৰ থকা ছুৰীও এদিন মেৰেঙে হাতত ল’লে। যিখন হাতেৰে কলম ধৰে, এচৰাজ বজায়, হাৰমণিয়াম বজায়, সেই একেই আঙুলিকেইটাৰে লাঠি আৰু ছুৰীও ধৰিলে তাই।” (পৃষ্ঠা-◘◘) অৰ্থাৎ পাঠ্যক্ৰমৰ শিক্ষাৰ লগতে আত্মৰক্ষাৰ শিক্ষাও আৰম্ভ হ’ল। তদুপৰি লাঠি আৰু ছুৰী খেলৰ লগতে কাবাডী, বেডমিণ্টন আদি সকলো খেলত পাৰ্গত হৈ উঠাত ইন্দিৰা মিৰিৰ শিক্ষাজীৱন আনন্দময় হৈ উঠে। কলিকতাৰ স্কুলত পঢ়ি থকা কালতে ইন্দিৰা মিৰিৰ জোড়াসাঁকোৰ ঠাকুৰবাৰীত ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে নিজে কৰা নাটকৰ অভিনয় চোৱাৰ সৌভাগ্য ঘটে। ঠিক সেইদৰে স্কুলত পঢ়ি থকা কালতে ইন্দিৰা মিৰিয়ে কংগ্ৰেছৰ বিশাল মহাসভাত বিশেষভাৱে প্ৰশিক্ষিত হৈ স্বেচ্ছাসেৱীৰূপে অংশ গ্ৰহণ কৰাৰ সুযোগ লাভ কৰে। সেই সভাত জৱাহৰলাল নেহৰু, মতিলাল নেহৰু, সৰোজিনী নাইডু, বল্লভভাই পেটেল, সুভাষ চন্দ্ৰ বসু, মহাত্মা গান্ধী, মহম্মদ চৌকত আলি, ৰাজা গোপালজী ইত্যাদি প্ৰখ্যাত নেতাসকলৰ বক্তৃতা শুনি ইন্দিৰা মিৰি যথেষ্ট উদ্বুদ্ধ হয়।

ইন্দিৰা মিৰিয়ে সুখ্যাতিৰে প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱাত দেউতাকে কলিকতাৰ স্কটিছ চাৰ্চ কলেজত নাম লগাই দিয়ে। সুভাষ চন্দ্ৰ বসুৰ দৰে নেতাই পঢ়া কলেজখনত পঢ়িবলৈ পোৱাত ইন্দিৰা মিৰিৰ মন আনন্দ আৰু গৰ্বত ফুলি উঠে। অংক বিষয়টো লৈ ইন্দিৰাই কলা শাখাত নাম লগায় আৰু বাংলাৰ সলনি অসমীয়া বিষয়টো পঢ়িবলৈ লয় আৰু অসমীয়া বিষয়টো কলেজত পঢ়ুৱা নহয় বাবে ইন্দিৰাই যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰাৰ ওচৰত মাজে মাজে অসমীয়া শিকিবলৈ যায়। আই. এ. পৰীক্ষাৰ কিছুদিন আগতে গুৱাহাটীত থাকি সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাৰ ওচৰতো অসমীয়া ভাষাৰ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে। আই. এ. পাছ কৰি ইন্দিৰাই সেই কলেজতে বি. এ. পঢ়িবলৈ লয় আৰু বি.এ. পাছ কৰাৰ পাছত ইন্দিৰা অসমলৈ ঘূৰি আহে। অসমলৈ অহাৰ কিছুদিন পাছতে পাণবজাৰ ছোৱালী হাইস্কুলত অসমীয়া ভাষাৰ শিক্ষয়িত্ৰী হিচাপে নিযুক্তি লাভ কৰে। কিন্তু অসমীয়া বিষয়টো কলিকতাত চখত পঢ়াত সেই বিষয়টো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ভালদৰে পঢ়াব নোৱাৰিব বুলি ইন্দিৰা চিন্তিত হৈ পৰে আৰু হে’ডমাষ্টৰ হেমচন্দ্ৰ সেনক চাকৰি নকৰোঁ বুলি কয়। কিন্তু হেমচন্দ্ৰ সেনে

অংক, ইংৰাজী প্ৰধানভাৱে পঢ়াই তলৰ শ্ৰেণীত অসমীয়া পঢ়াবলৈ কৈ পিছদিনাৰ পৰা স্কুললৈ আহিবলৈ কয়। পাণবজাৰ ছোৱালী হাইস্কুলৰ হে’ডমাষ্টৰ হেমচন্দ্ৰ সেন আৰু শিক্ষয়িত্ৰী ৰাজবালা দাসৰ আদৰ্শ, শিক্ষাগত অৰ্হতা আৰু আচাৰ-আচৰণে ইন্দিৰাৰ জীৱনত যথেষ্ট প্ৰভাৱ পেলায়।

পাণবজাৰ ছোৱালী হাইস্কুলত তিনি মাহ চাকৰি কৰাৰ পাছত দেউতাকে ইন্দিৰাৰ বিয়া-বাৰুৰ কথা চিন্তা কৰি এদিন গৈ ছিলঙলৈ লৈ আহে। ছিলঙলৈ অহাৰ পাছত ইন্দিৰালৈ প্ৰস্তাৱ আহিল যে ছিলঙত থকা মণিপুৰৰ মহাৰাজাৰ প্ৰাসাদত গৈ ৰজাৰ ল’ৰা-ছোৱালীকেইটাক ইংৰাজী, অংক আৰু সংস্কৃত পঢ়াব লাগে। এনেয়ে থকাতকৈ ইন্দিৰাই সেই প্ৰস্তাৱত সন্মতি জনালে। ইন্দিৰা ৰাজ পৰিয়ালৰ শিক্ষয়িত্ৰী হ’ল আৰু কোনো পাৰিশ্ৰমিক নোহোৱাকৈ ৰাজপৰিয়ালৰ গাড়ীৰে অহা-যোৱা কৰি ইন্দিৰাই চাৰি মাহ শিক্ষয়িত্ৰী হিচাপে কাম কৰিলে। অৱশ্যে, প্ৰত্যেক দিনাই গাড়ী ভৰ্তি কৰি ৰজাঘৰৰ পৰা মিঠাই, ফল-মূল আৰু শাক-পাচলি আদি উপঢৌকন হিচাপে ইন্দিৰাই লাভ কৰে। ইয়াৰ পাছত দেউতাক সোণাধৰ সেণাপতিয়ে ঢকুৱাখনাৰ ম’হখোৱা গাঁৱৰ ফ’ৰেষ্ট অফিচাৰ মহীচন্দ্ৰ মিৰিৰ লগত ইন্দিৰাৰ বিয়াৰ আয়োজন কৰে। জনজাতীয় ল’ৰা মহীচন্দ্ৰৰ ঘৰৰ পৰা আৰু ইন্দিৰাৰ বংশ-পৰিয়ালৰ পৰা আপত্তি আহিল যদিও অৱশেষত বিয়া খাটাং হ’ল। সেনাপতিৰ গুৱাহাটীত থকা ঘৰৰ পৰাই বৰ ধুমধামেৰে বৈদিক প্ৰথামতে মহীচন্দ্ৰ আৰু ইন্দিৰাৰ বিয়া সম্পন্ন হ’ল আৰু ইন্দিৰা সেনাপতি গুচি ইন্দিৰা মিৰিলৈ পৰিবৰ্তন হ’ল। জনজাতীয় ল’ৰা মহীচন্দ্ৰক বিয়া কৰাই বিয়াৰ পাছত কিছু আচহুৱা পৰিবেশ-পৰিস্থিতিৰ সন্মুখীন হৈছিল যদিও শিক্ষিত ইন্দিৰাই সেই সকলো পৰিবেশতে সুন্দৰভাৱে মিলিবলৈ সক্ষম হৈছিল। অৰ্থাৎ, জনজাতীয় মিৰি সমাজত আপং খোৱাৰ যি পৰম্পৰা তাৰ লগত ইন্দিৰা মিৰি অভ্যস্ত নহয়। অকল আপং বুলিয়েই নহয়; মদ, ভাং, ধঁপাত, চুৰট আদি কোনো ধৰণৰ ৰাগিয়াল বস্তুৰ লগতে ইন্দিৰা অভ্যস্ত নহয়। কিন্তু বিয়াৰ পাছত সেই পৰিবেশৰ লগত মিলিবলৈ ইন্দিৰাই যত্ন কৰিছিল। আনকি মহীচন্দ্ৰৰ ঢকুৱাখনাৰ গাঁৱৰ ঘৰত চাংঘৰত সম্পূৰ্ণ ভিন্ন পৰিবেশত বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাৰে এমাহ কটাই সকলোৰে লগত মিলি আনন্দেৰে পাৰ কৰিবলৈও সক্ষম হৈছিল।

ইয়াৰ পাছত ইন্দিৰা মিৰি জীৱনৰ আন এক বিচিত্ৰ তথা বিৰল অভিজ্ঞতাৰ

সন্মুখীন হয়। মহীচন্দ্ৰ মিৰি কাজিৰঙা বনাঞ্চলৰ বাগৰিলৈ বদলি হৈ কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰি ইন্দিৰাকো লগত লৈ যায় আৰু কাজিৰঙাত থকা সেই সময়ছোৱাত ইন্দিৰাই অৰণ্যৰ বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতা লাভ কৰে। ঔপন্যাসিকাৰ ভাষাত—“যিজনী মানুহে স্কটিছ চাৰ্চ কলেজৰ পৰা বি এ পাছ কৰি আখৰ লিখিব নজনা মিৰি গাঁৱৰ মানুহৰ সৈতে মিলি খাব পাৰে, গাঁৱৰ তিৰোতাৰ মাজৰ এজনী হৈ নৈত গা ধুব পাৰে, হাতীত উঠি ভৰিত বুট জোতা পিন্ধি অৰণ্যলৈ যাব পাৰে, গছ-বিৰিখ চাই মতলীয়া হ’ব পাৰে, আৰু নাৰীৰ সবাতোকৈ সুন্দৰ আভূষণ, লজ্জাৰ ওৰণিখনৰ তলত সোমাই সময়ে সময়ে লুকাবও জানে।” (পৃষ্ঠা-□□□) ইতিমধ্যে মহীচন্দ্ৰ আৰু ইন্দিৰাৰ সাংসাৰিক জীৱন পূৰ্ণ কৰি এটি পুত্ৰ সন্তানৰ আগমন ঘটে। প্ৰকৃতিৰ অপৰূপ সৌন্দৰ্যত আত্মবিভোৰ হোৱা ইন্দিৰা পুত্ৰ সন্তানক লৈ ব্যস্ত হয়। ইয়াৰ পাছত ইন্দিৰাই এজনী ছোৱালী জন্ম দিয়ে। কাজিৰঙাৰ পাছত মহীচন্দ্ৰক যোৰহাটলৈ বদলি কৰাত ইন্দিৰাই ল’ৰা-ছোৱালী দুটাক লৈ তিনি মাহ গুৱাহাটীৰ ঘৰত কটায় আৰু তাৰ পাছত যোৰহাটলৈ যাত্ৰা কৰে। যোৰহাটত বেছিদিন নৌহওঁতেই মহীচন্দ্ৰ গোলাঘাটলৈ বদলি হয় আৰু ইন্দিৰাহঁত তাতে থাকিবলৈ লয়। ইন্দিৰা পুনৰ গৰ্ভৱতী হয়। মহীচন্দ্ৰই আটাইকেইটা সন্তানকে উচ্চ শিক্ষাৰে শিক্ষিত কৰাৰ কথা ভাবে আৰু বিদূষী ইন্দিৰাৰ শিক্ষা-দীক্ষাও যাতে অথলে নাযায় তাৰ প্ৰতিও সচেষ্ট হয়। কিন্তু মহীচন্দ্ৰৰ সেই আশা পূৰণ হ’বলৈ নাপালে। মাত্ৰ এদিনৰ ‘কলীয়াপানী জ্বৰ’তে(Black Water Fever) মহীচন্দ্ৰ আকস্মিকভাৱে ইন্দিৰাৰ জীৱনৰ পৰা আঁতৰি যায়। দুটি অবোধ সন্তানক বুকুত সাৱটি ইন্দিৰা পিতৃগৃহলৈ উভতি আহে। দেউতাকৰ বুজনিয়ে ইন্দিৰাক কিছু সাহস দিয়ে। ইন্দিৰাই তৃতীয় সন্তানটো জন্ম দিবলৈ মানসিকভাৱে প্ৰস্তুত হয় আৰু যথা সময়ত ইন্দিৰাৰ এটি পুত্ৰ সন্তান জন্ম হয়। বৰপুত্ৰৰ নাম উৎপল ৰখাৰ দৰে সৰু পুত্ৰৰ নাম ৰাখে মৃণাল। উৎপল, চপলা আৰু মৃণাল—এই তিনিওটা সন্তানক পিতৃ-মাতৃ উভয়ৰে দায়িত্ব পালন কৰি উপযুক্তভাৱে গঢ় দিবলৈ ইন্দিৰা সংকল্পবদ্ধ হয়।

মহীচন্দ্ৰৰ মৃত্যুৱে ইন্দিৰাক জীৱনৰ বিভিন্ন সত্যৰ সৈতে মুখামুখি হ’বলৈ সাহস দিলে। সৰু পুত্ৰ মৃণালৰ তিনিমাহ পূৰ হওঁতেই ইন্দিৰাই ছিলঙৰ স্কুল এখনত অস্থায়ী শিক্ষয়িত্ৰীৰ পদত যোগদান কৰিবলৈ ল’ৰা-ছোৱালী কেইটাৰ সৈতে ছিলঙৰ ঘৰলৈ গুচি যায়। ঘৰৰ সকলো কাম-বন কৰি খাছীয়া কঙৰ

হাতত কেঁচুৱা গতাই ইন্দিৰা স্কুললৈ যায় আৰু আহিও ঘৰৰ কাম-বন কৰি ল’ৰা-ছোৱালীক খুৱাই-বুৱাই পিছদিনা পঢ়াবলগীয়াখিনি এবাৰ চকু ফুৰায়। এইদৰে কেইমাহমান যোৱাৰ পাছত আকৌ পাণবজাৰ ছোৱালী হাইস্কুলৰপৰা শিক্ষয়িত্ৰী পদত যোগদান কৰিবলৈ আমন্ত্ৰণ পোৱাত ইন্দিৰাই ল’ৰা-ছোৱালী কেইটাৰ সৈতে গুৱাহাটীৰ ঘৰলৈ গুচি আহে। তাতো কেইমাহমান চাকৰি কৰাৰ পাছত ইন্দিৰাই ছিলঙৰ অসমীয়া ছোৱালী হাইস্কুলত প্ৰধান শিক্ষয়িত্ৰীৰ পদ খালী হোৱাৰ খবৰ পায় আৰু দেউতাকৰ লগত আলোচনা কৰি ইন্দিৰাই আকৌ ছিলঙলৈ যাত্ৰা কৰে। তাত যোগদান কৰাৰ কিছুদিন পাছতেই প্ৰধান শিক্ষয়িত্ৰী ইন্দিৰা মিৰি ছিলঙৰ সমাজত এটি পৰিচিত নাম হৈ পৰে। নানা অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানে প্ৰধান শিক্ষয়িত্ৰী ইন্দিৰা মিৰিক বিশেষ সন্মান প্ৰদান কৰে। ইন্দিৰাই এইবাৰ নিজকে উপযুক্তভাৱে গঢ় দিয়াৰ কথা চিন্তা কৰে আৰু বহুত ভাবি-চিন্তি এদিন স্থানীয় ছেইন্ট মেৰিজ কলেজত বি. টি. শ্ৰেণীত নাম লগায়। শিক্ষক প্ৰশিক্ষণৰ এই ডিগ্ৰীয়ে শিক্ষয়িত্ৰী পদৰ যোগ্যতা আৰু বঢ়াব বুলি ইন্দিৰাই পঢ়া-শুনা আৰু আন সকলো কষ্ট কৰিবলৈ মনত সাহস পায়। নানা দুখ-কষ্টৰ মাজেৰে ঘড়ীৰ কাটাৰ দৰে ইন্দিৰাৰ জীৱন চলিবলৈ ধৰে —“পুৱা ঘৰুৱা কাম-বন কৰি সময়মতে স্কুল পায়গৈ। স্কুল শেষ কৰিয়েই ঘৰলৈ আহি ল’ৰা-ছোৱালীক খুৱাই-বুৱাই সন্ধিয়া নৈশ কলেজলৈ ওলায়। নিশা ন বজাত ঘৰ সোমায়। ভাত এমুঠি ৰান্ধি খাই মাজনিশালৈকে পঢ়া-শুনা কৰে।” (পৃষ্ঠা-□□□□ এইদৰে এবছৰৰ অসীম কষ্টৰ ফলত ইন্দিৰাই প্ৰথম শ্ৰেণী লৈ বি. টি. পাছ কৰে। ইয়াৰ পাছত ইন্দিৰাই আৰু সুযোগলৈ অপেক্ষা কৰিবলগীয়া হোৱা নাই। দৰ্খাস্ত এখন কৰোঁতেই গুজৰাটৰ বিখ্যাত সাৰাভাই পৰিয়ালৰ নেতৃত্বত অনুষ্ঠিত ছমহীয়া মণ্টেছৰী প্ৰশিক্ষণ ল’বলৈ ইন্দিৰাই কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা অভাৱনীয়ভাৱে এটা জলপানী লাভ কৰে। যি প্ৰশিক্ষণত স্বয়ং মেডাম মণ্টেছৰীয়ে আহি প্ৰশিক্ষণ দিব সেই প্ৰশিক্ষণৰ সুযোগ ইন্দিৰাই হেৰুৱাব নুখুজিলে। ইন্দিৰাই ডাঙৰ ল’ৰাটো দেউতাকক আৰু সৰু ল’ৰা-ছোৱালী দুটা ভনীয়েক পংকজ আৰু ভিনিহিয়েক নন্দেশ্বৰ বণিয়াৰ হাতত গতাই ছমাহৰ বাবে আহমেদাবাদলৈ যাবলৈ প্ৰস্তুত হয়। দুদিনীয়া আমনিদায়ক ৰে’লযাত্ৰাৰে ভায়েকৰ সৈতে ইন্দিৰা গৈ গন্তব্যস্থানত উপস্থিত হয়। আকৰ্ষণীয় ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী মেডাম মণ্টেছৰী নামৰ শিক্ষয়িত্ৰীগৰাকীৰ পৰা প্ৰশিক্ষণ ল’বলৈ

পাই ইন্দিৰা আনন্দত উৎফুল্লিত হৈ পৰে। ছমাহ প্ৰশিক্ষণৰ পাছত পৰীক্ষা দি ইন্দিৰা দিল্লীত থকা ককায়েকৰ আমন্ত্ৰণক্ৰমে দিল্লীলৈ যায়। ককায়েক মহেন্দ্ৰলাল দাসে ইন্দিৰাক শিক্ষামন্ত্ৰীৰ ওচৰলৈ লৈ যায় আৰু শিক্ষামন্ত্ৰীৰ পৰামৰ্শ মতে বিলাতত পঢ়িবৰ বাবে শিক্ষামূলক জলপানীৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ চৰকাৰলৈ এখন আবেদন দিয়ে। দিল্লীৰ পৰা ঘূৰি আহি এমাহমান ঘৰত থাকোঁতেই খবৰ আহে এসপ্তাহ পিছতেই দিল্লীত গৈ সাক্ষাৎকাৰ দিব লাগে। ঘৰত ল'ৰা-ছোৱালী এৰি সাত সাগৰ তেৰ নদীৰ সিপাৰে বিলাতত পঢ়িবলৈ যোৱাটো অসম্ভৱ বুলি ভাবি ইন্দিৰাই সাক্ষাৎকাৰ দিবলৈ অনিচ্ছা প্ৰকাশ কৰিলে। কিন্তু দেউতাকৰ পৰামৰ্শ আৰু সাহসত ইন্দিৰা সাক্ষাৎকাৰত অৱতীৰ্ণ হ'ল। তাৰ এমাহমানৰ পাছত স্কটলেণ্ডৰ এডিনবৰা বিশ্বৱিদ্যালয়ত পঢ়িবলৈ সুযোগ পোৱাৰ খবৰ পালে। এইবাৰ খবৰটো শুনি ইন্দিৰা সঁচাকৈয়ে বিমৰ্ষ হৈ পৰিল। ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাক এৰি দুবছৰৰ বাবে বিদেশত পঢ়িবলৈ কেনেকৈ যাব এই কথা ভাবি ইন্দিৰা চিন্তিত হ'ল। কিন্তু দেউতাক আৰু ঘৰখনে এনে সুযোগ নেহেৰুৱাবলৈ ইন্দিৰাক সাহস দিলে আৰু দেউতাকে যোৱাৰ সকলো বন্দোবস্ত কৰিলে। এসপ্তাহৰ ভিতৰত ব'ম্বেত উপস্থিত হৈ জাহাজৰ পাৰপত্ৰ আৰু অন্যান্য বিধিবোৰ সুকলমে সমাপ্ত কৰি সেই বিশ্ববিদ্যালয়তে পঢ়িবলৈ যোৱা কমলা আৰু এনা নামৰ ছোৱালী দুজনীৰ লগত ইন্দিৰাই বিদেশলৈ যাত্ৰা কৰিলে। সাগৰীয় নানা বিপদ-বিঘিনি নেওচি চৈধ্য দিনৰ অন্তত ইন্দিৰাহঁতে গৈ বিদেশৰ মাটিত ভৰি দিলে। তাৰ পাছত এঘণ্টা ৰে'লেৰে যাত্ৰা কৰি ইন্দিৰাহঁত লণ্ডন পালেগৈ। ৰাতিটো হোটেলত থাকি পিছদিনা হাইকমিচনাৰৰ অফিচলৈ গৈ হাইকমিচনাৰ মিছ বোসৰ লগত কথা-বতৰা পাতি সেইদিনা ৰাতিয়েই এডিনবৰালৈ ৰে'লেৰে যাত্ৰা কৰিলে। এডিনবৰা বিশ্ববিদ্যালয় পোৱাৰ পাছত পাঠ্যক্ৰম বেলেগ হোৱাৰ বাবে কমলা, এনা আৰু ইন্দিৰা পৃথক হৈ পৰিল।

এডিনবৰা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শৈক্ষিক জীৱনত ইন্দিৰাই বহুতো বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতা লাভ কৰে। বিদেশত শিক্ষা গ্ৰহণৰ লগে লগে তেওঁলোকৰ নিয়মানুৱৰ্তিতা, শৃংখলাবদ্ধতা, খাদ্য গ্ৰহণ এই সকলোৰে লগত ইন্দিৰা মিলি পৰিল আৰু তাৰ লগে লগে গৱেষণা-পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰাৰ বাবেও যথেষ্ট কষ্ট কৰিবলৈ ধৰিলে। শীতকালত শিক্ষানুষ্ঠান আৰু হোষ্টেল বন্ধ হৈ যোৱাৰ বাবে ইন্দিৰা ভাড়াঘৰলৈ আহিবলগা হয় আৰু ভাড়াঘৰত থকা সেই দিনবোৰত

ইন্দিৰাই নানা অভিজ্ঞতা লাভ কৰে। ভাড়াঘৰৰ মালিকৰ সৈতে স্কটলেণ্ডৰ গাঁও চাবলৈ যোৱাৰ সুযোগ লাভ কৰে। এডিনবৰা বিশ্ববিদ্যালয়ত পঢ়ি থকা কালত ইন্দিৰাই মেডাম মণ্টেছৰীক লগ পায়। এডিনবৰা বিশ্ববিদ্যালয়ে মেডাম মণ্টেছৰীক পি.এইচ.ডি. ডিগ্ৰীৰে সন্মানিত কৰে আৰু তাতে ইন্দিৰা মিৰি পঢ়ি থকাৰ কথা গম পাই মেডাম মণ্টেছৰীয়ে ইন্দিৰাক লগ পাব খোজে। মেডাম মণ্টেছৰীৰ দৰে এগৰাকী মহীয়সী নাৰীৰ সান্নিধ্য পাই ইন্দিৰা আনন্দত অধীৰ হৈ পৰে। এডিনবৰা বিশ্ববিদ্যালয়ত পঢ়ি থকা কালতে ইন্দিৰাই অক্সফোৰ্ডত তিনি মাহৰ প্ৰশিক্ষণ লোৱাৰ সুযোগ পায় আৰু তাতে ইন্দিৰাই বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাক লগ পায়। অক্সফোৰ্ডৰ শ্ৰেণীকোঠাত ইন্দিৰাহঁতে কটন কলেজৰ প্ৰাক্তন প্ৰিঞ্চিপাল চুডমাৰ্ছনৰ জোঁৱায়েকক লগ পায়। জোঁৱায়েকৰ পৰা অসমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকেইজনৰ কথা শুনি চুডমাৰ্ছনে তেওঁলোকক লগ পাব খোজাত ইন্দিৰা আৰু বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই চুডমাৰ্ছনক লগ ধৰিবলৈ যায়। অসমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী দুজনক লগ পাই চুডমাৰ্ছন চাহাবৰ চকু মুখ আনন্দত উজ্জ্বল হৈ পৰে। তেওঁৰ লগত কথা-বতৰা পাতি উভতি আহোঁতে ইন্দিৰা আৰু বিৰিঞ্চি বৰুৱা দুয়োজনৰ মুখৰ মাত হেৰাই যায়। এইদৰে অক্সফোৰ্ডৰ প্ৰশিক্ষণ সমাপ্ত কৰি এডিনবৰালৈ ঘূৰি অহাৰ দুমাহ পাছতেই ইন্দিৰাৰ শিক্ষাকালৰ অন্ত পৰে। নিজ দেশলৈ উভতি আহাৰ আগেয়ে দুজনমান বন্ধুৱে দুখনমান ঠাইলৈ ফুৰিবলৈ যাবলৈ লগ ধৰে যদিও দেউতাকৰ গা বেয়া আৰু বেণুকাই ঢুকোৱাৰ খবৰ পোৱাত ইন্দিৰাৰ ফুৰিবলৈ যোৱা নহয়। এডিনবৰাৰ শেষ নিশা ইন্দিৰাৰ বন্ধুবোৰে নৈশ আহাৰেৰে বিদায় সম্ভাষণ জনায়। হোষ্টেলতো ইন্দিৰাৰ বাবে এটা সৰু-সুৰা বিদায় পাৰ্টিৰ আয়োজন হয়। সকলোৰে পৰা অভিনন্দন গ্ৰহণ কৰি বিষাদ আৰু কৃতজ্ঞ চিত্তেৰে ইন্দিৰা অসমলৈ উভতিবলৈ সাজু হ'ল আৰু অকলেই জাহাজেৰে সাগৰ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। গুৱাহাটীৰ ঘৰ পাই 'বেণুকাই' বিহীন ঘৰখনত ইন্দিৰাই শূন্যতা অনুভৱ কৰে আৰু দুদিন থাকি দেউতাক আৰু ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাক লৈ ইন্দিৰা ছিলঙৰ ঘৰলৈ যায়।

ইয়াৰ পিছতহে ইন্দিৰাৰ আচল জীৱন আৰম্ভ হ'ল। বিদেশত থাকোঁতেই ইন্দিৰাই কামৰ সন্ধানত দুই-এঠাইলৈ চিঠি লিখিছিল। সেই সূত্ৰ ধৰি উত্তৰ-পূব সীমান্ত 'নেফা'ৰ উপদেষ্টা ৰাকাৰ চাহাবে নেফাত কাম কৰিব পাৰিব নেকি বুলি ইন্দিৰালৈ এখন চিঠি দিছিল। ইন্দিৰাই পাৰিম বুলি উত্তৰ দিছিল আৰু

সেয়ে বিদেশৰ পৰা আহি ৰাকাৰ চাহাবক লগ ধৰিবলৈ গ'ল। ইন্দিৰাৰ সিদ্ধান্তত ৰাকাৰ চাহাব আনন্দিত হ'ল আৰু ইন্দিৰাক নেফাৰ এখন উপযুক্ত শিক্ষা আঁচনি প্ৰস্তুত কৰি দিবলৈ ক'লে। ইন্দিৰাই এসপ্তাহমান কষ্ট কৰি এখন শিক্ষা আঁচনি প্ৰস্তুত কৰি ৰাকাৰ চাহাবক দিলেগৈ। তাৰ তিনিদিন পিছতে নেফাৰ শিক্ষা বিভাগৰ শীৰ্ষ বিষয়া হিচাপে ইন্দিৰা মিৰিয়ে নিযুক্তি লাভ কৰিলে। ইন্দিৰাই সৰু ল'ৰা-ছোৱালী দুটাক ভনীয়েক পংকজক গতাই ডাঙৰ ল'ৰা উৎপলক লগত লৈ নেফাত চাকৰি কৰিবলৈ গ'ল। ভাৰত চৰকাৰৰ দায়িত্বশীল শীৰ্ষ বিষয়া ইন্দিৰা মিৰিৰ সন্মুখত এয়া এক ডাঙৰ প্ৰত্যাহ্বান। কাৰণ গভীৰ অৰণ্যৰে ভৰা, সহজে বা-বাতৰি নোযোৱা দুৰ্গম ঠাই নেফাৰ শিক্ষা বিভাগৰ প্ৰথম মহিলা শিক্ষা বিষয়া হ'ল ইন্দিৰা মিৰি। যি সময়ত ব্ৰাহ্মণ সমাজত ছোৱালীক পঢ়ুৱাৰ কথা নাভাবি পুষ্পিতা হোৱাৰ আগতে ন-দহ বছৰতে বিয়া দিছিল, অন্যান্য সম্প্ৰদায়ৰ ছোৱালী স্কুললৈ পঠাবলৈ সাহস কৰা নাছিল সেই সময়ত ইন্দিৰা মিৰিয়ে বিলাতত উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি আহি নৰ্থ ইষ্ট ফ্ৰণ্টিয়াৰ এজেন্সিৰ (নেফা) দৰে অজান্তিমুলুকত শিক্ষা বিভাগৰ মুৰব্বী হিচাপে কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰিছিল। ই সঁচাকৈয়ে বিস্ময়কৰ কথা। ইন্দিৰাৰ মনৰ সেই দৃঢ়তা যেন সৰুতেই প্ৰকাশ পাইছিল। সৰুতেই ইন্দিৰাই বেণুকাইক কৈছিল, "মই শদিয়ালৈ যামেই।" আৰু সঁচাকৈয়ে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ প্ৰতিনিধি হৈ শিক্ষা বিভাগৰ এক গধুৰ দায়িত্ব পালন কৰিবলৈ ইন্দিৰা মিৰি শদিয়ালৈ আহিছে। ইন্দিৰাই নিজে ছিলঙক হে'ড কোৱাৰ্টাৰ হিচাপে নলৈ শদিয়াক হে'ড কোৱাৰ্টাৰ হিচাপে বাছি ল'লে আৰু মেছিন নাৱত উঠি শদিয়ালৈ যাত্ৰা কৰিলে। নদীৰ পাৰত ইমদাদ আলী, কণ্টিৰাম শইকীয়াকে ধৰি কেইবাজনো মানুহ ৰৈ আছিল। তেওঁলোকে ইন্দিৰাক ঘাটৰপৰা জীপগাড়ীৰে লৈ আহিল। নেফাত স্কুল স্থাপনৰ বাবে ইন্দিৰাই পাহাৰীয়া ঠাইবোৰ পৰিদৰ্শন কৰি, মানুহবোৰৰ সৈতে কথা-বতৰা পাতি ঘনিষ্ঠ হোৱাৰ কথা ভাবিলে আৰু সেই উদ্দেশ্যৰে পাহাৰীয়া ঠাইবোৰলৈ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। নেফাত শিক্ষা প্ৰসাৰৰ বাবে ইন্দিৰা মিৰিয়ে দেনিং, পাছিঘাট, নিজামঘাট, মেকা, দাম্বুক, চৌখাম আদি ঠাইত প্ৰথম কাম আৰম্ভ কৰাৰ কথা ভাবি এই বিভিন্ন ঠাইবোৰলৈ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। এই যাত্ৰাকালত ইন্দিৰাৰ সংগী হয় সেই ঠাইৰ পলিটিকেল অফিচাৰসমূহ। ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ কেতিয়াবা জীপগাড়ীৰে, কেতিয়াবা বেতৰ সাঁকো পাৰ হৈ, কেতিয়াবা দুৰ্গম

পাহাৰ বগাই, কেতিয়াবা হাতীৰ পিঠিত উঠি আৰু কেতিয়াবা খোজ কাঢ়ি ইন্দিৰাই এই পাহাৰীয়া ঠাইবোৰ পৰিদৰ্শন কৰি মানুহবোৰৰ লগত স্কুল পতা সম্পৰ্কে কথা-বতৰা পাতি এক বিচিত্ৰ তথা বিৰল অভিজ্ঞতা লাভ কৰিলে। পাহাৰীয়া মানুহবোৰৰ নিভাঁজ মৰম আৰু সৰলতাত ইন্দিৰা মুগ্ধ হ'ল। এই ঠাইসমূহ পৰিদৰ্শন কৰি তাৰ অভিজ্ঞতাৰে এখন আঁচনি তৈয়াৰ কৰি ইন্দিৰা মিৰিয়ে ছিলঙলৈ আহি ৰাকাৰ চাহাবক লগ ধৰি আঁচনিখন দিলে আৰু নেফাৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা সম্পৰ্কে সংক্ষিপ্তভাৱে নিজৰ মতামত দাঙি ধৰিলে। ইয়াৰ পাছত ইন্দিৰাই ৰাকাৰ চাহাবৰ লগত শিক্ষাৰ মাধ্যম, শিক্ষক নিযুক্তি আৰু সামাজিক শিক্ষা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিলে। নেফাৰ এই অঞ্চলসমূহত শিক্ষাৰ মাধ্যম অসমীয়া হ'ব লাগে, অসমীয়া জনা শিক্ষক নিযুক্তি দিব লাগে আৰু সম্পূৰ্ণ সমাজৰ বাবে সম্পূৰ্ণ শিক্ষা হ'ব লাগে বুলি ৰাকাৰ চাহাবৰ আগত নিজৰ মতামত ব্যক্ত ধৰিলে।

ইন্দিৰা মিৰিৰ পৰামৰ্শ অনুযায়ী প্ৰথম পৰ্যায়ৰ শিক্ষক নিযুক্তি আৰম্ভ হ'ল আৰু শিক্ষকসকলক প্ৰশিক্ষণ দিবৰ বাবে শদিয়াত এটা প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ সাজি উলিওৱা হ'ল। প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰটো আটকধুনীয়া কৰি সাজি উলিওৱাত ইন্দিৰা মিৰিক স্থানীয় লোকসকল, চৰকাৰী বিষয়াসকল আৰু শদিয়া হাইস্কুলৰ শিক্ষকসকলে সহায় কৰিলে। শিক্ষকসকলে 'ইন্দিৰা মিৰিৰ সত্ৰ' নামেৰে প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰটোৰ নামকৰণ কৰি ফুলনি আদিৰে চালে চকুৰোৱা কৰি তুলিলে। ইন্দিৰা মিৰিৰ তৎপৰতাত চৰকাৰে নানা অনুমোদন জনাই চৰকাৰীভাৱে আহাৰ আৰু কিতাপৰ যোগান ধৰিলে। প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰটোত শদিয়াৰ ভালেখিনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে আহি যোগ দিলে আৰু তাত পঢ়া-শুনাৰ লগতে তাঁত বোৱা, কাঠ-বাঁহৰ কাম, কৃষি শিক্ষা, স্বাস্থ্য শিক্ষা আদি সকলো পাঠ্যক্ৰম আৰম্ভ হ'ল। ইতিমধ্যে চৰকাৰী স্কুলত ৰোমান লিপিৰ প্ৰচলন নহ'ব বুলি চাৰ্কুলাৰ অহাত ইন্দিৰা মিৰিয়ে শিক্ষা ব্যৱস্থাত অসমীয়া লিপিৰ প্ৰচলন কৰিলে। আচাম ৰাইফলচৰ সেনা জোৱানৰ দ্বাৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শৰীৰ চৰ্চা আৰু অনুশাসনৰো প্ৰশিক্ষণ দিয়া হ'ল। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগতে শিক্ষকসকলকো নানা বিষয়ত প্ৰশিক্ষিত কৰি তোলা হ'ল। প্ৰশিক্ষণৰ পাছত নেফাৰ দুৰ্গম অঞ্চলত গৈ চাকৰি কৰিব লাগিব বাবে শিক্ষকসকলক দোৱান শিকাবৰ বাবে ভালদৰে অসমীয়া জনা শিক্ষিত জনজাতীয় লোকক নিযুক্ত কৰা হ'ল। এইদৰে 'ইন্দিৰা মিৰি সত্ৰ'ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগতে

শিক্ষকসকলো নানা বিষয়ত প্ৰশিক্ষিত হ'বলৈ ধৰিলে। শিক্ষক প্ৰশিক্ষণৰ লগে লগে ইন্দিৰা মিৰিয়ে সাতখন স্কুল পতাৰ আঁচনি দাঙি ধৰি দুৰ্গম পাহাৰীয়া ঠাইত চাকৰি কৰিবলৈ হ'লে মনত দুৰ্জয় সাহস বান্ধি কৰ্তব্যত অগ্ৰসৰ হ'বলৈ শিক্ষকসকলক আহ্বান জনালে।

প্ৰশিক্ষণৰ কালছোৱাত ইন্দিৰা মিৰিয়ে শীত-তাপ, বতাহ-বৰষুণ নেওচি স্কুলৰ বাবে ঠাই নিৰ্বাচন কৰি গাঁৱৰ মানুহক স্কুলৰ প্ৰতি আগ্ৰহ জন্মাবলৈ নেফাৰ পৰ্বতে-কন্দৰে ঘূৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে। আনকি কাঠ-বাঁহেৰে স্কুলঘৰ সজাৰ পৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আকৰ্ষণ কৰি স্কুললৈ আনি জনজাতীয় আচাৰ-আচৰণ শিকি সিহঁতৰ লগত মিলি শিক্ষা দিবলৈ শিক্ষকসকলকো মানসিকভাৱে সাজু কৰি তুলিলে। ইন্দিৰা মিৰিৰ সাহস আৰু মনোবলৰ বাবেই শিক্ষকসকলেও পাহাৰৰ গাঁওবোৰত সন্মুখীন হোৱা নানা পৰিস্থিতি চম্ভালিবলৈ সক্ষম হৈছিল। ইন্দিৰা মিৰিৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ আনুগত্য আছিল অসীম। ঔপন্যাসিকাৰ ভাষাত—"আমাৰ মেডাম মিৰিয়ে বাঘ, হাতী, ভালুক থকা হাবিৰ মাজেৰে নিশাও পাৰ কৰিছে। গাঁওবোৰ ভ্ৰমণ কৰিছে। শিক্ষাৰ প্ৰতি গাঁওবুঢ়াসকলক সজাগ কৰিছেগৈ। তেওঁৰ দুয়োখন ভৰি জোকে খাই থকা-সৰকা কৰিছে, ডাম-ডিমে কামুৰি শৰীৰৰ ছাল ফুটফুটীয়া কৰিছে, সেইগৰাকী বিদুষী মহিলাই স্কটলেণ্ডত উচ্চ শিক্ষা লৈ আহি এই পৰ্বতে-কন্দৰে সোমাইছেহি। মনত সাংঘাতিক শকতি আৰু দৃঢ় লক্ষ্য নাথাকিলে এনে কাম কৰিব নোৱাৰে। তেখেতৰ পৰাই আমি কাম কৰিবলৈ প্ৰেৰণা পাইছোঁ।" (পৃষ্ঠা. □□□) ইন্দিৰা মিৰিৰ প্ৰেৰণাতে শিক্ষকসকলেও ল'ৰা-ছোৱালী গোটাই স্কুলঘৰ সাজি দুৰ্গম পাহাৰীয়া ঠাইত শিক্ষকতা কৰিবলৈ সাহস পালে। নতুনকৈ পতা স্কুলবোৰ ইন্দিৰা মিৰিয়ে পলিটিকেল অফিচাৰৰ লগত গৈ পৰিদৰ্শন কৰিলে আৰু শিক্ষকসকলক ভূয়সী প্ৰশংসা কৰিলে। সেই সময়তে ইন্দিৰা মিৰিৰ দেউতাক সোণাধৰ সেনাপতিৰ মৃত্যুৰ খবৰ আহিল। কিন্তু ভৰ বাৰিষাৰ বাবে যাতায়াত ব্যৱস্থা বিচ্ছিন্ন হোৱাত ইন্দিৰাই পিতৃ শ্ৰাদ্ধতো যোগ দিব নোৱাৰিলে। বৰঞ্চ সেইকেইদিনো ইন্দিৰা মিৰিয়ে এসাঁজ ফলাহাৰ আৰু এগিলাচ গাখীৰ খাই নিজামঘাট, দাম্বুকৰ স্কুল পৰিদৰ্শন কৰিবলৈ গৈছিল। স্থিতপ্ৰজ্ঞ এইগৰাকী মহিলাই পিতৃ বিয়োগৰ ব্যথা সামৰি স্বাভাৱিকভাৱে এনেদৰে কামত মনোনিৱেশ কৰিছিল যে কোনোৱে সেই খবৰ গম পোৱা নাছিল। পিছত এখন ফেৰী

চলাত এমাহমানৰ বাবে ইন্দিৰা ঘৰলৈ যোৱাত এই শোকবাৰ্তা জনাজনি হৈছিল আৰু ইন্দিৰা মিৰি ঘূৰি অহাৰ তিনিদিনৰ পাছত কণ্টিৰাম শইকীয়াৰ নেতৃত্বত 'ইন্দিৰা মিৰি সত্ৰ'ত সকলোৱে মিলি সম্পূৰ্ণ বৈদিক নিয়মেৰে শ্ৰাদ্ধ অনুষ্ঠিত কৰিছিল। এই শ্ৰাদ্ধত পাহাৰৰ নানা ধৰণৰ জনজাতীয় লোকসকল অতিথি হৈ আহিছিল।

ইন্দিৰা মিৰিৰ সত্ৰৰ খবৰবোৰ ৰাজ্যপালকে ধৰি উচ্চস্তৰৰ বিষয়াসকলৰ কাণত পৰিবলৈ ধৰিলে আৰু সকলোৱে শদিয়ালৈ আহিবলৈ ইচ্ছা কৰা হ'ল। সেয়ে কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্যৰ মন্ত্ৰী আমোলাকে ধৰি উচ্চস্তৰীয় লোকসকল নেফা ভ্ৰমণলৈ আহোঁতে ইন্দিৰা মিৰিৰ সত্ৰও পৰিদৰ্শন কৰি যায়। ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাও ইন্দিৰা মিৰিৰ সত্ৰত কেইদিনমানৰ আলহী হৈছিল। জ্যোতিপ্ৰসাদ সত্ৰত থকা দিনকেইটাত বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ লোকৰ সমাগমত সত্ৰখন তীৰ্থস্থানলৈ ৰূপান্তৰিত হৈছিল।

ইন্দিৰা মিৰিয়ে সোৱণশিৰি উপত্যকাত কাম বিশেষ আগবঢ়া নাই বাবে সেই ঠাই পৰিদৰ্শন কৰিবলৈ ওলাল আৰু মোহনবাৰীৰ পৰা জিৰোলৈ ৰেচন দিবলৈ যোৱা ডাকোটা এখনত উঠি ইন্দিৰা মিৰি জিৰো পৰিদৰ্শন কৰি আহিল। তাৰ পিছদিনা সেইখন ডাকোটাতে উঠি পাছিঘাটলৈ যাত্ৰা কৰিলে। কিন্তু ডাকোটাখন পিতনিত সোমাই পৰাত দহদিন পাছিঘাটত বন্দী হৈ থাকি শদিয়ালৈ ঘূৰি আহিল। ইয়াৰ পাছত নেফাৰ অন্যতম সুন্দৰ ঠাই কামেং পৰিদৰ্শন কৰিবলৈ ওলাল। লগত ওলাল বালিপাৰা আৰু সোৱণশিৰিৰ শিক্ষা বিষয়া ৰামপ্ৰসাদ খাউণ্ড আৰু বস্তু-বাহানি কঢ়িওৱা কেইবাজনো পোৰ্টাৰ। চাৰিদুৱাৰৰ পৰা ঘোঁৰাত উঠি ভালুকপুঙৰ গভীৰ অৰণ্যৰ মাজেৰে যাত্ৰা কৰি ৰাতি হোৱাত অলপ ওখ ঠাই চাই যাত্ৰা স্থগিত ৰখা হ'ল। লগত যোৱা পোৰ্টাৰবোৰে ভাত-পানী ৰন্ধাৰ পৰা ৰাতি থাকিবৰ বাবে জুপুৰী ঘৰ সজালৈকে সকলো কৰিলে। পুৱা যাত্ৰা আৰম্ভ কৰাৰ তিনি ঘণ্টামানৰ পাছত ৰূপাত উপস্থিত হৈ তাতে থকাৰ ব্যৱস্থা হ'ল। ৰূপাৰ স্কুল পৰিদৰ্শন কৰি গাঁৱৰ মানুহক পঢ়া-শুনাৰ প্ৰতি আগ্ৰহী কৰি সভা অনুষ্ঠিত কৰিলে। ৰূপাৰ পৰা পিছদিনা পুৱা ব'মডিলালৈ যাত্ৰা আৰম্ভ হ'ল। সেইদিনা ব'মডিলাত অস্থায়ী শিবিৰত কটাই পিছদিনা ডিৰাঙলৈ যাত্ৰা আৰম্ভ হ'ল আৰু সন্ধিয়া ডিৰাঙত উপস্থিত হৈ স্কুলঘৰতে ৰাতিটো থকাৰ

ব্যৱস্থা হ'ল। পিছদিনা ডিৰাঙৰ সৰু সৰু গাঁওবোৰ ঘূৰি শিক্ষা-দীক্ষাৰ বুজ ল'লে। এই পাহাৰীয়া ঠাইবোৰত শিক্ষকসকলৰ ত্যাগ আৰু শিক্ষা দিয়াৰ পদ্ধতি দেখি ইন্দিৰা সঁচাকৈয়ে অভিভূত হ'ল। ডিৰাঙৰ পৰা পিছদিনা ওভতনি যাত্ৰা আৰম্ভ হ'ল। আহোঁতে ব'মডিলা হৈ নাহি পশ্চিম কামেঙৰ বুট হৈ বেলেগ ৰাস্তাৰে ঘূৰি আহিল। এইদৰে ইন্দিৰা মিৰিয়ে নেফাত শিক্ষা প্ৰসাৰৰ বাবে সকলো বিপদ-বিঘিনি আৰু শাৰীৰিক কষ্ট নেওচি যি নেতৃত্ব বহন কৰিছিল সি সঁচাকৈয়ে বিৰল।

□□□□ চনৰ বৰভূঁইকঁপৰ সময়তো ইন্দিৰা মিৰিয়ে বলিষ্ঠ নেতৃত্ব গ্ৰহণ কৰিছিল। ৰিলিফৰ চেক্ৰেটাৰী হিচাপে ৰিলিফ যোগান ধৰাৰ উপৰি নেফাৰ বিভিন্ন অঞ্চলত হোৱা ভূমিকম্পৰ ক্ষয়-ক্ষতিৰ বুজ লৈ মানুহ উদ্ধাৰ কৰালৈকে সকলো কামতে ইন্দিৰাই আগভাগ লৈছিল। ভূমিকম্পৰ পাছত হোৱা বানপানীয়ে শদিয়াৰ এনেদৰে ক্ষতি কৰিলে যে শদিয়াৰ শিক্ষানুষ্ঠান, চৰকাৰী কাৰ্যালয়বোৰো এটা এটাকৈ উঠি যাবলৈ বাধ্য হ'ল। ইন্দিৰা মিৰিৰ সত্ৰখন শদিয়াৰ পৰা মাৰ্ঘেৰিটালৈ নিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ল। শদিয়াৰ পৰা যোৱাৰ আগতে ইন্দিৰা মিৰিয়ে ক্ষতিগ্ৰস্ত হোৱা স্কুলবোৰ পৰিদৰ্শন কৰিবলৈ ধৰিলে। হাবিৰ মাজত অস্থায়ী কেম্পত থাকি, মহ-ডাঁহৰ কামোৰ খাই ইন্দিৰা মিৰিৰ দলটোৱে নেফাৰ দুৰ্গম পাহাৰীয়া ঠাই ডেনিং, ডেৰাই, থেৰলিয়াং আদিলৈ গ'ল। ভূমিকম্পই পাহাৰৰ বাট-পথ নাইকিয়া কৰি পেলালে। নদীবোৰৰ গতিপথ সলনি হ'ল। তেনে অৱস্থাত ইন্দিৰা মিৰিয়ে চৰকাৰী সাহায্য দিবলৈ যোৱা দলৰ লগত চামিল হৈ নাৱতে ৰাতিটো কটাই হ'লেও চৌখামৰ স্কুল পৰিদৰ্শন কৰিবলৈ গ'ল। চৌখামৰ পৰা নামচাই, মুৰ্কংচেলেক আদি ঠাইলৈ গৈ স্কুলৰ ক্ষয়-ক্ষতিৰ বুজ লৈ শদিয়ালৈ ঘূৰি আহিল। শদিয়া আহি পোৱাৰ লগে লগে ইন্দিৰাই দুঃসংবাদ পালে যে লুইতে দিনৌ শদিয়াৰ পাৰ খহাই পেলোৱাত মাত্ৰ দুটা দিনৰ ভিতৰতে শিক্ষাসত্ৰ মাৰ্ঘেৰিটালৈ উঠাই নিব লাগে। শিক্ষা বিষয়া হিচাপে প্ৰথম কৰ্মজীৱন আৰম্ভ কৰা শদিয়া এৰি যাব লগা হোৱাত ইন্দিৰা মিৰিৰ মন বিষাদেৰে ভৰি পৰিল। ইন্দিৰাই মাৰ্ঘেৰিটালৈ গৈ নতুন কৰ্মজীৱন আৰম্ভ কৰিলে। তাৰ পাছত কিছুদিন ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাৰ লগত থাকিব বুলি ইন্দিৰা মিৰি ছিলঙলৈ আহিল। কিন্তু এসপ্তাহ পাৰ নহ'লেই, ছিলঙৰ সচিবালয়ৰ

পৰা খবৰ পালে ৰাজ্যপাল টুৱেনচাঙলৈ যাব, ৰাজ্যপালৰ এই যাত্ৰা আৰু টুৱেনচাং দৰ্শনৰ কাৰ্যসূচীত ইন্দিৰাই অংশ গ্ৰহণ কৰিব লাগে। গতিকে ছিলং এৰিবলৈ ইন্দিৰা মিৰি বাধ্য হ'ল আৰু টুৱেনচাঙলৈ যাবলৈ সাজু হ'ল। মোককচাঙত এৰাতি কটাই ইন্দিৰাহঁত টুৱেনচাং পালেগৈ। তাৰ পৰা চাংতাম অঞ্চলৰ স্কুল চাবলৈ বুলি ইন্দিৰাই পিছদিনা জীপেৰে আঘানাটুলৈ যাত্ৰা কৰিলে। সন্ধিয়া টুনেবটো পাই পিছদিনা ৰাতিপুৱা ভাইমোলৈ খোজ ল'লে। ভাইমোত সেইদিনা ৰাতি থাকি পিছদিনা খুব পুৱাই আকাবাচিলৈ যাত্ৰা কৰিলে। আকাবাচিত তম্বুৰ তলত ৰাতিটো থাকি পিছদিনা আঘানাটুলৈ খোজ ল'লে। শিক্ষক আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ দলে ইন্দিৰাহঁতক আগবঢ়াই নিবলৈ আহিল। তাতে কেম্পত ৰাতিটো থকাৰ ব্যৱস্থা হ'ল। আঘানাটুৰ পৰিস্থিতি বেয়া বাবে মানুহবোৰে ইন্দিৰাক কেম্পত থাকিবলৈ দিবলৈ অমান্তি হ'ল। কিন্তু ইন্দিৰাই ৰাতিটো কেম্পতে কটোৱাৰ সিদ্ধান্ত ল'লে। তাত স্কুল, গাঁও আদি পৰিদৰ্শন কৰি তিনিদিনৰ পাছত ইন্দিৰাহঁত টুৱেনচাঙলৈ উভতিল। অৱশ্যে ইন্দিৰাহঁতৰ সুৰক্ষাৰ বাবে আচাম ৰাইফলচৰ আঠজন চিপাহী যাত্ৰাৰ সঙ্গী হ'ল। ইন্দিৰাহঁত সুকলমে টুৱেনচাং পালেহি যদিও খবৰ পালে যে সেই আঠোজন চিপাহীক ঘূৰি যাওঁতে আকাবাচিতে এন. এন. চিৰ মানুহে কাটি পেলালে। খবৰটো শুনি ইন্দিৰা শোকত স্তব্ধ হৈ পৰিল। তাৰ পাছত ৰাজ্যপালৰ কাৰ্যসূচীত অংশ গ্ৰহণ কৰি ৰাজ্যপাল উভতি যোৱাৰ পাছতে ইন্দিৰাও মাৰ্ঘেৰিটালৈ উভতি আহিল। ইতিমধ্যে ৰাষ্ট্ৰপতি ড□ ৰাজেন্দ্ৰ প্ৰসাদ নেফা ভ্ৰমণলৈ আহোঁতে মাৰ্ঘেৰিটাৰ ইন্দিৰা মিৰিৰ শিক্ষাসত্ৰ পৰিদৰ্শন কৰিব বুলি খবৰ পোৱাত ইন্দিৰা আনন্দিত হ'ল আৰু ৰাষ্ট্ৰপতিক আদৰিবলৈ সকলো সাজু হ'ল। ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে ইন্দিৰা মিৰিৰ শিক্ষাসত্ৰৰ সকলো দিশ পৰিদৰ্শন কৰি সন্তুষ্ট মনেৰে উভতি গ'ল।

দেশে স্বাধীনতা পোৱাৰ কেইবছৰমানৰ পাছত পৰিস্থিতিয়ে কিছু বেলেগ ৰূপ লাভ কৰিলে। শিক্ষকসকলৰ ত্যাগ আৰু জনজাতীয় লোকসকলৰ মাজত গঢ়ি উঠা ভাতৃত্ববোধৰ এনাজৰী কিছু সোলোক-ঢোলোক হ'ল। নেফাত একপক্ষীয় প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থাৰ পদক্ষেপত স্থানীয় প্ৰশাসনীয় বিষয়াসকল দিল্লীৰ ওপৰৱালাসকলৰ ভৃত্য হৈ পৰিল। ভাৰত স্বাধীন হোৱাৰ পাছত বিষয়া আমোলা আৰু কৰ্মচাৰীবোৰৰ মনোবৃত্তি সলনি হ'বলৈ ধৰিলে। স্কুলবোৰত হিন্দী শিক্ষাৰ

বাধ্যবাধকতা অলপ বেছি হ'ল আৰু ফলস্বৰূপে ওপৰৱালাসকলে আঞ্চলিক ভাষাৰ গুৰুত্ব একেবাৰে নস্যাৎ কৰি পেলালে। তদুপৰি স্কুলবোৰত থলুৱা শিক্ষক নিযুক্তিৰো ব্যৱস্থা হ'ল। এইবোৰ কথাই ইন্দিৰা মিৰিক চিন্তিত আৰু বিষাদগ্ৰস্ত কৰি তুলিলে। বিশেষকৈ থলুৱা শিক্ষক নিযুক্তিক লৈ ইন্দিৰা মিৰি কিছু চিন্তিত হৈ পৰিল। কাৰণ নেফাত থলুৱা শিক্ষক নিযুক্তি দিব পৰাকৈ শিক্ষিত লোক নাই। যিসকলে মেট্ৰিক পাছ কৰিছে তেওঁলোকে উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে বাহিৰলৈ ওলাই গৈছে আৰু বাকীসকলে চতুৰ্থ-পঞ্চম শ্ৰেণীলৈকে পঢ়ি স্কুল বাদ দিছে। তেনে ক্ষেত্ৰত থলুৱা শিক্ষক নিযুক্তি দিয়াটো সম্ভৱ নহয়। গতিকে এই বিষয়টো লৈ ইন্দিৰা সঁচাকৈয়ে চিন্তিত হৈ পৰিল। ইন্দিৰা মিৰিয়ে ৰাজ্যপালক এইবোৰ কথা বুজাই কোৱাৰ পাছতো থলুৱা শিক্ষক নিযুক্তিৰ কথাটোত তেওঁলোক অচল-অটল হৈ থাকিল। ইন্দিৰা মিৰিয়ে বুজিলে যে শিক্ষামন্ত্ৰীকে ধৰি সকলো এতিয়া কেন্দ্ৰৰ বহতীয়া হৈ পৰিছে। গতিকে এনে পৰিস্থিতিত নেফাত কিমানদিন কাম কৰিব পাৰিব সেই কথাও ইন্দিৰা মিৰিয়ে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে। থলুৱা শিক্ষক নিযুক্তিৰ প্ৰক্ৰিয়াটোৰ জৰিয়তে দিয়া শিক্ষাই নেফাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ভৱিষ্যত অন্ধকাৰ কৰাৰ কথা ভাবি ইন্দিৰা মিৰিৰ মন বিষাদেৰে ভৰি পৰিল। এনে বিষণ্ণ আৰু ভাৰাক্ৰান্ত মনেৰে ইন্দিৰা মিৰিয়ে শিক্ষা বিভাগৰ পৰিচালক পদৰ প্ৰাৰ্থী হিচাপে বিবেচনা কৰিবলৈ চিঠি লিখিলে। কাৰণ সকলো বিভাগতে শীৰ্ষ বিষয়াসকলৰ ওপৰত এজন পৰিচালক লোৱাৰ কথা আলোচিত হৈছে। ইতিমধ্যে সকলো বিভাগতে অনা-অসমীয়া বিষয়া নিযুক্তি দিয়াৰ কৌশল আৰম্ভ হৈছে। গতিকে তেনে বিষয়াই শিক্ষা বিভাগটো খেলি-মেলি কৰি দিলে ইন্দিৰা মিৰিয়ে কেনেকৈ সহ্য কৰিব সেই কথা ভাবি তেওঁ শিক্ষা বিভাগৰ পৰিচালক হিচাপে আবেদন কৰিলে। কিন্তু দিল্লীৰ উচ্চ মহলৰ নিৰ্বাচনত ইন্দিৰা মিৰি পৰিচালক হিচাপে নিৰ্বাচিত নহৈ এজন পাঞ্জাবী লোকহে পৰিচালক হিচাপে মনোনীত হ'ল। যিগৰাকী ব্যক্তিয়ে বিগত দহ বছৰ নেফাৰ শিক্ষা বিষয়া হিচাপে শিক্ষা ব্যৱস্থাটোক এটা পৰ্যায়ত উপনীত কৰালে তেওঁ কেনেকৈ আনৰ নিৰ্দেশত কাম কৰিব। এই কথা ভাবি ইন্দিৰা মিৰিয়ে সুস্থভাৱে চিন্তা কৰি এনে পৰিস্থিতিত নেফাত কাম কৰিব নোৱাৰে বুলি শিক্ষা বিভাগৰ উপদেষ্টালৈ চাকৰিৰ ইস্তফা পত্ৰ প্ৰেৰণ কৰিলে। শিক্ষা উপদেষ্টা মেহতাই ইন্দিৰা মিৰিক ইস্তফা নিদি ছিলঙতে থাকি চাকৰি কৰাৰ প্ৰস্তাৱ

দিলে। কিন্তু ইন্দিৰা মিৰি অমান্তি হ'ল আৰু সকলোকে নিঠৰুৱা কৰি চাকৰি এৰি যোৰহাটলৈ নতুন কামত যোগদান কৰিবলৈ গুচি আহিল। যোৰহাটৰ স্নাতকোত্তৰ প্ৰশিক্ষণ মহাবিদ্যালয়ত অধ্যক্ষাৰ পদত যোগদান কৰি নতুন সংঘাত আৰু অভিজ্ঞতাৰ সন্মুখীন হ'বলৈ ইন্দিৰা মিৰি সাজু হ'ল। তাৰ পৰাই □□□□ চনত অধ্যক্ষা হিচাপে অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে। আকৌ অৱসৰৰ পাছত বাণীকান্ত বি. টি. কলেজত অধ্যক্ষা হিচাপে যোগদান কৰি কাম আৰম্ভ কৰে। এইদৰে বিদূষী অসমীয়া মহিলা ইন্দিৰা মিৰিয়ে প্ৰতিটো কামতে বাটকটীয়াৰ ভূমিকা পালন কৰিবলগীয়া হৈছিল।

ইন্দিৰা মিৰিৰ বৰ্ণাঢ্য জীৱন পৰিক্ৰমা পৰ্যালোচনা কৰিলে দেখা যায় যে তেওঁৰ জীৱনটো নানা ধৰণৰ উত্থান-পতন, ঘাত-প্ৰতিঘাতেৰে ভৰা। কিন্তু মনকৰিবলগীয়া কথা এই যে অদম্য সাহসী এইগৰাকী মহিলাই জীৱনত যি পৰিস্থিতিৰেই সন্মুখীন নহওক কিয়, সকলো পৰিস্থিতি চম্ভালি লৈছিল আৰু আনকো এই ক্ষেত্ৰত প্ৰেৰণা দিছিল। জীৱনৰ কোনো পৰিস্থিতিতে তেওঁ পিছ হুঁহকি অহা নাছিল। বৰঞ্চ তেনে প্ৰতিকূল পৰিস্থিতি পাৰ কৰিবলৈ সাহসেৰে যুঁজ দিছিল। এই ক্ষেত্ৰত ইন্দিৰা মিৰিৰ দেউতাকৰ প্ৰভাৱ আছিল অপৰিসীম। দেউতাকৰ আদৰ্শ, সাহস আৰু কৰ্মস্পৃহাই তেওঁক জীৱন পথত আগুৱাই যাবলৈ প্ৰেৰণা দিছিল। সৰুতেই মাকক হেৰুওৱা ইন্দিৰাই কথা, কাম আৰু চিন্তাধাৰাত সোনকালেই পূৰঠ হৈ উঠিছিল। কলিকতাত পঢ়ি থকা কালছোৱাত অকলেই যিকোনো পৰিস্থিতি চম্ভালিবলৈ শিকিছিল। তদুপৰি অকালতে স্বামীক হেৰুওৱাৰ পাছতো কেঁচুৱা ল'ৰা-ছোৱালীকেইটা বুকুত বান্ধি অতি কষ্টেৰে নিজক প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। দেউতাকৰ সাহসতেই সৰু ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাক এৰি জীৱনত কিবা এটা কৰাৰ অদম্য ইচ্ছাৰে বিলাতত উচ্চ শিক্ষা ল'বলৈ গুচি গৈছিল। দেউতাকৰ আদৰ্শেৰে উদ্বুদ্ধ হৈ ইন্দিৰা মিৰিয়েও সমাজৰ শিক্ষা-দীক্ষাৰ পোহৰ নপৰা পিছপৰা লোকসকলক আগুৱাই অনাৰ চেষ্টা কৰিছিল। যাৰ বাবে বিলাতৰ পৰা ঘূৰি আহি নেফাৰ দৰে শিক্ষা-দীক্ষাৰ পোহৰ নপৰা পিছপৰা অঞ্চলত শিক্ষাৰ পোহৰ বিলাবলৈ আঁচনি তৈয়াৰ কৰিছিল। ঘৰৰ ওচৰতে ছিলঙত চাকৰি নকৰি সহজে বা-বাতৰি নোযোৱা, দুৰ্গম পাহাৰীয়া নেফাৰ দৰে অজান্তিমুলুকত কাম কৰি সেই অঞ্চলটো শিক্ষাৰ পোহৰেৰে আগুৱাই আনিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। আজিৰ পৰা যাঠি-সত্তৰ বছৰ

আগতে বাঘ-ভালুক, সাপ-হাতী আদিৰে ভৰা নেফাৰ দৰে দুৰ্গম পাহাৰীয়া ঠাইত শিক্ষাৰ পোহৰ পেলাবলৈ যোৱাটো এগৰাকী নাৰীৰ বাবে কম সাহসৰ কথা নহয়। ইন্দিৰা মিৰিয়ে নিজৰ কৰ্তব্য, নিষ্ঠা আৰু আন্তৰিকতাৰে সহজ-সৰল জনজাতীয় মানুহখিনিৰ মনত এনেদৰে সোমাই পৰিছিল যে সকলোৰে মনত তেওঁ মাতৃৰ স্থান দখল কৰিছিল। ইন্দিৰা মিৰিৰ আদৰ্শ আৰু প্ৰেৰণাতে এচাম অসমীয়া শিক্ষকে নেফাৰ দৰে দুৰ্গম পাহাৰীয়া অঞ্চলত গৈ জনজাতীয় লোকসকলৰ লগত মিলি নিজৰ অশেষ ত্যাগ স্বীকাৰ কৰি অসীম কষ্ট আৰু পৰিশ্ৰমেৰে সেই লোকসকলক শিক্ষাৰ পোহৰ দেখুৱাবলৈ সক্ষম হৈছিল। ইন্দিৰা মিৰিয়ে নিজৰ ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভাৰে শিক্ষা বিভাগৰ উচ্চ স্তৰৰ কৰ্মকৰ্তাসকলৰ পৰা আৰম্ভ কৰি শিক্ষক আৰু জনজাতীয় লোকসকললৈকে সকলোকে আপোন কৰি ভাতৃত্ববোধৰ নিদৰ্শন দাঙি ধৰিছিল।

গতিকে দেশ, জাতি তথা সমাজৰ বাবে নিজৰ জীৱন উচৰ্গা কৰা এনে এগৰাকী মহীয়সী নাৰীৰ সুদীৰ্ঘ কৰ্মময় জীৱন পৰিক্ৰমা আমাৰ সকলোৰে আদৰ্শ আৰু অনুপ্ৰেৰণা হোৱা উচিত। ঔপন্যাসিকা অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীয়ে ‘মেৰেং’ উপন্যাসখনত ইন্দিৰা মিৰিৰ বিচিত্ৰ আৰু বৰ্ণাঢ্য জীৱনচৰ্যা বৰ সুন্দৰভাৱে দাঙি ধৰিবলৈ সক্ষম হৈছে, যাৰ বাবে উপন্যাসখন পাঠকৰ বাবে সুখপাঠ্য হৈ পৰিছে।

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

□। ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা.) ঃ এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস, জ্যোতি প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, □□□□।

□। শৰ্মা পূজাৰী, অনুৰাধা ঃ মেৰেং, বনলতা, গুৱাহাটী, □□□□।

❖❖❖❖❖

□□□

লেখিকা গুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপিকা।

শিশুৰ নৈতিক বিকাশত মাতৃৰ ভূমিকা

— ৰঞ্জিত টাকু

“মই দেখা সকলোবোৰ মহিলাৰ ভিতৰত মোৰ মা আছিল সকলোতকৈ ধুনীয়া। মই মোৰ জীৱনত নৈতিক, বৌদ্ধিক আৰু শাৰীৰিক শিক্ষাত যিখিনি সফলতা অৰ্জন কৰিছোঁ সেই সকলোবোৰ মই মোৰ ‘মা’ ৰ পৰা লাভ কৰিছিলোঁ।”- জৰ্জ ৱাশ্বিংটন।

এই ধৰাৰ বুকুত প্ৰাথমিক অনুষ্ঠানস্বৰূপ ঘৰখনেই সবাতোকৈ সুখৰ ঠাই। কিয়নো অফুৰন্ত শান্তি আৰু জীৱনৰ মূল্যৱান প্ৰেৰণাৰ উৎস নিগৰিত হয় ঘৰখনতেই। ঘৰতেই থাকে মানুহৰ নিকটতম আৰু প্ৰিয়তম সম্বন্ধ। যি সম্বন্ধ ওৰেটো জীৱন অটুট থাকে। এনেকুৱা ঘৰত শান্তিৰ পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত পিতৃ-মাতৃৰ কিছুমান মূল্যৱান গুণ আৰু ধ্যান-ধাৰণা তথা উৎকৃষ্ট দৃষ্টিভংগীৰ প্ৰয়োজন।

পৰিয়াল হ’ল এক সামাজিক প্ৰাথমিক অনুষ্ঠান। প্ৰেম-ভালপোৱা, আদৰ-যত্ন বা সেৱা, কৰুণা, দয়া-মমতা আদি পৰিয়ালৰ আধাৰ। সুন্দৰ পৰিয়ালে সমাজত উন্নতি, সমৃদ্ধি, সুখ-শান্তি আৰু শান্ত পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰে। তদুপৰি মূল্যবোধৰ পোষকতা কৰি কিশোৰ-কিশোৰীৰ মনক সভ্য কৰে। উল্লেখ্য যে বৈবাহিক সূত্ৰে নাৰী-পুৰুষ একেলগ হৈ পৰিয়ালৰ জন্ম দিয়ে। তেওঁলোকৰ মিলনে ন-ন পৰিয়াল আৰু পুৰুষৰ সৃষ্টি কৰে। স্বগোত্ৰ আৰু সম্প্ৰদায়ৰ মাজত সম্পৰ্ক স্থাপন কৰি পৰিয়ালে বৃহৎ সমাজ সৃষ্টি কৰে। এটা পুৰুষে আন এটা পুৰুষ সৃষ্টি কৰি মানৱ সভ্যতাৰ বাবে অৱদান আগবঢ়োৱা পৰিয়াল এক দায়িত্বশীল সামাজিক প্ৰতিষ্ঠান স্বৰূপে খ্যাত হয়। এই প্ৰতিষ্ঠানৰ লগত জড়িত জ্যেষ্ঠ দায়িত্বশীল নাগৰিকসকলে মনে মনে ইয়াকে কামনা কৰে যে যিসকল ল’ৰা-ছোৱালীয়ে পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁলোকৰ ঠাই অধিকাৰ কৰিবহি সেইসকল

ল'ৰা-ছোৱালীৰ মন-মগজু যাতে উন্নতমানৰ হয়। পিতৃ-মাতৃসকলে সতি-সন্তানক নিজতকৈ বেছি সুখী, বেছি স্বাস্থ্যৱান, বেছি শিক্ষা-দীক্ষা লাভ কৰি ভাল মানুহ তথা সু-নাগৰিক হোৱাটো বিচাৰে। সেয়ে সকলো ধৰ্মতে পৰিয়াল আৰু পৰিয়ালৰ নীতি-আদৰ্শক প্ৰাধান্য দিয়া দেখা যায়।

এই আলোচনাত আমি এটি পৰিয়ালত এগৰাকী মাতৃয়ে শিশুসকলৰ মনত গঢ়ি তুলিব পৰা নীতি শিক্ষা সম্পৰ্কে বিশেষভাৱে আলোচনা কৰিম। যি নীতি শিক্ষাই এগৰাকী সন্তানক উচিত-অনুচিত, ন্যায়-অন্যায় বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰাত সহায় কৰিব পাৰে। অৱশ্যে শৈশৱৰ সময়ছোৱাত নীতি শিক্ষা প্ৰদান কৰা ইমান সহজ কথা নহয়। কাৰণ তেওঁলোকৰ মন প্ৰাণোচ্ছল। উচিত-অনুচিত, ন্যায়-অন্যায় বিচাৰ কৰিব নজনা শিশুৰ বাবে সকলো বস্তু তথা নীতি-আদৰ্শ সমানে আদৰণীয় আৰু গ্ৰহণযোগ্য হৈ উঠিব পাৰে। সেয়ে শিশুৰ সন্মুখত মাতৃগৰাকীয়ে কথা আৰু কামৰ মাজত সামঞ্জস্য বজাই ৰাখি কৰ্ম কৰি দেখুৱাবলৈ প্ৰচেষ্টা কৰা অতীৱ প্ৰয়োজন। কাৰণ শিশুৱে মাতৃৰ পৰা প্ৰায় এশ শতাংশ অনুকৰণ কৰি নীতি-আদৰ্শ শিকিবলৈ চেষ্টা কৰে। এনে ক্ষেত্ৰত মাতৃয়ে দাঙি ধৰা ভাল-বেয়া সকলো দিশে শিশুৰ পৰৱৰ্তী জীৱনত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে। সেয়ে কোৱা হয় যে শিশু অৱস্থাত যি বীজ অংকুৰিত কৰা যায়, ভৱিষ্যৎ জীৱনত সেই বীজৰেই প্ৰস্ফুৰিত হোৱা দেখা যায়। উক্ত কথাষাৰ অধিক স্পষ্ট হ'বলৈ "Psychological Factors in Mental Happiness" ত টাৰমানে দাঙি ধৰা উদাহৰণ বিশেষভাৱে উল্লেখনীয়। ইয়াত তেখেতে কৈছে যে বৈবাহিক জীৱন যিসকল দম্পতীয়ে সুন্দৰকৈ সমাপ্ত কৰিব পাৰে; তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ অভিভাৱক তথা পিতৃ-মাতৃৰ পৰা ভাল নীতি-আদৰ্শ পাবলৈ সক্ষম হয়। এনে ধৰণৰ মূল্যৱান নীতি-আদৰ্শ দাঙি ধৰাৰ ক্ষেত্ৰত মাতৃৰ ভূমিকা নুই কৰিব নোৱাৰি।

এই সম্পৰ্কত আমাৰ ধাৰণা অধিক স্পষ্ট হ'বলৈ আমাৰ দেশৰ কেইগৰাকীমান মহান দাৰ্শনিক, শিক্ষাবিদ তথা বৈজ্ঞানিক ক্ৰমে জাতিৰ পিতা মহাত্মা গান্ধী আৰু ড° এ.পি.জে. আব্দুল কালামৰ মাতৃৰ নীতি-আদৰ্শই কিদৰে তেওঁলোকৰ জীৱনত প্ৰভাৱিত কৰিছিল পুনৰ উনুকিয়াব খুজিছোঁ। মহাত্মা গান্ধীৰ জীৱনত তেওঁৰ মাতৃৰ কঠোৰ নীতি-আদৰ্শই বাৰুকৈ প্ৰভাৱিত কৰাৰ

কথা তেওঁৰ মূল্যৱান আত্মজীৱনীমূলক গ্ৰন্থ (My Experiment with Truth) 'মোৰ সত্য অন্বেষণৰ কাহিনী'ত উল্লেখ পোৱা যায়। ইয়াত তেওঁ কোৱা অনুসৰি মাতৃদেৱীৰ সততা, সৰলতা, সহিষ্ণুতা, ত্যাগ আদিৰ দৰে উচ্চ পৰ্যায়ৰ মানৱ আচৰণৰ মূল্যবোধে গান্ধীৰ জীৱনত সবলৰূপত ৰেখাপাত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। গান্ধীৰ মাতৃদেৱীৰ গুণ তেওঁৰ মুখেদি শুনো আহক। "মোৰ মাতৃয়ে প্ৰতিদিনৰ পূজা অৰ্চনাদি শেষ নকৰাকৈ আহাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ কথা ভাবিবই নোৱাৰিছিল। তদুপৰি বৈষ্ণৱ মন্দিৰ 'হাবেলী' লৈ যোৱাটো তেখেতৰ দৈনন্দিন কৰ্তব্যৰ ভিতৰত পৰিণত হৈছিল। কেৱল সেয়াই নহয় তেখেতে চাতুৰ্মাস ব্ৰতো নিয়মিতভাৱে পালন কৰিছিল। বৰ টান টান কথা লৈ ব্ৰত ধৰিছিল আৰু পালন কৰিছিল। বেমাৰ হ'লেও কোনো দিন অলপো ঢিলাই দিয়া নাছিল। এদিনো চান্দ্ৰায়ন ব্ৰত পালন কৰাৰ পৰা আঁতৰি থকা নাছিল। এনেকৈ দুই তিনি দিনলৈ অনশন ব্ৰত লোৱাটো তেখেতৰ পক্ষে একো টান কাম নাছিল। লক্ষ্যণীয় যে কোনো এটা চাতুৰ্মাস ব্ৰতৰ দিনত সূৰ্য নেদেখাকৈ আহাৰ গ্ৰহণ নকৰোঁ বুলি ব্ৰত লৈছিল। তেতিয়া মোৰ লগতে লগৰ সমনীয়াই সূৰ্য দেখা গৈছে নে নাই চাবলৈ আকাশৰ ফালে ডিঙি মেলি থাকোঁ, কাৰণ বাৰিষাৰ দিনত কেতিয়াবা বেলিৰ মুখ কেইবাদিনলৈকে নেদেখাকৈ থাকিব লগা হৈছিল। কেতিয়াবা হঠাৎ বেলি ওলালে মই আৰু মোৰ সমনীয়াই লৰি গৈ আইক জনাইছিলোঁগৈ আৰু তেখেতেও নিজৰ চকুৰে চাবলৈ বাহিৰলৈ ওলাই আহে। কিন্তু তথাপিও কেতিয়াবা এনেকুৱা ঘটনাও হৈছিল যে তেখেত ওলাই আহি বাহিৰ পায় মানে পলৰীয়া বেলি ডাৱৰৰ মাজত মাৰ যায়, ফলত তেখেতো আহাৰ গ্ৰহণৰ পৰা বঞ্চিত হয়। তেখেতে মাথোন আমাৰ ওচৰত হাঁহি হাঁহি কৈছিল, "বাৰু একো হোৱা নাই ভগৱানে আজি মই আহাৰ গ্ৰহণ কৰাটো হয়তো বিচৰা নাই।" এই বুলি আইয়ে আন আন কামত লাগি গৈছিল। এনে সবল নীতি-আদৰ্শ, দৃঢ়তা, ত্যাগ, সহনশীলতা আদি গুণৰ বলত মাতৃগৰাকীয়ে মহাত্মা গান্ধীক অনুপ্ৰাণিত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। উল্লেখ্য যে অহিংস, ত্যাগ, সততা, সৰলতা, মানৱতা, সাধুতা আদি মানৱ আচৰণৰ মূল্যৱান গুণসমূহৰ সুফল হয়তো আমি সৰ্বভাৰতীয় তথা বিশ্বৰ প্ৰেক্ষাপটত লাভ কৰিবলৈ সক্ষম নহ'লোহেতেঁন; যদি মাকে গান্ধীক শিশু অৱস্থাতে সেই আদৰণীয় সুস্থ-সবল নীতি-আদৰ্শ, ত্যাগ, সততা, সৰলতা তথা সহিষ্ণুতাৰ

বীজ অংকুৰিত কৰিবলৈ সক্ষম নহলেহেঁতেন।

ঠিক একেদৰে ড° এ.পি.জে. আব্দুল কালামে মাতৃৰ নীতি-আদৰ্শৰ পৰা কি দৰে অনুপ্ৰাণিত হৈছিল, উক্ত কথা তেওঁৰ অন্যতম অমূল্য গ্ৰন্থ (Wings of Fire) 'অগ্নিৰ ডেউকা' খনত উল্লেখ কৰি থৈ গৈছে। তাত তেওঁ কৈছে যে, ল'ৰাকেইজনক সোনকালে ৰাতিপুৱা বিচনাৰ পৰা উঠিবলৈ কোৱাৰ আগতে, মাকে নিজে এই কাম সিহঁতৰ আগত কৰি দেখুৱাইছিল। ফলস্বৰূপে কালামৰ মাকে প্ৰতিদিনে পুৱা চাৰি বজাতে শোৱাপাটী এৰে, তাৰ পিছত কালামক জগায়, স্নান কৰা আৰু পোছাক পিন্ধাত সহায় কৰি দিয়ে। তদুপৰি কালামক তেওঁৰ শিক্ষক শ্ৰীস্বামীয়াৰ মহাশয়ৰ ওচৰত অংক শিকাবলৈ লৈ যায়। মাতৃৰ এনে কঠোৰ পৰিশ্ৰম অনুকৰণ কৰি ছাত্ৰাৱস্থাতে কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হ'বলৈ ধৰে। ইফালে ড° কালামে চাৰে পাঁচ বজাত টিউচনৰ পৰা ঘৰ আহি পায় মানে দেউতাকে তেওঁক নামাজ আৰু পবিত্ৰ কোৰাণ শিকাবলৈ আৰবী বিশ্ববিদ্যালয়লৈ লৈ যাবলৈ ৰৈ থাকে। তাৰ পৰা ঘূৰি আহি তিনি কিলোমিটাৰ দূৰত থকা ৰামেশ্বৰম ৰোড ৰে'লষ্টেচনলৈ যায়। পাৰ হৈ যোৱা মাদ্ৰাজ ধনুষ্কোডী এক্সপ্ৰেছে ষ্টেচনত পেলাই থৈ যোৱা বাতৰিকাকতখিনি বিলায়। বাতৰিকাকতখিনি বিলাই উঠি ঘৰ আহি পোৱা মানে আঠ বাজে আৰু লগে লগে মাকে তেওঁক ৰাতিপুৱাৰ আহাৰ খাবলৈ দিয়ে। উল্লেখ্য যে পুৱাৰ খাদ্য কালামক অইন ল'ৰাহঁতকৈ তুলনামূলকভাৱে বেছি দিছিল। কাৰণ কালামে একেলেথাৰিয়ে পঢ়া-শুনা কৰাৰ উপৰি অন্যান্য কাম সম্পাদন কৰি পিতৃ-মাতৃক সহায় কৰিছিল। তদুপৰি বিয়লি বিদ্যালয়ৰ পৰা ঘূৰি আহি ৰাতিপুৱা যিসকল গ্ৰাহকক বাতৰিকাকত বিলাই আহিছিল; তেওঁলোকৰ পৰা পুনৰ পইচা সংগ্ৰহ কৰিবলৈ যায়। কালামে দাবী কৰা মতে তেওঁৰ 'মা' সঁচা প্ৰেম আৰু কৰুণাৰে পৰিপূৰ্ণ মাতৃ-মূৰ্তি আছিল। তেওঁৰ মাতৃয়ে দৈনিক পাঁচ বাৰকৈ নামাজ পঢ়িছিল। প্ৰাৰ্থনা কৰি থকা সময়ত মাতৃক তেওঁ দেবীৰ দৰে দেখিছিল। মাতৃৰ পৰা পোৱা ত্যাগ, সততা, সৰলতা, সহিষ্ণুতা, নীতি-আদৰ্শ, সদাচাৰ, সহনশীলতা আদি গুণবোৰৰ জৰিয়তে কালামে জীৱনৰ বাটত আগুৱাবলৈ অনুপ্ৰাণিত হোৱা বুলি স্বীকাৰ কৰিছে। সেয়ে পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত তেওঁ তেওঁৰ আইৰ আদৰ্শত প্ৰভাৱিত হৈ 'মোৰ মা' শীৰ্ষক এটি কবিতা লিখি উলিয়াইছিল।

কবিতাটোৰ একাংশ পংক্তি পাঠকৰ সুবিধাৰ্থে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল-

মোৰ মা

সেই দিনটো মোৰ আজিও মনত আছে
মাথোঁ দহ বছৰ বয়স মোৰ
ককাই-ভাই-ভনীহঁতৰ মনত ঈৰ্ষা জগাকৈ
তোমাৰ লৰণু কোমল কোলাত
শুই আছিলোঁ মই
পূৰ্ণিমাৰ ৰাতি আছিল সিদিনা!
মা! মোৰ জগতখন কেৱল তুমিয়েহে জানা!
হে মোৰ সাদৰী মা!

মাজনিশা মোৰ আঁঠুত সৰি পৰে চকুৰ লোতক
মই সাৰ পাওঁ!
মা!
তুমি তোমাৰ সন্তানৰ দুখ বুজিলা!
তোমাৰ মৰমী হাত দুখনে
যতমানে মোৰ দুখ
আলফুলে আঁতৰাই দিলে!

তোমাৰ চেনেহ, আদৰ-যত্ন আৰু আস্থাই
মোক শক্তি দিলে
নিৰ্ভয়ে পৃথিৱীৰ স'তে মুখামুখি হ'বলৈ
ঐশী শক্তিৰে!

হে মোৰ মাতৃদেৱী!

মহান কেয়ামতৰ দিনাখন

আমি আকউ

লগালগি হ'ম।

এইখিনিৰ পৰা এইটো কথা স্পষ্টভাৱে ক'ব পাৰো যে শিশুৰ আগত মাতৃয়ে দেখুওৱা ধৈৰ্য, নীতি-আদৰ্শ, সততা, সৰলতা, ত্যাগ, সদাচাৰ আদি গুণে শিশুৰ ভৱিষ্যৎ জীৱনত অভূতপূৰ্ব অৰিহণা যোগাব পাৰে। গতিকে মাতৃয়ে যিকোনো মূল্যৰ বিনিময়ত উৎকৃষ্ট নীতি-আদৰ্শ শিশুসকলৰ আগত দাঙি ধৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা উচিত। অৱশ্যে এই নীতি-আদৰ্শ সকলো মাতৃয়ে দাঙি ধৰিবলৈ সম্ভৱ নহ'বও পাৰে। এনে হোৱাৰ মূলতে ব্যক্তিভেদে থকা আদৰ্শগত অমিল। পিছে আদৰ্শগত দিশত অমিল থাকিলেও নিজৰ চেষ্টাৰ বলত এগৰাকী মাতৃয়ে নিজৰ ল'ৰা-ছোৱালীক সামাজিকভাৱে গ্ৰহণযোগ্য সাধাৰণ তথা বিশেষ নীতি-আদৰ্শ পান কৰোৱাব পাৰে। অৱশ্যে এই ক্ষেত্ৰত ধনী ঘৰৰ মাতৃৰ বাবে সম্ভৱ, দুখীয়া ঘৰৰ মাতৃৰ বাৰে অসম্ভৱ বুলি ভবাৰ কোনো যুক্তিযুক্ততা নাই। মাথো লাগে চৰিত্ৰৱান তথা সবল নীতি-আদৰ্শ, ত্যাগ, অহিংসা, সাধুতা, সততা, ধৈৰ্য, সহিষ্ণুতা আদিৰ দৰে উচ্চ মূল্যবোধ সম্পন্ন মানৱ আচৰণৰ গুণসমূহ। এইখিনিতে এগৰাকী মাতৃয়ে দাঙি ধৰা মহৎ আদৰ্শই নিজৰ সন্তানৰ ওপৰত কিদৰে প্ৰভাৱান্বিত কৰি মহৎ সাধুপুৰুষ হোৱাত সহায় কৰিছিল, পুনৰ উল্লেখ কৰিব বিচাৰিছোঁ। তেওঁ হ'ল শ্বেখ আব্দুল কাদিৰ অল-জিলানী। আজিৰ পৰা প্ৰায় এক হাজাৰ দহ বছৰৰ আগতে তেওঁ আফগানিস্তানত বাস কৰিছিল। এদিনাখনৰ কথা। শিশু কাদিৰে সিদিনাখন চৰণীয়া পথাৰত গৰু চৰাই আছিল। তেতিয়া হঠাৎ গৰু এটাই তেওঁলৈ উদ্দেশ্যি এই বুলি কোৱা শুনিলে যে, "এই চৰণীয়া পথাৰত তুমি কি কৰি আছাহি? এই কামৰ বাবে তোমাক সৃজন কৰা হোৱা নাই।" কথাষাৰ শুনা মাত্ৰেই শিশু কাদিৰে তুৰন্তে ঘৰলৈ দৌৰ দিলে। কথাষাৰ শুনি তেওঁ সাংঘাতিক ভয় খাইছিল। ঘৰ পায়েই তেওঁ ঘৰৰ ছালৰ ওপৰত উঠি ল'লে। তাৰে পৰাই তেওঁ দেখে মানুহৰ এটা ডাঙৰ দল হজ কৰি আৰাফট পৰ্বতৰ পৰা উভতি আহি আছে। হতভম্ব হৈ আত্ম বিমোৰত পৰা আব্দুল কাদিৰ উক্ত দলৰ মাজত মাকক দেখা

৬৬ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

মাত্ৰেই দৌৰি ওচৰ পালেগৈ। লগে লগে গৰু এজনীয়ে কোৱা কথাষাৰ হুবহু মাকক ক'লেগৈ। মাকেও গৰুৱে কোৱা দৈৱবাণীৰ কথা পুত্ৰৰ মুখত শুনি তৎক্ষণাত পুতেক আব্দুল কাদিৰক বাগদাদলৈ গৈ পঢ়া-শুনা কৰি জ্ঞানাৰ্জন কৰি আহিবলৈ আজ্ঞা দিলে। পিছে দুখীয়া মাকে আজ্ঞা দি উঠাৰ পিছত এটা সমস্যাই দেখা দিলে। এইটো হৈছে টকা-পইচাৰ সমস্যা। সেয়ে বিপদে-আপদে ব্যৱহাৰৰ কাৰণে সাঁচি থোৱা সোণৰ মোহৰৰ পৰা পুতেক কাদিৰৰ বাবদ চল্লিশটা সোণৰ মোহৰ দিলে। যিখিনি মোহৰ কাদিৰে পিতৃৰ পৰা উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে লাভ কৰিছিল। মাকে এই মোহৰৰ পৰাই চল্লিশটা মোহৰ পুতেকৰ কোটৰ অস্তিনত সুমুৱাই দি কোটটো পুনৰ চিলাই কৰি দিলে। তাৰ পিছত পুতেকক বিদায় জনোৱাৰ উদ্দেশ্যে তেওঁ ঘৰৰ বাহিৰলৈ গ'ল আৰু পুতেকক উপলক্ষ কৰি ক'লে, "বাচা! তুমি যাবলৈ ওলালা! আল্লাৰ খাতিৰতে মই তোমাক ঘৰৰ পৰা দূৰলৈ পঠিয়াইছোঁ। মই জানো, কয়ামতৰ দিনটোলৈকে হয়তো মই তোমাৰ শ্ৰীমুখ আৰু দেখা নাপাওঁ। কিন্তু তথাপিতো মই তোমাক এটা উপদেশ দিওঁ- জীৱন বিপন্ন হ'লেও তুমি সদায় সত্যক হৃদয়েৰে অনুভৱ কৰিবা, সদায় সত্য কথা ক'বা আৰু সত্যকে প্ৰচাৰ কৰিবলৈ প্ৰচেষ্টা কৰিবা।"

মাতৃৰ মূল্যৱান তথা মহৎ উপদেশ আৰু আশীৰ্বাদ শিৰত লৈ এটা সৰু যাত্ৰীৰ দলৰ সৈতে আব্দুল কাদিৰে বাগদাদলৈ বুলি যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। দুৰ্গম ৰাস্তাইদি কিছুদূৰ অতিক্ৰম কৰোঁতে এঠাইৰ পৰা হঠাৎ ঘোঁৰাত উঠি অহা প্ৰায় চাৰিজনীয়া ডকাইতৰ দল এটাই যাত্ৰীৰ দলটোক আক্ৰমণ কৰি লুটপাত কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। মন কৰিবলগীয়া যে দুৰ্বৃত্তৰ দলটোৰ কোনো এজন ব্যক্তিয়ে আব্দুল কাদিৰৰ ফালে মনেই নিদিলে। কাৰণ কাদিৰৰ পিন্ধন-উৰণৰ অৱস্থা একেবাৰে এগৰাকী ভিক্ষাৰীৰ দৰে আছিল। ডকাইতৰ দলৰে এজনে তেওঁৰ ফালে ঘূৰি চাই সুধিলে, "হেৰৌ কেলেহুৱা ভিক্ষাৰী! তই এইখিনিতে লুকাই আছহি! তোৰ লগত কিবা মূল্যৱান বস্তু আছেনে?" কাদিৰে ক'লে যে, "এৰা, মোৰ হাতত চল্লিশটা সোণৰ মোহৰ আছে। মোৰ মায়ে মোৰ কোটটোৰ অস্তিনত ঠিক কাষলতিৰ তলত সুমুৱাই চিলাই কৰি দিছে।" কাদিৰৰ উক্ত কথা শুনি ডকাইতটোৱে হাঁহিলে আৰু ভাবিলে সি ধেমালি কৰিছে। কাদিৰক একো নকৰাকৈ তাতে এৰি ডকাইতজনে বেলেগ ঠাইলৈ

গুচি গ'ল। পৰৱৰ্তী সময়ত আন এগৰাকী ডকাইতে আহি কাদিৰক হুবহু প্ৰশ্নকে সুধিলে। আব্দুল কাদিৰেও ডকাইতজনক একেটা উত্তৰকে প্ৰদান কৰিলে। পিচে এই ডকাইতজনেও কাদিৰৰ কথাত বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰি বেলেগ ফালে গুচি গ'ল। অৱশেষত ডকাইতৰ দলটোৰ দলপতিজন আহি কাদিৰক উঠাই লৈ গৈ ক'লে যে, "চাওঁক, এই ল'ৰাজন দেখাত ভিকহু যেন লাগে। কিন্তু সি কয় তাৰ আগত হেনো মূল্যৱান চল্লিশটা সোণৰ মোহৰ আছে। আমি সকলো যাত্ৰীৰ পৰা মূল্যৱান বস্তু-বাহানি ইতিমধ্যে লুট কৰিলোঁ। কিন্তু আমি এই দৰিদ্ৰ ল'ৰাজনক এতিয়াও মৰমতে গাত হাত দিয়া হোৱা নাই। কাৰণ ইয়াৰ হাতত মূল্যৱান সোণৰ মোহৰ যে আছে বিশ্বাসো কৰিব পৰা নাই। আচলতে সি আমাক মূৰ্খ বনাব খুজিছে।" কিন্তু তথাপিতো কথাষাৰৰ ৰহস্যভেদ কৰিবলৈ স্বয়ং দলপতিজনেও আব্দুল কাদিৰৰ লগত আচলতে কি বস্তু আছে বুলি সেই একেটা প্ৰশ্নকে কৰিলে। কাদিৰেও হুবহু উত্তৰকে দিলে। দলপতিজনে খঙতে কাদিৰৰ কোটটো লৈ ফালি পেলালে। তেতিয়া ডকাইতৰ দলটোৱে দেখে যে আব্দুল কাদিৰৰ কোটটোৰ জেপত সঁচাকৈয়ে চল্লিশটা মূল্যৱান সোণৰ মোহৰ আছে। দলপতিজন ল'ৰাজনৰ অমায়িক আচৰণ দেখি আচৰিত হ'ল। আব্দুল কাদিৰক কিহে এনেকৈ সঁচা কথা ক'বলৈ প্ৰেৰিত কৰিছে তাৰ ৰহস্য জানিবলৈ সুধিলে। কাদিৰে থাওকতে প্ৰত্যুত্তৰ দি কয়, "মোৰ মায়ে মোক জীৱন বিপন্ন হ'লেও কোনো দিন মিছা কথা নকৈ সঁচা কথা ক'বলৈকে অংগীকাৰ কৰাইছে। ইয়াত কেৱল মাত্ৰ চল্লিশটা সোণৰ মোহৰৰ কথাহে জড়িত! মই আইৰ আগত প্ৰতিজ্ঞা কৰিছোঁ আৰু তেওঁ মোৰ ওপৰত কৰা বিশ্বাস জীৱন বিপন্ন হ'লেও কোনো দিন ভংগ নকৰোঁ। সেয়ে, মই আপোনালোকৰ আগত সঁচা কথা কৈছো।"

ডকাইতকেইজনে কথাষাৰ শুনা মাত্ৰে উচুপি উচুপি ক'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে, "তুমি তোমাৰ মহান মাতৃৰ উপদেশ মানি চলিছা। অথচ আমি আমাৰ মা-দেউতাৰ বিশ্বাসৰ প্ৰতাৰণা কৰাৰ উপৰি বহু বছৰ ধৰি আমাৰ পৰম পুৰুষ সৃষ্টিৰ্কতাৰ আদেশৰো উলংঘন কৰি আহিছোঁ। গতিকে এতিয়াৰে পৰা আমাৰ অনুশোচনাৰ বাট মোকলাই দিয়াৰ সময়ছোৱাত তুমি আমাৰ নেতা হ'বা।" তাৰ পিছৰে পৰা সিহঁত সকলোৱে ডকাইতি আৰু লুটপাতৰ বৃত্তি বাদ দিয়াৰ

সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিলে আৰু আব্দুল কাদিৰৰ সৈতে মিলি ধাৰ্মিক লোক হৈ পৰিল। এনেদৰে মাতৃৰ উৎকৃষ্ট নীতি-আদৰ্শত অনুপ্ৰাণিত হৈ শ্বেখ আব্দুল কাদিৰ অল-জিলানী এজন সাধাৰণ ব্যক্তিৰ পৰা মহান সন্তৰূপে ৰূপান্তৰিত হ'বলৈ সক্ষম হয়। উল্লেখ্য যে শিশু কাদিৰক সত্যপৰায়ণতা, সাধুতা, নম্ৰতা, পৱিত্ৰতা আদি গুণ আয়ত্তকৰণত মাকে গুৰুত্ব আৰোপ নকৰালেহেঁতেন হয়তো আমি বিশ্বৰ মহান সাধু-সন্তৰূপে নাপালোহেঁতেন।

লক্ষণীয় যে উল্লিখিত মহান ব্যক্তিসকলৰ ওপৰত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা আটাইকেইগৰাকী মাতৃৰ ভূমিকা প্ৰশংসনীয়। কাৰণ আটাইকেইগৰাকী মাতৃয়ে কেৱল কথাৰে নীতি-আদৰ্শৰ বিষয় শুনাই নাথাকি কামে-কাজে কঠোৰ নীতি-নিয়মৰ মাজত থাকি ল'ৰা-ছোৱালীৰ আগত নীতি শিক্ষা তথা উৎকৃষ্ট আদৰ্শ দাঙি ধৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ফলস্বৰূপে তেওঁলোক একো একো গৰাকী আদৰ্শ মাতৃৰূপে নিদৰ্শন দাঙি ধৰিবলৈও সক্ষম হৈছে। গতিকে আমি নিশ্চিতভাৱে ক'ব পাৰো যে মাতৃয়ে শিশু অৱস্থাতে উচিত-অনুচিত, ন্যায়-অন্যায়, পাপ-পূণ্য, সত্য-অসত্য আদি উচ্চ মূল্যবোধ সম্পন্ন মানৱ আচৰণৰ গুণসমূহ আয়ত্তকৰণত শিশুক সহায় কৰিব পাৰে। তদুপৰি সত্যৰ জয়, অসত্যৰ পৰাজয়, দুষ্টক দমন সন্তক পালন ইত্যাদি বিষয়ে জ্ঞান অৰ্জনত ল'ৰা-ছোৱালীক সহায় কৰিব পাৰে। গতিকে শিশুৰ নৈতিক বিকাশত মাতৃয়ে উপদেশতকৈ আৰ্হি প্ৰদৰ্শন কৰা যে বহুগুণে শ্ৰেষ্ঠ, তাক আমি নুই কৰিব নোৱাৰোঁ।

এইখিনিতে মোৰ বাল্য কালছোৱাত মোৰ আইৰ আদৰ্শই কিদৰে প্ৰভাৱান্বিত কৰিছে পুনৰ উনুকিয়াব খুজিছোঁ। মোৰ বাল্যকালছোৱাত দুটা ঘটনা সংঘটিত হোৱা এতিয়াও মনত সজীৱ হৈ আছে। ইয়াৰে এটা ঘটনাৰ বিষয়ে দাঙি ধৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিম। বিষয়টো চাব গ'লে তেনেই সৰু; যদিও মোৰ নীতিশিক্ষাৰ বুনিয়াদ ইয়াৰ পৰাই শুভাৰম্ভ হৈছে। কঁঠাল আৰু আমগছত ফল খাবৰ সময়ত লগৰ-সমনীয়াৰ সৈতে গাঁৱৰ কাৰোবাৰ বাৰীত সোমাই কঁঠাল আৰু আমৰ ফল চুৰ কৰি খোৱাৰ বদ অভ্যাস দ্বিতীয় স্বভাৱৰ দৰে হৈ পৰিছিল। পাৰিলে ঘৰলৈও দুটামান ফল লৈ অহাৰ ইচ্ছা আমাৰ সকলোৰে অভ্যাসত পৰিণত হৈছিল।

পিচে মই মোৰ ক্ষেত্ৰত চুৰ কৰা বস্তু ঘৰলৈ নিয়াৰ কথা ভাবিব পৰা

নাছিলোঁ। কিয়নো মোৰ হাতত বস্তু পোৱা মাত্ৰেই মায়ে হাজাৰ প্ৰশ্নৰ অৱতাৰণা কৰে আৰু মাৰ প্ৰশ্নবানত ওলাই পৰে মোৰ কু কৰ্মৰ স্বৰূপ। সেয়ে চু ৰ কৰি অনা বস্তু মা-দেউতাক কোনো দিন খুওৱাৰ বাবে সপোন দেখা নাছিলোঁ। কাৰণ চুৰ কৰা কাৰ্য গ'ম পোৱা মাত্ৰেই মায়ে গুৰু শাস্তি প্ৰদান কৰা নিয়মত পৰিণত কৰিছিল। এদিন মোৰ বাল্যকালত এনে এক কু-কৰ্মৰ বাবে মাৰ পৰা ৰাম-পিটন খাবলগীয়া হৈছিল। যিটো কথা আজিও স্মৃতিৰ বুকুত সজীৱ হৈ আছে। পিচে পিটন দি উঠি কি কাৰণত শাস্তি প্ৰদান কৰা হৈছে; তাৰ অৰ্থ সুন্দৰকৈ বুজাই দিয়াও মাৰ নিয়ম আছিল। মাৰ বুজনি আছিল এনেধৰণৰ- তোমাক ৯ মাহ ৯ দিন গৰ্ভধাৰণ কৰি ঈশ্বৰৰ কৃপাত সন্তান হিচাপে পাই সঁচাই গৰ্বিত। কিন্তু এই বুলি তোমাৰ চুৰি কাৰ্য দেখিও নেদেখাৰ ভাও দি এই কু-কৰ্মৰ হাবিয়াস বাঢ়িবলৈ দিয়াটো এগৰাকী দায়িত্বশীল মাতৃ হিচাপে সেয়া মোৰ কৰ্তব্য হ'ব নোৱাৰে। সেয়ে তোমাৰ কু-আচৰণ কলিতে উঘালি পেলোৱাৰ উদ্দেশ্যেহে তোমাক গুৰু শাস্তি প্ৰদান কৰা হৈছে; তোমাক বেয়া পাই নহয়। গতিকে নিজৰ বস্তু থাকক বা নাথাকক কেতিয়াও আনৰ বস্তুৰ প্ৰতি চকু নিদিবা। চকু দিয়া মানে মহা পাপ। নাপায় আনৰ বস্তুৰ প্ৰতি নজৰ দিবলৈ। কেতিয়াবা ঘৰত নথকা বস্তু খাবলৈ মন গ'লে খুজি খাবা অথবা দেউতাক ক'বা নিশ্চয় কিনি দিবলৈ চেষ্টা কৰিব। অৱশ্যে পইচাৰ অভাৱত কিনি দিব নোৱাৰিলে, এই বস্তুৰ প্ৰতি থকা লোভ থাওকতে পৰিত্যাগ কৰিবা। কোনো কাৰণতে চুৰ কৰি হ'লেও পাবলৈ মন নেমেলিবা। এনে মানসিকতাই চুৰ কৰাৰ হাবিয়াস বঢ়াই তুলিব। আজি কঁঠাল বা আমৰ ফল চুৰ কৰিছা, কাইলৈ কুকুৰা, ছাগলী চুৰ কৰিবলৈ মন মেলিবা আৰু ভৱিষ্যতে এই বদাভ্যাস বাঢ়ি গৈ আনৰ ঘৰৰ পৰা মূল্যৱান বস্তু যেনে- টকা-পইচা, আ-অলংকাৰ চুৰ কৰিবলৈ মন যাব। এটা সময়ত এনে বদাভ্যাসৰ কবলত পৰি সৰু চোৰৰ পৰা ডাঙৰ চোৰ বা ডকাইতলৈ পৰিণত হ'বা। এনে কু-কৰ্ম আৰম্ভণিতে পৰিত্যাগ কৰিব পৰা মানে ভৱিষ্যতে তোমাৰ নিজৰ কাৰণে বহু গুণে মংগল হ'ব। গতিকে মোৰ জীয়াই থকা কালত আৰু মৰাৰ পিছতো কোনোদিন চুৰি কাৰ্য নকৰিবা। তেতিয়াহে মোৰ আত্মাই শান্তি পাব। সঁচাই মাৰ এনে ধৰণৰ আত্ম-উপলব্ধিমূলক তথা মূল্যৱান বুজনিয়ে মোৰ বাল্যকালতে ৰেখাপাত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

ফলস্বৰূপে সৰু চোৰৰ পৰা ডাঙৰ চোৰলৈ যোৱাৰ ৰাস্তা কলিতে উঘালি পেলাবলৈ সমৰ্থৱান হৈছোঁ।

সেয়ে অনুভৱ হয় জৰ্জ ৱাশ্বিংটনৰ দৰে যে, এই ধৰাত ৰূপৱতীত নহ'লেও গুণত মোৰ মা সবাতোকৈ ধুনীয়া। মই মোৰ জীৱনত আজিলৈ যিখিনি নীতি-নৈতিকতা তথা ধ্যান-ধাৰণা শিকিছো সেই সকলোবোৰ মই মোৰ মা'ৰ পৰা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছোঁ।

❖❖❖❖❖

লেখক শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষা বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক।

কাৰ্বি জনজাতিৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতিত নাৰীৰ ভূমিকা

— ড° ৰেখা কলিতা

আৰম্ভণি ঃ অসমৰ আদিম অধিবাসীসকলৰ ভিতৰত এটি অন্যতম খিলঞ্জীয়া জনজাতি হ'ল কাৰ্বি জনজাতি। নৃতাত্ত্বিক দিশৰ পৰা কাৰ্বিসকল মংগোলীয় গোষ্ঠীভূত আৰু ভাষাগতভাৱে চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ তিব্বতবৰ্মী শাখাৰ লোক। নিজকে 'আৰলেং' বুলি পৰিচয় দি ভালপোৱা কাৰ্বিসকল পূৰ্বতে 'মিকিৰ' নামেৰে জনাজাত আছিল। এই 'মিকিৰ' নামটো ইংৰাজসকলে দিয়া। 'মি' মানে মানুহ আৰু 'কিৰ' মানে ভয়াতুৰ। শান্তিপ্ৰিয় স্বভাৱৰ বাবে তেওঁলোক ভয়াতুৰ হ'ল। স্বৰাজোত্তৰ কালত এই জনজাতিৰ লোকসকল 'কাৰ্বি' নামেৰে জনাজাত হ'ল।

বিষয়বস্তু ঃ কাৰ্বিসকল পিতৃতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰা পৰিচালিত। কিন্তু পৰিয়াল আৰু সমাজত নাৰীৰ স্থান মৰ্যাদাপূৰ্ণ। তেওঁলোকৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনত নাৰীয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনত কাৰ্বি নাৰীয়ে পুৰুষৰ সমানে অংশ গ্ৰহণ কৰে। কাৰ্বি লোকবিশ্বাস অনুসৰি তেওঁলোকৰ আৰাধ্য দেৱী 'ৰাচিনজা' হ'ল সৰ্বতো প্ৰকাৰৰ মঙ্গলৰ গৰাকী আৰু 'পানজক' হ'ল শক্তিৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱী। তেওঁলোকৰ লোককথা আৰু লোকগীততো ছেদদিহুন চেদু, বাছাপী, কাৰেং টেৰণপী, হাঈ, ৰংফাৰপী, ৰংবে আদি নাৰীয়ে বয়ন শিল্প, সমাজব্যৱস্থা, আইন ব্যৱস্থা, পতিব্ৰতাৰ আদৰ্শ, অন্যায়ৰ প্ৰতিবাদ আৰু নাৰী মৰ্যাদা ৰক্ষাৰ আদৰ্শ দাঙি ধৰাৰ উল্লেখ আছে।

গৃহকৰ্ম আৰু কৃষিকৰ্মত নাৰীৰ ভূমিকা ঃ কাৰ্বিসকল যদিও মাতৃ প্ৰধান জাতি নহয়, তথাপি ঘৰৰ স্বত্বাধিকাৰ পুৰুষৰ সমানে নাৰীৰো আছে। জীৱনৰ প্ৰতি খোজে খোজে নাৰী পুৰুষৰ সহযাত্ৰী। কাৰ্বি নাৰীয়ে ৰন্ধা-বঢ়া কৰা, সন্তান তথা জ্যেষ্ঠসকলৰ লগতে পৰিয়ালৰ আনলোকৰো আদৰ-যত্ন লোৱা, আলহী- অতিথিৰ শুশ্ৰূষা কৰা আদি গৃহিনীৰ দায়িত্ব পালনৰ উপৰিও ৰিট অৰ্থাৎ হাবি কটা, খৰি কাটি পিঠিত খাওঁত কাঢ়িয়াই অনা, পাহাৰত জুই জ্বলোৱা, হৰলাং (মদ) তৈয়াৰ কৰা আদি বিশেষ দায়িত্বও পালন কৰে। জুমথলীত পুৰুষৰ সমানে কাম কৰাটো কাৰ্বি নাৰীৰ বাবে অপৰিহাৰ্য।

ইয়াৰ বাহিৰেও আৰ্থিক অৱস্থা টনকিয়াল কৰিবৰ নিমিত্তে কাৰ্বি নাৰীয়ে ঘৰতে গাহৰি, কুকুৰা আদি পালন কৰে। তদুপৰি তেওঁলোকে স্থানীয় বজাৰত আলু-কচু, আদা-হালধি, শুকান মাছ, জলকীয়া, তামোল-পাণ, তৰাৰ গজালি, বাঁহৰ গাজ, গাঁহৰিৰ মাংস আদি বিক্ৰী কৰি পইছা উপাৰ্জন কৰি আহিছে। কাৰ্বি নাৰীয়ে তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত 'হৰলাং' ঘৰতে তৈয়াৰ কৰে।

সমাজত কাৰ্বি নাৰীৰ ভূমিকা ঃ সামাজিক দায়িত্ব পালনৰ ক্ষেত্ৰত কাৰ্বি নাৰীৰ ভূমিকা উল্লেখযোগ্য। গাঁৱৰ ডেকাচাঙৰ কাম- কাজত কাৰ্বি গাভৰুৱে অংশ গ্ৰহণ কৰে। এসময়ত গাভৰুসকলে সূতা কটা, তাঁত বোৱা আদি কাম ডেকাচাঙতেই কৰিছিল। কাৰ্বি সমাজত গাঁৱৰ সামাজিক কাম-কাজত নাৰী সকলক নেতৃত্ব দিবৰ বাবে এগৰাকী 'বাছাপী' আৰু এগৰাকী 'কাজীৰ বেপী' থাকে। 'বাছাপী' গৰাকী হ'ল গাঁওবুঢ়াৰ পত্নী আৰু তেওঁক সহায় কৰে 'কাজীৰ বেপী' গৰাকীয়ে। তেওঁলোকে গাঁৱৰ উৎসৱ-পাৰ্বণ আদিত আন নাৰীসকলৰ সহযোগত চাউল, হৰলাং, শাক, পানী আদিৰ যোগান ধৰে। খেতিৰ আৰম্ভণিতে পতা 'চ'জুন পূজা', লখিমী আদৰা উৎসৱ 'চকেৰয়', মৃতকৰ শ্ৰাদ্ধানুষ্ঠান চমাংকান আদিত কাৰ্বি গাভৰুৱে গুৰুত্ব সহকাৰে আৰু দক্ষতাৰে নিজৰ দায়িত্ব পালন কৰে। পূজা-পাতল, উৎসৱ অথবা সামাজিক কাম-কাজত পুৰুষৰ সমানে নাৰীয়ে সহযোগিতা আগবঢ়ায়। অৱশ্যে কোনো কোনো পূজাত নাৰীৰ প্ৰৱেশ নিষেধ।

সাংস্কৃতিক জীৱনত নাৰীৰ ভূমিকা ঃ কাৰ্বিসকলৰ সংস্কৃতিক ধৰি ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত নাৰীসকলৰ অৱদান অন্যতম।

নৃত্য-গীত ঃ প্ৰাচীন কালৰে পৰা কাৰ্বি নাৰী নৃত্য-গীতৰ লগত জড়িত হৈ আহিছে। কাৰ্বিসমাজত পুৰুষ আৰু নাৰীয়ে একেলগে নৃত্য কৰিব পাৰে। চমাংকন উৎসৱত ডেকা-গাভৰুৱে হাতত ধৰা-ধৰিকৈ নৃত্য কৰে। কিন্তু বিবাহিত অথবা বিবাহৰ বন্দোবস্ত হৈ থকা পুৰুষ অথবা নাৰীয়ে এই নৃত্যত ভাগ ল'ব নোৱাৰে।

কাৰ্বি বিবাহ উৎসৱত বিভিন্ন গীত গোৱাৰ নিয়ম দেখা যায়। এই গীতসমূহৰ কিছুমান কাহিনী গীত, কিছুমান প্ৰাৰ্থনা গীত আৰু কিছুমান আবেগ-অনুভূতি প্ৰকাশক গীত। উদাহৰণস্বৰূপে - কইনাই পিতৃ গৃহ এৰি দৰা ঘৰলৈ যাবৰ সময়ত কইনাৰ দেউতাকে বিদায় দি গীত এশাৰী গায় —

'অ, ছেৰ্লি জাং ছেৰ্মে
লাং হাজং আতুম্‌'কে
বাং ল'মা থুমল'হে
নাং হাৰ্চি কামে
আন ছাৰ আংহাং ফুহে
বংছুক পাং ফ্ৰচে ....' ইত্যাদি

(ভাবাৰ্থ ঃ অ' সোণজনী তোমাৰ শহুৰ-শাহুৱে তোমাক নিবলৈ আহিছে। তেখেতসকলৰ বুঢ়া বয়সত আলপৈচান ধৰোঁতা নাই। সেয়েহে তুমি যোৱাগৈ।)

সাজ-পোছাক আৰু আ-অলংকাৰঃ কাৰ্বি নাৰীৰ প্ৰধান পোছাক হৈছে 'পীনি' আৰু 'পেকক'। পিনি হ'ল ককাঁলৰ পৰা আঁঠুৰ তললৈকে পিন্ধা কলা ৰঙৰ মেখেলা। ক'লা পীনিখনৰ পাতলিৰ ওপৰত ৰঙা, হালধীয়া, বগা সূতাৰে ৰৈখিক আঁচ টানি দিয়া হয়। তেওঁলোকে পেককখন সোঁকান্ধৰ ওপৰত বান্ধি ৰাখে। পেককখন সাধৰণতে বগা আৰু দুয়োমূৰে ৰঙা, হালধীয়া আৰু ক'লা ৰঙেৰে ফুল দিয়া হয়। কাৰ্বি নাৰীয়ে পীনিৰ ওপৰত ৱানকক ব্যৱহাৰ কৰে। এই ৱানকক ডাল ক'লা-ৰঙা সূতাৰ মিহি নক্সা কৰা।

পৰম্পৰাগত কাৰ্বি নাৰীয়ে কাণত ৰূপৰ থুৰীয়া 'নে'থেংপি' পিন্ধে। কপালৰ সোঁমাজেদি নাকৰ ওপৰেৰে থুঁতৰিলৈকে এডাল ক'লা ৰেখা 'দুক' থাকে। ছালত খুঁচি খুঁচি বিশেষ পদ্ধতিৰে এই যুগমীয়া ৰেখাডাল অংকন কৰা হয়। তেওঁলোকে হাতত ৰূপৰ 'ৰই পেংখাৰ' (খাৰু), আঙুলিত ৰূপ বা পিতলৰ 'আৰনান' (আঙঠি) আৰু ডিঙিত ৰূপৰ মুদ্ৰাৰ মালা পিন্ধে। বিবাহিত কাৰ্বি নাৰীয়ে কপালত সেন্দুৰ লোৱাৰ পৰম্পৰা নাই। তেওঁলোকৰ সমাজত পৰ্দা প্ৰথাও নাই।

বয়ন আৰু ৰেচম শিল্প ঃ কাৰ্বি জনগোষ্ঠীৰ সাংস্কৃতিক সমলৰ অন্যতম হ'ল বয়ন শিল্প। কপাহৰ গুটি সিচাঁৰ পৰা কপাহ ছিঙালৈকে, এৰি পলু পুহি এৰি উৎপাদন কৰালৈকে সকলো কাম কাৰ্বি নাৰীয়ে কৰে। তেওঁলোকে যতঁৰত সূতা কটা, নেওঠনীত কপাহ নেওঠা আদি কামবোৰ নিশাৰ ভাগত জুইৰ পোহৰত বহিয়েই সম্পাদন কৰে।

কাৰ্বিসকলৰ বয়ন শিল্পৰ উল্লেখযোগ্য এটি দিশ হ'ল ৰং কৰা পদ্ধতি। ৰঙীন সূতাৰ আমদানি হোৱাৰ আগতে কাৰ্বি নাৰীয়ে গছৰ পাত, ছাল, শিপা আৰু বাকলিৰ পৰা ৰস উলিয়াই ৰঙা, ক'লা, হালধীয়া আদি ৰং কৰি লৈছিল।

কাৰ্বি নাৰী সুদক্ষ শিপিনী। তেওঁলোকে তাঁতত সপোনৰ ফুল বাছে। তেওঁলোকে ৰংচঙীয়া সূতাৰে প্ৰাকৃতিক ফুল, লতা আদিৰ উপৰিও জ্যামিতিক, কৌণিক আৰ্হিৰ বিভিন্ন ফুল বাছে। কাৰ্বি নাৰীৰ সৌন্দৰ্যবোধৰ নিদৰ্শন স্বৰূপ এই ফুলজালিবোৰ অতি মনোমোহা। 'পীনি'ত সচৰাচৰ জিক-জাগ-হীৰা (Zig-Zag-diamond) ৰ চানেকী বিদ্যামান। পেককৰ ফুল জ্যামিতিক আৰ্হিৰ। মাজত চৰাই, ফুল আদিৰ বুটা বছা থাকে। ৱানককৰ ফুলো জ্যামিতিক আৰ্হিৰ। তদুপৰি কাৰ্বি জাতীয় প্ৰতীক 'জ্যাম্বিলী আথন' কাপোৰত বছাটো বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

কাৰ্বি নাৰীয়ে অতীজৰে পৰা বস্ত্ৰ উংপাদনৰ লগত জড়িত হৈ পৰিয়ালৰ সকলোকে সাজ-পোছাক আৰু শীতকালত গাত লোৱা কাপোৰৰ যোগান ধৰি আহিছে। তেওঁলোকৰ এই কাৰ্যই ঘৰখনক আৰ্থিক দিশত যথেষ্ট সকাহ দি আহিছে। বৰ্তমান কাৰবিসকলৰ হস্তুতাঁত আৰু বস্ত্ৰশিল্পই বিদেশৰ বজাৰতো সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

সামৰণি ঃ পৃথিৱীৰ সকলো নাৰীয়ে বৰ্তমান সময়ত সময়ৰ লগত খোজ

দি প্ৰগতিৰ পথত আগবাঢ়ি গৈছে। কাৰ্বি নাৰীয়ো ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। তেওঁলোকে শিক্ষা-দীক্ষা, শিল্প-সাহিত্য, নৃত্য-গীত আদি সকলো দিশতে উন্নতি কৰি প্ৰগতিৰ পথত অগ্ৰসৰ হৈছে। দেখা যায় যে কাৰ্বি জনজাতিৰ সমাজ আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনত নাৰীৰ উল্লেখনীয় অৱদানে তেওঁলোকৰ সংস্কৃতিক চহকী কৰি তুলিছে।

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

১) গগৈ, দেৰেন ঃ কাৰবি আংলঙৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ এচেৰেঙা, ডিফু সাহিত্য সভা, ১৯৯১

২) টেৰণ লংকাম ঃ কাৰবি জনগোষ্ঠী, এটি চমু পৰিচয়, অসম সাহিত্য সভা, ১৯৭৪

৩) তেৰাং, ৰংবং ঃ সমন্বয় প্ৰবাহ, ডিফু, ১৯৮৯

৪) তেৰাং, ৰংবং ঃ কাৰবি সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা, অসম সাহিত্য সভা, যোৰহাট, ২০১০

আলোচনী ঃ

১) কাঠাৰ, চাৰছিল (সম্পা) ঃ ৰেংবংহম কেৰুংপন, বাৰ্ষিক মুখপত্ৰ, ১৯৯৪

২) সন্দিকৈ, বলীন (সম্পা) ঃ এনাজৰী, কাৰ্বি জনজাতিৰ বিশেষ সংখ্যা, মৰাণহাট,২০০৯

❖❖❖❖❖

পলাশবাৰী নিবাসী প্ৰবন্ধ লেখিকা।

বিশ্বাস - অন্ধবিশ্বাসৰ গৰাহত মহিলাৰ সেই বিশেষ দিন কেইটা

— ড° শিখাৰাণী কলিতা

কণমাণি অপৰাজিতা সকলোৰে মৰমৰ। পঢ়া-শুনাত তীক্ষ্ণ। সমনীয়াৰ সৈতে লৰি-ঢাপৰি, খেল - ধেমালি কৰি ডাঙৰ হোৱা ছোৱালী তাই। বাৰ বছৰ বয়সত তাইৰ প্ৰথম ঋতুস্ৰাৱ হ'ল। মাক, আইতাক, পেহী-মাহী, বান্ধৱী, বাইদেউ ইত্যাদি সকলো মহিলাই তাইক বহু কথাই শিকালে, বুজালে। অপৰাজিতাই এতিয়া কেৱল ছোৱালীবোৰকে নিজৰ খেলাৰ লগৰী কৰিলে আৰু প্ৰতিমাহে হোৱা মাহেকীয়াৰ সময়ত তাই মাকে কৰাৰ দৰে আছুতীয়া বিছনাখনত শুবলৈ ল'লে। তেনেদৰেই তাই ডাঙৰ হ'ল। লাজকুৰীয়া হৈ পৰিল। সেই দিনকেইটাক লৈ তাই আতংকিত হৈ পৰিল। সেই সাধাৰণ বিছনাখনত ঠাণ্ডাৰ দিনত তাই কষ্ট পালে। কোনো মাংগলিক অনুষ্ঠানলৈও তেনে দিনত তাই যাব নোৱাৰা হ'ল। এবাৰ দুৰ্গা পূজাৰ সময়ত তাইৰ মাহেকীয়া হোৱাত আইতাকে তাইক অমংগলীয়া বুলি কোৱাত তাইৰ কৈশোৰ মনটোৱে সচাকৈয়ে বৰ কষ্ট পালে। লিখা-পঢ়া, নাটক, ছবি অঁকাত তাইৰ চখ আছিল। এনেবোৰ কথাত বাৰে বাৰে যেন আত্মবিশ্বাস হেৰাই গ'ল তাইৰ। তথাপি নিয়মবোৰৰ সৈতে এদিন তাই নিজেও অভ্যস্ত হৈ পৰিল।

ঋতুস্ৰাৱ সম্পৰ্কে বিভিন্ন অন্ধ-বিশ্বাস প্ৰচলিত হৈ আহিছে। বিজ্ঞানৰ অগ্ৰগতিয়ে সমাজখনক বহুযোজন আগুৱাই লৈ গৈছে যদিও কিছুমান অন্ধ-বিশ্বাস মানুহৰ মনৰ পৰা আঁতৰি যোৱা নাই। এতিয়াও আমাৰ সমাজত ঋতুস্ৰাৱৰ

দৰে নাৰীদেহৰ স্বাভাৱিক আৰু জীৱন দায়িনী প্ৰক্ৰিয়াটো অন্ধবিশ্বাসৰ আৱৰ্ততে আছে। ৰজস্বলা হৈ থকা কেইদিনত নাৰীক অস্পৃশ্য জ্ঞান কৰা হয় আৰু ৰন্ধা-বঢ়াকে ধৰি অন্য ঘৰুৱা কাম কৰিবলৈ দিয়া নহয়। নামঘৰ, মন্দিৰ আদি পবিত্ৰ বুলি গণ্য কৰা স্থানত প্ৰবেশ কৰিবলৈ দিয়া নহয়। এনে অন্ধবিশ্বাসে মহিলাসকলৰ আত্মবিশ্বাস, আত্মমৰ্যাদা আদিৰ ক্ষেত্ৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলায়।

কেৱল ভাৰততে নহয়, ঋতুস্ৰাৱ সম্পৰ্কীয় অন্ধবিশ্বাসবোৰ অন্য দেশতো আছে। নেপালত ঋতুস্ৰাৱ সম্পৰ্কীয় নীতি-নিয়ম সন্নিবিষ্ট প্ৰথাটোক ‘চৌপদী’ বুলি কোৱা হয়। এই প্ৰথামতে, বিশেষকৈ গ্ৰামাঞ্চলৰ ঋতুস্ৰাৱ হৈ থকা সময়ত মহিলা সকলক ঘৰৰ পৰা আঁতৰত পোহৰ নপৰা অতি অস্বাস্থ্যকৰ ঠাই যেনে গোহালি, জীৱ-জন্তু ৰখা ঘৰ আদিত থাকিবলৈ বাধ্য কৰোৱা হয়। সেইকেইদিন তেওঁলোকে পৰিয়ালৰ কোনো সদস্যকে আনকি নিজৰ সন্তানকো চাব বা স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰে। প্ৰচণ্ড শীতকালত এই প্ৰথামতে ঘৰৰ পৰা আঁতৰত থকা মহিলাসকলে কেতিয়াবা পৰ্যাপ্ত কাপোৰৰ অভাৱত শীতৰ প্ৰকোপত পৰি মৃত্যুক সাৱটি ল’ব লগাও হয়।

ঋতুস্ৰাৱ সম্পৰ্কে বিভিন্ন ধৰ্মৰ মাজত বেলেগ বেলেগ মতবিশ্বাস প্ৰচলিত আছে। কিছুমান ধৰ্মত যদি এই ক্ষেত্ৰত কঠোৰ নিষেধাজ্ঞা আছে, আনহাতে আন কিছুমান ধৰ্ম আকৌ এইক্ষেত্ৰত উদাৰ । হিন্দু ধৰ্মত ঋতুস্ৰাৱ হৈ থকা অৱস্থাত মহিলাক অপৱিত্ৰ বুলি গণ্য কৰা হয় আৰু তেওঁলোকক ধৰ্মীয় কাম-কাজকে ধৰি অন্য ঘৰুৱা কাম কাজৰ পৰা আঁতৰাই ৰখা হয়। ভাৰতৰ সকলো ৰাজ্যতে হিন্দু ধৰ্মৰ লোক সকলৰ মাজতে এই নিয়ম সমূহ কম-বেছি পৰিমানে প্ৰায় একে ধৰণৰ। কেৱল কাশ্মিৰী হিন্দুসকল এই ক্ষেত্ৰত পৃথক। কাশ্মিৰী পণ্ডিত সকলে ঋতুস্ৰাৱ হোৱা মহিলাক অপবিত্ৰ বুলি গণ্য নকৰে। বৰঞ্চ সেই কেইদিনত শৰীৰ দুৰ্বল হৈ থাকে বাবে তেওঁলোকক ভালদৰে আদৰ যত্নহে কৰা হয়। খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ লোক সকলে অতীতৰ পৰাই ঋতুমতী মহিলাক অপবিত্ৰ বুলি গণ্য নকৰে। ইছলাম ধৰ্মত ঋতুমতী অৱস্থাত মহিলাই প্ৰাৰ্থনা বা অন্য কোনো ধৰ্মীয় কাম কাজ কৰিব নোৱাৰে। তাৰ বাহিৰে অন্যান্য সকলো কাম কৰি স্বাভাৱিক জীৱন-যাপন কৰিব পাৰে। শিখ ধৰ্মৰ মতে মহিলা সকল পুৰুষৰ সৈতে সমান আৰু পুৰুষৰ দৰে তেওঁলোকো পবিত্ৰ। শিখ গুৰু

গুৰুনানকৰ মতে মানৱ সৃষ্টিৰ বাবে মহিলাৰ তেজ অপৰিহাৰ্য। গতিকে ঋতুস্ৰাৱ এটা অতি প্ৰয়োজনীয় আৰু ভগৱান প্ৰদত্ত প্ৰক্ৰিয়া।

কিন্তু ঋতুস্ৰাৱ সঁচাকৈয়ে ইমান ভয়াবহ পৰিঘটনা নে? আহকচোন , প্ৰকৃতিয়ে কিদৰে নাৰীক ঋতুমতী কৰিলে বিজ্ঞানৰ দৃষ্টিভংগীৰে চাওঁ।

আমাৰ মগজুত পিটুইটাৰি (Pituitary) নামৰ এবিধ গ্ৰন্থি থাকে। ইয়াৰ পৰা ওলোৱা বাঢ়ক হৰম’ন (Growth Harmone) ৰ বাবে আমাৰ শৰীৰৰ বিকাশ ঘটে। এই পিটুইটাৰিয়ে নিঃসৰণ কৰিব লগীয়া হৰম’নবোৰৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায় মগজুৰেই অইন এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ অংশ হাইপোথেলামাছে (Hypothalamus)। কৈশোৰ অৱস্থাত এই হাইপোথেলামাছে পিটুইটাৰিত প্ৰভাৱ পেলাই পিটুইটাৰিৰ পৰা নিঃসৰণ কৰোৱা বিশেষ হৰম’নৰ বাবে ল’ৰা-ছোৱালীৰ ক্ৰমে পুৰুষসুলভ আৰু নাৰীসুলভ গুণবোৰ বিকশিত হয়। নাৰীৰ ক্ষেত্ৰত তাৰেই এটা অংশ হ’ল ঋতুচক্ৰ (Menstrual Cycle)। এই ঋতুচক্ৰৰ এটা অংশ হ’ল মাহেকীয়া ঋতুস্ৰাৱ (Menstruation)।

হাইপোথেলামাছৰ পৰা ওলোৱা GNRH নামৰ এবিধ হ’ৰমনে পিটুইটাৰিত কাম কৰে। যাৰ ফলত পিটুইটাৰিয়ে FSH, LH নামৰ দুবিধ হ’ৰমন প্ৰস্তুত কৰে। FSH , LH ৰ প্ৰভাৱত ইষ্ট্ৰ’জেন আৰু প্ৰ’জেষ্ট্ৰেৰন নামৰ দুবিধ হৰম’নৰ উৎপন্ন হয় নাৰীৰ শৰীৰত। FSH ই ষ্ট্ৰ’জেনৰ প্ৰভাৱত প্ৰতিমাহে নাৰীৰ শৰীৰত এটা ডিম্বাণু গোটৰ বিকাশ হয় আৰু তাৰেই এটা ডিম্বাণুৰ পূৰ্ণ বিকাশ হৈ ডিম্বাশয়(Ovary) ৰ পৰা মুক্ত হৈ নাৰীৰ জৰায়ু(Uterus) ৰ লগত সংলগ্ন হৈ ফেলোপিয়ান টিউবেৰে জৰায়ুলৈ নামি আহে। ডিম্বাশয়ৰ পৰা ডিম্বাণু নিঃসৰণ হোৱাৰ পাছতে ই জৰায়ুত কিছুমান নতুন সূক্ষ্ম তেজৰ নলীকা আৰু কোষ গঠন কৰে। এনে গাঁঠনিয়েহে এটা Fertilised Ovumধৰি ৰাখি গৰ্ভৰস্থা বৰ্তাই ৰাখিব পাৰে। কিন্তু ডিম্বাণুটো Fertilise নহ’লে এটা সময়ত নতুনকৈ গঠিত এই কোষ সমষ্টি আৰু তেজৰ নলীকাবোৰ ভাঙি যায় আৰু এনে কোষ আৰু তেজ মিশ্ৰিত সমষ্টিৰেই মহিলা এগৰাকীৰ ঋতুস্ৰাৱ আৰম্ভ হয়। আনহাতে ডিম্বাণুটো Fertilise হ’লে নকৈ গঠিত কোষ আৰু তেজৰ নলিকাবোৰে তাক ধৰি ৰাখে আৰু তেতিয়া এইবোৰ ভাঙি নাযায়, যাৰ বাবে গৰ্ভাৱস্থাত ঋতুস্ৰাৱ

নহয়। ঋতুস্ৰাৱ হৈ উঠাৰ পাছত পুনৰ এটা ডিম্বাণু গোটৰ পৰা আন এটা ডিম্বাণু বিকাশ হৈ উঠে আৰু এই চক্ৰ চলি থাকে। ঋতুস্ৰাৱ মহিলাসকলৰ এটি স্বাভাৱিক দৈহিক প্ৰক্ৰিয়া। ইয়াৰ আৰম্ভণি ১০-১২ বছৰ বয়সৰ পৰা হৈ ৫০ বছৰ বয়সলৈকে চলিব পাৰে বা কিছুমানৰ ক্ষেত্ৰত ৫০ ৰ দেওনাও পাৰ হোৱা দেখা যায়। ২৮ দিনৰ মুৰত ঋতুস্ৰাৱ হ'ব লাগে যদিও ২১ দিনৰ পৰা ৩৫ দিনৰ মাজত হোৱাটো স্বাভাৱিক বুলি ধৰি লোৱা হয়। ৩ পৰা ৫ দিনলৈ স্বাভাৱিক বুলি ধৰি ললেও ২ দিনৰ পৰা ৭ দিনলৈকে ৮০ চি চি পৰ্যন্ত তেজ জৰায়ুৰ পৰা নিঃসৰিত হয়। যদিও বহুতেই ইয়াক Menstrual Blood বুলি কয়, দৰাচলতে বিজ্ঞানসন্মত হিচাপে ইয়াক Menstrual Fluid বুলিহে চিকিৎসাশাস্ত্ৰত জনাজাত। Menstrual Fluid ত 50% হে তেজৰ সমষ্টি, বাকীবোৰ জৰায়ুৰ Endometrial Tissue , Cervical Mucus আৰু Vaginal Secretion ৰ সংমিশ্ৰণ। Menstrual Fluid ত ছডিয়াম, , কেলছিয়াম, ফছ্ফেট্, আয়ৰণ, ক্ল'ৰাইড, ১৪ বিধ বিভিন্ন প্ৰ'টিন, গ্লাইক'প্ৰ'টিন, পানী আদি মিহলি হৈ থাকে। আচলতে Menstrual Fluid শৰীৰৰ বাবে ক্ষতিকাৰক নহয়, ইয়াত কোনো Toxin মিহলি হৈ নাথাকে।

এই সময়চোৱাত কেনেধৰণৰ খাদ্য খাব লাগে সেইটো জনা দৰকাৰ। কাৰণ প্ৰচলিত ৰীতিমতে খাদ্যৰ ক্ষেত্ৰতো বহুতো বাধা আৰোপ কৰা দেখা যায়। প্ৰয়োজনীয় খাদ্যৰ ভিতৰত ওমেগা ফেটি এচিডযুক্ত খাদ্য, কেলছিয়াম, মেগনেছিয়াম, ভিটামিন চি আদি প্ৰচুৰ পৰিমাণে গ্ৰহণ কৰিব লাগে। সতেজ ফলমূল, কাৰ্বহাইড্ৰেট, সেউজীয়া চাহ আৰু প্ৰচুৰ পৰিমাণৰ পানীৰ দৰকাৰ।

দৰাচলতে ঋতুস্ৰাৱৰ লগত জড়িত মূল কথা বা বিজ্ঞান নজনাৰ বাবেই কিছুমান কাল্পনিক ভিত্তিহীন কথাই কিছুমান নাভূত-নাশ্ৰুত অপবিশ্বাসৰ জন্ম দিলে। আমাৰ ধৰ্মভীৰুতায়ো ইয়াত ইন্ধন যোগালে।

যিহেতু ই এক প্ৰাকৃতিক বা ঈশ্বৰ প্ৰদত্ত জৈৱিক প্ৰক্ৰিয়া ইয়াত অপৱিত্ৰতা, অইনক চুব নোৱাৰা, অইন গতানুগতিক জীৱনশৈলীৰ তাৰতম্য ঘটোৱা কোনো প্ৰক্ৰিয়া বা কুসংস্কাৰ থকাৰ যুক্তি থাকিব নোৱাৰে। আমাৰ বহু আই মাতৃয়ে নিজৰ শৰীৰত ঘটা এই প্ৰাকৃতিক পৰিঘটনাৰ মূল বিজ্ঞান নজনাটোও এনে কুসংস্কাৰ বৰ্তি থকাৰ এক কাৰণ।

মূলতঃ আমাক প্ৰয়োজন প্ৰকৃত বিজ্ঞানৰ পোহৰ, ইয়াক বিলাব পাৰিলে আমি এনে কুসংস্কাৰৰ পৰা নিশ্চয় মুক্ত হ'ব পাৰিম।

❖❖❖❖❖

লেখিকা শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰাণীবিজ্ঞান বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপিকা।

৭৪ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

English Section

Representation of 'She' in Eunice de Souza's Poetry

– Dr. Anima Baishya

"She had a distinctive voice, wry and sardonic, and there was a kind of cruel wisdom in her poetry." (Ranjit Hoskote)

Eunice de Souza (1940-2017) has been widely acclaimed as one of the major Indian women poets in the later half of twentieth century. She with her personal vision experimented in her poetry the life of women, the societal norms and values imposed on women, male domination through a telescopic image.

In the present paper, an attempt has been made to analyse some of her selected poems coupled with the representation of 'she' as an iconic symbol for Indian women across different social contexts and the very protest as the way of her expression through satiric and sarcastic overtone.

Labelled as a confessional poet, Eunice de Souza wove from her own life and that of her own family in poems like 'Autobiographical', 'One Man's Poetry', 'Forgive Me, Mother', etc. The embodiment of her inner anguish and angst makes her critical and as a result, her poetry reveals her horrifying experiences. De Souza has dealt with her own life in 'Autobiographical'— the death of her father when she was a child. It traumatises her life deeply:

"I killed my father when I was three
I have muddled through several affairs
and always come out badly."

(*Autobiographical*: Line 2-4)

Similarly, Eunice even rebels against her upbringing in the family. Her conflict with her parents is prevalent in 'Forgive Me, Mother'. She addressed her mother as:

"Forgive me, mother,
that I left you
a life-long widow
old, alone" (*Forgive Me, Mother*: Line 1-4)

De Souza's poetry can be categorised as quest for identity of women in society. Her poems are the embodiment of her strong sense of discomfort with patriarchal institutions. In 'Catholic Mother' she protests the pretension and hypocrisies of the Catholic community along with the issues of domesticity and gender. Similarly, the traditional Christian values are questioned in 'Bequest'. She does not believe rather despises in sacrificial paradigm or rigid social conventions imposed on a woman. She wants to live by her own terms and conditions with her own identity and space adorned with self-worth and self-esteem.

"It's time to perform an act of charity
to myself,
bequeath the heart, like a
spare kidney ——
preferably to an enemy" (*Bequest*: Line 17-21)

The projection of 'she' as an alien both emotionally and socially in patriarchal order is all pervasive. She is victimised and treated as a deviant figure if she dares to defy the male dominant structure.

"I thought the whole world
was trying to rip me up
cut me down go through me
with a razor blade" (*Autobiographical*: Line 23-26)

The institution of marriage and its expected line have been thwarted by Eunice de Souza. The denial of women's segregation and patriarchal traditions are the core of her works. She has not got married and her refusal is considered as deviant behaviour. Eunice explores that a woman lacks place outside the combines of marriage. She is rather condemned to be an outcast. In many of her poems, she lambasted the institution of marriage. In the poem 'Advice to Women', she wishes to make the women aware of the pain they receive from others and accordingly encourages and advises women. Women are ignored not only by the otherness and indifference of the lover, but also by the patriarchs of the society. Women need to develop patience within so as to face the hurdles of life. Cats are always known for haughty and proud behaviour. The quality of patience can be restored when looking after cats. She advises to women as:

"Keep cats
If you want to learn to cope with
the otherness of lovers." (*Advice to Women*:Line 1-3)

Though she asserts the essence of life- 'to die alone', yet she describes the conditions of a spinster in the social order dominated by patriarchs. Her projection of Miss Louise is pathetic as her dream of motherhood with a luxurious life has been shattered just because a woman's life is worthy enough after getting married and bearing a child:

"She dreamt of descending
curving staircases
ivory fan aflutter

of children in sailor suits
and organza dresses" (*Miss Louise*: Line 1-5)

The very representation of women in various social milieus has been the core of Eunice de Souza's poetical calibre. She combines both irony and satiric dimensions to pinpoint the pressure under which women in different social contexts are compelled to follow. The role that a woman plays as a mother or a wife is subservient and her silence is taken for granted. She silently bears all blatant exploitation done to her. In 'Catholic Mother', she is doubly the victim of the religion (Catholic) and to the norms of domesticity. She is expected to remain silent:

"The pillar's wife
says nothing" (*Catholic Mother*: Line 15-16)

In 'Forgive Me, Mother', Eunice deals with the issue of a societal structure regarding the birth of a boy as a welcome sign for the entire family. The society sticks a knife into a mother, who, is held responsible and guilty for bearing a girl child. But in reality, the mother is not at all responsible in that case. Similarly in her 'De Souza Prabhu', she expresses her parent's wish for a boy and her efforts to make them happy as :

"I belong with the lame ducks.
I heard it said
my parents wanted a boy"

(*De Souza Prabhu*: Line 14-16)

Her 'Sweet Sixteen' delves deep into the female psychic character associated with insecurity in a phalli-centric world. A woman has to live under a phallic society, thus, restricting the needs and desires of a woman. Her feminine sense and sensibilities are neglected in the stereo-typed patriarchal order

of things, restricting her space as an individual :

> “Mamas never mentioned menses
> A nun screamed: You vulgar girl
> don’t say brassieres
> say bracelets.” (*Sweet Sixteen*: Line 3-6)

It is not expected that women should use any personal word in their communal life. The very usage of the words like ‘menses’, ‘brassieres’ etc., is considered as taboo. The projection of ‘mamas’ here is symbolically used as an instrument of patriarchal power and hence a part of the patriarchal structure. In some occasions she criticizes women and in others she encourages them. Her rebellious voice takes place in her work chiefly because her parental attitude towards her. Eunice as a girl child was not at all expected and welcome in the family. Being a feminist writer she explores that the miserable plight of women’s suffering under the insensitive fathers, brothers and husbands is quite noticeable. She is of the view that it is high time that women should realise their potential and come forward to break the age-old stereotyped boundaries of restrictions imposed by the patriarchs. She aims to make women more aware and empower them.

Growing with the rise of feminist tradition during 70’s , women writers with their feminine sense and sensibility consider their own room and portray the female psyche— the conflicts, traumas, insecurities in all their nuances, ambiguities and contradictions. Undoubtedly, Eunice de Souza is a prototype of this tradition.

৭৭ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

References:

1. Choudhury, Bibhash. Ed. *Palimpsest* . Papyrus; Guwahati.; 2014
2. De Souza, Eunice. *Fix*. Bombay: New Ground.;1979. Print
3. De Souza, Eunice, *A Necklace of Skulls: Collected Poems*. New Delhi: Penguin Books Ltd.; 2009
4. Hoskote, Ranjit. Retrieved from https://indian express. com/article/india(2017)
5. Naik, M.K. *Indian English Poetry from Beginning upto 2000*. New Delhi: Pencraft International. ; 2006
6. Prasad, A.N. & Sarkar B. *Critical Response to Indian Poetry in English.* New Delhi: Sarup and Sons.; 2008

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of English, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Role of Education in Empowerment of Indian Women

– Arpana Nath

Women in India, constitutes almost half of its population, but yet it remains to be a very neglected and oppressed segment of the society. In Indian society, on one hand women are worshipped as Goddesses in the form of Durga, Maa Kali, Saraswathi, Laxmi and many others. On the other hand, women are tortured, raped, burnt to death for dowry, molested, sexually abused by their male counterparts. Whether women are literates or illiterates, working or non-working, urban or rural does not make any difference. Though women today are conscious of their rights, duties and laws, yet we find that women still have to fight for justice and there is a great cry for women empowerment all over the world.

From the Indian perspective, if we try to view the true picture of women's status in home and society it will lead us more or less to the following scenario.

It is observed that in almost all the Indian communities, there is discrimination between the girl child and the boy child. It is seen that the birth of a boy is celebrated with great joy. On the other hand, in some societies female foeticide and female infanticide is committed on a large scale. In some

society girls are not sent to schools. It is thought that any investment on the girl child is a waste of money, as she will get married and go to some other family, whereas the boy will look after the parents and carry family lineage. There are many rules and regulations for the girls like purdah system, believe that girls must only learn sewing, cooking, embroidery etc. and must not be send to schools. Economically the Indian women have been exploited since ages. Their work at home and in agricultural fields is not considered to be productive.In many of the Indian states still there exist a practice of early marriage of the girls. In the poor families the girl child is engaged in different type of economic activities. When the parents cannot afford to educate all their children, they prefer to educate the boy child. Although the scenario has changed a lot in the urban areas, in rural areas this trend still prevails.

We are living in the 21st century, but we cannot deny the practical situation. We are dreaming for settlement in the space, but at the same time half of the section of the society is struggling for a living of honour and respect in these Earth. Is this not a situation of dis balance?

There are always a number of elements in the society which are deprived of their basic rights. If we unleashed such elements from the society, then women would top this list. In fact, women are the most important factor of every society. Even though everybody is aware of this fact, but nobody is ready to accept this fact.

National perspective plans for women of 1998-2000 comments, "There is continued in- equality and vulnerability of women in all sectors-economic, social, political, educational, health-care, nutrition and legal. As women are oppressed in all spheres of life, they need to be empowered in all walks of life."

The concept of empowerment of women has raised under the above circumstances to raise the status and position of women in the society. The concept of empowerment was introduced at the International Women's Conference at Nairobi in 1985. It defined empowerment as redistribution of social power and control of resources in favour of women.

Empowerment can be viewed as means of creating a social environment in which one can make decisions and choices either individually or collectively for social transformation. The empowerment strengthens the innate ability by away of acquiring knowledge, power and experience (Hashemi Schuler and Riley, 1996).

Empowerment is the process of enabling or authorising individual to think, take action and control work in an autonomous way. It is the process by which one can gain control over one's destiny and the circumstances of one's lives.

Women empowerment doesn't mean shouting for rights of women. It means making them able to take the right decision at the right place and at the right time. It also means to develop in them the ability to judge what is right and wrong. It also enables women to make the rightful adjustment to the situation. Empowerment is not something to be given from outside. An empowered woman is self-confident and recognises her own potentialities. It also helps in making her conscious of her financial contribution to the house and the society at large. In the words of C. Nongbri, "Empowerment in the Indian context means the development of women capacity to make informed choices and expansion of their capacity to manage their domestic and economic environment efficiently." C. Nongbri feels that women empowerment enables autonomy and control over their lives. The empowered women become agents of

their own development, able to excercise choices to set their own agenda and be strong enough to challenge and change their subordinated position in the society. Jawaharlal Nehru had said, "To awaken the people, it is women, who must be awakened, once she on the move, the family moves, the village moves and the nation moves". AmartyaSen says that it is in the interest of the whole community to empower women.

Above discussion shows that there is a great need of empowering the women. Education is milestone of women empowerment because it enables them to respond to the challenges, to confront their traditional rule and change their life. Education of women can only change their position in society. Education also brings a reduction in inequalities and functions as a means of improving their status within the family and develops the concept of participation.

The gap in the male female literacy rate is just a simple indicator of gender discrimination in India. Women education in India plays a very important role in the overall development of the country. It not only helps in the development of half of the human resources, but in improving the quality of life at home and outside. Educated women not only tend to promote education of their girl children, but also can provide better guidance to all their children. Moreover, educated women can also help in the reduction of infant mortality rate and growth of the population.

For the development and economic growth of the nation, it is very much that women human resource development is properly cultivated through education. If the social, economic, cultural, ethical and political values can be cultivated in a better way from the proper gender perspective then it will make the social system more effective. Educated women can strengthen the roots of modernisation process and accelerate

the process of social change. Women can play a very important role in the social and cultural development of the society by inculcating values of love and affection in her children. This can happen only when she is given proper education and trained to participate in decision making, given equal status and rights at home and in the society at large. Education will also make them more conscious about the social evils and legal rights which will be able to diminish the gender inequality prevalent in the society.

Therefore, the following objectives may be outlined for providing education on empowerment of women.

- ❖ To help the women develop their self-confidence and self-esteem.
- ❖ To help the boys develop a proper attitude towards women.
- ❖ To teach the boys to respect the women.
- ❖ To bring down the rate of crimes against women.
- ❖ To make the women recognise their own capacities and develop them to the fullest.

Women play an imperative role in making a nation progressive and guided towards development. They are essential possessions of a lively humanity required for national improvement. So if we have to see a bright future of our country, giving education to them must be a pre occupation.

References :

1. Agarwala, Sunita (2012). Emerging Issues and Education. Published by Aditya Book Distributors, Panbazar, Guwahati-1.
2. Das, Pragyan (2020). Women empowerment: Reality or myth. Available in magazines.odisha.gov.in.(Accessed on 02/01/2021 at 6 PM.)
3. Kapur, Roshni and Narayan, S (2020). Women Empowerment in India: More needs to be done. Available in isac.nus.edu.sg.(Accessed on 23/12/2020 on 10 PM)
4. Shindu J (2012). Women's Empowerment through education. Abhinavjournal: Vol.1.Issue 11.

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of Education, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Biodiversity Conservation: Role of Indian Women

– Bandana Deka

Introduction

Biodiversity means the varied life forms including different plants, animals and microorganisms present on the planet Earth. At present, the estimated numbers of living species reported from the world are 8.7 million (Mora *et al.*, 2011). India's role is commendable in the contribution of biodiversity as it contributes about 7.8% the total life forms found in the world despite the fact that its geographical area is only 2.4% of the world (MoEF, 2009). Biodiversity is crucial for the ecosystem and is the foundation of life on Earth as it provides us basic necessities of life i.e. food, shelter and clothing. Besides, it provides us with life-supporting gas oxygen, medicines, dyes, resins, stable climate and recreation.

Growing population and technological advancement are continuously putting a strain on the environment and on country's natural resources. Over-exploitation of the country's resources like land, water, fuel etc. has resulted in degradation of resources mainly due to industrial pollution, soil erosion, deforestation and urbanization. Hence, it is utmost important to conserve and promote the natural resources and environment. Women have direct contact with natural resources like fuel, food, fodder, forest, water and land especially in

rural areas where 70% of Indian population reside and directly dependent upon natural resources. Women are also responsible for using these resources to satisfy the basic needs of their families. Women play a critical role in managing natural resources on family and community levels and are most affected by environmental degradation. Besides, that woman even played a leadership role for conservation and enhancement of environment. India's Chipko movement and Kenya's Green Belt Movement all highlighted the role of women's voices and perspectives in sustainable development. Similarly, nowadays MedhaPatekar, a social worker, Menaka Gandhi, an environmentalist and politician, are playing key role for the conservation and promotion of the environment. Therefore, conservation of natural resources and promotion of environment cannot be done without involving the women in planning and training for promoting the values for conservation and promotion of environment.

Traditional Importance

India is a country of rich cultural heritage. In India, there are several festivals which convey some message for the importance of nature and natural objects. Indian women are considered as custodian of household activities as well as play a significant role in celebrating the various festivals. Most of these activities are devoted to highlighting the importance of celestial bodies and wildlife conservation. Indian women do care about a number of sacred plant and animal species by way of prayers which is a unique way of conserving biodiversity prevalent in India from the pre-Vedic period.Indian woman place Tulsi(*Ocimum sanctum*) plant in the courtyard of their house and daily water and worship it. This is a symbolic representation of caring and devotion towards plants. Not only

this, Indian woman tie cotton thread on the trunk of Peepal (*Ficusreligiosa*) tree and worship it. This practice highlight the importance of Peepal as this tree not only releases plenty of Oxygen but also supports a variety of frugivorous organisms including birds, rodents, squirrels, insects etc. (Caughlin*et al*., 2012). Besides, this tree has a thick canopy and provides shade and a place of rest under it to numbers of other wildlife creatures. It is also used for rearing of lac insects to produce 'shellack' and an important tree of Ayurvedic system of medicine. It is also a host of rare shrub, Loranthus. Other important sacred trees are Ahat (*F. bengalensis*), Bael (*Aegelmarmelos*), Coconut (*Cocosnucifera*), Banana (*Musa paradisiaca*), *Madhucaindica*, *Buteamonosperma*. The most important sacred animal species of India is a holy cow (Bosprimigenius). It is especially revered to the Hindus. Causing any harm to a cow is prohibited according to Hindu mythology (Saini *et al*., 2019).

Nagpanchami- Festival of Snakes Conservation

It is only in India that even deadly poisonous cobras (*Najanaja*) are worshipped on the occasion of the festival, 'Nagpanchami' by Indians especially the women each year which falls on the fifth day after Amavasya (no moon day) of the Hindi month of *Sharavana*. On this day married women and the girls wake up early in the morning, take a head bath, arrange the things necessary for puja and start to reach a nearest Ant Hill(Snake's Home). Worship of snakes is to show their importance in the maintenance of the Ecosystem. It has been observed that rodents cause heavy damage to the food crops in the fields and as the snakes prey on them thus check their population naturally (Saini *et al*., 2019). Festival of Nagpanchami signifies the importance of conservation of

biodiversity.

Koli-Agri Community (Maharashtra)

'PithoriAma' which falls on last day of 'sharvan' month (July) is a special occasion for womenfolk of Koli-Agri community as on this day married women without issue pray to goddess to fulfil their desire to have issues and on this occasion plants worshipped by them are: *Adhatodavesica*, *Artemesia vulgaris*, *Bauhinia racemosa*, *Bombaxceiba*, *Cucurbita maxima*, *Curcuma aromatic*, *Cynodondactylon*, *Ficus bengalensis*, *Gloriosa superb*, *Gmelinaarborea* and *Moringapterygosperma* which are mentioned in Ayurveda to increase fertility (Tilwe, 2011).

Indian women, especially from tribes and rural areas, consider forests as a gift of Mother Nature to the mankind and a source of food, fodder, fuel wood, honey, resins, gums and other minor forest products for their livelihood (Awais*et al*., 2009). They are well versed with the economically important plant species of their area which they learn from their ancestors, make sustainable use of it and pass this knowledge to their future generations. This traditional knowledge helps them in collecting forest products. Tribal and rural women of India to nurture their families are actively involved in collection of seeds, grains, rhizomes, tubers, corms, bulbs and seedlings of varied types of cereals, vegetables, fruit trees, medicinal plants, spices, condiments etc. from the forests and also to grow them on their piece of land which are repositories of local biodiversity of plants of utility near the human inhabitations of the tribal and rural areas of India (Rout *et al*., 2010). This practice has played a significant role in domestication and conservation of varied plant species of Indian origins (Saini*et al*., 2019).

Life, nature and the planet Earth have been generally portrayed with female features throughout different civilizations and times. Coatlicue was the earth goddess of life and death in the Aztec mythology. Papa was mother Earth with the Maori people of New Zealand, while Pachama personiûed the Earth with the Incas. Nantosuelta was the goddess of nature for the Celts. Bharat Mata is the modern Hindu Mother India. Gaia, Mother Earth for the early Greeks, was worshipped as the universal mother for centuries. Also in Greece, Demeter was the goddess of agriculture, recognized as Ceres within Roman mythology. The notions of fertility, nativity, beginning, birth and renewal have always been associated with females, because of their natural function of conceiving, thus ensuring the continuity of species.. The strong link between women and nature is therefore not only a romantic or mythological notion. Despite widespread recognition at the international level that women have an essential role to play as users and managers of biological resources, women's participation in biodiversity-related decision-making processes still remains limited. Given the relevance of the issue to the conservation and sustainable use of biodiversity, this article discusses factors constraining women's effective involvement in resource management and decision-making.

Prominent Women Contributors

"God has given us everything and if we use our knowledge, respect and preserve our forest it will sustain us forever". Biodiversity has great economic value for plant breeding and new industrial uses. Besides, the economic importance, the richness of biodiversity ensures the present and future stability of the food supply. But the population explosion, habitat destruction, over harvesting, pollution, and

limited resources has led to a serious loss of biodiversity. In most of the societies women play an important role in managing the diversity of ecosystem, since they are responsible for sustaining the livelihood of their families. They develop a number of strategies for their farming system. Women also perform many agricultural activities. They sow, weed, hoe and bind the stalks. They also grow a wide variety of vegetables, relish and condiments in their kitchen gardens. They also collect medicinal plants to cure various ailments. The knowledge of women about forest and forest products is tremendous and preservation of this knowledge is crucial for biodiversity. Their knowledge in biodiversity contains unique insights into local species and ecosystem gained from centuries of practical experiences. Most of them are poor and uneducated but they are the great sustainers of rural micro economic activities. Their traditional knowledge brings them in direct contact with the natural resources. For them, nature sustains society because they use the natural resources to feed their families. But the rural women and their knowledge are being ignored by the policy makers to advocate policies for environment protection and conservation.

Whether it be exploring the world's oceans or protecting the Amazon, fearless women are leading the charge against the status-quo. Here are some of the most inspiring women of all time, all fighting for environmental justice.

1. Purnima Devi Barman (Assam)

The venture under the banner of 'AND Autumn'18' also features Assam environmentalist and Green Oscar winner Purnima Devi Barman among other women of substance who have made an impact in their particular fields of work towards a better society.

Notably, environmentalist Purnima Devi Barman was conferred the fourth YaminHazarika Women of Substance Award-2018. She has been working tirelessly on the conservation of the endangered greater adjutant stork (locally known as *Hargila*) in Assam. Barman had singularly raised a movement with the help of a group of local women – the Hargila Army – in the conservation of the endangered bird. Barman has been working at Dadara, Pachariya and Singimari villages in Kamrup district of Assam to save the endangered *hargila* for years. Once common across Southeast Asian wetlands, only about a thousand of them remain today, with the majority situated in Assam, making it an endangered species. Local residents who used to consider the hargilla unwelcome because of its haggard appearance and carnivorous diet consisting of carcasses, now accept the bird and embrace it as a part of their society;She incorporated the bird's character into Durga Puja celebrations, wove them into folk songs, made clothes with their motifs, and addressed public gatherings about protecting the hargilla. Despite facing mockery for being a woman in wildlife conservation, Purnima Devi Barman went on to receive the UNDP India Biodiversity from the United Nations and was accredited with the title 'Earth Hero' by the Royal Bank of Scotland in 2016. She also received the Whitley Award, dubbed as the 'Green Oscar', in 2017. Today she leads a self-help group of over 200 women called the 'Hargilla Army' towards the conservation of the endangered birds

2. Nisha Bora (Assam)

Nisha Bora quitting her high-paying job, Nisha joined her father, Mahesh Bora, in his endeavour Elrhino in Assam. Elrhino is involved in paper-making from the rhino's dung. With Elrhino, Nisha aims at generating livelihoods and saving rhinos. She says, "Elrhino's gotten so huge; we really

think this can impact the future of the rhino with all the love and attention we're receiving."

3. Amrita Devi (Rajasthan)

She made history and become the first woman in the world to sacrifice her life to save '*Khejari'* (*Prosopis cineraria*) a medium sized tree mainly grows in Rajasthan. Historically, King Abhay Singh of Jodhpur was constructing a new palace and he sent his soldiers to collect wood needed for a lime kiln. When the soldiers came to collect wood at Khejarli village, Bishnois protested and argued that cutting of green trees is a sin. The soldiers were determined to cut trees to collect wood. Amrita Devi embraced a tree, and asked them to axe her instead of cutting trees. The cruel soldiers axed Amrita Devi along with 362 other Bishnois on Tuesday 10th day of the month of Bhadrapada according to Indian lunar calendar in 1730 AD (Jain 2011). This news spread like a wildfire is the adjoining areas including the king and he came to the spot, apologized to Bishnois and reprimanded his soldiers. He promised not to cut 'Khejari' tree from the region in future. *Prosop* is one of the sacred trees of India and Bishnois care it like their own children.

Scientifically it has been proved that this tree is of great importance to the ecology of India's desert ecosystem. It is an important source of forage to sheep, goats and camels (Saini *et al*., 2019). It has the nitrogen-fixing ability and it is a common observation that more the number of 'Khejari' trees in a field more is the production of 'Bajra'- pearl millet (*Pennisetumtyphoides*), and it also supports good herbage growth under it (Saini *et al*., 2019). Ministry of Environment and Forests (MoEF) Government of India in honour of Amrita Devi founded 'Amrita Devi Bishnoi Wild Life Protection Award' from the year 2001 which is conferred each year on

a dedicated person whose contribution is laudable in the field of conservation of biodiversity in India. Bishnoi also protects wild animals including blackbuck and chinkara. To this day, tradition is very much alive and Bishnois villages are refreshing scenes of greenery and plentiful wildlife in the Indian desert (Saini *et al*., 2019). Bishnoi women are known to breast-feed motherless fawns.

4. Gaura Devi (Uttrakhand)

Gaura Devi, an illiterate woman of Reni village of Chamoli district Uttrakhand is a proponent of 'Chipko Movement'. It was started in 1970 as a non-violent movement aimed at the protection and conservation of trees and forests being destroyed (Saini *et al*., 2019). On March 26, 1974, Gaura Devi and 27 women of the village stopped cutting of 1000 trees which were auctioned by the forest department to a contractor by hugging around the trees. This movement turned out to be a strong uprising against those who were destroying the natural resources of the forests and disturbing the whole ecological balance (Saini *et al*., 2019). Later on, Environmentalists, like Sunder Lal Bahuguna and Chandi Prasad Bhatt spread this message to Himachal Pradesh, Uttar Pradesh, Haryana, Punjab and Delhi.

5. Suryamani Bhagat (Jharkhand's Jungle Girl)

She is an activist with 'Save the Forests of Jharkhand Movement' and the founder of 'Torang' – tribal rights and cultural centre in Kotari village Ranchi of Jharkhand. She helps the tribals to have their due share from the forests and teaches them the importance of forests and asserts that 'Save Forests to save Ourselves'. Local children are very fond of her as she takes them to forests make them to learn names of the plants of medicinal importance and food trees and to

conserve them. Her abilities of environmental awareness and importance of education to tribal people were recognized by UNICEF to portray her in its calendar of 2006.

6. 'VasanthaSena' (Green Force) - Periyar, Kerala (South India)

This is a social organization, and all of its members are women, from the villages situated on the fringe of Periyar Tiger Reserve, Kerala who helps each other in their economic activities and also guards the sanctuary without getting any remuneration (Pillai and Suchintha, 2006). A small group of woman patrol every day from dawn to dusk in the forest voluntarily and due to it, illegal activities are checked.

7. Vasuda Chakravathi (Bangalore) India's Women Wildlife Photographer

These are two brave and dedicated wildlife women photographers of India who are contributing to creating awareness for the conservation of wildlife with the help of their thrilling photographs. Vasudha from Bangalore gave up her materialistic, conventional lifestyle in 2009 and made a 187-year-old cottage 'Hunting House' inside Kalhatti Hills (Nilgiri Jungle) as her home to know the flora and fauna of this South Indian biosphere reserves. She is the only woman photographers in India who has been living in the Jungles and capturing it on lens regularly. She is contributing to the collection of primary data of varied ranges of forests of the Nilgiri Hills.

8. Rathika Ramasamy (New Delhi) India's Women Wildlife Photographer

Rathika Ramasamy, another important wildlife photographer of India based in New Delhi, has taken thousands

of unique wildlife photographs; regularly conducts wildlife photography workshops and thus helping to connect nature and human beings. It is pertinent to mention that wildlife photographs make common people aware of biodiversity and the need for its conservation (Dattari and Sreenivasan, 2011).

Conservation of biodiversity is must for the continuance of life on the earth and the role of Indian women is of utmost importance for it. Indian women predominate as wild plant gatherers, home gardeners, plant domesticators and true custodian of biodiversity as discussed in this paper. There is a great need of involvements of Indian women in all programmes pertaining to environment and biodiversity conservation from the grassroots level to the highest level because they are blessed traditionally for the conservation of biodiversity. Beliefs and traditions have greater impact as compared to acts and Indian women are basically god fearing, passionate and caring for all living organisms, so they can play a supplementary role in all biodiversity conservation programmes initiated by Government.

Conclusion

Women's understanding of biodiversity tends to be broad containing much unique knowledge into local species and ecosystem gained from centuries of practical experiences. Kitchen garden becomes small laboratories where women try out diverse wild plants and indigenous species. Despite its values the local knowledge of women is regarded as insignificant. There are several possibilities from enhancing women's position in biodiversity conversation including through policy making, research projects and women's organization and networks. The convention on biological diversity (1992) recognizes women's role that they play "in

the conservation and sustainable use of biological diversity". It is true that a number of experiences have highlighted the sustainable manner in which women use biodiversity. But women do so without equitable participation in the access and control of such resources. Women's contribution used to be ignored and under value their production. Hence, it is necessary to recognize their contribution and reward them for encouragement. The government and non-government organization should try to develop an appropriate mechanism for promoting the full and effective participation of women in all elements of the programme of work. It is necessary-

- To promote gender specific ways to document and preserve women's knowledge of biodiversity
- To promote the exchange of experience and knowledge
- To enhance access of women farmers to land and water resources
- To train the tribal and indigenous women the scientific way of conservation
- To encourage academicians to conduct more and more survey/research and to collect the indigenous knowledge of conservation

The women organization in different parts of the world make their voice heard and to promote biodiversity conservation and sustainable management at local, regional and global level. In 1998, the "International network of diverse women for diversity was launched and it is striving to mobilize a global campaign of women on biological diversity, cultural diversity and food security. The convention on biological diversity in its preamble recognizes "the vital role that women play in the conservation and sustainable use of biological diversity" and affirms "the need for the full participation of

women at all levels of policymaking and implementation for biological diversity conservation" (Rio Earth Summit, 1992). The convention was signed by 150 governments but not yet implemented fully neither the indigenous women of our societies get their due recognition. Women's role in preserving biodiversity needs to be better recognized.

Time is precious, and time is on our side: as the international community looks towards developing a post-2020 global biodiversity framework, we have a tremendous opportunity to enhance the participation and engagement of women and girls. We must commit our efforts to spreading understanding of women's empowerment, and promote it as a cross-cutting component of the work undertaken in implementing the UN Convention on Biological Diversity.

Work is currently under way to ensure that the process to develop the post-2020 biodiversity framework will be gender-inclusive and that the new biodiversity framework will be gender-responsive. Now, we all must commit and act on making this bright outlook a reality!

References :

1. Awais M, Alam T and Asif M. 2009. Socioeconomic Empowerment of Tribal Women: An Indian Perspective. *International Journal of Rural Studies.***16** (1): 1-11.
2. Caughlin TT, Ganesh T and Lowman MD. 2012. Sacred fig trees promote frugivore visitation and tree seedling abundance in South India. *Current Science* **102**(6): 918-922.

3. Dattari S and Sreenivasan R. 2011. Beyond the pretty pictures-Giving back to nature through Photography.*Conservation India* Dec. 13, 2011.
4. Deda P and Rubian R. 2004.Women and biodiversity:The long journey from users to policy-makers. *Natural Resources Forum.***28**: 201–204.
5. Jain P. 2011. Dharma and Ecology of Hindu Communities: Sustenance and Sustainability-The Bishnoi Community Heads lost Trees saved (Chapter 4, p51-78) *Ashgate*Pp. 234.
6. MoEF-Government of India, New Delhi. 2009. *India's Fourth National Report to the Convention on Biological Diversity.* Pp. 156.
7. Mora C, Tittensor DP, Adl S, Simpson AGB and Worm B. 2011. How Many Species Are There on Earth and in the Ocean? *PLoSBiol*9 (8): 1-8.
8. Pillai KR and Suchintha B. 2006. Women empowerment for biodiversity conservation: a case from Periyar Tiger Reserve, Kerala, India. *International Journal of Agricultural Resources*, *Governance and Ecology* 5(4): 338-355.
9. Rout SD, Panda SK, Mishra N and Panda T. 2010. Role of Tribals in collection of commercial non-timber forest products in Mayurbhanj District Orissa. *Stud Tribes Tribals* 8 (1): 21-25.
10. Roy1 A, Das SK, Tripathi1 AK, Singh NU and Barman HK. 2015. Biodiversity in North East India and their Conservation. *Prog. Agric*. 15 (2): 182-189.
11. Saini1 I, Kaushik P and Saini BL. 2019.Role of Indian

Women in Conservation of Biodiversity .*Int.J.Curr. Microbiol.App. Sci*, **8**(4): 63-68.

12. Sarker T. 2017. Biodiversity: The Role of Women in North East India. *J. Res. Humanities and Soc.Sci.***5***(7): 71-74 (ISSN(Online) : 2321-9467).*

13. Tilwe D. 2011.Biodiversity of India - *A wiki Resource of Indian Biodiversity*.

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of Zoology, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Women: Challenges and Expectations

– Dr. Banti Borah

Women constitute almost half of the total population of our country. Being an indispensable part of the society women have some duties and responsibilities to perform for the betterment of the nation. But though they try to give their level best for the society's development, sometimes it is felt that their contributions are not properly recognised or they are under estimated. This is due to the fact that there seems to be inequality and disparity between men and women. Theoretically though women are equal partners, yet they are seen to face various problems like exploitation, unequal and unjust treatment in this man-made society. In our country, development means industrialisation, constructing schools and hospitals or the economic development etc. But material development of a country cannot be treated as the all-round development of our society. The mutual relation between men and women denotes the standard of living in a society.

Here, in this article, an attempt is made to discuss about the status of women, their duties and responsibilities and the challenges they are facing at this age of globalisation.

Women perform multifarious roles as mother, sister, wife, daughter etc. A wife is also called better-half of her husband (*ardhangini*) who shares the merits and demerits of her life partner. She looks after her children and other members of her family. Besides, a woman tries to give mental support to her children so that they can fight with the problems they face

from the very beginning of their lives. It cannot be denied that an educated mother has an advantage in giving her children a reflective mode of thinking in their teenage. Again, an educated mother can help in decision making of career choices of her wards. So, education plays an important role in case of every woman. The lack of education among women prevents their participation in the workforce, and thus hindering the country's development. So, it cannot be denied that female education has a significant impact on the development of future generation as women usually have a more direct role to play in their child's education. But in India, some girl child and women are deprived of getting formal and proper education till date due to the negligence or ignorance of the family members, society or may be due to some other reasons.It brings a ray of hope to all of us that the Government has taken various measures to increase literacy rate among women as a result of which for the third year in a row, average literacy rate of females aged between 15 and 49 years has shown an overall increase i.e.84.8% in 2016, 85.3% in 2017 and 87% in 2018. But it is still far from global expectation rate. When compared with the rest of the world, the female literacy rate is considerably low in India which is 22 percentage points below the world average, means though India's female literacy rate has gone up but still 22 percentage points behind the world average. Again, apart from the low female literacy, there is also a wide gender disparity in India's performance on literacy with a difference of around 20 percentage points between male and female literacy rates. A positive trend in India's literacy outcome is that the literacy rates among young women are much higher than their older counterpart.

Now let us discuss about the position of women in the family or in the society. A woman is compared with Nature depending on some special qualities she bears. She is said to

be the symbol of love, sacrifice, passion and unity in our society. A multiple role she has to play for the smooth running of her family and social life. But the spirit that she earns or gets, depends on the position she holds in the society. It means, the status of woman is mostly determined by the structure of the society or family that she belongs to. Indian society is patriarchal and therefore, the position of woman is determined by the despotic role of man. It is said that Indian women are regarded as the weaker section of the society due to the fact that they are mostly underestimated and undermined. In family life, some women have no economic freedom and they have no right to take part in decision making process. Again in social life, they find themselves victims of injustice in case of division of labour, paid or unpaid work, unequal wages etc. Besides, she has to face some other social odds or rules which are specially made for them in our society. These can directly affect the mental and physical state of women. The increasing offences like rape and murder, dowry, acid attack are seen to be very common in every part of our country. In Assam, women had and still have high status in comparison to the other parts of the country. Here, the rate of the victims of dowry, bride burning etc. was less than the other states of India. But unfortunately, the recent scenario shows that these social odds are going to be occurred in Assam.

It should be mentioned here that the discrimination on women has not been conceived from the ancient times. Gargi, Maitriyi and other famous personalities of ancient India remind us about the respectable position they held in the society. The esteemed position of ancient women is also seen in the ancient scriptures. Women education was encouraged in ancient India and we find the names of learned women in Vedic and Upanisadic period. During the Muslim period, the situation was degraded as the women were deprived of education at

that time. But in the middle of the nineteenth century, as a result of the work of some progressive leaders the awakening was again seen in the field of women education. Great warrior Napoleon rightly remarks: “Give me an educated mother, I shall promise you the birth of a civilized nation.” Manu described women as dependent on father in childhood, husband in youth and son in old age respectively, but he showed proper honour towards women by saying that a man can achieve perfection only in association with a woman. Bhisma, in the Mahabharata, said that all religious activities are futile in a family where women do not enjoy due honour.

The present scenario of the status of Indian women is comparatively better than the previous years. Now, women are seen to take part in every field of professional life. They deliberately take decision to work outside home and want to get a satisfactory position in their professional fields too. The rate of educated women is also going to be high and more and more girl enrolment is seen in higher education. They are showing interest in professional education like fashion designing, hotel management, air lines, teaching etc. They are also attracted and qualified for various courses like medical, engineering, nursing, administrative, software etc. Women are now doing their jobs as bus drivers, pilots, scientists, petrol pump helper and so on. Some women are seen to be engaged in various self-help groups. So, a great awakening is seen among women regarding their position and responsibilities in the society. But in spite of holding good position in professional field or after getting or acquiring social status, sometimes women are seen to leave their jobs due to the pressure of the family members in the name of caring children or any other reason. So, it becomes a challenge for working women to make a balance between family life and professional life. As women have already shown their talents and potentials in

different fields, they should cope-up with the duties allotted to them with time management and they definitely need to be mentally as well as physically strong. Again, in spite of gaining higher education all over the world, less numbers of women are seen to be engaged in the management of institutions in higher education. It indirectly reflects the fact that women’s participation in decision making process is comparatively low.

Now, if we think about women’s empowerment and their up gradation from their previous state, it can be said that we have to change our mindset. Employment should not be treated as a sole means of earning either in the case men or women. An employment can exhibit one’s talents and helps in the development of his or her personality. The important thing is that if a woman, in spite of having her capacity, is deprived of doing job or showing her potential, she may be depressed or frustrated. So, a girl child should get proper education and freedom to choose the job opportunity. The constitution of India gives women rights on equality, dignity and freedom from discrimination realising the fact that in order to get the world in a better position women should be given freedom to realise her own self. She should realise the fact that she can play double role both as an earning member of the family and a caring mother. It is not only beneficial for the women but it is also the need of the time. It cannot be denied that women are one of the important indicators of a country’s development. Govt of India, therefore, has already taken initiative through the programme *Sarva Shiksha Abhiyan* which aims at the universalization of education. It can help the girl students to achieve their growth in economic, social, political and cultural field and thereby the welfare of all. Again, awareness must be generated among parents to send their female child to school and study technical and vocational courses. Moreover, all the political parties of India irrespective

of their ideologies should try to be conscious in distributing tickets to the woman members. In practical field it is seen that the proportion of women in connection with distributing tickets in regional and state level, political parties are not seen to be encouraging in spite of the impressive quality of women members.

Finally, it can be said that women should not compare themselves with the male partners. Men and women have their individual characteristics and they are different from each other. So, women should give attention in fulfilling their aims and dreams instead of engaging competition with the opposite sex. It is also high time for women to realise their real nature. They should know the fact that they have tremendous power and potentiality and they should utilise it. A spiritual or holistic approach can help a mother to give a right direction to her children. At the same time every male member of the society should realize the fact the women are also the valuable members of the society and they should get their opportunities for their physical and mental development.

References:

1. Medhi, Dr. Kunja., (Editor) Status of Women & Social Change
2. Radhakrishnan, Dr. S., Indian Philosophy, V.ll
3. Siddhashrama, Prof. B.P, Prof. Chetty, Prof. K.M, Sharma, Prof. G. Sharma., Problems and Perspective of Social Philosophy (V.4.2004)
4. Wal.S, Banerji, Shruti., Women and Globalization

❖❖❖❖❖

The writter is an Associate Professor, Dept. of Philosophy, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Woman: The perfect equilibrium of power and peace

– Dr Chunamoni Das

No creation of nature is self-sufficient. From the microscopic world to the whole universe, everything depends upon something. For example the molecular formula of water is H_2O, where two atoms of Hydrogen combine with one atom of Oxygen to create one of the most essential elements on earth ‘the water’. If in the formation of water, Hydrogen demands more credit for its two atoms, the whole system of nature will become turbulent. Likewise in the evolution of Homo sapiens in this earth, man and woman are always equal in the eye of mother nature. Evolution has bestowed advantages and disadvantages and own set of responsibility to both of them. But with the advancement of human civilisations, man gradually started to oppress woman in the name of social customs, religions etc. From the pre-historic age women are the first victim of any kind of social turbulence, be it war or socio-political change. Even in this modern age, exploitation of woman is happening all over the world in some form or the other. Sexual exploitation, rape, women trafficking, forcefully inducing into prostitution has become the most menacing crime against women in almost all civilised societies across the globe. It has almost become global tool to supress the freedom of

women in an organised manner. Even in the name of freedom of woman an organised effort has been made to lessen the dignity of woman.

From time immemorial women are nucleus of the family. From her childhood to womanhood, women are designed to lead the role of nucleus of the family. No society in the history of mankind can be imagined without the sacrifice and effort put forward by the women. Women keep the whole family attached to its circle. Whether taking care of the children or elders or cooking food for the whole family, from looking after the hygiene of the house to checking the emotional health of the family members, women are always the first line of defence of their respective families. If we watch closely at the socioeconomic changes of our times, we will find that untill women were fully taking care of their families, there were a distinct peaceful and quiet ambience in our society, but with the advancement of educational and professional opportunities, when women started to work outside, there's a visible chaos in the modern age family life. In the modern world women are adjusting herself in a new role, where she has to work outside competing with men and simultaneously she has to manage her family with equal ability. Like many other successful transformation in the past women will definitely overcome this transition stage of dual role victoriously.

Now a days social media platforms, television, cinema etc. has great impact on every individual of the society and if used properly, it has the power to diminish gender inequality in a short span of time. But contrary to the expectations, most of these platforms are spreading nudity as freedom of women which is the most unfortunate use of scientific development against women. The corporates has also portrayed women as consumable goods with the help of social media and labelled

nudity as freedom of women for their profit. It is such a sweet trap that even the victim is unaware of its consequences. If this trend continues, even in our societies, the day is not far away, when a woman coming out of her home for work or education may not return home without facing molestation at some point of time. In our Indian society where women are devoted as goddesses, crime against women has reached its peak. The culprits of world shaking "Nirbhaya" rape case hanged after much delay and this one case has open the flaws of Indian Judiciary to the whole world, which is a matter of shame for all of us.

Women are the breeders of next generation of humanity. When a child is born, it primarily remains attached to its mother. Now scientific research has proved beyond doubt that 80% of human brain develops till the age seven. So during the golden process of brain development, a child primarily inherits information from its mother. And that is the main point of transition for a woman to showcase her value to the world. After a child is born, usually the mother takes care for most part of it till he or she becomes adolescent. If a mother properly nurture or educate her child about the equality of man and woman and provide equal attention to both boy or girl, the day is not far away when men and women will be equal not only in the eyes of law but also in the mindset of the men. So if every woman decides to teach her children about the value of equality of men and women that would be the best effort from her part to empower woman and that will be a great contribution to the civilisation. A good mother with all probabilities will produce good future generation and vice versa. That is why women are termed as the first building blocks of human civilisation. If this brick is made weaker by some sort of unscrupulous activity, one day the whole process of civilisation will surely collapse. If we want a new world

where all men and women are equal not only for the sake of equality but in its true sense, every women must have to be a good teacher of her own children to eradicate gender based inequality from the whole world.

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of Botany, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Gender in Alice Walker's *The Color Purple*

– Claret Teronpi

The term 'gender' is often confused with sex. Sex is biological while gender is a social construct. Gender, however, cannot be taken for granted, for it is a set of qualities and attributes that over a time have been assigned to the biological state of the man or the woman. Over time, these attributes are assumed to be natural. Published in 1982, Alice Walker's *The Color Purple* deals with the nature of men and women and their expected gender roles.

Set in the American South, the novel *The Color Purple* addresses the double bind of race and gender that black women experience. It delineates how the black woman is doubly oppressed: as black and as a woman.In a male dominated black society, women were mistreated and abused. The protagonist of the novel is Celie, a young black girl born into destitution who gets sexually abused by her step- father, gets separated from her sister Nettie and is trapped into a forced and loveless marriage. At the start of the novel, fourteen-year- old Celie is warned by her step-father to remain silent about the fact that she is raped. Celie,silenced by him, writes letters which are addressed to God. She is young, naive, and terrified of the men in her life.From a very young age, Celie is deprived of the space where she might flourish and develop her innate qualities, thereby reducing her confidence in her own capabilities. When she gets pregnant for the first time,

her step- father takes her out of school. He says to her," You too dumb to keep going to school."

Just like a commodity, a woman is owned and discarded by the man. Alphonso (Celie's step-father) decides to marry Celie off to a man called Mr. Albert, saying that he got to get rid of her because she is too old to be living at her parents' house. He says to Mr. Albert, "She[Celie] ugly. But she ain't no stranger to hard work. And she clean."A woman with a total absence of economic independence and ownership of any saleable/ exchangeable commodity usually spends her life dependent on the husband. Work performed by women- from childbirth to nurture to the maintenance of the home- is underestimated and regarded 'womanly' and 'natural' to her gender. The woman's work- care, nurture, domestic chores- is deemed to be secondary, while the work a man does is deemed to the be the mainstay of the home. The undervaluing of woman's work reinforces her secondary status in the home, the family and the social order. She occupies a secondary role because of her economic dependence on the man.

The novel depicts how the woman is owned as property, commodity and prize but herself owns nothing except her body in a limited sense. Most of the black male characters dominate the women physically, sexually and emotionally.Alphonso demands sex from Celie's sick mother and then from Celie herself. Being married to Mr. Albert, Celie is treated no better than a slave. Harpo wants to have control over Sofia, because she is defiant. Mr. Albert says to him, "Wives is like children. You have to let 'em know who got the upper hand. Nothing can do that better than a sound beating." Sofia, an independent woman who refuses to let anyone dominate her often resists the domination of her husband. But she is proved powerless against the white supremacists in the form of the town's mayor and his wife.

Because she got into a fight with them, she is made to work as a maid at the mayor's house for twelve years. Sofia's case is an obvious reflection of the black woman being a victim of double oppression: as black and as a woman.

Male dominance is obvious in the Olinka tribe in Africa as well. Nettie who goes to Africa to work as a missionary, writes to Celie about her experiences there. "A girl is nothing to herself; only to her husband can she become something," says one of the Olinka women. When Nettie asks what a woman can become to her husband, the woman replies. "..the mother of his children." The woman's body, treated as a source of human reproduction ensures that pregnancy, childbirth and the maternal become the primary and defining features of womanhood. The Olinka do not believe girls should be educated, as they are regard them fit only for childbirth and domesticity.

The meaning of what it means to be a woman is socially determined, which would mean that gender is a social construction. A woman carries out her identity as a woman when she accepts her roles as a cook, or as a caregiver, when she wears certain kinds of clothes, fitting herself into those attributes given to her. In the novel, it is seen that Nettie does not fit into the Olinka people's idea of a woman. When she asserts that she is something without being the mother of anybody's children, an Olinka woman calls her "a missionary's drudge." According to the gender theorist Judith Butler, gender is a performance of a set of socially ascribed and expected attributes and it is a performance that has to be repeated according to the cultural and societal norms of femininity and masculinity.

Just like femininity, masculinity is also about performance and the repetition of that performance. Men and boys are

often made to think in certain ways of patriarchy that insists on domination, courage and rational thinking as the markers of true men. In order to make its domination secure, patriarchy has to create a highly inflated image of the man. This is seen in the male characters of the novel; Alphonso imposes his will upon his wife and step-daughters like an authoritative and tormenting male figure; Mr. Albert is like a master-like husband who treats Celie like a servant, giving her neither love nor respect, instead making her work, care for his dead wife's children and also fulfill his sexual needs. He often reminds Celie of Alphonso. When Harpo asks his father why he beats Celie, he replies, "Cause she my wife." Harpo too is encouraged by his father to hit his wife Sofia in order to control her.He is also a male who must conform with the codes of conduct established by patriarchy.

Though the novel depicts the male domination and oppression of black women, it also throws light upon the struggle and resistance against dominance and oppression. Sofia is a character who tries to defy such odds. She realized early in her life that a girl is not safe in a family of man.She claims her love for Harpo, but she will kill him before she lets him beat her. Celie is initially submissive and has no control over her life until she meets Shug Avery. Shug is neither a victim nor a submissive character, but rather a woman who takes charge of her own destiny. She identifies herself as a heterosexual as well a bisexual.With the help of Shug, Celie not only learns to stand up for herself and discover her freedom; she learns to explore and assert her own sexuality as well. She becomes a successful business woman who need not depend on her husband. By helping one another, the other female characters too rise above their misfortunes and gain more self- confidence.

Characters in *The Color Purple* are also depicted as

challenging expected male- female roles. Sofia is seen doing heavy work that is traditionally masculine, while Harpo enjoys doing domestic tasks such as cooking and taking care of the children. Towards the later part of the novel, Mr. Albert is a somewhat changed man. While Celie is away, he does domestic works like washing and cleaning. After being reconciled to Celie, he helps her in stitching pants, and allows himself to be vulerable enough to admit his love for sewing. He tells her that everybody laughed at him but he liked it.

To conclude, by refusing the characteristics socially assigned to a particular biological sex, the characters in the novel are shown to subvert the traditionally defined gender roles and go beyond the male- female gender binary. Although there is a lot of male dominance at the beginning of the novel, a more fluidity of gender is seen in the later part and the characters learn to coexist together. By subverting the gender constructs supported by imposed heterosexuality, there becomes available a multitude of possible gender positions.

Referances :

1. Nayar, Pramod K. *From Textto Theory*: *A Handbook of Literary and Cultural Theory*. New Delhi: Viva Books Pvt Ltd.2017. Print.
2. Walker, Alice. *The Color Purple*. The Orion Publishing Group Ltd.London: 2014. Print.
3. Waugh, Patricia. *Literary Theory and Criticism*: *An Oxford* Guide. New Delhi: Oxford University Press. 2006. Print.

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of English, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Role of Mothers in developing reading habits in Children

– Geetali Das

Introduction

A habit is a routine behaviour that is repeated regularly and tends to occur unconsciously. We can categorize habits into two categories- good habits and bad habits. Bad habits are negative behaviour pattern of an individual which influence badly his or her both physical and mental health. Examples of bad habits are smoking, overspending, gambling and procrastination. Whereas good habits are positive behavior pattern which is beneficial to both physical and mental health. Regular exercise, balanced diet and reading are some of the examples of good habits.Reading habit is one kind of good habit of human being. Reading is the process of recognizing the written words and understanding their meaning. Reading is an important and most significant activity in a society. It is one of the best ways of enjoying informative, creative and inspiring work of other persons. It is one kind of skill which requires time and dedication to develop.

Children's mind is always full of curiosity. The early years are very crucial for a child's development and hence it is an ideal time to inculcate reading habit among children. So all good habits should begin from an early age, reading is not

different.Children spend most of their time at home. Hence both parents have to work in unison for successfully developing young children into not only a reader but also a better human being. In case of developing reading habit among children, mother can saw the seed of reading in a child from his/her early age.

Benefit of Reading

It is undeniable that a child's reading skills are important for their success in school, work, and life in general.

1. Reading improves their academic performances: Children who read often show good academic performance.
2. Reading exercises our brain: Reading is a much more complex task for the human brain. It strengthens brains connections and builds new connections. It helps in brain development and makes them more Imaginative. Reading stimulates curiosity in a child.
3. Reading improves their communication skills: Children learn new words as they read. Subconsciously they absorb information on how to structure sentences and how to use words and other language. It also improves writing skill.
4. Reading improves focus and concentration: It promotes longer attention span, which is an important skill for your child to be able to concentrate.
5. Reading teaches children about the world around them: Through reading a variety of books, children can learn about different cultures, histories and societies of the world.
6. Reading develops child's imagination: When a child reads

a story book, he or she imagines the character of the story. This improves children imagination.

7. Reading help children to develop empathy: As children develop they begin to imagine how they would feel in a particular situation. Thus reading helps to develop empathy.
8. Reading improves confidence level: Learning new skills will make your child feel more confident.
9. Reading strengthens the bond between mothers and their children.

Role of mothers in developing reading habits in children

Reading is one of the most fundamental skills children need to learn to be successful. Mother is the most important educator in a child's life.Even before they were born, babies learn to recognize their mother's voices. Reading to your child from birth gives them the comfort of hearing your voice and increases their exposure to language. Home is the first school for children. So mothers can develop reading habit at home even before children learn to read and start going to school.The role of mothers is great in the acquisition of reading habit. The key to encouraging reading habit in children is reading with them from a young age.Mother who likes to read a book for their children has a lot of impact on the children. For example, if a mother reads a good story from a story book and at the end of the story, if she explains the moral of the story, this not only encourages them to develop reading habit but also help them to become a good human beings.Research has shown that children who are accustomed to listening to stories from young early age will be introduced to the habit of reading leading to earlier development of brain tissues while

others who are not accustomed have less development in these tissues. Those children whose mothers routinely read books to them experience different behaviour and achievements compared to those who tend to be passive in reading books. Some of the techniques of developing reading habits in children are discussed below-

1. Read every night: Reading books together as a part of a child's night time routine ensures that children associate reading with relaxation.
2. Read in front of your child: There is a proverb that actions speak louder than words. So the mother should first start reading whatever she likes-whether books, magazines or novel in front of their child. When children watch their mother's reading then they realize that reading is important for them also. Mother should encourage their children to join with them with his or her own interested books when she is reading.
3. Create a reading area:We have to create an area in our home for our children to read. This helps them to develop reading habit. Grab a bean bag chair, fun accessories, a variety of books, and child will have his or her own cozy reading corner.
4. Encourage reading at home and everywhere in between: We should teach our child that reading is more than just for books. Practice reading menus, movie names, read signs, game instructions etc teach our children that reading is everywhere and it is not limited within a book only.
5. Keep reading materials in home: Mother should give their children easy access to books and other reading materials at home. This teaches them that reading does not happen at school only, it can happen anywhere.

6. Take children to nearby library: Libraries are a treasure trove for young children. Whenever parents visit a library, they should also take their child along with them.
7. Create a library at home: Collects different books and other reading materials for your children and create a library at your home. This helps children to understand that reading does not only happen at school. It can happen at home also.
8. Give books as gifts: Parents should give books to their child as birthday or New Year's gifts. This also encourages them to read books.
9. Start telling story by reading from story books.

Conclusion

The importance of reading habit in a child's life is invaluable. By gifting a good book to child, we not only encourage the reading habit but, we lay a solid foundation for their future learning. At a young age, child mind is like an empty slate. They absorb whatever we expose to them, and reading will teach a child much more than what we can imagine. Reading is one of the most important basic skills that a child requires to learn to become successful in future. Reading is the backbone of education, but sadly most of today's children prefer to watching mobile phone, TV or to play video game instead of reading a book. The main reasons behind this is that in modern time both parents are so much busy in their office works that they do not concentrate much on how to develop reading habits in children. Like other habits, a reading habit also needs time to be developed carefully and in a planned way for the better future of our children so that they are nurtured to be good and responsible citizens of our country.

Reference

1. Singh, Ajay (July 23, 2020). How to develop reading habits in students .https://www.theasianschool.net/blog/how-to-develop-reading-habits-in-students/(accessed on 18/01/2021 at 1.15 pm).
2. Ahmad, Zaheer (2020). Parent's role in promoting reading habits among children: An empirical examination. Library and Practice (e-journal).3958. Available in https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/3958 (accessed on 02/01/2021 at 11 am)
3. Mudzielwana, Ndileleni P. (2014). The role of parents in developing reading skills of their children in the foundation phase. Journal of Social Sciences 41 (2), 253-264. Available in https://www.researchgate.net/publication/321223497_ The Role_of_Parents In_Developing_Reading_Skills of_Their Children_in _the _Foundation_Phase. (accessed on 27/12/2019 at 6.30 pm)
4. Yusof, NajeemahMohd. (2010). Influence of family factors on reading habits and interest among level 2 pupils in national primary schools in Malaysia. ScienceDirect: Procedia Social and Behavioral Sciences 5(2010) 1160–1165. Available in www.sciencedirect.com (accessed on 02/01/2021 at 6.51 pm)
5. https://www.getlitt.co/blog/the-importance-of-reading-habit-in-children/ (accessed on 12/01/2021 at 11 pm)

❖❖❖❖❖

The writer is the Librarian, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Status of Third Gender in Indian Society

Himakhi Phukan

Gender discrimination has existed in the Indian society since a long time. In a highly patriarchal Indian social structure, discrimination on the basis of gender is a norm in almost every sphere of life. Patriarchy is a system which is rooted to the culture, religion, psychology of people in the society and which cannot be easily eradicated. Women are judged by standards set by men and they are projected as inferior and subordinate to men. In this scheme of things, men-women relationship is constituted in terms of subject-other position. Thus, women are considered as "second sex" as if they are secondary to men. The term "second sex" was come into existence after the publication of French feminist Simone de Beauvoir's book, *The Second Sex* (1949). Patriarchal society attributes certain values to women, such as, self-sacrificing mothers or faithful wives which are convenient stereotypic projections of "true" femininity. Thus, a woman becomes the object of control, discipline and gaze. Beauvoir's major perception was that there is no 'essence' of a woman, rather a woman is constructed as such by men and society as Beauvoir wrote– "One is not born a woman but becomes one" (De Beauvoir 267). Beauvoir was one of the first feminists who shifted the focus of man-woman debate from a biological

ground to a social one. With this the second-wave feminist move started that posits that sex and gender do not mean the same thing. Sex is biological, but the values and meanings associated with male and female body are socially attributed. This system of giving values and meaning based upon sex is what constitutes gender. If sex biological and hence nature, then gender is social and therefore culture. In 1990s, third wave of feminist movement came into being that began to rethink this view of gender.

Judith Butler, an American gender theorist, influenced by deconstructive thought, embodies a postmodern view of gender identity in her highly acclaimed book, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (1990) that gender is a kind of improvised performance played by individuals. By arguing that gender is a performance, Butler suggests that gender is neither a fixed category nor the congenital result of sex. Postmodern views of gender thus reject essentialisms, stable identities and meanings. According to Butler, gender identity is not a manifestation of intrinsic essence, but rather the product of actions and behavior, i.e. performance. Butler's *Gender Trouble* poses questions to the limits and propriety of gender to the set notion of masculinity and femininity, opening up possibilities to the non-heterosexual gender identities. They may be gay, lesbian, transsexual or gender queer. They collectively form, what is presently termed (in abbreviation) as the LGBTQ community. "Third Gender" or "Third Sex" is a concept which refers to individuals who fall into the category of neither men nor women and their gender identities do not pertain to their biological sex. They differ from the stereotypes of how men and women normally are. Thus, transgendered people encompass those whose identity and behavior do not adhere to the stereotypical gender norms. They often become target of ridicule, humiliation physical abuse at the hands of

"normal" people.

Homosexuality remains a taboo in India. Myths about homosexuality are thought to be Western "problem". Sexuality is increasingly seen as socially constructed. Contemporary studies question the heterosexist biases of sexuality and challenge norms of what is seen as acceptable, legitimate and "normal" sexuality. The assumption of heterosexuality – that everybody is heterosexual – as "standard" is now termed as "heteronormativity". Social institutions like marriage, kingship, family, political economy and religion etc. are built around this assumption. Indian society seems to be highly patriarchal and therefore endorses heteronormativity. The concept of heteronormativity believes only on the binary construction of gender identity, either masculinity or femininity and pushes the non-heterosexual gender identities to the margin, pronouncing them as unnatural, abnormal, deviant, queer, sick and so on. The term "heteronormativity" was first used by Michael Warner in the introduction to a special edition of the journal *Social Text* (1991) titled "Fear of a Queer Planet." Queer Theory questions the heterosexual framework and gives space to those whose identities and behaviors do not conform to their biological sexes. Queer theory emerged in the early 1990s out of the fields of women's studies. Greatly influenced by the works of Judith Butler, Lauren Berlant, Leo Bersani, Eve Kosofsky Sedgwick, Jack Halberstam, Lee Edelman etc., queer theory built upon poststructuralist feminist studies which challenges the idea that gender is fixed category.

In India, transgender community has a very ancient history. The term "hijra" refers to eunuchs, intersex or transgendered people in South Asia. "Hijra" is a Hindi-Urdu word and it is translated into English as "eunuch" or "hermaphrodite." The existence of *hijra* community of India continues from time

immemorial as *hijras'* presence is recorded in classical ancient texts like *Kama Sutra*, a Hindu text on human sexual behavior. There are significant roles of *hijra* characters in Indian epics – in both the *Mahabharata* and the *Ramayana*. In the *Mahabharata*, Arjuna is depicted as a transgender in the "Virata Parva." During the Mughal-era in India, *hijras* had an important position in the Mughal court and administrative system (from the 16th to 19th century). They have well-organized communities across the subcontinent led by a chief called guru. This community is an evidence of sexual heterogeneity that is intrinsic, and yet a forgotten feature of Indian culture. Their presence was considered propitious in certain events and was sought out for blessings, particularly during religious and birth-related ceremonies. During the colonial period, British authorities criminalized the *hijra* community through enactment of various laws. Section 377 of Indian Penal Code introduced in 1861 during British rule of India, criminalized homosexuality. The struggle against section 377 began since the late 20th century; some *hijra* activists have been working for their rights and official recognition of being "third sex" or "third gender", neither man nor woman. On 6th September, 2018, finally, the Supreme Court of India struck down that 19th century law which has brought a ray of hope to the transgenders. In April, 2014 before this amendment, the Supreme Court of India recognized *hijra* and transgendered people as "third gender." Though the *hijra* or transgendered community (LGBTQ) has now been officially recognized as the Third Gender, in reality they are still far from being accepted as "normal" human beings by mainstream society. They are often victims of mass abuse, hatred and discrimination. In a way, they are treated as untouchables. On the other hand, many hijras or transgenders are either forced or volunteered into prostitution as they do not have any other

livelihood other than prostitution or begging.

There are many Indian writers who have already brought into forth the subject of Third Gender in their writings creatively as well as sensitively. Vikram Seth's *The Golden Gate* (1986) locates the homosexual relationship as a kind of parallel to the 'steady' heterosexual one. The setting of the novel is in America where the culture of homosexuality is much prevalent and it has acquired almost a cult status there. But the novel is not an attempt to glorify Homosexuality. It is true that it is Phil, a homosexual, who is rewarded with a rich family life at the end of the novel, while John has left nothing but memories. Seth exposes the superiority of personal judgment over any opinion held by convention: "You have a mind too. Why don't you go by what your heart says is right?" (189) Another literary jewel of India, Arundhati Roy in her novel, *The Ministry of Utmost Happiness* (2017) brings the issue of third gender by depicting a transgender character named Anjum who was born as a hermaphrodite. After being humiliated, ridiculed by the family as well in social spheres, Anjum eventually joins the old Delhi *hijra* community. The novel portrays a realistic picture of the plight of the *hijra* community and the negative attitude of the mainstream society towards the peoples who do not conform to the stereotypical gender norms. Roy's text highlights the issue of "space" of third gender subjectivities or *hijras*, in this manner: "She, who never knew which box to tick, which queue to stand in, which public toilet to enter (Kings or Queens? Lords or Ladies? Sirs or Hers?)" (*The Ministry* 122). Again, Sri Lankan-Canadian author Shyam Selvadurai's *Funny Boy* (1994) presents vividly the conflicts of identity undergone by a young gay protagonist Arjie who likes to imagine himself as a girl and plays bride-bride game with his female cousins. When adults discover about their game, Arjie is ridiculed by one of

his uncles as "funny boy". Arjie is no longer allowed to play with girls it is an instance of dominant heterosexual norms that society endorses upon individuals.

Society never understands the trauma that the transgenders or *hijras* have to undergo. It is seen that there are no norms or stereotypes of gender as society imprints in the minds of individuals. Every human being of either sex or gender has his or her own choice and rights to act or perform according to their instincts. As gender is a kind of performance, there is nothing called essential gender-norm. So, heterosexuality as the only norm is nothing but a fabrication of patriarchal agenda. Heteronormativity should not order gender, and such ordering should be opposed and questioned.

References :

1. Butler, Judith. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge. 1990. Print.
2. De Beauvoir, Simone. *The Second Sex*. Trans. H. M. Parshley. Harmondsworth: Penguine, 1984. Print.
3. Nayar, Pramod K. *Postcolonial Literature: An Introduction*. Noida: Dorling Kindersley (India) Pvt. Ltd, 2010. Print.
4. Rich, Adrienne. "Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence". *Women: Sex and Sexuality.* 5.4 (1980): 631-660. *JSTOR*. Web. 10th December, 2018.

5. Roy, Arundhati. *The Ministry of Utmost Happiness*. Gurgaon: Penguin Random House India Pvt. Ltd, 2017. Print.

6. Selvadurai, Shyam. *Funny Boy: A Novel of Six Stories*. Vintage, 1995. Print.

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of English, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Status of Women in the Rig Vedic Age

– Jnanendra Narayan Deva Goswami

Introduction:-

The word ‘veda’ is derived from the root 'vid' by the addition of the suffix 'ach' . The word 'veda' means knowledge or supreme knowledge. It is the main source of all the religions and duties performed by men . So, it is said as -

Vedokhilo dharmamûlam smrtisîle

ch tadvidam I

Âchâraschaiva sâdhûnâtmâtmanah stustireva cha II (manusmrtih 2/6)

Again by the sage Gautama also-” Vedo dharmamûlam “. Indeed the veda is formed by the addition of mantras and Brâhmanas. So, the defination veda is given by Âpastamva as - “Mantrabrâhmanayoh vedanâmadheyam”. Among the four vedas the Rigveda is the first and earliest specimen of Indian literature. It is also the first full religious account of the Indo European people. So, Mcdonel and eminent scholar says - “the Rigveda is undoubtedly the oldest literary monument of the Indo-European language”.(vedic Reader for students) Is consist of ten books known as mandalas and 1017 hymns (sûktas). It is also arranged in two ways such as - Mandala , Anuvâka and Sûkta. Another is Ashtaka , Adhyâyas and Sûktas.

Here we try to present a discussion regarding the place of women in the Rigvedic arean society.

The Status of woman in Rigvedic society :

The women enjoyed the equal honour to man in the age of Rigveda. They had got eqaul status in different aspects such as teaching, vedic sacrifice, act of Art, military practice, domestic life etc. The place of women in different aspects is disscused here as follows -

a) **Status in Vedic Sacrifice :-**

In Vedic society , husband and wife both participated in the performance of rituals . In scarifies, women were not regarded as inferior. Pânini the author of Astâdhâyî gives the derivative meaning of the word patni as in the reference of the sutra "patyurnyajna samyoge ". Here he shows that the suffix is added in the sense helping husband in sacrifice. Without women the Vedic sacrifice should not complete. So the word hints the helper of the husband in ritual. The woman is also considered as the half portion of the ritual. It is clearly stated in the Œatapatha Brahmana. The wife took a special part in performance of ritual with her husband. They took a respected position along with other Vedic priest in the sacrificial alter . Like in Vedic sacrifice, the woman belonging to the three classes had to right to take part in religious ceremonies viz, upanayan , the meditation mantra etc. They enlightened the sacrifical fire and studied the Vedas . We find this references as -

"Purakalpe kumârînâm isyate .

Adhyâpanaca Vedânâm Savitrî Vasanâm tathâ.

Moreover, in the statement - "sadyovadhuâm tu upasthite

vivâhe kathamsit upanayanam krtvâ , vivâha kâryâ," it is cleared that the female childs belonging to the three higher classes viz, Brâhmana , Kshatriya and Vaishya were cultured by the upanayanam like the male child in the Rgvedic age . And it is a hard and fast rule in society . In course of time , this system was uncontinued in the Indo Aryan branch of Aryan people.

b) Role in teaching :-

We have found a large number of women authors of the Rigveda . They were named as Brahmavâdinî ' . Here we find a reference - " Brhaspatiputrî Romasâ Brahmavâdinì." This statement shows that Romasâ the daughter of Brhaspati is a woman of Brahmavâdini class . Besides , other women sages like Sarparâjnî, Indrânî, Yamî, Uravaúî, Vâk etc. are remarkable in this context . The women took an inportant part in teaching in the vedic society .

These learned women were name as Brahmavâdinî , Brahmachârinî, Âcharyâ , Upâdhyâyâ etc. We find the names of some learned women of the Vedic period in the history of Vedic literature . Gârgî, the daughter of Vacaknu was a learned and famous woman. She was indeed considered as the best among the women of that time .

It is notable that she took part in a scriptural debates with yâjya - valkya and there she showed her depth of learning in Vedic knowledge. Again maitheyî and kâtyâyanî were two learned women in the vedic age. Vadana pratitheyi as states in the Aitareya Brâhmana was also a famous and learned woman . In the Brhdâranyakpanisad states that one who wishes to gain a learned daughter should be performed a special type of Homa sacrifice. Clearly inform that the parent of that time wished not only a male child but learned female child also .

So we may sure that the woman and the Brahmavâdinîs were highly qualified and they were highly honoured in the society.

c) Status in conjugal life :-

In the age of Rigveda marriage was accepted as a sacred function . It was a sacrament aiming at the mutual support of to partners in life and the propagation of their race. In that time women had free choice of selecting thier husbands. We have several references in the vivhâ sûkta of the tenth mandala . Here we find the honor of women in her husband's house. The women was the virtual mistress of the house . In another mantra of the said hymm, the women was considered as Dhruva Star in the race of her husband . She was accepted as the companion and partner in the domestic life. The vedic seers pronounced in their mantras that the bride is praised as the husband's home the darling abode and bliss in his house.

In the Rigveda and the Brâhmans , it is clearly mention that the polygamy system was accepted in the vedic society . On the other hand it is found that the polyandry system was fully prohibited. Of course, the remarriage system of widow to her husband's brother is seen somewhere . Yâska derived the word Devara as dvitîyo vara (taking husband for second time). In this way , the marriage is held husband and wife as both rulers of the house .

d) The Practice of Art :-

In vedic society the women were permitted to perform dance and singing . Of course the practice of this acts was the act of both man and woman , but it is considered as an art specially for the woman .

As for example we find in the Satapatha Brâhmana as - " nrityam geetam Strînâm karma".

Women were engaged in tenning , sewing , embrodary etc. The verse -"Tat Vâ Atat Strînâm Karma Yat Ûransútram Karma". Is remarkable in this case. The term " Peshaskarî" is used to indicate the women who is expert in this act . The terms like RÂJAYITRÎ , HIRANYKURCCHÂ etc. are used to indicate the women expert in various pratice of art .

e) Practice in Battle :-

In the age of the Rigveda , particular women were engaged in battles . They practised the arms and weapons and fought against the enemy. The women like Namuci , Vispalâ etc. are the fine example of it . Both of them showed the braveness and expertness in military practice. The woman named Mudgalinî is desribed in the tenth mandala of the Rgveda . Actually, the most of these female warriors are belonged to the Dâsa Caste. Moreover, The hymns 5/61, 5/80/6, 7/78/5, 8/33/19, 8/91 etc. of the Rgveda described various heroic deeds and expartness in war of the women belonging to non Aryan caste.

Conclusion:-

From the above discussion , it is found that the women of the Rigvedic society got a high rank in mentally , physically , spiritually etc. They had write to take part in various religious functions like upanayana , ritual etc. and were engaged in the military practice , physical exercise , practice of art , singing tanning etc. Does they the woman was able to get and honourable status in vedic society. In domestic life women was considered as the mistress of house, the main factor in the race of her husband and the ruler over the house. All these proves the matrimonial status of the woman of that society. It is notable that the position and the education of women in

society were deteriorated gradually later on and it is a matter of sorrow to Indian society . After the vedic period the women were deprived from all the honorable status and they were misbehaved like Sûdra caste . Nowadays women are also trying to regain their right and status in various aspects of thier life. So, we can say that the women of the vedic society obtained more advanced status then today.

References :

1. Rigvedic India , Vol I - by Das .A.C.
2. Vedic selection, Part I & II - edited by Brajakishor Swayai.
3. History of Dharma Sastra Voll II -by Kane, P.V.
4. Vedas and Sastras- A general view - by Vishva Bandhu.
5. Vedar Parichay - by Dr. Vasy Jogiraj, Sahitya Academy.
6. Indian Wisdom - by Momier William., Oxford Unversity press.
7. India’s past - by Macdonell.A.A, Dlehi.
8. The history of Indian Literature , Vol I - by Winternitz , M., motilal Banarasi Das ., Delhi.
9. The history of Indian Literature , - by Weber , A., Delhi.
10. A History of Vedic literature - by Sharma . S.N., Published by Chowkhamba Sanskrit serie

❖❖❖❖❖

The writter is HoD, Deptt. of Sanskrit, Barkhetri College, Nalbari

Role of Vocational Education in Women Empowerment in India

– Jullee Borpujari Deori

Women participation and empowerment are fundamental women’s rights to enabling women to have control over their lives and put forth influence in the society. Women in India often face discrimination and gender inequalities, with some women experiencing multiple discrimination and exclusion because of factors such as background or caste. But in recent times due to liberalization and globalization the concept of women empowerment has gaining importance in India. The policy and institutional framework for providing Vocational education and training and developing entrepreneurial skill have widened the horizon for economic empowerment of women. However, women constitute only one third of the economic enterprises. There exist a plethora of successful business women entrepreneurs both in social and economic fields in India. They are performing well. The women group should be indulge with working group in India for better economy development; this comes only through skill development programs & vocational education system.

Women constitute about 48% of the total population of the country. It is a general belief in many cultures that the role of women is to build and maintain the homely affairs like task of fetching water, cooking and rearing children. Since the turn

of the century, the status of women in India has been changing due to growing industrialization, globalization, and social legislation. With the spread of education and awareness, women have shifted from kitchen to higher level of professional activities. But despite growth in the last few years' still women account for only about 19.9% of the total workforce in India. Entrepreneurship has been a male-dominated phenomenon from the very early age, but time has changed the situation and brought women as today's most memorable and inspirational entrepreneurs. In almost all the developed countries in the world women are putting their steps at par with the men in the field of business. The role of Women entrepreneur in economic development is inevitable. Now-a-days women enter not only in selected professions but also in professions like trade, industry and engineering.

Empowerment is the process of increasing the capacity of individuals or groups to make choices and to transform those choices into desired actions and outcomes. Empowerment of women means developing them as more aware individuals, who are politically active, economically productive and independent and are able to make intelligent discussion in matters that affect them. Women empowerment as a concept was defined as redistribution of social power and control of resources in favour of women. The Indian Constitution not only grants equality to women, but also empowers the State to adopt measures of positive discrimination in favour of women so that women can improve their livelihood. Within the framework of a democratic polity, our laws, development policies, Plans and Programmes have aimed at women's advancement in different spheres. From the Fifth Five Year Plan (1974-78) onwards there has been a marked shift in the approach to women's issues from welfare to development and then from Eighth Five Year Plan emphasis was shifted from

development to empowerment. Declaring 2001 as the Year of Women's Empowerment (Swashakti), the Government of India (GoI) passed the National Policy for the Empowerment of Women which has the goal to bring about the advancement, development and empowerment of women. The National Mission for Empowerment of Women (NMEW) was launched by the GoI with the aim to strengthen generally processes that promote all-round development of women. It has the mandate to strengthen the inter-sector convergence; facilitate the process of coordinating all the women's welfare and socio-economic development programmes across ministries and departments. One of the key strategies of NMEW is to investment in skill and entrepreneurship development, microcredit, vocational training and SHG development for economic empowerment of women. This finely conveys that mere imparting literacy would not be sufficient; the women need vocational training or skills also to be able to stand on their feet and be the earning members of the family. Women have been taking increasing interest in recent years in income generating activities, self-employment and entrepreneurship that also lead to property rights, political representation, social equality, personal right, family development, market development, community development and at last the nation development.

A vocational course as the name suggests aims to prepare students for a specific profession, vocation or trade. Vocational courses involve less of the traditional academic learning and more of hand-on-training. These courses are tailor made and quite direct in their purpose which is to make students completely job ready. Vocational courses focus on applying the skills learnt and are the ideal stepping stone from the world of education to a stable career. Vocational Training programmes are introduced to enhance livelihood opportunities of women who are at a disadvantageous position and have a

scant exposure to technical skills and knowledge. It is widely recognized that the 21st Century will be driven by knowledge, and a nation's competitive advantage in the global economy will be sustained by a focused and innovative education agenda. To meet the challenges of this century, many countries around the world, and more particularly newly independent developing countries, including India, set their mind on the expansion of educational systems and made heavy investment in education. There was a growing realization that availability of educational opportunities to all sections of the society, irrespective of social status, class, caste, religion and gender, ensures nondiscriminatory distribution of educational opportunities and socio-economic and political gains accruing from it. The Vocational Education Programme (VEP) was started in 1976-77 under the programme of Vocationalization of Higher Secondary Education in general education institutions. The National Working Group on Vocationalization of Education (Kulandaiswamy Committee, 1985) reviewed the Vocational Education Programme in the country and developed guidelines for the expansion of the programme. Its recommendations led to the development of the Centrally Sponsored Scheme (CSS) on Vocationalization of Secondary Education which started being implemented from 1988.

To have broad framework towards sustainable development of trained and skill enriched human resources in India, a National Policy on Skill Development has been formulated by the Ministry of Labour & Employment. The objective is to create a workforce empowered with improved skills, knowledge and internationally recognized qualifications to gain access to decent employment and ensure India's competitiveness in the dynamic Global Labour Market. It aims at increase in productivity of workforce both in the organized and the unorganized sectors, seeking increased participation

of youth, women, disabled and other disadvantaged sections and to synergize efforts of various sectors and reform the present system.

At present the capacity of skill development in India is around 3.1 million persons per year. The 11th Five Year Plan envisions an increase in that capacity to 15 million annually. India has target of creating 500 million skilled workers by 2022. Thus, there is a need for increasing capacity and capability of skill development programs. The skill development initiatives will harness inclusivity and reduce divisions such as male/female, rural/urban, organized/ unorganized employment and traditional/contemporary workplace. The skill development initiatives support the supply of trained workers who are adjustable dynamically to the changing demands of employment and technologies. This policy will promote excellence and will meet the requirements of knowledge economy.

Under the Chairmanship of Prime Minister has been set up as an apex institution for policy direction and review. The Ministers for Human Resource Development, Finance, Industries, Rural Development, Housing and Urban Poverty Alleviation, Labour and Employment and Micro Small & Medium Enterprises are members. Deputy Chairman, Planning Commission, Chairperson of the National Manufacturing Competitiveness Council, Chairperson of the National Skill Development Corporation and 6 experts in the area of skill development are other members. Principal Secretary to the Prime Minister is the Member Secretary to the Council.

Skill development for employability will be used as an agent of change in promoting women's employment. Women face a multitude of barriers in accessing skills and productive employment, remaining on the job due to effect of globalization

or otherwise and advancing to higher level jobs, as well as returning to the labour market after a period of absence spent, for example, in raising children.

In spite of the huge task ahead with many intrinsic in skill development landscape in India at present, it is believed that the Government of India has been adequate attention on skilling the women as per world standards. The separate ministry for Skill Development and Entrepreneurship schemes clearly gave the priority for skill development in India. The missions - Skill India and - Make in India shall come to exercise only when all the stakeholders concerned viz. government, training institutions, industry and more importantly, the women work hand-in-had under a structured format of design – develop – train – assess – certify – and place the skilled workforce as per the industry standards and aspirations of the women concerned. Further, accelerating entrepreneurship and self-employment is also crucial for large-scale employment generation in India. Skill development initiative focusing on specific needs and challenges faced by growing entrepreneurs is the key to promote self-employment among the Indian women.

References :

1. MHRD (2003). Project Implementation Plan of National Program on Vocational Education and Training. Ministry of Human Resourceds Development, India
2. Abrahart, Aetal (2009), ¯Reforms in The Indian Vocational Education and Training System , In Vocal, volü 7, 2008-09

3. ILO (2003). Industrial Training Institutes in India: The Efficiency Study Report. ILO Subregional Office for South Asia, New Delhi

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of Fashion Technology, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Estrogen ! What it is?

– Dr. Kakali Talukdar

Estrogen is one of the primary female sex hormones. It is one of the two main sex hormone and the other one is progesterone. It is involved in the onset of puberty and the menstrual cycle, which plays a major role in the development of female secondary sex characteristics like breasts, wider hips, pubic hair and armpit hair The ovaries are mainly responsible for the production of estrogen and the adrenal glands and fatty tissue also make estrogen in small amounts. Basically, estrogen has divided into three main types:

- Estrone (E1): This is a weak form of estrogen and the only type found in women after the menopause. Small amounts of estrone are present in most tissues of the body, mainly fat and muscle. The body can convert estrone to estradiol and estradiol to estrone.
- Estradiol (E2)**:** This is the strongest type of estrogen. Estradiol is a steroid produced by the ovaries. It is thought to contribute to a range of gynecological problems, such as endometriosis, fibroids and cancers that occur in females, particularly endometrial cancer.
- Estriol (E3): This is the weakest of the estrogens and is a waste product made after the body uses estradiol. Pregnancy is the only time at which significant amounts of estriol are made. Estriol cannot be converted to estradiol or estrone.

১০৯ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

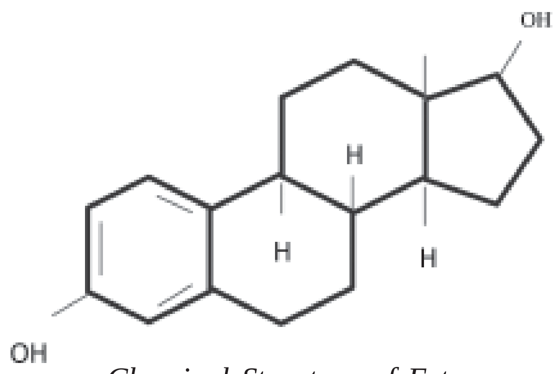

Chemical Structure of Estrogen

Estrogen, is the hormone which helps to regulate the menstrual cycle, controlling the growth of the uterine lining during the first part of the cycle. It is an instrumental regarding bone formation, working with vitamin D, calcium and other hormones to effectively break down and rebuild bones according to the body’s natural processes. In middle age when estrogen levels start to decline, the process of rebuilding bones slows down and with postmenopausal women eventually breaking down more bone than they produce. Estrogen also impact on human skin that are seen in post-menopausal women, with a number of differences seen following the menopause. Although there is a variation in skin thickness during the menstrual cycle, with skin thickness lowest at the start of the menstrual cycle, when estrogen and progesterone levels are low and increases with the rising levels of estrogen. Estrogen deficiency is associated with skin changes revaels intrinsic aging that also affects skin physiology. Skin undergoes profound changes associated with aging.

Out of the above, men also produces estrogen as well but at lower levels than women. Estrogen in males is secreted by the adrenal glands and by the testes. In men, estrogen is thought to affect sperm count. Overweight men are more commonly affected by low sperm count due to estrogen because there is more adipose tissue in the obese, which can set off the creation of excess estrogen. But estrogen is responsible for the differences in female than male….

- In a female body, Estrogen makes the bones smaller and shorter, the pelvis broader, and the shoulders narrower.
- It increases fat storage around the hips and thighs, meaning that the body is more curved and contoured.
- Estrogen helps to slow down the growth of females during puberty and increases sensitivity to insulin. Insulin influences the amount of body fat and lean muscle which a person can develop.
- It influences body hair to become finer and less pronounced while making the hair on a woman's head more permanent.
- Estrogen makes the voice box smaller and the vocal cords shorter, giving females a higher-pitched voice than males.
- Estrogens suppress the activity of the glands in the skin that produce oily substances. This reduces the likelihood of acne in females.

Out of the above effect estrogen also impact on other areas which are:

- The brain: It can help maintain body temperature, regulate the part of the brain linked to sexual development, and enhance the effects of the brain's "feel-good" chemicals.
- The skin: Estrogens improve the thickness and quality of

the skin as well as the collagen content which prevents aging.

- The bones: Estrogen helps to preserve bone strength and prevent bone loss.
- The liver and heart: The hormone regulates cholesterol production in the liver, helping to protect the heart and arteries.

Consequences due to imbalance of the hormone:

Menopause is not the only reason behind a woman might have low estrogen levels and the other potential causes of estrogen imbalance include:

Polycystic ovary syndrome (PCOS)**:** PCOS causes cysts on the ovaries and may affect hormone levels. PCOS is a condition where a woman has multiple small cysts on the ovaries, as well as several hormonal imbalances. They may have high testosterone levels and an imbalance between estrogen and progesterone levels. Women with this condition tend to have an issue with weight gain, insulin resistance, and heart disease.

Lactation**:** Estrogen levels remain low after a woman has given birth and while she is breast-feeding. This hormonal change helps to encourage milk production and prevent ovulation and any further conception right away.

Ovary removal**:** A woman who has had both of her ovaries surgically removed will go through sudden menopause. She will no longer release eggs or produce estrogen and progesterone.

Anorexia: It is a serious eating disorder where someone does not take in enough calories. This deficit puts their body

in a state of starvation and will reduce the amount of estrogen on their body produces.

Vigorous exercise**:** Vigorous exercise has been shown to decrease estrogen production due to low body fat levels.

Effects of imbalanced estrogen levels can include the following: Due to disturbances of the level of estrogen in female bodies there are so many effect has been shown which are…..

- Menstruation becoming less frequent or stopping
- Light or heavy bleeding during menstruation
- Hot flashes, night sweats, or both
- Non-cancerous lumps in the breast and uterus
- Mood swings and sleeping problems
- Weight gain, mainly in the hips, thighs, and waist
- Low sexual desire
- Fatigue
- Feelings of depression and anxiety
- Dry skin

Whereas in men high levels of estrogen can lead to infertility, erectile dysfunction, prostate cancer, and the development of larger breasts, also known as gynecomastia.

Moreover, in our daily diet contain phytoestrogens, which may affect levels of estrogen in the body. Phytoestrogens are a natural compound found in plants, which may affect a person in the same way as estrogen produced by the body. Scientists considered phytoestrogens to be endocrine disruptors. They appear to have dual functions at times, able to increase and decrease estrogen activity, These include cruciferous

vegetables, soy and some foods containing soy protein, the most concentrated source, berries, seeds and grains, nuts, fruit, wine.

In present day estrogen present in the birth control pill is the most commonly used method of birth control. Many women take low-dose birth control pills, which contain 20 to 50 micrograms (mcg) of estrogen. The estrogen in the combined pill sends feedback to the brain. Taking a birth control pill carries a range of risks, such as heart attack, stroke, blood clots, pulmonary embolism, nausea and vomiting, headaches, irregular bleeding, weight changes,breast tenderness and swelling and Long-term use may also lead to a higher risk of breast cancer. This feedback causes a range of effects in the body, including:

- stopping the pituitary gland from secreting follicle-stimulating hormone (FSH)
- stopping the production of luteinizing hormone (LH)
- preventing ovulation
- supporting the lining of the womb to prevent the breakthrough bleeding that can sometimes cause spotting between periods

Hormone replacement therapy (HRT) is aim to relieve some symptoms of menopause by bringing the levels of female hormones back to normal. The treatment can be cured by estrogen-only or as a combination of estrogen and progestin (Synthetic Progesterone). The hormone progestin is used alongside estrogen to prevent the overgrowth of the uterine lining of uterus and it can lead to endometrial cancer. HRT is available as a pill, nasal spray, patch, skin gel, injection, vaginal cream, or ring. Hormone therapy is also used to help transgender people who wish to transition between genders.

Estrogen often being prescribed to help transgender women who are looking to develop female secondary sexual characteristics. HRT also may help to relieve symptoms of menopause, such as hot flashes, vaginal dryness, painful intercourse, mood swings, sleep disorders, anxiety, and decreased sexual desire.

Estrogen is the important for sexual and reproductive development mainly in woman. It is also referred to as female sex hormone. In spite of the above function estrogen also plays role in blood clotting, maintaining the strength and thickness of the vaginal wall and the urethral lining, vaginal lubrication and a host of other body function. According to Hopkins, estrogen (as a medicine) affects skin, hair, mucous membrane and the pelvic muscles. Some researchers use this information to create safe fake tanning lotions by activating the skin darkening reaction in estrogen without triggering other changes in the body due to the hormone. According to the National Library of Medicine the hormone also affects the brain and the chronically low estrogen levels that are linked with a reduced mood. In 2011, researchers at American University in Washington, D.C., found a link between estrogen and the ability to control excessive inflammation in the brain. Estrogen can also help with ovarian cyst, an estrogen containing birth control may help reduce the risk of developing certain types of functional cysts that occur after ovulation.

Inspite of there are many benefits to estrogen, it has bad things in some cases. The majority of breast cancers are also sensitive to estrogen that is estrogen promotes tumor growth. Endometriosis is another estrogen dependant disease, that is reducing the levels of estrogen in woman can lead to infertility. Only the woman with a severe risk of osteoporosis who cannot take non-estrogen therapies should be considered for using hormone replacement therapy preventatively.

References:

1. Alina Bradford, 2018: An article about "What is Estrogen"?
2. Estrogen's effects on the female body, Published on University of Rochester.
3. Anita Sadaty, 2019: The role of Estrogen in your body.
4. Natalie Butler, R.D.,2018: Estrogen: Function, uses and imbalances.

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of Zoology, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Status of Women

– Kusumbar Baishya

"A nation would not march forward if the women are left behind" **Swami Vivekananda**.

Introduction:

In the Vedic Era , women were treated as Goddesses, with equal opportunities , in education and other decision making along with man. There were women poets like Apala, Viswavara ,Ghosa and Lopamudra during the Rig Vedic period. However, during the later Vedic period, status of women declined. They were considered inferior and subordinate to men. Child marriages became common. Even the "Sati" system was followed.

Then during British Era, status of women improved and they equally took part in freedom struggle movement like Rani Laxmibai, Annie Besant, Kanaklata and Joymoti of Assam, however, certain system like child marriage, Sati continued.

After India's Independence in 1947, status of women started to improve. Girl child started to go to school along

with boys. Indira Gandhi became the first woman Prime Minister of India, Kalpana Chawla was the first woman of Indian origin to go to space, and the list of achievers goes on.Today we have our Dihing Express Hima Das as one of the Arjuna Awardee, proud of Assam and first Indian Athlete to win a gold medal in a track event at IAAF U 20 Championships.

However, among all the events, we also have some odds, women in certain sections of Indian Society are still struggling , deprived of certain opportunities, and benefits and victim of the dogmas of the society.

Women and Education :

The entry of women into formal education system began in India in 19th century. Social reform movement of the 19th and 20th century played a vital role in the upliftment of women. When the Indian society came in contact with Western education , the need for educating women began more stronger.

The Christian missionaries were the first ot open schools for girls in 1810. Books related to women's education were prepared and the first book in Indian language was written in Bengali by Guru Mohan Vidyalankar in 1819. By the year 1827, Missionaries had started 12 girls' schools in Hugli District. Brahmo Samaj Movement initiated by Raja Ram Mohan Roy and IshwarChandra VidyaSagar played an important role in the field of Women's education in Bengal. After Bengal , it was Maharashtra which became second centre for women's awakening. In the North, Dayanand Saraswati and his Arya Samaj Movement was Constituted for girls' education and Women's upliftment . Most recently, to encourage girl child, "Beti Bachao Beti Padhao", scheme was

launched on 22nd January 2015 by our Prime Minister Narendra Modi and many other similar programmes were launched to save the girl child and to promote women empowerment.

Independent India and Women Education :

Since Independence, there is an overall increase in female literacy rate in the country . At the time of independenc , while the literacy rate was 30% , female literacy rate was nearly 9%.In 1991, whereas overall literacy rate was 52% Female literacy was 24%. In 2001 overall literacy rate was 65% female literacy rate was 48%. In 2011, overall literacy rate was 74.04% female literacy rate was 65.46%.

Literacy rate in India:1991 to 2011

	T.			**R.**			**G.L.**	**U.**			**G.L.**
	P.	**M.**	**F.**	**P.**	**M.**	**F.**		**P.**	**M.**	**F.**	
1991	52.2	64.1	39.3	44.7	57.9	30.6	27.2	73.1	81.1	64.0	17.0
2001	64.8	75.3	53.7	58.7	70.7	46.1	24.6	79.9	86.3	72.9	13.4
2011	74.04	82.1	65.5	68.9	78.6	58.8	19.8	85.0	89.7	79.9	9.8

T=Total; R.= Rural; G.P.= Gap in Literacy; U= Urban
P= Persons; M= Males; F= Females

A number of programs have been initiated by the Government and various funding agencies, for upliftment of women's education. In 1978, the National Adult Education Programme (NAEP) was introduced with the idea of education as an emancipatory tool, an agency for social transformation. A space was created for the collaboration of NGOs in this programme , learning the alphabet and acquiring means of mobility opened new hope in the literacy programme of NGOs.

Women and Health :

The quality of life led by women is best judged by their health status. The health of people has been a serious concern , especially after Independence. In the pre-independent period, studies on maternal and infant mortality rates and causes were the primary concern for women's health in India. After Independence , health programmes concentrated on maternal and child health. Immunisation and nutrition for children were also included in the programme.

A survey reveals that more than 50% women suffer from anaemia and this figure includes some times upper and more often middle class family women also .In case of women of low income group , the situation may be due to poverty, lack of education and awareness. But in case of middle class and upper class women, it is due to habitual carelessness about themselves. In fact , the public health system is affecting the lower and middle class people. In this age of market economy, private clinics and nursing homes are mushrooming not only in urban cities but also in rural areas. The health care and medical support is very expensive in private sector and are hard to access for the common man and again it is the woman who stands last in the queue. However, a number of NGOs are active in the field of health especially on women's health. NGOs are imparting medical care to common masses through health camp. Multisectoral health projects are launched by them in rural area. Some of them are funded by foreign agencies also. Some of the Government Health Schemes are like –

'Pradhan Mantri MatritvaVandanaYojana'- this scheme was introduced in 2010 for both pregnant and lactating women of 19 years of age and above for 1st live births.

'Janani SurakshaYojana'- this scheme is 100% funded by the Government of India through National Health Mission . The main objective of this scheme is to motivate all BPL, SC and ST pregnant women to deliver in health institution, to reduce maternal and infant deaths.

In Assam, we have 15 boat clinics operating in collaboration with C-NES, with National Rural Health Mission and Government of Assam for immunization of both mothers and the child in remote areas.

"A women's health is her capital" – Harriet Elisabeth Stowe.

Targets for the future

Targets for the future should touch all areas of women's life including

- paid and unpaid work
- family life
- health
- education
- legal rights
- experiences of discrimination and violence.

Women need to feel safe and free from all forms of violence, including

- psychological/ emotional abuse
- financial abuse
- sexual abuse
- physical abuse

There is a need to formulate a comprehensive global action plan for girls and adolescent females. The greatest need of the hour is to change the social attitude to women. Women empowerment means a lot, but ultimate goal of equalization of man and woman would materialize only when her complementary role is recognised by the society. Today we are at the beginning of 21stcentury , we are still unable to boast of a society where there is total gender equality. There is an urgent need for gender sensitization , and the focus should be from childhood. Gender sensitization should be a part of our basic education in schools, so that our children , our future generation grows up and gets developed by a gender equilibrium scenario.

Conclusion

At last but not the least , there are certain Government schemes that we need to focus on and make the unreachable sections of the society aware of it, and to have proper utilisation of them. They are:

1. Mohila E-haat : A direct online marketing platform to support women entrepreneurs, Self help groups (SHG) and Non-Government organisations(NGOs) to showcase products made and services rendered by them.
2. STEP : Support to training and Employment Programme for women scheme aims to provide skills that give employability to woman and to provide competencies and skill that enable woman to become self-employed/ entrepreneurs.

There are many others such schemes that shows Government initiatives leading to encouragement for women empowerment. Finally , we summarise that a well developed

society needs to focus on the followings :

- Promoting economic empowerment of women.
- Vocational and tertiary education of women.
- Integrating gender equality concern into environmental sustainability by taking into account women's need and priorities in environmental programmes; and promotion of women's human rights.
- Reducing feminised poverty.
- Promoting equal access of girls to primary education and enhancing the participation of girls in technical fields.
- Prevention and elimination of violence against women.
- Research work should be taken for different aspects of women towards women empowerment in different parts of the country.

References :

1. A R Kidwai : New Direction in Higher Education P: 91, 167
2. Chakrapani , C. Changing Status and Role of women in Indian Society, South Asia Books 1994
3. Sanjay Roy: Women in Contemporary India
4. Internet Sources.

❖❖❖❖❖

The writter is an Assistant Professor, Dept. of Mathematics, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Gender Inequality and Woman Empowerment

–Mamani Devi

Gender inequality remains a major barrier to human development. Girls and women have made major strides since 1990, but they have not yet gained gender equity. The disadvantages facing women and girls are a major source of inequality. Very often, women and girls are discriminated against health, education, political representation, labour market, etc.—with negative consequences for development of their capabilities and their freedom of choice.Over the years, the world has gotten closer to achieving gender equality. There is better representation of women in politics, more economic opportunities, and better healthcare in many places of the world. However, the World Economic Forum estimates it will take another century before true gender equality becomes a reality

Some of the main reasons for Gender Inequality can be sited as below:

1. Uneven access to education

Around the world, women still have less access to education than men.That group makes up 58% of the people not completing that basic education. Of all the illiterate people in the world, 66 percent are women. When girls are not

educated on the same level as boys, it has a huge effect on their future and the kinds of opportunities they'll get.

In schools, many girls receive less support than boys to pursue the studies they choose. This happens for a variety of reasons: the safety, hygiene and sanitation needs of girls may be neglected, barring them from regularly attending class. Discriminatory teaching practices and education materials also produce gender gaps in learning and skills development. As a result, nearly 1 in 4 girls between the ages of 15 and 19 are neither employed nor in education or training – compared to 1 in 10 boys.

2. Lack of employment equality

Only 6 countries in the world give women the same legal work rights as men. In fact, most economies give women only 66 percent of the rights of men. Studies show that if employment became a more even playing field, it has a positive domino effect on other areas prone to gender inequality.

3. Job segregation

One of the causes for gender inequality within employment is the division of jobs. In most societies, there's an inherent belief that men are simply better equipped to handle certain jobs. Most of the time, those are the jobs that pay the best. This discrimination results in lower income for women. Women also take on the primary responsibility for unpaid labor, so even as they participate in the paid workforce, they have extra work that never gets recognized financially. Parents may assume unequal responsibility for household work, with mothers bearing the brunt of care giving and chores. The majority of low-skilled and underpaid community health workers who attend to children are also women, with limited opportunity for professional growth.

4. Lack of legal protections

According to research from the World Bank, over one billion women don't have legal protection against domestic sexual violence or domestic economic violence. Both have a significant impact on women's ability to thrive and live in freedom. In many countries, there's also a lack of legal protections against harassment in the workplace, at school, and in public. These places become unsafe and without protection, women frequently have to make decisions that compromise and limit their goals.

In its most insidious form, gender inequality turns violent. Some 1 in 20 girls between the ages of 15 and 19 – around 13 million – have experienced forced sex. In times of both peace and conflict, adolescent girls face the highest risk of gender-based violence. Hundreds of millions of girls worldwide are still subjected to child marriage and female genital mutilation – even though both have been internationally recognized as human rights violations. And violence can occur at birth, like in places where female infanticide is known to persist.

5. Lack of bodily autonomy

Many women around the world do not have authority over their own bodies or choices of becoming parents. Accessing birth control is frequently very difficult. According to the World Health Organization, over 200 million women who don't want to get pregnant , are not using contraception. There are various reasons for this such as a lack of options, limited access, and cultural/religious opposition. On a global scale, about 40% of pregnancies are not planned and while 50% of them do end in abortion, 38% result in births. These mothers often become financially dependent on another person

or the state, losing their freedom.

In India the statistics narrate a grim story of female foeticide, girl child discrimination and gender bias as below:

- 42% of married women in India were married as children (District Information System for Education (DISE) 3)
- 1 in every 3 child brides in the world is a girl in India (UNICEF)
- India has more than 45 lakh girls under 15 years of age who are married in childhood. Out of these, 70% of the girls have 2 children (Census 2011)

6. Poor medical care

In addition to limited access to contraception, women overall receive lower-quality medical care than men. This is linked to other gender inequality reasons such as lack of education and job opportunities, which results in more women being in poverty. They are less likely to be able to afford good healthcare. There's also been less research into diseases that affect women more than men, such as autoimmune disorders and chronic pain conditions. Many women also experience discrimination and dismissal from their doctors, broadening the gender gap in healthcare quality.

7. Lack of religious freedom

When religious freedom is attacked, women suffer the most. According to the World Economic Forum, when extremist ideologies (such as ISIS) come into a community and restrict religious freedom, gender inequality gets worse. Harmful gender norms are perpetuated at the highest levels. In some countries, they become entrenched in laws and policies

that fail to uphold – or that even violate – girls' rights, like laws that restrict women from inheriting property. In a study performed by Georgetown University and Brigham Young University, researchers were also able to connect religious intolerance with women's ability to participate in the economy. When there's more religious freedom, an economy becomes more stable.

8. Lack of political representation

Of all national parliaments at the beginning of 2019, only 24.3% of seats were filled by women. As of June of 2019, 11 Heads of State were women. Despite progress in this area over the years, women are still grossly underrepresented in government and the political process. This means that certain issues that female politicians tend to bring up – such as parental leave and childcare, pensions, gender equality laws and gender-based violence – are often neglected.

9. Racism

It would be impossible to talk about gender inequality without talking about racism. It affects what jobs women of color are able to get and how much they're paid, as well as how they are viewed by legal and healthcare systems. Gender inequality and racism have been closely-linked for a long time. According to Sally Kitch, a professor and author, European settlers in Virginia decided what work could be taxed based on the race of the woman performing the work. African women's work was "labor," so it was taxable, while work performed by English women was "domestic" and not taxable. The pay gaps between white women and women of color continues that legacy of discrimination and contributes to gender inequality.

10. Societal mindsets

It's less tangible than some of the other causes on this list, but the overall mindset of a society has a significant impact on gender inequality. How society determines the differences and value of men vs. women plays a starring role in every arena, whether it's employment or the legal system or healthcare. Beliefs about gender run deep and even though progress can be made through laws and structural changes, there's often a pushback following times of major change. It's also common for everyone (men and women) to ignore other areas of gender inequality when there's progress, such as better representation for women in leadership. These types of mindsets prop up gender inequality and delay significant change.

There are many parts of India, the birth of a girl child is not welcomed is a known fact. It is a known fact too, that discrimination starts from even before the girl child is born and sometimes she is killed as a foetus, and if she manages to see the light of day, she is killed as an infant, which makes up the highly skewed child sex ratio where for every 1000 boys in India, there are only 908 girls. In such a scenario, it is but obvious that for myriad reasons, many girls across the country are forced to drop out of school. Patriarchal norms have marked women as inferior to men. A girl child is considered a burden and is often not even allowed to see the light of the world.

The need of the hour is to make a change in the mindset of the society and destroy the prejudices that damage the future of the girl child . What is required is a concerted effort to sensitize the society in eradicating this issue of gender inequality. It is high time that every child is treated equally and given every opportunity required to grow to his/her full

১১৯ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

potential.

Women Empowerment:

Women's empowerment can be defined as promoting women's sense of self-worth, their ability to determine their own choices, and their right to influence social change for themselves and others. It is closely aligned with female empowerment – a fundamental human right that's also key to achieving a more peaceful, prosperous world. Empowering women is essential to the health and social development of families, communities and countries. When women are living safe, fulfilled and productive lives, they can reach their full potential, contributing their skills to the workforce and can raise happier and healthier children. They are also able to help fuel sustainable economies and benefit societies and humanity at large.

Empowering women is all the aspects discussed earlier can play a major role in bridging the Gender Inequality gap. Despite major hurdles that still deny them equal rights, girls today are refusing to limit their ambitions. More and more girls are attending and completing school, and fewer are getting married or becoming mothers while still children themselves. That's why girls from all walks of life are boldly raising their voices against inequality. Reducing inequality strengthens economies and builds stable, resilient societies that give all individuals – including boys and men – the opportunity to fulfill their potential.

Women's empowerment and promoting women's rights have emerged as a part of major global movement and is continuing to build new ground in recent years. Days like International Women's Empowerment Day are also gaining

momentum. Countries today are building partnerships across the global community to accelerate gender equality. This means partnering with national health sectors to expand quality maternal care and support the professionalization of the mostly female front-line community health workforce. It means promoting the role of women in the design and delivery of water, sanitation and hygiene (WASH) ecosystems. And it means working with the education sector to ensure girls and boys thrive in their learning and find pathways to meaningful employment.

Organizations like UNICEF and CRY are investing in skills building for adolescent girls to further their economic empowerment – as entrepreneurs, innovators and leaders .Their focus is on providing learning environment at a time and place that suit girls' individual circumstances. They are also working on assistive technologies for girls with disabilities, and on the expansion of digital platforms, vocational training and apprenticeships.

Supporting girls' pathway from education to employment requires more than learning opportunities. It requires keeping girls safe from all forms of violence, in and out of school. Here too UNICEF is playing a very vital role. Their targeted initiatives are to prevent and respond to gender-based violence like help to end child marriage, eliminate female genital mutilation, provide safe spaces, support menstrual health management, deliver HIV and AIDS care, meet psychosocial needs and more. They are investing in innovative models that protect even the hardest-to-reach girls – like virtual safe spaces and apps that allow them to report violence and connect to local resources for support.

Other significant organizations like the Project Concern International or PCI has over the last decade supported more

than 1.3 million women with savings groups programming in 13 countries across Africa, the Americas and Asia. Women in their Women Empowered or WE groups around the world have accomplished incredible feats such as purchasing farms on their own, mobilizing their communities for new classroom construction and installing electric utilities in their homes. The WE program supports the social and economic empowerment of women through community-based savings groups that help members save money, access credit, develop financial literacy and invest in income-generating activities. These women's empowerment programs also promote skills building, self-esteem, access to information and resources, and community action that position women as confident decision-makers and leaders in their homes and communities.

In India, PCI partnered with the Government of Bihar to create The Parivartan Project. Funded by the Bill & Melinda Gates Foundation, women are using their savings groups to share key information regarding maternal and child health sanitation behaviors—making a dual impact to address health issues while saving for their futures. Over 320,000 women in eight districts of Bihar have been impacted by this program directly through PCI, while over one million women have been reached by the Government of Bihar and successfully adopted healthier sanitation behaviors.

Conclusion:

Patriarchal norms have marked women as inferior to men since centuries across most countries of the world. A girl child is considered a burden and is often not even allowed to see the light of the world in few parts of the words. It is hard to imagine this state of affairs in the 21st Century when women have proved to be strong leaders in every field possible. From

wrestling to business, the world has been revolutionized by exceptional women leaders in fields that were until recently completely dominated by men. But many nations still requiremaking long strides and taking steps to decrease the gender discrimination and promote women empowerment. Women led movements are stopping child marriage and female genital mutilation as well as demanding action on climate change. But without the collective effort of the society and government it is not possible to end this discrimination. Women are an integral part of any nation and they contribute as much as men in building the economy and other important aspects of it. Neglecting them would only prevent a country and its society from reaching its true potential and doing the best for its citizens.

References:

1. *Unicef.org*
2. *Hdr.undp.org*
3. *Cry.org*
4. *UN.org*
5. *Worldvision.com*
6. *Pciglobal.org*

❖❖❖❖❖

The writter is an Associate Professor, Dept. of Political Science, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Role of Women in our Society

– Ritu Raj Kashyap.

Introduction:

Women are equally important in society as men are. They are the backbone for a progressing nation. Demographically, half of the population of the country constitutes women, and they deserve equal importance and rights in society.

From keeping the home safe and clean to portraying excellent outcomes in the workplace, a woman can do it all. Their capabilities must not be underestimated based on their gender, and they should be given equal opportunity to display their talents. It is essential for us to know the status of women in our society.

Personalities like Mother Teresa, Indira Gandhi, Sarojini Naidu, Laxmi Bai, Kanaklata, Pratibha Patil, P.V. Sindhu, Hima Das and Saina Nehwal are idols. We must not limit or try to limit the role of women in society only as a homemaker or a mother because they are capable of doing so much more. The women, who are homemakers, are responsible for managing the home, cooking, cleaning and taking care of the elders and the kids. Women are equally important in the society. In workplace also women are playing excellent role in efficient manner.

Role of women in our nation:

"About half of our population is of women, so, democratically speaking; they deserve all the rights and importance in society, which can help them to perform their roles."

Women are as important as men in any Society. They stay in the house and keep it in good order. They cook food for the family. After marriage, they give birth to children. In present situation, women's roles is not limited within the four wall of home only but also go outside the house to teach or work in government and private office, hospitals, business centres, banks and public places. In the villages, they work side by side With men in the fields and look after animals at Home. In this way, they contribute to social and national progress.

Women in different role of the household:

1. **As a wife:**

Women and men are helpmate, partner and comrade. Woman sacrifices her personal pleasure and ambitions, sets standard of morality, relieves stress and strain, tension of husband, and maintains peace and order in household. Woman stands by husband in all the crises as well as she shares with him all successes and attainments. She is the person to whom he turns for love, sympathy, understanding and recognition.

2. **As an Administrator and leader of the household:**

Well ordered disciplined household is essential for normal family life. The woman in the family assumes this function. She is the chief executive of an enterprise. She

plays a key role in the preparation and serving of meals, selection and care of clothing, furnishing and maintenance of the house. She plans various recreational activities to meet the needs.

3. **As a Manager of Family Income:**

Women act as the humble manager of the family income. It is her responsibility to secure maximum return from every spent She always prefers to prepare a surplus budget instead of a deficit budget. She is very calculative of loss and gain while spending money.

4. **As a Mother:**

The whole burden of child bearing and greater part of child rearing task are carried out by the women in the family. She is primarily responsible for the child's habit of self- control, orderliness, industriousness, theft or honesty. She is the first teacher of the child. She transmits social heritage to the child. It is from mother that the child learns the laws of the race, the manner of men, moral code and ideals.

As a mother she is the family health officer. She is very much concerned of the physical wellbeing of every member of the Family, the helpless infant, the sickly child, the adolescent youth, senescent parent.

The Work and functions of women are greatly important for the family. Properly educated and trained women can be of immense help to their husbands and working members of the family .They can teach, train and bring up their children on the right lines. They can advise their husbands and other members of the family in matter like property and business field. Their role in the family becomes paramount (supremely) important.

We need educated and well trained women in our villages and small towns. Female teachers, doctors, social workers, government officers and teachers are needed everywhere. Many of our schools and colleges for girls are without enough female teachers. The clinics and hospitals in the villages and towns require female doctors, nurses and paramedics (doctors' helpers). Social workers for the guidance of women and children in our village and town, markets and public places like parks , railway and bus station and health centres are urgently needed.

In the bigger cities, we need educated and trained women to work in schools, colleges and universities, hospitals, offices, firms and companies, airports and seaports, business centres, factories, T.V. station and newspaper offices in different capacities. The fields of engineering, aviation (flying and airplane operation), agriculture and industry are open to women now. They can work in the home and work outside to earn money and to keep active in professions of their liking. There are professions like medicine and teaching where women can work well than or equally well with men. Women play a very vital role in human progress and have a significant place in the society. They are capable of sharing all the responsibilities of life. Man and woman have been rightly compared to the wheels of the same carriage.

As a mother, her position is unique. She brings up the children with extreme care. The first school of a child is the lap of his mother. It is quite true that great man had great mothers. **Napoleon said: "Give me good mothers and I will give you a good nation."** The progress of nation depends upon the way the mothers bring up their children. If the mothers are educated, the whole society will progress. Women have always played an important role in the progress of a nation.

Even in ancient time, women worked side by side with men. In the battlefield, they nursed the injured, kept up the supplies and in certain cases even fought bravely. Florence Nightingale was the woman, who led a very successful campaign for the reforms of hospitals and nursing profession. Women had been great saints, scholars, poets, writers, reformers and administrators. Women should be given proper education and training.

The women in the cities are in a somewhat better condition. Some of them can get education and marry on their choice. But women in poor families like those laborers or wage earners live like village women. Most of them work in houses to serve their husbands and take care of their children.

Women are active members of our society, yet we have not succeeded in according them the status they deserve. There is an immediate need to associate our women with all the major development activities in our society. Almost all the women should be educated to different levels. Therefore, education up to intermediate is quite necessary for both our women and men.

"The best judge of whether or not a country is going to develop is how it treats its women. If it's educating its girls, if women have equal rights, that country is going to move forward. But if women are oppressed and abused and illiterate, then they are going to fall behind". (BARACK OBAMA, Ladies' Home Journal, Sep.2008).

Educated women can do much to reform the society. Many disturbances in the society are created by those anti-social persons, who were brought up by wrong hands. In modern age, women are going very well in all the fields of progress. They are demonstrating their talents in best. They are serving as teachers, doctors, Engineers, Administrators

and even head of the states. More education among the women means the more progress of the society.

Conclusion:

In conclusion, women can be powerful actors for peace, security, and prosperity. When they participate in peace processes and other formal decision-making processes, they can play an important role in initiating and inspiring progress on human rights, justice, national reconciliation and economic revitalization. They can also build coalitions across ethnic and sectarian lines and speak up for marginalized and minority groups. Investing in women's leadership is therefore smart security as well as smart development.

Reference:

- https://www.peacewomen.org/content/conclusion-women-can-be-powerful-actors-peace-security-and-prosperi
- https://www.worldpulse.com/community/users/pearl-bamfo/posts/18928
- https://www.slideshare.net/CHAdnan4/20-role-of women -in -society

❖❖❖❖❖

The writter is an Computer Faculty, Deptt: Community College, S.B.M.S. College, Sualkuchi

Mother

– Dr. Utpala Baishya

Definition of a mother:

Mother is a word which fills everyone with emotions. A Mother is certainly the most important human being in everyone's life. Mother's Love for her child certainly cannot be compared with anything. Her level of forgiveness is unmatchable. A Mother is capable of forgiving any wrong doing.. A mother sacrifices her happiness for her child. No one else can care for their kids the way a Mother does. A Mother is great and does not need anyone like me explaining that. This article on Mother is a small attempt to discover the greatness of a mother.

With today's generation there are so many different types of moms, but the 'type' does not define the mother, nor should we allow it to. These women in our lives strive hard every day to ensure a beautiful life for us, the least we can do is give them the credit they deserve. I am not able to express enough how many times I've heard the phrase "but she's not my real mom", when I've heard someone talking about a step parent, foster parent, family member that has stepped in, etc. I can't help but to wonder what their definition of a 'real' mom is, biological maybe? Because each definition I have listed says otherwise.

To the biological mothers, thank you for not giving up on your children from the get-go. For being there from the initial cry, to the cry over a scraped knee, from the first word to the first day of the school, and from the first time you held your child to now, as you swear to never let them go. You are a true inspiration, and your light shines through your children. You deserve a thank you every day, for you chose to never give up, *you chose to love.*

To the adoptive mothers, thank you for giving your child a second chance. For taking a child out of a bad situation and giving them a new lease on life. For loving a child unconditionally for no other reason than for wanting a child to raise, to love, and to give a life that someone else could not. You deserve a thank you every day because you chose to give a child a second chance at a beautiful life, *you chose to love.*

To the step mothers, thank you for stepping up to plate and being either the figure your spouse's child needs, or being an alternate figure when the child needs someone else to go to. Thank you for treating someone else's child with as much love as you would your own. You deserve a thank you every day because you chose to step up to the plate despite the situation, *you chose to love*.

To the foster moms, thank you for giving the children you provide housing to a chance to feel like they belong. Thank you for giving up your time, your space, and your love for a child that has probably never felt that. You deserve a thank you every day because you chose to provide something someone else could not: a feeling of belonging, *you chose to love.*

To the family members that have taken on the role of mom, thank you for saving the day. Maybe your previous title

was grandmother, aunt, sister, or even dad. You have not given up your role as these things, but taken on another role as mom. You play both for your child so that they never feel that void. You do all that you can to ensure your child is loved beyond the imaginable, and that they know they aren't any different from any other child because your love is no different from that of other moms, it's immense and it is true. You deserve a thank you every day because you chose to be a hero for your child, you chose to take on a double role, *you chose to love.*

Each of these types of mothers is beautiful, inside and out, as her light shines through them and their children. We truly do not give these women the credit they deserve because as each of them may play different roles in different situations and different circumstances, they each play one role that they can all relate to, and that is always choosing to ***love.*** The above concepts defining the role of mother are neither exhaustive nor universal, as any definition of 'mother' may vary based on how social, cultural, and religious roles are defined.

Role of a mother:

Taking care of everyone, giving moral values to the kids, managing finance and providing nutritional value is the significant role in a family. A mother has limitless responsibilities which she fulfils with great joy; only a mother is that strong who can take such burden on her shoulder and serve her family selflessly. Therefore, the entire vocabulary seems to be less in front of sacrifices made by every mother. This post is devoted to all the mothers across the globe. Hence, I am describing here the role of Mother in a family.

Role of a mother in a Family :

It is very challenging to be in the shoes of a mother; she has to go through lots of hard work to manage everything. A mother's role in the family gets increased if she is not just a mother but a working woman too.

These are **the traditional roles of a mother in a family**. It displays how a mother spends her entire day serving her family without getting tired.

- In most of the families, she always gets awake early in the morning before someone and starts her daily routine.
- In the early morning, she prepares tea or coffee for her family after that she gets engage into cooking breakfast for her husband, kids, and parents after that helps them to get ready for their respective jobs. For example, husband to office and kids to their schools.
- Then she takes care of the house cleaning which includes washing utensils, cleaning curtains, and washing mats or clothes.
- In traditional families, lots of mothers' worship lord first for their family safety then she takes her morning breakfast.
- Whenever any guest visits the home; she welcomes the guest and takes care of them along with her parents in the house.
- Later she confirms that her family member reached their places by calling them.
- She goes to the market to buy fresh veggies for family and in between tries to save extra money.
- When her family members get back home, she welcomes them with great joy. She loves talking with them and shows interest in listening, how they spend their whole day in the office or at school.
- In the evening when everyone watches the television or Netflix, she prepares the supper and let other to do their job. She never asks for help.
- After serving dinner to everyone, she doubles sure that her family members are comfortable and sleeping under a warm blanket in the winters.

১২৬ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

The role of Mother in society :

With the change of time, *the role of Mother in society* also increased. Only mothers can lead the transformation of the particular community.

1. Mothers needs to teach their kids **the moral lessons** so that her young ones could grow morally strong.
2. Mothers must take care of her kid's security and never let them go closer to any strangers.
3. A mother should be unselfish with her kids. It will help kids to grow positively in a healthy environment.
4. Help your kids to connect with good kids, encourage them to take part in physical activities.
5. Most importantly help them to understand their culture, rituals, and all the Goodness of the world.

Qualities of a good mother :

Only Lord is unborn or eternal, rest have taken birth by their mother. That is possibly the best reason to praise her.

She has the power of creation which resembles with the power of supreme almighty.

It is the reason various civilization show their respect towards mother by worshipping her.

Sanatan Dharma is one of that ancient civilization in which the mother keeps the place equivalent to the Divinity.

When it comes to defines the qualities of a good mother; they are limitless, but to keep the post simple, we are defining super 8 **Qualities of a good mother**.

1. Helps kids to explore their passion related to studies, music, sports, art, technology, etc. There are many opportunities in life, and your kids have the right to explore them.
2. Restricts kids from wrongdoing and teaching good habits.
3. Tries to understand the problem of the kids.
4. Takes care of the children and sometimes takes them for the picnic.
5. Arranging parties on the special occasion and inviting their friends to join them.
6. Helps kid to focus on studies.
7. Not allowing kids to drive the vehicle until they get up to 18 years or older.
8. Trust their kids that they have the infinite potential within them.

The responsibilities of a mother :

With the change of the way we are living the modern life, the responsibilities of a mother have increased. Therefore, new mommies must understand the essential duties of a mother?

১২৭ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

- Let your kid solve his/ her problem without your help. It will improve their personality but be available for supporting them.
- Never interfere within your kid's room when your kids are studying or on focusing something. It can distract their concentration level.
- Most importantly, stop checking their messengers and phone; have faith in your upbringing.
- Never fulfil their useless stubborn desire; help them to understand the worth of money. It will help kids to learn the basic concept of financial independence.
- Be open and connected with your kids, laugh with them, enjoy with them. Sharing happy moments with their kids is the responsibility of every parent, especially the mother.

These are the few responsibilities of a mother, who helps her kid to achieve the highest possibilities.

Mothers are highly responsible women. They certainly play a very important role in the upbringing of a child. Most noteworthy, Mothers play a huge role in determining a child's attitude. Whether a child will be good or evil in the future depends upon the Mother. The moral values taught by Mother probably play a huge role. Individuals often remember their Mother's values until old age. Hence, the Mother is responsible for the well-being of society. The future of society in a large way is the result of a Mother's teaching.

Mothers share a deep connection with their children. This connection certainly cannot be matched by anyone else. Even fathers fail to establish that type of understanding. The origins

of this connection happen from infancy. Most noteworthy, a Mother can understand her infant child without communication. This certainly develops a strong emotional connection between a mother and child. This bond seems to carry into adult life. A Mother, it seems like, can always tell when we are feeling hungry.

Mothers also are the emotional backbone of the family. They support everyone's feeling in a family. Family members can certainly tell their emotions to Mothers without worry. An individual can share almost any secret with Mother. This is because Mothers have a huge level of trust with their family. Furthermore, Mothers have an extremely forgiving nature. Hence, even wrongdoing can be shared with a Mother.

How to Support Mothers?

First of all, Mothers are precious gifts from God. Without mothers, life would certainly be dark and gloomy. Therefore, it is our duty to help and support our Mothers. One important way to do that is to help in chores. Individuals must try to do more household work. This would certainly reduce the burden of Mothers. Hence, this will also improve her health.

Another way of supporting Mothers is to speak words of affirmation.

Most noteworthy, a Mother's heart is made of gold. A few words of acknowledgment would fill her heart with happiness. There are probably several ways of doing so. One way is to praise the meal cooked by her. Above all, such acknowledgment should come on a regular basis.

A Mother is a gem in everyone's life. She is the ultimate source of happiness for a child. Her contributions are certainly

১২৮ নাৰী-সুষমা (Nari-Xusama)

too great to imagine. Above all, her love is pure and innocent. To find a Mother who does not love is probably an impossible task.

❖❖❖❖❖

The writer is an Assistant Professor, Dept. of Physics, S.B.M.S. College, Sualkuchi